

KULTURNÍ MĚSÍČNÍK ČECHŮ A SLOVÁKŮ V RAKOUSKU

KLUB

- Rozhovor: S bohemistou prof. Stefanem M. Newerklou / Marie Brandeis
- Fejton Pavla Kohouta
- Příloha: Čtení na Vánoce

11-12 listopad – prosinec 2010 30. ročník

Pondělní promítání filmů ve spolupráci s Českým centrem a Velvyslanectvím ČR
v kině **Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien**
Informace: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku

pondělí 10. 01. 2011 v 19:30

Příběhy obyčejného šílenství (Česko / Německo / Slovensko 2005, 108 min., něm. titulky)

Hořká komedie

Režie: Petr Zelenka

Hrají: Ivan Trojan, Zuzana Šulajová, Miroslav Krobot, Nina Divíšková, Karel Heřmánek, Petra Lustigová, Jiří Bartoška, Zuzana Bydžovská, Jana Hubinská, Jiří Bábek, Marta Sládečková, Jan Lepšík, Matuš Bukovčan, Petr Lafek, Peter Dubecký, Ida Sovová, Kryštof Rímský

Na základě vlastní úspěšné hry natočil scénárista a režisér Petr Zelenka komediální love story o různých podobách lásky, příběh prosycený typickým smyslem pro humor. Petr (Ivan Trojan) je mladý muž, který už by měl mít život pevně pod kontrolou. Stále se však, a ne vždy vlastní vinou, ocitá ve víru absurdních situací, které vytrvale hatí jeho milostný život i původně slibnou kariéru. Jeden náhodný telefonát a trocha černé magie nezadržitelně rozjždějí kolotoč komických situací plný absurdity každodenního obyčejného šílenství.

CYKLUS FILMŮ SCÉNÁRISTY JANA PROCHÁZKY A REŽISÉRA KARLA KACHYNÍ (další informace viz str. 6)

pondělí 14. 02. 2011 v 19:30

Noc nevěsty (Československo 1967, 89 min., černobílý, česká verze)

Společensko-historický film

Režie: Karel Kachyňa; **námět:** Jan Procházka (novela *Svátá noc*); **scénář:** Jan Procházka & Karel Kachyňa

Hrají: Jana Brejchová (jeptiška), Mnislav Hofman (Picin), Gustáv Valach (Ambrož), Josef Kemr (farář), Josef Elsner (Šabatka)

Příběh z moravské vesnice konce roku 1950, kam se po sebevraždě bohatého statkáře vrací jeho dcera, bývalá jeptiška. Odpor proti násilné kolektivizaci a náboženský fanatismus vedou k davové hysterii a tragickým událostem, které vyvrcholí o štedro-večerní noci. Hlavní ženskou postavu tohoto filmu, v němž se prolíná životní realita s baladicky traktovanými představami, vynikajícím způsobem ztvárnila Jana Brejchová.

pondělí 14. 03. 2011 v 19:30

Kočár do Vídně (Československo 1966, 78 min., černobílý)

Režie: Karel Kachyňa; **námět:** Jan Procházka (novela *Svátá noc*); **scénář:** Jan Procházka & Karel Kachyňa

Hrají: Iva Janžurová, Jaromír Hanzlík, Luděk Munzar, Ladislav Jandoš, Zdeněk Jarolímek, Ivo Nlederle, Vladimír Ptáček, Jiří Žák, Klaus-Peter Thiele, Ulrich Thein

Komorní psychologické drama osvědčené autorské dvojice je křehkou studií o přerodu strachu až do nenávisti. Na pomstu připravená Krista (jedna ze životních úloh Ivy Janžurové), kterou dva němečtí vojáci na sklonku války přinutí, aby je svým vozem dovezla k rakouské hranici den poté, co Němci oběsili jejího muže, a která nakonec nedokáže nepřítele zabít... Strhující memento proti fanatickému aktu pomsty, proti zlobě a nenávisti, přináší katarzi z tragického pocitu. Dílo bylo dlouhý čas zakázané a označené za „hanebný ideový paskvil“.

Předběžné termíny promítání na velvyslanectví v roce 2011:

vždy druhé pondělí v měsíci, tj. 10. 1., 14. 2., 14. 3., 11. 4., 9. 5., 12. 9., 10. 10., 14. 11., 12. 12.

Začátek představení **vždy v 19:30, pouze v prosinci ještě v 17:00 pro děti.** Změna vyhrazena.

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku si Vás dovoluje co nejsrdečněji pozvat na

LITERÁRNÍ POŘAD

KOLÍNE, KOLÍNE... STÁLO TO ZA TO,

kdy svou novou autobiografickou knihu představí

Dipl. Ing. Radovan Dršata

Autor připomene zážitky svého otce – redaktora – v bývalém totalitním Československu.

Ukázky z knihy čte pražský herec JIŘÍ BROŽ, moderuje Mag. Dr. MARIE BRANDEIS (Kulturní klub).

Pořad se uskuteční v rámci kulatého stolu „Úspěšní Čecho-Rakušané – moderní integrace“.

Středa 2. února 2011 v 19:00 hodin

České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien

Radovan DRŠATA (*1952) pochází z Kolína, kde prožil dětství a dospívání až po maturitu na gymnáziu. Vystudoval ČVUT a disertační práci obhájil na vídeňské Wirtschaftsuniversität. Práce u různých počítačových firem ho zavedla nejdříve do Prahy a později do Vídně, kde žije dodnes. Oženil se s lékařkou a má dvě dcery. *Kolíne, Kolíne...* je jeho literární prvotina. Knihu vydalo nakladatelství Prostor.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v novém roce 2011 Vás opět můžeme každé druhé pondělí v měsíci pozvat na pravidelná promítání do kinosálu českého velvyslanectví, nadále ve spolupráci s Českým centrem a českým velvyslanectvím. **10. ledna 2011** zahajujeme promítání filmem »Příběhy obyčejného šílenství« režiséra Petra Zelenky. Pokračujeme filmovým cyklem osvědčené autorské dvojice, spisovatele Jana Procházky (40. výročí úmrtí) a režiséra Karla Kachyni, a to 14. února společensko-historickým filmem »Noc nevěsty« (hlavní ženskou postavu vynikajícím způsobem vytvořila Jana Brejchová), 14. března komorně psychologickým filmovým dramatem »Kočár do Vídně« (v jedné ze svých životních rolí Iva Janžurová) a cyklus zakončíme 11. dubna filmovým dramatem »Ucho« s vynikajícím hereckým duem Radoslav Brzobohatý a Jiřina Bohdalová. Začátek představení je vždy v 19:30, rezervace není možná, změna programu vyhrazena.

Na 2. února 2011 v 19:00 připravujeme v rámci kulatého stolu »Úspěšní Čecho-Rakušané« literární pořad, ve kterém Vám představíme Dipl. Ing. Radovana Dršatu a jeho autobiografickou knihu s názvem »Kolín, Kolín ... stálo to za to« – vzpomínky na otce redaktora v totalitní době v bývalém Československu. Ukázky z knihy bude číst pražský herec Jiří Brož. Bohužel plánovaná ukázka z knihy nebyla do uzávěrky časopisu hotova, neboť tento pořad jsme původně připravovali na pozdější dobu. Pro nedostatek místa otiskneme básně vybraných českých a slovenských literátů z literárního pořadu »Romantické siluety v české a slovenské literatuře« – pořad k Evropskému dni jazyků k 200. výročí narození K. H. Máchy – v příštím čísle. Zde také naleznete recenzi nového románu Milana Ráčka »Der helle Weg in die Dunkelheit«, který autor (byl vám znovu připomenut v minulém čísle Klubu) začátkem prosince představil v Českém centru.

Omlouváme se autorovi článku »Gedenktage von Vertretern der tschechischen (Militär)Sprache«, zast. vedoucímu Jazykovému institutu Spolkové armády (Sprachinstitut des Bundesheeres), podplukovníkovi Dr. Josefu Ernstovi, že pod článkem omylem nebylo uvedeno jeho jméno.

Zároveň se omlouváme, že vás nemůžeme s předstihem informovat o programech jak Českého centra, tak Slovenského institutu, do naší uzávěrky nebyly jejich programy definitivně uzavřeny.

Další dvojčíslo leden – únor 2011 je tradičně z časových důvodů plánováno k vydání koncem ledna.

V tomto čísle nacházíte přiloženy složenky na zaplacení předplatného: pro členy Kulturního klubu na rok 2011 33 EUR inkl. časopis; pro nečleny – abonenty časopisu – 35 EUR. Prosíme, abyste předplatné uhradili co nejdříve, pokud možno ihned, protože opakované zasílání složenek zvyšuje nejen naše náklady, ale znamená i zbytečné pracovní zatížení. Nezapomeňte prosím na složenke označit, zda se jedná pouze o ABO, jinak bychom mohli mylně doufat, že se jedná o dar na tiskový fond.

Přeji Vám příjemné chvíle nad stránkami Kulturního klubu.

Na závěr mi dovolu, tak jako každý rok, veřejně poděkovat týmu Kulturního klubu – výboru, redakci, redakčnímu kruhu – za jeho obětavou a bezplatnou práci a také poděkovat za podporu a trpělivost jejich rodinným příslušníkům. Srdečné díky patří všem přispěvatelům a příznivcům Klubu, všem spřízněným institucím a spolkům i Vám, čtenářům, za Vaši přízeň.

Jménem Kulturního klubu a také jménem svým Vám všem přeji pokojné a radostné Vánoce a šťastný a úspěšný nový rok 2011!

ing. Helena Baslerová

Obsah

Klub připravuje	2, 5
Editorial	3
Obsah	3
Kalendář: prosinec 2010 – únor 2011	4
Impressum	5
Církevní kalendář: prosinec 2010 – leden 2011	7
Rozhovor	8
Kultura	10
Zajímavosti	30
Události	39
Fejeton	46
Ekonomika	47
Správy zo Slovenska	59
Sokol & sport	65
Úvahy & postřehy	69
Z české a slovenské Vídně a okolí	72
Oznámení	90
Informace & inzerce	99
Příloha: Čtení na Vánoce	I-XX

VÝSTAVY:

do 31. 12. 2010 Phantastisches Kabinett

Mit Künstlern der Galerie 10: Peter GRIC, Christian FLO-
RA, Luigi LA SPERANZA, WESSI, Benedetto FELLIN.

Öffnungszeiten während der Ausstellung: Montag und
Freitag von 10 bis 18 Uhr.

An allen Weihnachtssamstagen von 10 bis 18 Uhr geöffnet!
Galerie 10, Getreidemarkt 10, 3. Stock (Lift vorhanden),
1010 Wien

do 09. 01. 2011 HANS VON AACHEN (1552-1615)

Malíř na evropských dvorech, jehož kariéra vyvrcholila
právě na Pražském hradě, kde byl dvorním malířem i dů-
věrníkem císaře Rudolfa II. Nejznámějším Aachenovým
dílem je právě podobizna císaře Rudolfa II. Kurátorka Eliš-
ka Fučíková

Kunsthistorisches Museum, Maria Theresien-Platz, 1010
Wien

út – ne 10:00-18:00, čt 10:00-21:00

do 09. 01. 2011 EDITA GRUBEROVA – 40 Jahre Wiener Staatsoper

„Edita Gruberová – operná diva, zostúpená z Olympu,
kráľovná koloratúry“: takéto a podobné superlatívy sa pri-
raďujú k menu významnej slovenskej opernej speváčky
Edity Gruberovej. K jej významným rolám patrí Belliniho
Norma alebo Donizettiho Lucrezia Borgia. Vystupovala v
newyorskej Metropolitan Opera či milánskej La Scale.

Österreichisches Theatermuseum, Lobkowitzplatz 2, 1010
Wien

Öffnungszeiten: Mittwoch – Montag 10:00-18:00

do 09. 01. 2011 MICHELANGELO: Zeichnungen eines Genies

Albertina, Albertinaplatz 1, 1010 Wien

do 13. 01. 2011 Český Krumlov objektivem moderní his- torie

Měsíc fotografie: Prezentace města Český Krumlov

České centrum, Herrengasse 17, 1010 Vídeň

ČCV / CV / město Český Krumlov / CT / Monat der Foto-
grafie

do 16. 01. 2011 PICASSO: Friede und Freiheit

Otevřeno: denně 10:00-18:00, st 10:00-21:00

Albertina, Albertinaplatz 1, 1010 Wien, www.albertina.at

do 21. 02. 2011 Ringturm. Kunst Sammlung Vienna In- surance Group

Leopold Museum, Po, stř – ne 10:00-18:00; čt 10:00-21:00

MuseumsQuartier Wien, www.leopoldmuseum.org

Více o výstavě v kapitole Informace.

JEDNOTLIVÉ AKCE:

18. 12. 15:00 Weihnachtskonzert

Jan Jakub Ryba: Böhmsche Hirtenmesse – Schola sancti
Joannis Baptistae aus Šumperk

Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien

Die Botschaft der Tschechischen Republik in Österreich
und die Österreichisch-Tschechische Gesellschaft

19. 12. 15:00 Vánoční besídka – Sokol X

Sokolovna Angeligasse 21, 1100 Wien

21. 12. Giuseppe VERDI: La Traviata (koncert)

Edita Gruberová, Pavol Breslík ad., koncertantní provede-
ní opery

Musikverein, Großen Musikvereinssaal, Bösendorfer-
str. 12, 1010 Wien, Tel: 505 8190

<http://www.musikverein.at>

23. 12. 19:30 Bolschoi Don Kosaken (koncert)

Tradiční vánoční koncert pod vedením Petji Houdjakova
ve vídeňském Konzerthausu.

Vstupenky na tel. 0664/301 52 10 nebo lera@bdk.at a také
ve všech předprodejích.

Wiener Konzerthaus, Lothringerstrasse 20, 1030 Wien

2011 / 2011 / 2011 / 2011 / 2011 / 2011 / 2011 / 2011 /

08. 01. 20:30 Miroslav VITOUŠ / Robert BONISOLO Duo & Symphonic Sounds (CZ/I) (koncert)

Step across the Border: Czech & Slovakia

Porgy & Bess, Riemergasse 11, 1010 Wien, tel. 5128811

09. 01. 14:30 David HODEK Quartet (SK) (koncert)

20:30 AMC Trio & Ulf WAKENIUS (SK/S) (koncert)

Step across the Border: Czech & Slovakia

Porgy & Bess, Riemergasse 11, 1010 Wien, tel. 5128811

09. 01. 10:00 Jakub Jan RYBA: Hej mistře (koncert)

Pastorální vánoční mše

Kostel Nejsvětějšího Vykupitele, Rennweg 63, 1030 Wien

10. 01. 19:30 Příběhy obyčejného šílenství (film)

(Česko / Německo / Slovensko 2005, 108 min., česká ver-
ze s něm. titulky)

Hořká komedie režiséra Petra Zelenky. Hrají: Ivan Trojan,
Zuzana Šulajová, Miroslav Krobot, Nina Divíšková, Karel
Heřmánek, Petra Lustigová, Jiří Bartoška, Zuzana Bydžov-
ská, Jana Hubinská, Jiří Bábek, Marta Sládečková, Jan Lep-
šík, Matuš Bukovčan, Petr Lafek, Peter Dubecký, Ida Sovo-
vá, Kryštof Rímský.

Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien

KK / ČCV / ZÚ

10. 01. 20:30 Jiří STIVÍN & Ali HAURAND Duo (CZ/D) (koncert)

Step across the Border: Czech & Slovakia

Porgy & Bess, Riemergasse 11, 1010 Wien, tel. 5128811

11. 01. 20:30 Radovan TARIŠKA Sextet (SK) (koncert)

Step across the Border: Czech & Slovakia

Porgy & Bess, Riemergasse 11, 1010 Wien, tel. 5128811

12. 01. 20:30 Matuš JAKABČIC – Big Band featuring Harry Sokal (SK/CZ/A) (koncert)

Step across the Border: Czech & Slovakia

Porgy & Bess, Riemergasse 11, 1010 Wien, tel. 5128811

13. 01. 20:30 František UHLÍŘ „Prague-Vienna Con- nection“ (CZ/A) / Miss Moravia (SK/CZ/A) (koncert)

Step across the Border: Czech & Slovakia

Porgy & Bess, Riemergasse 11, 1010 Wien, tel. 5128811

13.-16. 01. Ferienmesse

MesseWien, Messeplatz, 1020 Wien

20. 01. 18:00 Pavel KOHOUT: *Mein tolles Leben mit Hitler, Stalin und Havel* (autorské čtení)

České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien

22. 01. 15:00 Maškarní ples Rodičovské rady

Tělocvična české školy, Sebastianplatz 3, 1030 Wien

25. 01. 19:00 Kelly MCALLISTER: *Cesta hořícího muže* (divadelní představení)

Divadelní sál české školy, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
KF

02. 02. 19:00 Radovan DRŠATA: *Kolíne, Kolíne... stálo to za to* (literární pořad)

V rámci kulatého stolu „Úspěšní Čecho-Rakušané – moderní integrace“ představí Dipl. Ing. Radovan Dršata svou autobiografickou knihu s názvem *Kolíne, Kolíne... stálo to za to*. Ukázky z knihy čte pražský herec Jiří Brož, moderuje Mag. Dr. Marie Brandeis (Kulturní klub).
České centrum, Herrengasse 17, 1010 Vídeň
KK / ČCV

12. 02. 17:00 dr. Miroslav JEŘÁBEK: *Středoevropská kavárna před rokem 1939. Pražské, brněnské a vídeňské kavárny v období mezi dvěma válkami* (přednáška)

Slovanská beseda, Drachengasse 3, 1010 Wien
Akademický spolek a České srdce

14. 02. 19:30 *Noc nevěsty* (film)

(Československo 1967, 89 min., černobílý)

V rámci cyklu filmů spisovatele a scenáristy Jana Procházky a režiséra Karla Kachyni.

Režie: Karel Kachyňa; námět: Jan Procházka; scénář: Jan Procházka, Karel Kachyňa; hrají: Jana Brejchová – jeptiška, Mnislav Hofman – Picin, Gustáv Valach – Ambrož, Josef Kemr – farář, Josef Elsner – Šabatka.

Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
KK / ČCV / ZÚ

14. 03. 19:30 *Kočár do Vídně* (film)

(Československo 1966, 78 min., černobílý)

V rámci cyklu filmů spisovatele a scenáristy Jana Procházky a režiséra Karla Kachyni.

Režie: Karel Kachyňa; námět: Jan Procházka; scénář: Jan Procházka, Karel Kachyňa.

Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
KK / ČCV / ZÚ

11. 04. 19:30 *Ucho* (film)

(Československo 1969, 94 min., černobílý)

V rámci cyklu filmů spisovatele a scenáristy Jana Procházky a režiséra Karla Kachyni.

Režie: Karel Kachyňa; námět: Jan Procházka; scénář: Jan Procházka, Karel Kachyňa; hrají: Radoslav Brzobohatý, Jiřina Bohdalová, Jiří Císler, Miroslav Holub.

Velvyslanectví ČR, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien
KK / ČCV / ZÚ

Podrobnosti a další programy a akce naleznete v oddílech: *Sokol & sport, Z české a slovenské Vídně a okolí a Oznámení.*

ČESKÉ CENTRUM:

www.tschechischeszentrum.at

e-mail: ccwien@czech.cz

Herrengasse 17, 1010 Wien, tel.: 535 23 60

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

www.slovaci.at

e-mail: rsk@slovaci.at

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien

tel.: 596 13 15, fax: 595 57 99

SLOVENSKÝ INŠTITÚT

www.sivieden.mfa.sk

e-mail: si.wien@gmx.at

Wipplingerstr. 24-26, 1010 Wien, tel.: 535 40 57

SLOVENSKÝ ŠKOLSKÝ SPOLOK SOVA

www.slovaci.at/sova

e-mail: sova@slovaci.at

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien

tel.: 596 13 15, fax: 595 57 99

DIVADLO BRETT

www.theaterbrett.at

e-mail: theaterbrett@eunet.at

út – so, 20:00, Münzwardeingasse 2, 1060 Wien

tel.: 587 06 63, fax: 586 91 55

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku

Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (Ing. Helena Basler),

Schlösselgasse 18, 1080 Wien

Sazba: KLP – Koniasch Latin Press, Praha & Jaroslav Bulíček, Praha

Tisk: Tiskárna Sládek, Znojmo

KULTURNÍ KLUB. Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich

Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich

(Ing. Helena Basler), Schlösselgasse 18, 1080 Wien

Verlagsort: 1080 Wien

Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press, Praha & Tiskárna Sládek, Znojmo, Tschechische Republik

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Redakce: Schlösselgasse 18, 1080 Wien,

mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax: 0043-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: Ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. Dr. Marie Brandeis

Redakce: Mag. Pavlína Böhmová (překladatelka), Anna Křivanová (asistentka)

Technická redakce: František Písařík, Ing. Kurt Mattola, Richard Basler

Redakční kruh: Dipl. Ing. Alexej Bálek, Jan Brabenec, Dr. Martin Franc,

P. Dr. Jan Horák, Ludvík Kavín, Dr. Jan Kahuda, manželé Kalinovi, Jindřich Lion,

Dr. Michael Lion, Dr. Marta Marková, Mag. P. J. N. Popov, Andrea Ozábalová,

Dr. Květa Ozábalová, Mgr. Helena Stejskalová, Nela Štěrbová,

Mgr. Tomáš Vaněk, Ing. Jiří Zajíček, ThLic. Petr Žaloudek

Fotografové: Richard Basler, Vladimír Čevela, Kurt Mattola

Distribuce: Tiskárna Sládek

DETSKÝ SÚBOR ROZMARÍN PRI RSKS

má nácviky každú stredu: predškolský vek od 15:15 do 16:30 hod., školáci a mládež od 16:15 do 18:30 hod. Tanec, spev, hra na píšťalkách, fujare, cimbale.

Komenského škola, Veľká klubovňa

Další dôležité adresy a kontakty naleznete v oddílu Inzerce.

Redakce upozorňuje, že neodpovídá za změny termínů pořadů jiných organizací a institucí a zároveň za neúplnost kalendáře. Změna programu vyhrazena. – Články podepsané autory nebo opatřené značkou nemusejí být vždy shodné s názorem redakce. Redakce neodpovídá za obsah čtenářských dopisů. Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo krátiť a upravovat zaslané články po stránce gramatické i stylistické.

Jan PROCHÁZKA (4. 2. 1929, Ivančice – 20. 2. 1971, Praha) byl autorem společensky angažovaných próz s etickým akcentem, filmový scénárista a politický publicista. Je otcem spisovatelek Lenky a Ivy Procházkových. Pocházel z rolnické rodiny, znalost vesnického prostředí měla význam i pro jeho tvorbu. Vystudoval Vyšší rolnickou školu v Olomouci, poté se stal vedoucím Státního statku mládeže na Bruntálsku.

V roce 1950 byl Jan Procházka pracovníkem aparátu Čs. svazu mládeže, v roce 1959 dramaturgem, scénáristou a vedoucím skupiny Filmového studia Barrandov. Byl autorem a spoluautorem řady scénářů a námětů k filmům.

Od mládí psal Jan Procházka do řady časopisů, např. do *Československého vojáka*, *Obrany lidu*, *Mladé fronty*, *Literárních novin* aj. Fejetony z časopisu *My* vyšly v roce 1968 knižně pod názvem *Politika pro každého*.

Publicistika Jana Procházky na přelomu padesátých a šedesátých let prodělala rychlý vývoj od souhlasu s režimem, kdy byl členem ÚV ČSM a kandidátem ÚV KSČ, k jeho přímočaré kritice. V roce 1968 se stal jednou z předních osobností Pražského jara. Po sovětské okupaci Československa byl Jan Procházka mezi prvními autory, kteří byli prohlášeni za ineditní a brzy byl i sledován jako nepřítel státní moci. Filmy, které byly podle jeho scénářů natočeny, neobsahovaly v titulcích jeho jméno (např. *Už zase skáču přes kaluže*, *Páni kluci*).

Z filmu *Noc nevěsty*

Karel KACHYŇA (1. 5. 1924, Vyškov – 12. 3. 2004, Říčany) byl významným českým filmovým režisérem. V letech 1947-1951 studoval FAMU. Nejprve se věnoval tvorbě dokumentů, později už výhradně režimování filmů a do jisté míry i televizních seriálů.

V polovině padesátých let se proslavil filmy *Král Šumavy* a *Práce*, později se jeho tvorba přiblížila k tvorbě české nové vlny (*Ať žije republika*, *Kočár do Vídně* nebo *Ucho*). Kachyňovy filmy ze šedesátých let byly často výrazně kritické vůči komunistickému režimu (*Ucho*, *Noc nevěsty*), a proto byly po nástupu normalizace zakázány. Kachyňa byl nucen točit filmy vyhovující svým obsahem vládnoucí komunistické moci. Přesto i jeho tvorba ze sedmdesátých a osmdesátých let zpravidla výrazně převyšuje dobový průměr. Mnohé z jeho filmů také rozhodně patří k nejlepším českým a československým filmům vůbec (*Ucho*, *Zlatí úhoři*, *Smrt krásných srnců*, *Pozor, vizita!*, *Kráva*), a to přesto, že měly často omezený rozpočet či byly původně určeny pouze pro televizní obrazovky. V roce 1999 převzal Karel Kachyňa na MFF Karlovy Vary zvláštní cenu za dlouholetý přínos světové kinematografii.

Z filmu *Kočár do Vídně*

Tel.: +43 (0664) 406 55 41
www.sweb.cz/farnost.viden

Poštovní adresa: 1030 Wien, Hagenmüllergasse 31

Fax: +43 (01) 711 84 112
www.rozhledy.at

POŘAD PRAVIDELNÝCH BOHOSLUŽEB:

CHRÁM Panny Marie na Nábřeží, Salvatorgasse 12, Wien 1:

mše svatá každou neděli a svátek v **08:30**

KOSTEL Nejsvětějšího Vykupitele, Rennweg 63, Wien 3:

mše svatá každou neděli a svátek v **10:00**

KOSTEL Don Bosco, Hagenmüllergasse 31, Wien 3, SALESIANUM:

mládežnická mše svatá druhou neděli v měsíci v **11:00**

KAPLE Panny Marie Pomocnice, St.-Veit-Gasse 25, Wien 13:

mše svatá třetí sobotu v měsíci v **18:30**

KALENDÁŘ AKCÍ

So 18. 12. DON BOSCO-HAUS: **Mládežnická mše svatá v 18:30**, St.-Veit-Gasse 25, Wien 13.

Pá 24. 12. SALESIANUM: **Vánoční mše svatá** pro děti a rodiče v 16:00, Hagenmüllergasse 31, Wien 3.

KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍHO VYKUPITELE: **Půlnoční mše svatá** ve 22:00, Rennweg 63, Wien 3. – Chránový sbor zpívá vánoční mši *Hej, Mistře* od J. J. Ryby.

So 25. 12. KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍHO VYKUPITELE: **Vánoční mše svatá** v 10:00, Rennweg 63, Wien 3. – Zpíváme tradiční české koledy.

So 15. 01. DON BOSCO-HAUS: **Mládežnická mše svatá v 18:30** v St.-Veit-Gasse 25, Wien 13.

Ne 30. 01. SALESIANUM: **Don Bosco-Fest** v 11:00, Hagenmüllergasse 31, Wien 3.

Při dětské mši svaté v neděli 14. listopadu 2010 v SALESIANU, Vídeň 3, jsme slavili svatého Martina (11. 11.) a svatou Anežku Českou (13. 11.). Oba viděli kolem sebe hlad a nouzi a také závisť a nepřátelství. Dokázali odpustit a s druhými se rozdělit. O této události předvedla skupina dětí pásmo ze života svaté Anežky. Anežka Česká je uctívána celou církví a všemu celosvětovému společenství věřících natrvalo připomíná náš národ a jeho křesťanské dědictví.

Tajemství vtělení Ježíše Krista
se událo ve vší tichosti.
Bůh je vidět – toto dítě je Bůh.
Milost a pokoj
od narozeného nejsvětějšího Vykupitele
Vám vyprošuje
do nového roku
páter Jan
spolu s Českou farní radou ve Vídni

Betlém ve farním kostele
Don Bosco – Neuerdberg,
Hagenmüllergasse 33, Vídeň 3
(ručně vyřezali J. Kasslatter a F. Ranalter, Bozen)

Kath. Mission für Tschechen pořádá ZIMNÍ REKREACI pro mládež ve Fulpmes / Stubaial od 5. do 12. února 2011.
Zájemci necht' se laskavě hlásí u paní učitelky Pavly Carmignato.

Čeština ve Vídni

Dne 14. 10. 2010 bylo na vídeňské univerzitě (Philologisch-Kulturwissenschaftliche Fakultät) zahájeno slavnostní sympozium, které připomnělo dvě výročí – 235 let bohemistiky na vídeňské univerzitě a 200. výročí úmrtí J. V. Zlobického. O historii a současnosti tohoto oboru vyprávěl univerzitní prof. Stefan M. Newerkla, jeden z organizátorů sympozia. Vedle svého vědeckého zaměření – západní slavistika, je prof. Newerkla pověřen řadou dalších funkcí – předseda curiculární komise Senátu Univerzity Wien, člen Akademie věd ČR, ko-předseda Stálé konference rakouských a českých historiků pro společné kulturní dědictví.

Pro nahodilého návštěvníka musí být tato informace jistě velkým překvapením, neboť vychází z obecné představy, že se zde čeština vyučuje až po roce 1989, tedy po pádu železné opony. Je s touto dobou spojeno i otevření výuky češtiny jako směru učitelství?

Prof. S. Newerkla: Ne, směr učitelství (Lehramt) se zde vyučoval již předtím, absolventů bylo pramálo, asi každých pět let jeden absolvent. Tito studenti měli samozřejmě ještě jeden obor. Češtinu jako Lehramt samozřejmě dříve nemohli uplatnit, ale právě po roce 1989 řada z nich využila své kvalifikace a na rakouských školách nabídla možnost výuky češtiny. To se například přihodilo na gymnázium ve Zwettlu, které jsem navštěvoval.

Kdo byl pan Josef V. Zlobický?

Prof. S. Newerkla: Byl to úředník na dvoře ve Vídni, pocházel z Moravy, mluvil česky. Překládal mj. z češtiny do němčiny. Jedním překladem upoutal pozornost Marie Terezie, která mu chtěla za překlad zaplatit, ale on si nevzal žádné peníze, ale požádal, aby na něho pamatovala, kdyby se objevila nějaká možnost využití této jeho dovednosti. Zanedlouho k tomu opravdu došlo, neboť bylo shledáno, že je třeba na Vojenské akademii ve Wiener Neustadt učit kadety češtině, aby se mohli dorozumět s vojáky. A právě na toto místo vyučujícího byl Josef V. Zlobický povolán. Jeho hlavní povolání však bylo na Registratuře, kde působil jako jurista.

V českých zemích se objevuje první gramatika jazyka českého Josefa Dobrovského až v roce 1809. Zlobický však působil jako vyučující češtiny mnohem dříve, a to podle své gramatiky. Předpokládám, že se s Dobrovským znal. Kdo od koho „opisoval“?

Prof. S. Newerkla: Zlobický sestavil pro své studenty první gramatiku ze starších prací toho druhu, kterou opatřil i poznámkami o literatuře. Měl i svůj písemný cyklus přednášek, ale nikdy ho nepublikoval. Tehdejší „konkurent“ Zlobického M. W. Schimek ho později vydal neoprávněně pod svým jménem jako *Handbuch für den Lehrer der böhmischen Literatur*. Díky tomuto vydání vlastně víme, jak Zlobický češtinu vyučoval – nejdříve krátký přehled gramatiky, dále přehled české literatury, historie. Jako bibliografii tam má dokonce uvedeny památky z různých oborů. Hlavní roli zde hrála právě Dobrovského kritika Schimka a to, že Zlobický zaujal k Schimkovi stejný postoj jako Dobrovský. Samozřejmě se Zlobický s Dobrovským znali, ale nikdo od nikoho neopisoval. Zlobický měl plán vypracovat všeslovanskou mluvnici a dějiny všech slovanských jazyků, v tomto směru měl pomáhat jeho asistent M. W. Schimek. Dobrovský tento rukopis znal, nic z toho neopisoval. Zlobického „využíval“ jinak, prosil ho o obstarání různých rukopisů slovanských a českých, neboť Zlobický působil ve funkci jakéhosi cenzora knih českých a slovanských, které ve Vídni měly vyjít. Dobrovského gramatika *Institutiones linguae Slavicae dialecti veteris* je originální dílo na vyšší úrovni než práce Zlobického. Po vydání Dobrovského děl začali všichni vídeňští vyučující češtiny uznávat jeho autoritu. Musím podotknout, že vídeňští učitelé měli také dobré nápady, začali např. u sloves označovat vid. Myslím, že se málo v Čechách ví, že právě Vídeň sehrála důležitou úlohu na tomto poli v počátcích národního obrození. Tyto poznatky shrnuje práce prof. J. Vintra *Vídeňský podíl na počátcích národního obrození*.

Kde získal Zlobický své vzdělání na úseku slovanských jazyků?

Prof. S. Newerkla: Zlobický pocházel z Velehradu a studoval v českých zemích, nejdříve gymnázium, pak na univerzitě v Praze. Téměř všichni

vídeňští vyučující češtiny pocházeli českých zemí. Výjimkou je v tomto směru pouze M. W. Schimek, který se narodil ve Štýrsku, ale i on měl českého otce, mládí strávil ve Strážnici na Moravě. Když se hledali vyučující pro Vojenskou akademii ve Wiener Neustadt, obrátila se Vídeň na Prahu, neboť zde byl jen Jan Václav Pohl, první učitel češtiny.

Jsem absolventkou bohemistiky na české univerzitě, ale nikdy jsem během studií neslyšela jméno J. V. Zlobický.

Prof. S. Newerkla: Samozřejmě, že na českých univerzitách tamní vyučující věděli o existenci Zlobického, Pohla a Schimka, ale bohužel neměli nikdy možnost studovat tyto prameny a zabývat se Rakušany, tedy vídeňskými učiteli češtiny. Podstatně více se začalo v tomto směru bádát až po roce 1989. Pro totalitu bylo přece nemyslitelné uvést, že Vídeň má déle bohemistiku než Praha.

A jak to bylo po roce 1918, tedy po vzniku Československé republiky?

Prof. S. Newerkla: Kontakty byly nulové na obou stranách, Rakušané nesnášeli Čechy, kteří v jejich očích rozbili monarchii, Čechů se báli, na československé straně se zase odbourávalo rakušanství. Prof. Vondrák, který zde působil, musel z Vídně odejít, zamířil do Brna na Masarykovu univerzitu. Vídeňští profesori nechtěli mezi sebou žádného Čecha, díky tomu se dostal do Vídně Trubeckoj. Přesto čeština jako obor na univerzitě nezanikla, kontakty měla vídeňská bohemistika zejména s bohemisty v Brně.

Co Vás vedlo k rozhodnutí studovat po maturitě češtinu?

Prof. S. Newerkla: Já jsem chtěl vlastně studovat ruštinu, ze které jsem na gymnázium v Zwettlu maturoval. Byla to partnerská škola školy při velvyslanectví SSSR. Když jsem přemýšlel o druhém jazyce pro studium, rozhodl jsem se pro češtinu, neboť to bylo právě v době pádu železné opony a Československo bylo tak blízko. Vyjel jsem na letní kurs do Prahy, tehdy to stálo neuvěřitelných asi tisíc dolarů. Byla to krásná zkušenost, poznal jsem tam svoji budoucí manželku. Manželka studovala také ruštinu, tak jsme se dohodli, že jeden rusista v rodině stačí

a že je třeba na přežití najít jiný jazyk. Nejdříve jsem se chtěl dát na japonštinu, ale pak jsem zvolil angličtinu, protože s tím se dá uživit. Vůbec jsem neplánoval nějakou vědeckou kariéru, viděl jsem se ve školství v mém rodišti, protože tam je pořád nedostatek učitelů. Po otevření hranic to ale byla naopak čeština, která poskytovala velmi lukrativní zaměstnání. Postupně jsem k češtině přidal i slovenštinu, slavistiku nelze dělat bez nějakého speciálního zaměření, u mě to je západoslovanská slavistika. Myslel jsem, že se budu muset ucházet o místo v Německu, ale nakonec to vyšlo zde ve Vídni.

Vaše příjmení zní slovansky. Má Vaše rodina kořeny na Moravě, anebo v Čechách?

Prof. S. Newerkla: Je to jižní Morava, etymologicky pochází toto jméno ze slova „nevrlý“. Někdo z rodiny se už pokusil dávat dohromady rodokmen a zjistil, že všichni Newerklové i Nevrklové zde v Rakousku i Německu pocházíme právě z Moravy.

Předpokládám, že stav studujících obor čeština po roce 1989 značně stoupl. Jaký je zájem o směr učitelství?

Prof. S. Newerkla: Momentálně je na slavistice 2 000 studentů, na bohemistice 222 studujících, obor učitelství studuje asi dvacet pět studentů. Toto studium učitelství vlastně většinou nedokončí, dávají přednost nějakému druhému předmětu a směr učitelství si nechávají započítávat ke studiu jiného oboru. V oboru učitelství pak v tomto smyslu dokončí studium maximálně dva studující. Unterrichtspraktikum absolvují na Obchodní akademii v Retzu.

Jakým jazykem mluvíte doma?

Prof. S. Newerkla: Doma mluvím s dětmi většinou německy. Když jsme jako rodina na dovolené, mluvíme jenom česky. Manželka mluví s dětmi zásadně česky, vlastně i se mnou, pouze v případě, že mi něco povídá o svém zaměstnání (působí na BOKU), přechází do němčiny, protože termíny nelze hned všechny přeložit do češtiny.

Co Vás fascinovalo na české jazykovědě, že jste se na ni zaměřil?

Prof. S. Newerkla: První článek, který jsem vědecky publikoval, byl vlastně

z literární vědy. Brzy jsem ale pochopil, že šanci mám spíše v lingvistice, odkáživa jsem měl rád jazyky. Měl jsem představu, že se každý rok naučím nějaký nový jazyk. Fascinovalo mě, že čeština, ačkoliv je to slovanský jazyk, má neslovanské prvky – takové, které se vyskytují v Rakousku, na Slovensku, v Maďarsku, např. podobné sémantické obsahy slov, i když jsou jednotlivé jazyky dosti vzdálené.

Kolik přednášejících je na bohemistice v současné době?

Prof. S. Newerkla: Je jich celkem šest, k tomu přispívají další vyučující do fondu bohemistiky přednáškami literárními, srovnávacími, takže celkem je zde deset vyučujících.

Byl jste někdy ve funkci „Gastprofesor“ v ČR?

Prof. S. Newerkla: Měl jsem různé nabídky, nemohl jsem je ale přijmout, protože jsem měl malé děti a neměl jsem dost času. Letos v únoru se to podařilo, strávil jsem měsíc v Brně v Etymologickém ústavu.

Jaké projekty připravujete?

Prof. S. Newerkla: Hlavně publikační projekty, nejdříve to bude edice rukopisu M. W. Schimka, na této edici spolupracovala se mnou kolegyně Vykypělová. Chystám druhé vydání Slovníku německých výpůjček v češtině a slovenštině. Dokončujeme sborník o politické písni ve východní a jihovýchodní Evropě, vyjde asi koncem listopadu, začátkem prosince. Samozřejmě musí vyjít sborník z této konference (235 let bohemistiky na Univerzitě Wien). Chtěl bych také vydat skriptum kontrastivních prvků v češtině a slovenštině. Je to taková cvičebnice pro studenty, kterou jsem sestavil před dvěma roky. A hluboko do příštího roku už mám „rozvrh“ různých konferencí, k tomu přicházejí i povinnosti z mých funkcí. V listopadu se bude konat konference, jejímž tématem budou dva politické – B. Kreisky a G. Husák. Konference se zúčastním jako kopředseda komise zabývající se společným dědictvím Rakouska a České republiky.

Kromě češtiny se zajímáte o ...?

Prof. S. Newerkla: ... o všechny jazyky a jazykové skupiny, které jsou jiné než germánské, románské.

Kdybyste měl moc něco změnit na bohemistice ve Vídni, bylo by to ...

Prof. S. Newerkla: Kdybych mohl všechno změnit, okamžitě bych rozdělil kurs pro začátečníky. Máme problém, že tento semestr začalo na bohemistice šedesát šest studentů. Chtěl bych, aby byly kursy pro opravdové bohemisty, pro slavisty, kteří to potřebují jako doplnění pro druhý slovanský jazyk a pak pro ty, kteří mají o češtinu zájem a chtějí nějaký kurs. Tato poslední varianta už bohužel neexistuje, češtinu můžete navštěvovat na Sprachzentrum, ale to jsou kursy placené. Proto je takový „zájem“ o češtinu u nás. Pro vyučujícího je taková práce velmi náročná, protože musí rozpoznat, kdo z posluchačů je „opravdový“ studující a kdo jen krátkodobý návštěvník, který po semestru zmizí.

Také bych byl rád, abych se na bohemistice zabýval lingvistickými problémy, nikoliv opravami chyb v písemných projevech v jazyce německém rakouských studujících. Bohužel tato úroveň je velmi nízká, nyní nemám na mysli studující z ČR nebo SR.

Máte přehled o tom, jaké rodinné pozadí mají studující na bohemistice? Mají studující povinnost strávit semestr nebo dva v ČR?

Prof. S. Newerkla: Ze zákona nemůžeme žádného posluchače nutit jít do cizí země. Vřele jim ale pobyty doporučujeme, kontakty máme v tomto směru jak s Brnem, tak i s Prahou. Češtinu studují ve Vídni převážně Rakušané, s menšími či většími vztahy – babička mluvila česky, přítel, přítelkyně z Čech –, anebo pocházejí ze smíšených manželství, někteří přicházejí z české menšiny. Ti sice mají výhodu, že česky mluví anebo i píšou, ale to ještě není lingvistika. Pokud nepochopí, že se musí něco dál a jiného učit, brzy skončí.

Jak odpočívá prof. Newerkla?

Prof. S. Newerkla: Chci-li odpočívat, jedu do hor, Lungau, to je moje. Prostě horská turistika. Dříve jsem dělal vyšší hory, třeba Mont Blanc. Potřebuji krásnou přírodu, krásný vzduch. Nedávno jsem to zažil s rodinou na Valašsku. Hledám místa, která nejsou turisticky vyhlášená.

Když takové místo najdete, jedete tam opravdu jen odpočívat, anebo

máte v zavazadle přibalenou nějakou práci?

Prof. S. Newerkla: Teď jste mě chytila. Tyto dovolené mají sloužit k úplnému vypnutí, ale mám s sebou vždycky nějaké diplomové práce, ale právě ty se dobře v tom zdravém vzduchu pročítají. A vedle toho se raduji, že jsem zde s dětmi, s manželkou.

Budoucnost – Vaše profesní a osobní přání.

Prof. S. Newerkla: Profesní? Aby zde něco na bohemistice po mně zůstalo, abych vychoval své nástupce. Nechci zde působit jako nejdůležitější osoba. Osobní přání – dobrá rodina. Nejen ta nejbližší – manželka, děti. Pro celou dobré zdraví, abychom mohli nadále

být spolu. Abych měl vždy čas věnovat se svým dětem, které jsou ve věku třináct, deset a půl roku a jeden a půl roku.

Děkuji Vám za rozhovor.

*Rozmlouvala
dr. M. Brandeis*

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Zajímavá výstava

V pražském Veletržním paláci se divákům představilo osmdesát děl významných osobností moderního evropského a amerického umění. Sbírka moderního a současného umění Národní galerie ji uvedla společně s Albertina Museem ve Vídni. Výstava pod názvem *Monet – Warhol: Mistrovská díla z Albertina Museum a Batlinerovy sbírky* představila výběr z prestižní soukromé sbírky moderního umění – kolekce Rity a Herberta Batlinerových z vídeňského muzea Albertina. Díla tak proslulá a v takovém rozsahu nebyla v Čechách během posledních dvaceti let ještě nikdy vystavena. (mk)

České umění na internetu

Galerista a sběratel Jaroslav Krbůšek vedl osm let Galerii Václava Špály. V současné době obchoduje s tím nejhodnotnějším, co nabízí moderní české umění. Když v roce 2002 ukončil Jaroslav Krbůšek své působení v Galerii Václava Špály, rozhodl se prodávat na internetu. V sídle Galerie Jaroslav Krbůšek v pražských Hájích lze nalézt Adriennu Šimotovou, Bělu Kolářovou, Jana Kubičku, Jiřího Koláře, Václava Hostíka nebo třeba Křištofa Kintera a Františka Matouška. V nabídce převažují kresby, grafiky a fotografie. Často se lidé Jaroslava Krbůška ptají, co mají sbírat a on jim radí, že lze sbírat umělce, školu, skupinu, žánr, generaci nebo třeba ženy. Důležité je však si uvědomit, že jeden umělec může vytvářet vynikající, průměrná a špatná díla, a proto je nutné mít cit a vkus. Sběratelským tipem Jaroslava Krbůška je například zástupce generace šedesátých let – malíř a grafik Jan Kubiček, představitel geometrické abstrakce, jehož díla je možné pořídit za poměrně přijatelné ceny. (mk)

Čech vystavuje u Guggenheima

Guggenheimovo muzeum v New Yorku představilo pětadvacet „nejlepších tvůrčích videí světa“. V soutěži na serveru YouTube byl úspěšný také český umělec Martin Kohout. Soutěž s titulem YouTube Play Biennial, kterou ve spolupráci s populárním videoseverem uspořádala Nadace Salomona R. Guggenheima, byla zahájena v letošním roce v červnu. V odborné porotě zasedli mnozí významní výtvarníci a filmaři a nakonec vybrali pětadvacet nejlepších videí – přihlášeno jich bylo celkem přes třiatdvacet tisíc. Pětadvacet vybraných, mezi kterými je videopráce pod

názvem *Moonwalk* od českého autora, absolventa pražské FAMU Martina Komárka, byla promítána přímo na Páté Avenue, naproti Central Parku. Autorské video *Moonwalk* pochází z roku 2008 a na serveru YouTube jej zatím vidělo přes dvě stě tisíc uživatelů. (mk)

Ocenění pro Zdeňka Milera

Před nedávnem získal významné ocenění za celoživotní dílo výtvarník Zdeněk Miler. Autor Krtečka získal Cenu festivalu pro děti a mládež v Saské Kamenici.

Patnáctého ročníku festivalu Schlingel se zúčastnilo 111 filmů z osmatřiceti zemí světa, mezi nimiž byli i zástupci české kinematografie. Animované filmy o Krtečkovi, jejichž autorem je Zdeněk Miler, slavily úspěchy nejen v Čechách, ale i v sousedním Německu, Rakousku a dokonce i v Japonsku. Také v Číně je o Krtečku velký zájem, představil se například v českém pavilonu EXPO v Šanghaji. Podle tiskového mluvčího české expozice Jiřího Františka Potužníka je Krteček bezesporu pro Číňany nejslavnější Čech.

Mezi první výtvarné práce Zdeňka Milera patřilo známé logo Ateliéru filmových triků. Jiří Trnka vymyslel vtipné a výmluvné logo Bratři v triku a vyhlásil soutěž, kterou vyhrál právě Zdeněk Miler. Zaujal svojí jednoduchou kresbou tří kudrnatých kluků v námořnickém tričku.

První samostatný film Zdeňka Milera, adaptace pohádky *O milionáři, který ukradl slunce* na motivy stejnojmenného příběhu Jiřího Wolkera, vzbudil velký ohlas na festivalu v Benátkách. Od té doby se Zdeněk Miler zaměřil výhradně na kreslený film. Kromě Krtečka vytvořil Zdeněk Miler v padesátých letech například výtvarnou podobu původně loutkových postavíček Kubuly a Kuby Kubikuly podle stejnojmenné pohádky Vladislava Vančury.

Zdeněk Miler je autorem více než šedesáti animovaných filmů, z toho v padesáti je v hlavní roli Krteček. Mile-
rovy ilustrace jsou součástí čtyřiceti knih – *Kuřátko a obilí*
Františka Hrubína, *Kubula a Kuba Kubikula* od Vladislava
Vančury, *O veselé mašince*, *Cesty formana Šejtročka*
a mnoho dalších. Zdeněk Miler byl za své filmy a knižní
ilustrace oceněn na mnoha významných českých i zahra-
ničních festivalech. (mk)

V Plzni proběhlo bienále kresby, vítěz zobrazil téma Osvětimi

V Plzni skončil sedmý ročník mezinárodního bienále kresby, které se jako jediný projekt v Evropě zabývá jedno-
barevnou kresbou. Díla do něj přihlásilo 388 autorů ze
čtyřiceti zemí. Hlavní cenu Grand Prix získal jeden z před-
ních polských umělců v oblasti kresby a grafiky Pawel
Warchol. Dvaapadesátiletý Warchol žije a tvoří v Osvětimi
a vyjadřuje se především kresbou. Podstatou jeho kresby
je linie, soustředí se na detail. K tématu koncentračního
tábora vytvořil několik cyklů, téma holokaustu v nich ne-
estetizuje, zachycené předměty v jeho dílech symbolizují
lidské ponížení, těžký osud vězňů.

Historie zvukového umění

Stále častěji se na výtvarné scéně setkáváme se zvukovým
uměním, na které většinou nejsme připraveni, tvrdí autor
článku, teoretik umění Miloš Vojtěchovský. Ve svém článku
Čemu všemu lze naslouchat? (vyšlo v ART 12) představuje
autor některé postavy a historické souvislosti podstatné
pro tento žánr, kde se prolínají jazyk a nástroje hudby, ar-
chitektury, divadla, psychologie a vizuálního umění.

Výstava *Sound Sculpture As* v sanfranciském Muzeu
konceptuálního umění v roce 1970 bývá považována za
jeden z iniciačních okamžiků historie zvukového umění.
Kurátor této výstavy Tom Marioni k účasti přizval Terryho
Foxe, Paula Kose, Mela Hendersona nebo Herba Yarma.
Na rozdíl od ostatních exponátů, kde zvuk byl výrazovým
prostředkem, byla instalace Paula Kose údajně tichá: její já-
dro sestávalo ze dvou kusů ledu, kolem kterých bylo umís-
těno osm profesionálních mikrofónů, které přes zesilovač
přenášely neslyšné tání ledu do reproduktorů. Kosovi se
zde podařilo dotknout hned několika důležitých bodů,
spojených jak s formulací nového „umění zvuku“, tak s en-
vironmentálním uměním. Jeho laboratorní instalace imito-
vala vědecké zkoumání a intuitivně předpovídala globální
klimatické změny. Zároveň použila techniku v nové sou-
vislosti, pro kterou soudobá kritika dosud neměla pevné
pojmenování, píše autor článku.

Během půl století, které uplynulo od této průkopnické
výstavy, se technologie záznamu a reprodukce zvuku zdo-
konaly a pojem „sonické umění“ nebo „sound art“ se stal
běžným pojmem v kontextu galerijních a muzejních teorií
i praxí.

Ovšem zvukové umění se v galeriích a muzeích nesnad-
no instaluje a velice těžko se prodává. Často se zvuk do
architektury galerií či muzeí ani příliš nehodí – s tímto zře-
telem nebyly navrhovány. Snad proto byly dosavadní vět-
ší výstavní zvukové projekty přijaty českou veřejností buď
vlažně, jako výstava *Crossins* v Rudolfinu v Praze (1999)
nebo *Hermovo ucho* v brněnském Domě umění (2009),

nebo až možná příliš nadšeně, jako tomu bylo u projektu
Petra Nikla *Hnízda her* v Rudolfinu (2000). Další příčinou
je i poměrná nezkušenost návštěvníků výstav výtvarného
umění se zvukovým uměním.

„Sound art“ není taktéž vyhledávaný v koncertních sí-
ních, a tak mu zbývá hlavně veřejný prostor. Dnešní postin-
dustriální městský provoz je ovládán především hlukem.
Kumulace ekonomických, politických a jiných hlasových
projevů je všudypřítomná, uvádí autor. Najít zde prostor,
kde by mohl zaznít zvuk jako umělecký výrazový prostře-
dek, znamená buď přijmout hlasitost komerce, nebo se
ukrýt někam do ústraní, připomínající spíše „chráněnou
zónu“ muzea nebo galerie. V další části článku nás autor
seznamuje s umělci, kteří různorodě instalují své zvukové
instalace ve veřejném prostoru, jako např. Max Neuhaus,
Terry Fox a Bill Fontana. Snad nejznámější dílo Maxe Neu-
hause je instalace *Times Square*, oživující jeden z uzlů
života Manhattanu. Práce byla realizována v roce 1977
uprostřed ulice na refýži pro chodce. Elektronické zařízení
bylo skryto v podzemí, kde snímací aparát zachycuje hluk
křižovatky, který proměňuje v sonorní rezonanční tón, vy-
cházející přes mřížku na povrch ostrova pro chodce. Hlubo-
ký tón a barva zvuku připomíná meditativní a spirituální
hudbu naprosto v protikladu k uspěchanému provozu kři-
žovatky. Každý, kdo tudy procházel a našel čas k zastavení,
měl možnost poslechu. V roce 2002 byla instalace rekon-
struovaná a snad zní zde i dodnes.

Max Neuhaus a jeho produkce na Times Square

Dalším z umělců, které autor článku představil, byl Terry
Fox, který původně studoval malbu a od sedmdesátých
let začal experimentovat s performancí, zvukem a filmem.
Se zvukem ovšem zachází jinak než Neuhaus, více zdů-
razňuje výtvarnou stránku zvukového vnímání, píše autor.
Jako příklad uvádí Foxovu instalaci na podlaze katedrály
v Chartres nebo imaginární zvukovou mapu Berlínské zdi
známou jako Berlin Wall Score.

Bill Fontana je třetím z představovaných umělců, ovšem s jinou strategií pro použití zvuku města. V osmdesátých letech pobýval jako stipendista v Západním Berlíně. Zde v roce 1984 realizoval monumentální zvukovou site specific instalaci pro místo, které bývalo vlakovým nádražím Anhalter Bahnhof. Za války bylo vymazáno z mapy města bombardéry spojeneckých armád a nyní připomínalo apokalyptickou krajinu po bitvě.

Rychlý rozvoj internetových technologií záznamu, přenosu a přehrávání audio a video záznamů v posledních několika letech umožnil poměrně jednoduše a levně usku- tečnit některé nápady a myšlenky, které vznikly v dílnách a studiích první generace umělců zabývající se koncepč-

ně zvukem. To, co bylo pro Billa Fontanu v osmdesátých letech ještě nepřekonatelnou překážkou, je v roce 2010 každodenní praxí, dodává autor.

Technologie vysílání zvuků pomocí internetu (tzv. stream) otevřela další možnosti propojení akustických míst, posun v čase a komunikaci. Do akustického mapování míst se zapojují tisíce lidí po celém světě a tak vznikají nejrůznější databáze a digitální archivy současného zvukového zeměpisu. Podle autora zvuk místa, zaznamenaný v určitém okamžiku, je tak možno uchovat a zprostředkovat dál. Web ukrývá a odkrývá celý oceán zvuků, které znějí právě teď nebo zněly včera a naznačují, jaký bude zvuk planety v budoucnosti.

VÝROČÍ – GENERACE 1989-2009

Jáchym Fleig (1970, Villingen-Schwenningen, Německo)

Vytváří své sochy z materiálů, které se používají ve stavebnictví. Od roku 2005 je asistentem na katedře environmentálního designu (B. Šípek) na Fakultě umění a architektury Technické univerzity v Liberci. Žije a pracuje v Duisburgu a v České republice.

www.jachymfleig.com

Proč na své sochy používáte průmyslový materiál, například izolační desky?

Řada jich vzniká jako instalace na fasádách budov. Chtěl jsem použít materiál, který se ve stavbách vyskytuje. Mé sochy jsou reakcí na prostor a prostředí, pro které jsou vytvářeny. Ale mají organický charakter, i když jsou vyráběny ze stavebních materiálů. Je to takový kontrast. A další kontrast vzniká spojením organického tvaru s designově navrženou architekturou. Najednou si všimnete nejen sochy, ale celého místa.

Přítel, 2007, dvousložkový polyuretan, OSB desky, 180 × 180 × 180 cm

Daniel Hanzlík (1970, Teplice)

Objekt, instalace, zvuková a světelná instalace, malba, fotografie.

Pedagogická činnost: v letech 1997-2008 byl odborným asistentem na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, od roku 2009 je vedoucím ateliéru Time-Based Media (spolu s P. Mrkusem) na Fakultě umění a designu Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Žije a pracuje v Praze.

www.danielhanzlik.cz

Nezůstává současné umění elitní záležitostí, nečitelnou pro širší veřejnost?

Ano, uvědomuji si to, ale zároveň to právě charakterizuje současný stav. Je legitimní. Oslovovat masy je záležitostí populistické produkce. A tím směrem by se umění vydávat nemělo.

Dominik Lanc (1980, Praha)

Konceptuální umělec, viditelný, ale i „neviditelný“, a to svými subtilními, někdy téměř divákem nezachytitelnými intervencemi do prostorů výstavních sál nebo veřejných míst. Žije a pracuje v Praze.

www.artist.cz

Pedagogická činnost: od roku 2008 pracuje jako asistent na Akademii výtvarných umění v Praze.

Není umění elitářskou záležitostí?

Dlouhou dobu se kulturní povědomí nepokládalo za samozřejmou součást společnosti a bude asi otázkou více

generací, než běžná veřejnost bude vzdělanější a tudíž i propast, na kterou se dotazujete, menší. Je to také otázka dobře fungujících institucí, žurnalistů, pedagogů, historiků a nearogantních politiků. Umění je tak různorodé, že je potřeba znát spoustu souvislostí, bez orientace v kontextu často nelze během krátké návštěvy galerie pochopit jeho kvalitu ani záměry – to je opět na teoreticích na jedné straně a otevřeném publiku na straně druhé. ... Konceptuální umění je nálepkou, pod kterou se schovává vše, co na první pohled nevykazuje znaky klasičtějších disciplín, jako je malba nebo sochařství.

Obývací pokoj (Ruská 128) ze série Pokoj, 2007.
Kompletní vybavení pokoje z neobývaného bytu v Ruské ulici v Praze, seskládané do minimalistického tvaru

Evžen Šimera (1980, Praha)

Malba, objekt, instalace, akce. Žije a pracuje v Praze.
www.evzensimera.name

Vidíte rozdíl mezi generací devadesátých let minulého století a tou dnešní?

Já dokonce cítím rozdíl mezi generací mojí, co skončila studia po roce 2000, a generací, co studuje teď. Ta z devadesátých let byla individuálnější, snažila se šokovat,

komentovala dobu, pracovala více se symboly. Má generace se stala hodně konceptuální.

Monument gravitace, 2008, dřevotřískové desky, akrylová barva, vinylová barva, 320 × 620 × 120 cm

Martina Klouzová-Niubo (1970, Praha)

Tvoří v současném světě objektů, konceptu, instalací a nových médií jakýsi ostrůvek zpracovávající sochařství v jeho původním smyslu, ovšem s určitými transformacemi. Žije a pracuje v Praze.

www.martina-klouzova-niubo.cz

Proč se zdá, že vaše objekty jsou blíže chápání širší veřejnosti než většina současné umělecké produkce?

Když jsem v devadesátých letech dělala konceptuální, instalační práce, rodiče mi říkali, že nechápou, co dělám. To byl důležitý moment. Možná je to banální, ale mě zajímá publikum, které se pohybuje mimo uměleckou scénu. Chci jít lidem trochu naproti. A chci dělat věci, které by měly být mezi nimi a ne jen mezi zdmi galerie.

Splněný sen (Děvčátko s balónky), 2008, umělá pryskyřice, polystyrén, výška 600 cm

ARCHITEKTURA, DESIGN

Na Designbloku bodoval TON či Nademlýnská

Letošní Designblok zná své nejlepší vystavovatele. Porota složená z šéfredaktorů mezinárodních odborných časopisů udělila ceny ve dvanácti kategoriích. Nejlepší nový nábytek podle porotců představila česká firma TON, která bodovala s kolekcí 2010. Firma specializující se na stoly a židle zaujala i v kategorii nejlepší nový výrobek – zvítězily v ní sánky od Olgoj Chorchoj pro TON. Nejhezčí prezentaci módního butiku měla podle porotců návrhářka Klára Nademlýnská. V kategorii Nejlepší kolekce bytových doplňků si ocenění vysloužila kolekce nápojového skla 2010 Bohemia Machine. Nejlepší kolekci svítidel podle komise představila česká společnost Brokis. Svým šperkařským uměním zaujala česká rodinná firma BeldaFactory. Nejlepší módní kolekcí se stala Fix you No. Hany Zárubové a Štěpána Malovce. Designér Mikuláš Novotný si odnesl ocenění za nejlepší prototyp Designbloku se svým jízdním kolem Folder bike. Za nejlepší instalaci byla označena Lasvit v designu Gabriely Náhlíkové. Hodnotila se též instalace designéra a designérského studia, v této kategorii bodoval Llev. Studio Llev navrhuje mimo jiné sklo, šperky, nábytek a interiérové doplňky. V kategorii nejlepší prezentace obchodu byla oceněna dočasná kavárna Designbloku Kartell cafe by Hippos. Nejlepší školní prezentaci připravila podle porotců VŠUP v Praze, ateliér K.O.V. Evy Eisler. Cena za nejlepší výstavní projekt míří do Norska pro projekt Norway Today. Byla udělena také jedna speciální cena za mimořádný počin mimo kategorie. Získala ji výstava Antonína Hepnara s názvem *Okolo*.

V Brně skončilo mezinárodní bienále grafického designu

Milovníci výtvarného umění měli koncem října poslední příležitost zhlédnout expozice 24. Mezinárodního bienále grafického designu Brno. Bienálové výstavy od června plnily hlavní budovy Moravské galerie v Brně. Velkou cenu 24. ročníku bienále získal výtvarník Cornel Windlin ze Švýcarska. Končící bienále se věnovalo především plakátu, firemní, informační a reklamní grafice. Toto téma se na bienále pravidelně střídá se zaměřením na ilustraci a písmo v knihách, časopisech, novinách a digitálních médiích.

Cenu za studentský design dostal Jindřich Vodička za svítidlo

Národní cenu za studentský design 2010 dostal Jindřich Vodička z Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze. Porotu zaujal interaktivním svítidlem Tvor, který v interiéru vyhledává temná místa a osvětluje je. Porota letos nominovala celkem devětatřicet studentů, z nichž pět získalo ocenění Excelentní studentský design a dvanáct cenu Dobrý studentský design. Oceněná lampa vypadá trochu jako světelný robot na kolečkách. Cenu si loni za moderní design bot pro firmu Botas odnesli Jakub Korouš a Jan Kloss z Vysoké školy uměleckoprůmyslové. Všech pět cen za Excelentní studentský design si odnesli studenti z Fakulty umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

VÝSTAVY

Královský sňatek

Lapidárium Národního muzea v Praze (v areálu pražského Výstaviště) připomíná svojí expozicí dobu vlády posledních Přemyslovců a prvních Lucemburků na českém trůně. Před nedávnem to bylo již sedm set let, které uplynuly od chvíle, kdy došlo k úspěšnému prolnutí dynastie Přemyslovců s dynastií Lucemburků. 1. září 1310 se ve Špýru konala svatba, kdy si čtrnáctiletý Jan bral osmnáctiletou Elišku. Manželé dostali lénem české království a Jan byl korunován českým králem. Korunovace páru byla pak v Praze v únoru 1311.

Expozice obsahuje množství kamenických a sochařských prací, odlitků pečeti, heraldických znaků a dalších artefaktů z doby vlády Přemyslovců a prvních Lucemburků na českém trůně. Potrvá do **5. prosince 2010**.

Tato expozice je předzvěstí zásadní výstavy, která nese název *Královský sňatek* a je otevřena v Domě U Kameného zvonu na Staroměstském náměstí v Praze (Praha 1, Staroměstské nám. 13, út – ne 10:00-20:00) **do 6. února 2011**. (mk)

Korunovaný český lev, znak fundátorů kostela sv. Anny Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny, detail klenebního svorníku, opuka, druhá čtvrtina 14. století

Barokní Klementinum vystavuje exponáty ze své historie

Barokní Klementinum, v němž sídlí Národní knihovna (NK), vystavuje vzácné exponáty ze své historie. Výstava, která je **přístupná do 19. prosince**, ukáže kopii zakládací listiny podepsané císařem Ferdinandem I. Habsburským, stavitelské plány jezuitů i Svatováclavskou bibli. Exponáty si lidé mohou prohlédnout v krásně zdobených a klenutých chodbách, které se v roce 2006 proměnily v Galerii Klementinum. Expozice představí ucelený pohled na historický a umělecký vývoj objektu a na osobnosti, které v něm působily. Těmi osobnostmi byli například historik Bohuslav Balbín, španělský filozof Rodrigo de Arriaga či matematik a hvězdář Jan Klein. Lidé si mohou prohlédnout mimo jiné Kleinovy unikátní astronomické hodiny, přístroje astronoma a fyzika Josefa Steplinga či barokní hvězdné a zeměpisné glóby a mnohé další. Zpestřením budou exponáty objevené při současné rozsáhlé rekonstrukci objektu. Vystavena bude dřevěná truhla nalezená při odebírání náspu v podlaží traktu do Platnéřské ulice. Kuriozitou bude buřinka a prkno s nápisem „stavěno roku 1923“. Předměty patří dělníkovi, který se ve dvacátých letech podílel na opravě střešního zateplení a prkno s buřinkou ukryl ve třetím patře. Objekt Klementina vznikl postupně od poloviny 16. do 18. století jako jezuitská kolej s učebnami, knihovnou, kabinety, tiskárnou, kostely a kaplemi, astronomickou observatoří. Sídlila tam i lékárna a hrálo se tam divadlo.

Výstava dobových fotografií připomíná historii Ateliéru Langhans

Jak šly dějiny kolem domu ve Vodičkově ulici č. 37 a jakými prošel proměnami, dokládá nejen prostřednictvím dobových snímků výstava s názvem *Od roku 1880/Jedno jméno, jedno místo, jedno téma*. Už sto třicet let je totiž tento objekt sídlem fotografického ateliéru Langhans, přičemž fotografie z něj nikdy nezmizela. Expozice dokládá také inovativní pojetí reklamy a grafiky; její součástí jsou ukázky portrétů z Galerie osobností i doklady architektonických proměn domu. Janu Langhansovi bylo devětadvacet let, když v něm svůj ateliér v roce 1880 otevřel. Kurátor expozice Dušan Šimánek postavil koncept výstavy na hodnotách řemesla, které se časem změnilo v umění, a obchodní koncepcce, které styl Ateliéru Langhans určovaly. „Langhansovy fotografie slavných osobností, ať už umělců či politiků, podle mě dokazují, že byl fotografem světové kvality,“ řekl Šimánek. Upozornil i na to, jak firma fungovala. Například měla dokonalou reklamu; výrazné firemní auto bylo zároveň mobilním reklamním panelem. Langhans se nebránil novinkám. Když zjistil, že nové technologie fungují, začal je používat. Například byl první, kdo využil elektrické osvětlení. Výstava potrvá až do **2. ledna příštího roku**. Langhans Galerie Praha, Vodičkova 37, 110 00 Praha 1. Otevírací doba galerie: denně kromě pondělí 13:00-19:00 hod.

Výstava budoucích nadějí evropského umění

Galerie Středočeského kraje, která sídlí v prostorách jezuitské koleje v Kutné Hoře, se stala hostitelem výstavy *Start Point*, nabízející zástupce z významných uměleckých

škol řady zemí Evropy. Tento projekt se rozvíjí již řadu let a přispívá tak k zapojení českého výtvarného umění do mezinárodního kontextu. Galerie Středočeského kraje navázala na sedm předešlých ročníků, které probíhaly v Galerii Klatovy Klenová. Uděluje se také hlavní cena, která jejímu držiteli umožní výstavu s katalogem. Několik dalších umělců obdrží čestná uznání a s těmi jsou spojeny rezidenční pobyty v České republice. Mezinárodní porota byla potom tou, která určila konečný výběr účastníků výstavy.

Podle vystavených děl současných umělců lze celkem dobře odhadnout, jakým směrem se bude ubírat umění v blízkém období přinejmenším v evropské oblasti. Výstava je velice pestrá, divák se v řadě za sebou jdoucích sálů budouv setká s nejrůznějšími typy projevu a také s užitím rozdílných výrazových prostředků.

Chceme-li zmínit některé umělce jednotlivě, pak například Tiago Cruz z Portugalska reaguje ve svých jemně ironických instalacích nejen na minimalismus. Johannes Mankolies z Německa umí citlivě řešit prostor, do kterého umísťuje soustavy reálných předmětů, které se stávají součástí abstrahované kompozice. Tím se názorově přibližuje dalšímu z umělců Lucu Lesagovi z Francie. Zajímavý je také přístup Irene Grau ze Španělska, která podává staré fotografické portréty neznámých lidí, až jejich postupnou proměnou dospěje ke zcela abstraktním kompozicím. Maruša Sagadin z Rakouska reaguje ve svém díle na americký způsob reklamy a přirozeně pracuje s nadsázkou. Michaela Miller z Chorvatska se na expozici představuje zajímavým videem, ve kterém kombinuje uvolněnou malbu s principy filmu.

Z českých zástupců potěší obrazy Jana Vytiska, který umí milým způsobem vystihnout děje, které se pohybují na hranici mezi pohádkou a hororem. Rafinovaná je také multimedialní instalace Lukáše Prokūpka, ve které se propojují videa s fotografiemi – vytvořený dojem se pak pohybuje na pomezí snu a skutečnosti.

Výstava *Start Point 2010* potrvá do **8. ledna 2011**. Autorům této koncepce se podařilo uskutečnit náročný projekt, který je vedle pražských bienále nebo trienále další významnou přehlídkou současného umění mladých.

(mk)

V Městské knihovně se koná souborná výstava Václava Boštíka

Galerie hlavního města Prahy uspořádala rozsáhlou retrospektivu českého malíře 20. století Václava Boštíka. Boštík patří ke stěžejním osobnostem českého výtvarného umění 20. století. Galerie na výstavě v Městské knihovně představuje průřez z jeho padesátileté tvorby. Expozici připravil šéfkurátor Galerie hl. m. Prahy Karel Srp. Boštíkovo dílo je zastoupeno v mnoha galeriích a soukromých sbírkách na světě. Na pražskou výstavu galerie zapůjčila obrazy i z pěti zahraničních sbírek z Německa a Francie. Výstava je otevřena do **9. 1. 2011**.

Městská knihovna, Praha 1, Mariánské nám. 1, 2. patro, út – ne 10:00-18:00 hod.

Výstava a sborník připomínají práci společenství Kampademié

Výstava fotografií a dalších materiálů s názvem *Platón na Kampě, LOTR na Hrádečku* od nynějška připomíná

v pražské Knihovně Václava Havla práci intelektuálního společenství Kampademie. Filozofové, vědci a disidenti, jako pozdější rektor Karlovy univerzity Radim Palouš, kněz Tomáš Halík, politici Pavel Bratinka a Daniel Kroupa či exprezidentův bratr Ivan Martin Havel, se v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století scházeli k diskusím ve vlastních bytech či na Havlově chalupě na Hrádečku. Jejich práci připomíná i sborník textů *Faustování s Havlem*. Pozdější prezident také právě členům skupiny psal některé své filozofické dopisy z vězení, známé pod názvem *Dopisy Olze* a odesílané jeho první ženě. „Kampademie bylo neoficiální filozofické sdružení. Václav Havel byl jeho spolupracujícím členem. Velmi výrazně ovlivnilo jeho myšlení,“ řekl ČTK ředitel Knihovny Václava Havla Martin Putna. Výstava je otevřena do **15. ledna 2011**.

Galerie Montmartre, Řetězová 7, 110 00 Praha 1, út – ne 12:00-18:00 hod.

Moravská galerie vystavuje užité umění s motivy květin

Užité umění s květinovými motivy představuje nová komorní výstava *Květomluva* v Uměleckoprůmyslovém muzeu Moravské galerie v Brně. Ukázky nábytku, skla, porcelánu, textilií i kovových předmětů pocházejí z 19. století. Výstava chce návštěvníkům přiblížit květinu jako oblíbenou dekorativní ozdobu, ale také jako prvek květomluvy, řeči symbolů a skrytých významů, které jsou dnešním lidem většinou nerosrozumitelné. Růže například v květomluvě znamenala lásku, břečťan přátelství, konvalinky, fialky a pomněnky něžné city. Specifickým projevem 19. století a oblíbenou zába-

vou období biedermeieru se staly sofistikované květinové hlavolamy a rébusy umístěné na předmětech upomínkového charakteru, které zpravidla ukrývaly jméno milované osoby či jednoslovný vzkaz. Výstava je otevřena do **31. 1. 2011**.

Moravská galerie v Brně, Husova 18, 602 00 Brno, tel.: (+420) 532 169 131, e-mail: info@moravska-galerie.cz, www.moravska-galerie.cz

Otevírací doba: st – ne 10:00-18:00 hod., čt do 19:00 hod., v po a út zavřeno.

Příběhy samurajů i gejš ožijí v Náprstkově muzeu

Dva symboly starého Japonska představuje výstava, která bude až do **3. dubna příštího roku** otevřena v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur v Praze. Pod názvem *Gejša a samuraj* nabízí zájemcům k prohlídce více než osm set atraktivních exponátů. Téměř šest set vypráví příběh japonských samurajů a dvě stě čtrnáct se jich vztahuje ke gejšám. „Gejši a samurajové jsou obecně nejznámějšími japonskými symboly. Dokumentací jejich životů se snažíme přiblížit tuto orientální zemi,“ uvedla před vernisáží nová ředitelka Náprstkova muzea Eva Dittertová. Podle ní prezentuje sbírkové předměty, které muzeum shromáždilo během 19. a 20. století. Návštěvníci si mohou prohlédnout například ozdoby a potřeby gejš, jejich oblečení, pestrá kimona včetně rozmanitých pásů a také hudební nástroje. Exponáty vykreslují gejši jako představitelky elegance a etikety. Výstava upozorňuje na preciznost japonských tradičních řemesel a jejich zvláštnosti.

LITERATURA

Novinář a publicista Sígla vydal kroniku listopadového převratu

Kronikou posledních dnů komunistického režimu, dramatických událostí listopadu 1989 a následujících měsíců velkých společenských a politických změn je kniha Miroslava Sígla *Události totality, svobody a demokracie (1989-1990)*. Vydalo ji nakladatelství Akcent a autor ji představil veřejnosti v Paláci knih – Luxor na Václavském náměstí v Praze. Čtyřiaosmdesátiletý Sígla na téměř pěti stovkách stran den po dni popisuje významné i méně významné události doby, kterou sám prožil. Řadí je chronologicky a doplňuje je seznamem mluvčích Charty 77, novinářů a publicistů v exilu, ale i anekdotami a lidovým humorem. Text doplnil fotografiemi dobových dokumentů a hlavních protagonistů „sametové revoluce“ s jejich osobními daty.

Knižní veletrh v Havlíčkově Brodě

Knižní novinky z více než sto padesáti českých nakladatelství přilákaly do Havlíčkova Brodu více návštěvníků než v minulých letech. Přispěl k tomu bohatý doprovodný program letošního jubilejního 20. Podzimního knižního veletrhu. Na veletrhu se letos představilo kolem šesti desítek

spisovatelů a osobností. Přijel i prezident Václav Klaus, který podepisoval svoji knihu *Zápisky z cest*. S velkým úspěchem se setkaly také například autogramiády spisovatelů Ludvíka Vaculíka, Michala Viewegha a Ireny Obermannové. Letošní novinkou veletrhu byl autorský prodej knih, který zahájil předseda českého PEN klubu Jiří Dědeček, celkem se zúčastnily skoro tři desítky spisovatelů. Výtěžek připadne Výboru pro vězněné spisovatele mezinárodního PEN klubu. V Havlíčkově Brodě se knižní veletrh koná od roku 1991. Je nejstarším knižním veletrhem v Česku a po pražském Světu knihy druhým největším. Na příštím ročníku se představí i někteří zahraniční spisovatelé. Ve spolupráci s mezinárodním PEN klubem se totiž brodský veletrh zapojí do festivalu Osvobodte slovo.

V Praze byly uděleny Státní ceny za literaturu a za překlad i ceny ministerstva kultury

Ve Veletržním paláci v Praze byly uděleny Státní ceny za literaturu a překlad a také ceny ministerstva kultury za divadlo, hudbu, výtvarné umění a architekturu.

Státní cenu získal zlínský spisovatel Antonín Bajaja. Ocenění si vysloužil za román *Na krásné modré Dřevnici*. Kniha je freskou osudů jeho rodiny, kterou těžce postihla pouťorová totalita. Důležitou roli v ní přitom hrají dopisy

určené sestře Janě. Kniha byla letos nominována i na Cenu Josefa Škvoreckého a Magnesii Literu za prózu.

Státní cenu za celoživotní překladatelské dílo z čínštiny, které zahrnuje nejvýznamnější díla čínské klasické literatury jako například rozsáhlý román *Sen v červeném domě*, *Tao – texty staré Číny* nebo *I-ťing*, knihu proměň obdržel sinolog Oldřich Král.

Nositel letošní ceny ministerstva kultury za přínos v oblasti hudby se stal skladatel, klavírista, spisovatel a pedagog Ilja Hurník. Za svou mnohaletou dramaturgickou práci po boku Otomara Krejčí byl oceněn Karel Kraus. Porota ocenila i architektonické dílo a pedagogickou činnost Aleny Šrámkové a nejmladší letošní laureát, výtvarník a performer František Skála, dostal cenu za výjimečné tvůrčí počiny.

Byla udělena Cena Jaroslava Seiferta

Cenu Jaroslava Seiferta za rok 2010 obdržel spisovatel, básník a redaktor kulturní rubriky *Lidových novin* Jáchym Topol. Oznámila to nadace Charty 77, která cenu vyhlašuje. Jedná se o nejprestižnější Literární cenu, která se uděluje od roku 1986. Byla založena z podnětu Františka Janoucha k podpoře nezávislé české a slovenské literatury. Jejím prvním nositelem se stal slovenský spisovatel Dominik Tatarka, v následujícím roce Ludvík Vaculík a seznam dalších laureátů tvoří excelentní sestavu české literatury: Bohumil Hrabal, Milan Kundera, Ivan Diviš, Karel Šiktanc, Josef Škvorecký, Ivan M. Jirous nebo Václav Havel. V loňském roce obdržel tuto cenu spisovatel Ludvík Kundera. „Jsem nadšený. Vstoupil jsem do domu svých otců,“ reagoval na svoje ocenění Jáchym Topol.

Porota, kterou vedl literární kritik a historik Jiří Brabec, ocenila především poslední Topolovu prózu, novelu *Chladnou zemí*. Ve svém zdůvodnění se mohla opřít o celou autorovu literární tvorbu, která se datuje už od začátku osmdesátých let, do undergroundových začátků a obsahuje lyriku, epiku, písňové texty, pamfletickou prózu, povídky, novely, cestopisy, reportáže a samozřejmě románovou tvorbu. Topolovým zatím nejrozsáhlejším románem je epos *Sestra*, který byl v roce svého vydání oceněn cenou Egona Hostovského, přeložen do mnoha světových jazyků a založil tím i jistou mezinárodní proslulost Jáchyma Topola. Od té doby vydal tento autor další tři romány, přeložil a uspořádal knihu indiánských pohádek, zredigoval nová vydání svých básnických sbírek a napsal

písňové texty. Zpracoval také množství reportáží a absolvoval desítky čtecích turné po Evropě.

Jáchym Topol se ve svých osmačtyřiceti letech stal nejmladším nositelem ceny, která je považována v českém literárním prostředí za nejvýznamnější. (mk)

Václav Havel se stal desátým držitelem Ceny Franze Kafky

Bývalý prezident Václav Havel se stal desátým držitelem mezinárodní literární ceny Franze Kafky. Sošku vyrobenou podle návrhu Jaroslava Róny obdržel za své dramatické, spisovatelské a esejistické dílo. „Já si z různých důvodů ohromně vážím Franze Kafky. Četl jsem ho v mládí, v době, kdy nebyl ještě tak známý a populární. A tato cena se liší od jiných tím, že je to cena Franze Kafky. A mně samozřejmě dělá radost, že cenu nesoucí toto jméno jsem též dostal,“ řekl Václav Havel po skončení úterního ceremoniálu. Exprezident je podobně jako Kafka známý využíváním absurdních situací v literární tvorbě. Podle svých slov se však nikdy nepokoušel světoznámého spisovatele napodobovat. „Necítím se být jeho žákem, cítím se být pouze člověkem, který neobyčejně rozumí a má zvláštní citlivost pro některá základní Kafkova témata,“ dodal Václav Havel.

Cenu Josefa Škvoreckého letos získal Emil Hakl

Literární Cenu Josefa Škvoreckého letos získal spisovatel Emil Hakl. Oceněn byl za novelu *Pravidla směšného chování*, kterou porota vyhodnotila jako nejlepší letošní český beletristický počín. Novelu vydalo nakladatelství Argo. Emil Hakl v Praze převzal z rukou organizátorů hlavní cenu, čtvrt milionu korun. Udílí ji Společnost Josefa Škvoreckého. „Haklova kniha je generační výpověď, která je výjimečná především velmi osobitým jazykem. Autor dokázal jazyk dneška přetavit v jazyk literární až básnický,“ řekl předseda poroty Vladimír Karfík. Autor převyprávěl v novele ve třech příbězích kroniku svého života. Nejprve se vydal se dvěma mladšími přáteli vyzkoušet paragliding, aby se v napůl bezmocném závěsu začal přibližovat k vlastní minulosti. Předělem triptychu je působivé loučení s otcem. Závěr patřil cestě do dunajské delty, symbolickému pokusu najít sebe sama. „I v nejsmutnější situaci si Haklův hrdina dokáže zachovat odstup a s jazykem i vlastní pamětí zachází se stejnou bravurou jako Hrabalův Hantá. Je ovšem dnešní, a proto drsnější,“ uvedli porotci.

Překlad prvotiny Petry Hůlové dostal v USA národní cenu

Americký překladatel Alex Zucker získal ve Spojených státech prestižní národní překladatelskou cenu za převedení prvotiny české spisovatelky Petry Hůlové *Paměť mojí babičky* do angličtiny. Ocenění za nejlepší překlad uplynulého roku letos již potřinácté na své výroční konferenci ve Filadelfii udělila Asociace amerických literárních překladatelů (ALTA). Oceněný překlad v USA vyšel pod názvem *All This Belongs to Me (Tohle všechno patří mně)*. Knihu, jejíž příběh se odehrává v Mongolsku, vydala Severozápadní univerzita, která sídlí ve městě Evanston nedaleko Chicaga.

Václav Havel převzal v Trutnově čestné občanství a kulturní cenu

Bývalý prezident Václav Havel převzal čestné občanství a Kulturní cenu města Trutnova. Ocenění mu město udělilo za mimořádný přínos české a světové kultuře a propagaci Trutnova. Havel je desátým nositelem Čestného občanství města Trutnova, toto ocenění v minulosti získal například prezident Edvard Beneš. Podle trutnovského starosty Ivana Adamce je Václav Havel s Trutnovem spjatý od druhé poloviny šedesátých let, kdy si v nedaleké osadě Hrádeček koupil chalupu. V letech 1974-1975 Havel pracoval jako pomocný dělník v trutnovském pivovaru, práce ho inspirovala k napsání divadelní hry *Audience*. Havel navštěvoval Trutnov a pobýval na své chalupě také po svém zvolení prezidentem, například v roce 1999 na Hrádeček přijel generální tajemník OSN Kofi Annan, aby s Havlem projednal situaci v Kosovu. Havel také pravidelně navštěvuje trutnovský hudební festival Open air music festival.

Zmizelá Praha – Trhy a tržiště

Kniha historičky Pavly Státníkové nás zavádí na tržiště a do zmizelých nebo značně proměněných budov tržnic staré Prahy. Ukazuje slovem a obrazem romantickou, každodenní i zcela praktickou tvář míst, kam v minulosti chodívali Pražané za obchodem, zábavou i s ne zcela čestnými úmysly. Kniha vychází v edici Zmizelá Praha.

Mgr. Pavla Státníková je dlouholetou a v současné době hlavní kurátorkou sbírek Muzea hlavního města Prahy. Jako autorka a kurátorka se podílela na řadě muzejních výstav.

Zmizelá Praha – Trhy a tržiště

Nakladatel: Paseka, ISBN: 978-80-7432-068-2,

EAN: 9788074320682

Formát: 236 stran, 24 × 17 cm, česky, vázaná vazba

V Praze zemřela básnířka Viola Fischerová

V pražské nemocnici Motol zemřela významná česká básnířka, nositelka ceny Magnesia Litera za poezii Viola Fischerová. Bylo jí pětasedmdesát let. Viola Fischerová se řadila k literátům generace takzvaných šestatřicátníků, mezi něž patřil i prezident Václav Havel. Podle serveru iDnes.cz podlehla Fischerová onkologickému onemocnění. Psát poezii začala Viola Fischerová už na gymnáziu. Její první básně nemohly v padesátých letech v Československu vycházet. Fischerová později žila ve Švýcarsku a Německu, od roku 1994 opět v Praze. Jejím opožděným knižním debutem byla kniha *Zádušní básně za Pavla Buksu*. Vyšla v roce 1993, ale napsaná byla už v letech 1985 a 1986.

VÝROČÍ

Výročí Adolfa Branalda

4. října 2010 by se Adolf Karel Branald dožil sta let. Adolf Branald se narodil 4. října 1910. Byl jedním z nejpilnějších a zároveň nejvšestrannějších českých spisovatelů, který

pracoval do posledních chvil svého života. Vydal kolem třiceti próz a spolupracoval na scénářích k filmům, které byly podle jeho románů natočeny. Šíře jeho zájmů byla velická, zahrnovala jak kočovné divadlo a filmové průkopníky, tak železnici a technické objevy, ale také třeba staropražské historky.

K nedožitému jubileu Adolfa Branalda vydalo nakladatelství Fortuna jeho knihu pro milovníky rychlých kol *Dědeček automobil*. Tato kniha, která nyní vychází již posedmé, je populární již přes půl století. První vydání se ke čtenářům dostalo v roce 1955 a od té chvíle doprovázejí Branaldův text originální ilustrace milovníka a znalce starých strojů výtvarníka Kamila Lhotáka – ilustrace v této knize pokládal za své vůbec nejlepší.

Kniha sama je oslavou zapálených průkopníků českého automobilismu, mechaniků automobilky Laurin a Klement a závodníků, kteří ve své době šířili dobré jméno českého průmyslu ve světě.

Současná publikace *Dědeček automobil* vyšla v nové grafické úpravě Františka Jelena. (mk)

DIVADLO, BALET

Dejvickému divadlu je osmnáct let

Koncem října před osmnácti lety byl zahájen provoz divadla představením hry *Johanes doktor Faust*, kterou uvedl zakládající soubor ještě jako školní představení studentů DAMU. Pod vedením uměleckého šéfa Jana Borny tu jeho členové působili až do roku 1996, kdy je vystřídala skupina v čele s režisérem Miroslavem Krobotem.

Delikatesy Jana Wericha

Album *Jan Werich – Delikatesy* vzniklo v různých studiích na přelomu padesátých a šedesátých let. Nově zkomponované album nazvané *Jan Werich – Delikatesy* s podtitulem *Humorné historky z let padesátých a šedesátých* vydal před časem Supraphon. Toto album přináší další, ne zcela známé příspěvky do werichovských nahrávek.

Určitě ne všechno, co je objeveno v dostupných zvukových archivech, musí být zajímavé i po letech. Nahrávky s Janem Werichem však mají tu výhodu, že jsou zajímavé vždycky, a to především pro jeho neotřelý herecký projev a také proto, že kolem jeho osobnosti se vždy objeví nějaká zajímavá podrobnost, která vnese světlo do obecné dobové situace.

Na novém albu, jehož producentkou je Naďa Dvorská, se jí podařilo shromáždit společně s Ondřejem Suchým nahrávky z části z rozhlasového archivu a z části ze soukromého archivu Ondřeje Suchého. Jak je všeobecně známo, Jan Werich nesměl být po mnoho let viděn v televizi nebo ve filmu. Někteří režiséři nebo dramaturgové se mu však snažili vyjít vstříc a to právě třeba v nahrávkách ve studiích nebo v rozhlasu. Právě z té doby se datují ty nejkurióznější záznamy Werichova projevu – někdy jde o jeho osobní zamýšlení na nejrůznější témata, někdy interpretuje cosi ze světové literatury a někdy čte třeba komentář k filmu.

Na současném CD můžeme tedy objevit tři krátké Werichovy úvahy – glosy *O srandě*, *O židli*, *O prvním Psu Thordovi*, dále pak například pojednání *O štic chycené na pstruha* nebo zvukovou stopu kresleného reklamního filmu *Moje žena Penelopa*. Filmeček z roku 1955 režíroval Eduard Hoffmann. Vrcholem alba je úvodní kapitola z knihy Roarka Bradforda *Černošský Pán Bůh a pání Izraeliti* v roztomilé Werichově interpretaci.

Ani Jan Werich a také jeho režiséři to neměli v letech normalizace jednoduché. Naštěstí se však nedali odradit, a tak se dnes díky tomu můžeme těšit „ze zbytků jejich nekdějších hostin“.

(mk)

Ocenění Neviditelný herec letos získali Maciuchová a Töpfer

Vítězství v anketě Neviditelný herec aneb Nejpopulárnější herecký výkon na vlnách Českého rozhlasu letos získali Hana Maciuchová a Tomáš Töpfer. Nominováno bylo celkem jedenáct herců a hereček za role v rozhlasových hrách či četbách na pokračování, které měly premiéru v Českém rozhlase v sezóně 2009-2010.

Premiérou baletní sezóny v Národním divadle je Zuskova choreografie

Balet Národního divadla připravil jako svou první premiéru letošní sezóny kolekci pěti nových choreografií Petra Zusky. Představení se nazývá *Svěcení jara / Le sacre du printemps* podle jedné z choreografií, kterou Zuska již představil v australském Perthu. Druhou choreografií vytvořil Zuska na *Symfonii č. 1 Titan* Gustava Mahlera pro příležitost světové výstavy Expo 2010 v Šanghaji. Premiéru doplní tři krátké duety vytvořené Zuskou v minulých letech. Podle Zusky jde o zástupnou premiéru, původně se počítalo s večerem amerických choreografů – George Balanchina, Williama Forsytha a Jeroma Robbinsa. Z úsporných důvodů z něj ale sešlo. Národní divadlo musí omezit i operní premiéry. Místo šesti uvede jen čtyři inscenované a jednu v koncertním provedení. Sešlo tak například z uvažované Janáčkovy opery *Z mrtvého domu*, která by si vyžádala náklady 15 milionů korun.

Premiérou hry z dopisů Voskovce a Wericha začal v Brně Redfest

Premiérou představení Korespondence V+W, sestaveného z dopisů Jiřího Voskovce a Jana Wericha, začal v Brně činoherní festival Redfest. Inscenace režiséra Jana Mikuláška vznikla v Redutě, alternativní platformě Národního divadla Brno. Právě historická budova Reduty na Zelném trhu je dějištěm přehlídky, jíž se kromě domácího souboru účastnily čtyři pražské soubory a ruské Divadlo Zoopark z Nižního Novgorodu. Redfest se specializuje na poprvé uváděné texty s dobrým hereckým obsazením a zajímavým režijním provedením. Omezené rozměry jeviště v Redutě předem vylučují z přehlídky příliš okázalé a výpravné inscenace. Největším diváckým lákadlem letošního Redfestu se stalo představení *Pornohvězdy*, které se jinak hrává v pražském klubu Roxy.

VZPOMÍNKA

Hana Kvapilová (roz. Kubešová, 29. 11. 1860, Praha – 8. 4. 1907, Praha) byla přední českou divadelní herečkou, symbolem moderního českého herectví. Narodila se v Praze, kde její otec provozoval pozlacovačskou restaurátorskou dílnu. Hráť divadlo začala ochotnický v Malostranské

besedě a rychle na sebe upozornila svým výrazným hereckým talentem. V roce 1886 dostala nabídku do Švandova divadla a stala se profesionální herečkou. O dva roky později byla již členkou činohry Národního divadla, kde působila až do své smrti. Hana Kvapilová přišla do Národního

divadla ještě za éry ředitele F. A. Šubrtu, v době, kdy zde převládal stále ještě novoromantismus a historismus s patetickým deklamačním stylem na jedné straně a salonní komedie na straně druhé. Kvapilová byla už ovšem herečkou nové doby – se smyslem pro životní detail a poezii. Proto se v repertoáru prosazovala jen stěží.

V roce 1890 se seznámila s o osm let mladším novinářem, spisovatelem a pozdějším režisérem Národního divadla Jaroslavem Kvapilem. O čtyři roky později (26. května 1894) se za něj provdala.

Na jevišti Národního divadla se stal jejím důležitým partnerem další velký český herec Eduard Vojan. Spolu s ním se stala vůdčí osobností činohry Národního divadla. Psali pro ni nejlepší čeští autoři té doby, byla první Zeyerovou Mahulenou, ale i první českou Norou. Jako pozdější manželka dramatika a režiséra Jaroslava Kvapila, který byl členem nového vedení Národního divadla od roku 1900, pak byla zase vystavena tlaku z druhé strany – podezření z toho, že se repertoár staví jen na ní.

6. září uplynulo deset let od smrti oblíbeného divadelního a filmového herce a vypravěče Jiřího Sováka

Označení komediant považoval Jiří Sovák za vyznamenání. Měl vždycky radost, když se někdo smál a sám uměl svůj chytrý humor rozdávat, třebaže tvrdil, že není „čistokrevný komik“. V paměti nejširšího publika proto zůstane především jako komediální herec a skvělý vypravěč.

Byl oblíbený u široké divácké veřejnosti díky svým nenapodobitelným postavám v řadě českých filmů i tele-

vizních inscenací a v neposlední řadě i svými nezapomenutelnými vystoupeními v mnoha estrádách a zábavných pořadech. Uměl zahrát prakticky všechno, vypadal přirozeně v montérkách jako v obleku, ve fraku či v historickém kostýmu. Vystříhl lehce seriózního úředníka, opilce anebo nevrlého dědka v rádiovce a této tvárnosti režiséři hojně využívali. Jako herec byl Sovák dobrý sólista, ale uměl ctít a nechat vyniknout i své spoluhráče. Je to dobře znát na partnerství s Janem Werichem nebo s Miroslavem Horníčkem, s Vlastimilem Brodským toho natočili hodně, až měli strach, aby je nebrali jako Laurela a Hardyho. A bez Sováka a Josefa Kemra by televizní *Chalupáři* také nebyli tak populární.

Narodil se jako Jiří Schmitzer 27. prosince 1920 v Praze v rodině hospodského. Sovákem se stal, když přišli Němci, na rozdíl od mnohých se tehdy počestil. V roce 1941 absolvoval dramatické oddělení na konzervatoři, ale zpočátku pracoval jako úředník v pojišťovně a skladník. Na profesionální hereckou dráhu nastoupil o dva roky později – hrál v trebičském divadle, později v Praze na Vinohradech a nakonec v Národním divadle. První film *Nikdo nic neví* natočil v roce 1947, jeho poslední filmovou rolí byl strejček ve snímku Vojtěcha Jasného *Návrat ztraceného ráje* z roku 1999.

Na jedné straně byl Sovák velmi společenský, vtipný a milý člověk, na straně druhé přísný a nekompromisní muž, který občas mohl působit jako morous. Díky svým nezapomenutelným rolím ve filmech a seriálech, které našťastí jsou pořád k vidění, zůstává v živé paměti.

Za své herectví získal titul Zasloužilý umělec (1968) a Cenu MNV za herecký výkon (1982) v komedii *Zralé víno* a Cenu Thálie (1999). V devadesátých letech trpěl řadou zdravotních problémů a na pokračování sepsal své vzpomínkové knížky *Jiří Sovák poprvé, podruhé, potřetí a počtvrté*. Vydal také řadu gramofonových desek, audio kazet a CD. Jiří Sovák zemřel 6. září 2000 v Praze ve věku nedožitých osmdesáti let.

Pozn. red.: Ve Vídni v kinosále velvyslanectví jsme jej mohli vidět např. v nestárnoucím filmu *Marečku, podejte mi pero!*

KINEMATOGRAFIE

Habermannův mlýn

V osmadvaceti kopiích vstoupil nedávno do kin film Jura-je Herze *Habermannův mlýn*. Vznikl v česko-německo-rakouské koprodukcí. Také domácí kritika přijala kontroverzní příběh tohoto dramatu ze Sudet vrcholícího pravdou o poválečném odsunu Němců vcelku kladně. Juraj Herz: „Zažil jsem koncentrační tábor, ztratil šedesát příbuzných, nemám tedy ani nejmenší důvod být vůči Němcům shovívavý. Ale nyní se už i v tisku odhalují hroby Němců zabitých po válce Čechy a proti skutečnosti je náš film ještě shovívavý,“ řekl novinářům.

Herz se ve filmu *Habermannův mlýn* zaměřil na skutečné události z doby mezi mnichovskou dohodou a rokem 1945, kdy končí válka a začíná odsun. Ukazuje jednu z nejčernějších kapitol ve vztazích mezi Čechy a Němci, neboť

krutosti, které ho provázely, zůstávají dodnes tabu. Scénář vychází z románu spisovatele Josefa Urbana. Hubert Habermann byl mlýnář ze severomoravského Bludova. Byl Němec, ale s českými sousedy vycházel normálně. S některými se úzce přátelil, mluvil česky, a to i s příslušníky vlastní rodiny. Za války některým Čechům pomáhal. Po osvobození zmizel; ukázalo se, že byl v květnu 1945 zavražděn. Vražda nebyla nikdy řádně objasněna, viníci nebyli potrestáni a jeho žena byla i s dětmi po válce odsunuta.

Dokument *Okno nad Prahou* vyhrál na filmovém festivalu ve Varšavě

Film o architektovi Janu Kaplickém a jeho projektu pražské Národní knihovny nazvaný *Okno nad Prahou* vyhrál v sekci dokumentárních snímků na 26. Varšavském mezinárod-

ním filmovém festivalu. Oznámila to porota festivalu. Porotci dokument režisérky Olgy Špátové ocenili za to, že „zachytila emocionální stav člověka, který předběhl svoji dobu“. V *Oku nad Prahou* podle nich empatickým způsobem představila život umělce jako cestu k jeho poslednímu dílu. Snímek o posledních dvou letech architekta života začíná 2. března 2007, kdy byl Kaplický se studiem Future Systems vyhlášen vítězem soutěže o stavbu nové budovy Národní knihovny na pražské Letné. Film chronologicky představuje vývoj událostí kolem projektu, včetně toho, jak radikálně se názory na něj měnily u některých zúčastněných.

Nový Švankmajerův film míří do českých kin

Metodou animace fotografií herců včetně hraných dotáček vytvořil svůj nový film *Přežít svůj život* scénárista, režisér a výtvarník Jan Švankmajer. Snímek natočený v česko-slovenské koprodukcii se do kin dostal na začátku listopadu v deseti kopiích, na Slovensku se také už promítá. Světovou premiéru měl začátkem září na festivalu v Benátkách, kde byl uveden mimo soutěž a vzbudil mimořádný ohlas. Film líčí příběh muže žijícího jeden život v realitě a druhý ve snu.

Jan Švankmajer byl oceněn za celoživotní tvorbu v Segovii

Necelé dva týdny poté, co režisér, scénárista a výtvarník Jan Švankmajer převzal na mezinárodním filmovém festivalu v Bratislavě cenu za uměleckou výjimečnost ve světové kinematografii, obdržel na další mezinárodní přehlídce ocenění za celoživotní dílo. Udělili mu je organizátoři festivalu evropského filmu ve španělském městě Segovia. Podle Švankmajerova producenta Jaromíra Kallisty zhlédlo španělské publikum vedle jeho nejnovějšího snímku *Přežít svůj život* i další celovečerní a krátké filmy tohoto originálního tvůrce.

Mináč uvede v lednu nový film o Wintonových dětech

V lednu příštího roku uvede slovenský scénárista a režisér Matej Mináč svůj nový film *Nickyho rodina*, který sleduje osudy dalších Wintonových dětí. *Nickyho rodina* je celovečerní dokumentární film s hranými rekonstrukcemi. Jednu z hlavních rolí ztvárnila herečka Klára Issová. Průvodcem filmu je reportér stanice CBC Joe Schlesinger, jeden z Wintonových dětí. Nicholas Winton zachránil těsně před začátkem druhé světové války stovky českých a slovenských, převážně židovských dětí. Mináč o jejich příbězích natočil snímky *Všichni moji blízcí* (1999) a *Nicholas Winton – Síla lidskosti* (2002).

V Jihlavě skončil 14. ročník festivalů dokumentárních filmů

V Jihlavě skončil 14. ročník Mezinárodního festivalu dokumentárního filmu Jihlava 2010. Největší přehlídka autorského dokumentu ve střední a východní Evropě divákům

představila téměř 280 filmů z dvaapadesáti zemí. Dvě desítky z nich byly uvedeny ve světové premiéře. Festivalovým centrem byly letos poprvé prostory Oblastní galerie Vysočiny v Komenského ulici. Osu festivalového programu tvoří čtyři soutěžní sekce. Opus bonum je určena pro světové dokumenty, sekce Mezi moři uvedla nej kvalitnější snímky ze zemí střední a východní Evropy. Česká radost nabídla nejnovější domácí tvorbu a sekce Fascinace se soustředí na experimentální dokument. Autorem výtvarné koncepce festivalu je i letos přední český výtvarník a nositel řady grafických ocenění Juraj Horváth. Kromě cen udělovaných porotami byla také předána Cena diváků a Cena za přínos světové kinematografii.

Forman byl oceněn ve Švýcarsku

Na filmovém festivalu v Curychu převzal Miloš Forman ocenění za celoživotní dílo. Režiséru Miloši Formanovi (78) předala na Mezinárodním filmovém festivalu v Curychu cenu za celoživotní dílo jeho oblíbená herečka Courtney Love. Ta hrála v jeho dvou filmech *Lid versus Larry Flynt* a *Muž na měsíci*.

Miloš Forman převzal cenu od herečky Courtney Love

Miloš Forman se narodil v roce 1932 v Čáslavi. Absolvoval gymnázium v Poděbradech, kde byli jeho spolužáci například Václav Havel a bratři Mašínové. Poté odešel do Prahy, kde vystudoval FAMU. Po absolutoriu natočil komedie *Konkurs* (1963), *Černý Petr* (1963) a *Hoří, má panenko* (1967). Tyto filmy dodnes představují ve světě příklad, jakým způsobem pracoval režisér s neherci.

V roce 1968 odešel Miloš Forman do USA. Jeho prvním americkým snímkem byl *Taking Off*, který byl obdobou filmu *Konkurs*. Největší úspěch získal český režisér filmovou adaptací románu Kena Keseyho *Přelet nad kukačím hnízem*, která získala pět Oscarů včetně ocenění za režii a nejlepší film. Poté Forman představil na filmovém plátně muzikál *Vlasy* (1979) a další literární díla jako *Ragtime* (1981) a *Valmont* (1989). Největší úspěch pak zaznamenal se svým historickým snímkem *Amadeus* z roku 1984, který byl inspirován stejnojmennou divadelní hrou britského dramatika Petera Shaffera.

Miloš Forman pak natočil ještě další tři filmy o životě významných nebo kontroverzních osobností: *Lid versus Larry Flynt* (1996), *Muž na měsíci* (1999) a *Goyovy přízraky* (2006).

Filmový festival v Curychu nabídl divákům to nejlepší z Formanovy filmografie. K vidění byly některé, již výše zmíněné filmy jako *Hoří, má panenko* a nebo třeba *Lásky jedné plavovlásky*, které byly natočeny v tehdejší Československu, ale také snímky *Vlasy* a *Přelet nad kukaččím hnízdem*, které Forman režíroval již v Americe. Nechyběl ani Formanův nejnovější film *Dobře placená procházka*, který měl světovou premiéru v České republice v loňském roce. (mk)

Ministr kultury ocenil animátora Břetislava Pojara a in memoriam Karla Kachyňu

Ministr kultury Jiří Besser předal v kinosále Národního filmového archivu Ponrepo v Praze Cenu za přínos v oblasti kinematografie a audiovize Břetislavu Pojarovi, jedné z nejvýznamnějších osobností českého i světového animovaného filmu. Pětičlenná porota vybírala ze čtrnácti kandidátů navržených profesními spolky, vědeckými institucemi i jednotlivci z filmového oboru. Zároveň se rozhodla udělit cenu in memoriam režiséru Karlu Kachyňovi. Tu z rukou ministra Bessera převzaly Kachyňovy dcery, akademická malířka Eliška Nová a šestnáctiletá Karolína. Ocenění se uděluje k 27. říjnu u příležitosti Světového dne audiovizuálního dědictví. Loni se jeho prvním držitelem stal režisér a herec Jiří Krejčík.

Velkou cenu Ekofilmu získaly Vetřelci z Amazonie

Velkou cenu Ekofilmu v Českém Krumlově převzal režisér Quincy Russell za film *Vetřelci z Amazonie*. Vítězný francouzský snímek pojednává o dosud neobjeveném hmyzu tropického pralesa. Pětičlenná porota 36. ročníku mezinárodního filmového festivalu o životním prostředí, přírodním a kulturním dědictví ho vybírala z jednašedesáti titulů, které postoupily do finále. Porota rozdala ceny v jedenácti kategoriích. Její zvláštní cenu získal slovenský snímek Mira Remo *Arsy-Versy*. Diváky, kterých přišlo na festival kolem 8 000, nejvíce zaujal snímek českého režiséra Steva Lichtaga *Poslední lovci*. Cenu studentské poroty pak získal film Jana Hoška *Netopýři ve tmě*. Hlavním mottem letošního festivalu byl Mezinárodní rok biodiverzity, respektive výzva k záchraně a zachování druhové rozmanitosti na Zemi. Tvůrci ze čtyřiceti zemí přihlásili do soutěže celkem 226 filmů. Nejpočetněji byla zastoupena Česká republika s třiašedesáti filmy, z Německa přišlo pětáctičet titulů, z Francie patnáct, z Íránu dvanáct a ze Slovenska deset. Další filmy byly zaslány například z Kanady, Konga, Řecka, Keni, Japonska či Peru.

Český režisér získal významnou cenu

Cena Franze Werfela za lidská práva byla udělena českému režisérovi Františku Vondráčkovi za jeho filmový dokument *Zabíjení po česku*. Cenu uděluje německá nadace Centrum proti vyhánění, která usiluje o vybudování stejnojmenného muzea a dokumentačního střediska nucených exodů ve 20. století v Berlíně. V šestičlenné porotě zasedala mimo jiné předsedkyně německého Svazu vyhnanců Erika Steinbachová nebo bývalý europoslanec za německé

Zelené Milan Horáček. Porota ocenila Vondráčkovo „odvážné vystoupení za pravdu a spoluúčast“, které prokázal natočením dokumentu o zavraždění německých civilistů krátce po skončení druhé světové války v tehdejší Československu.

Cenu za lidská práva obdrželi v minulosti například maďarský spisovatel György Konrád, banjalucký biskup Franjo Komarica a v roce 2003 jako první Mihran Dabag spolu s iniciátory vztyčení česko-německého kříže usmíření u Teplic nad Metují. (mk)

Festival Oty Hofmana vynesl dvě ceny pro Hřích profesora Sodomky

Nejúspěšnějším snímkem 42. ročníku Dětského filmového a televizního festivalu Oty Hofmana v Ostrově je inscenace České televize *Hřích profesora Sodomky* režiséra Zdeňka Zelenky, jež obdržela dvě hlavní ceny. Odborná porota jí udělila cenu Oty Hofmana za nejlepší dílo v kategorii děl určených mládeži od 13 do 18 let a Křišťálovým šatonem snímek ocenila ve stejné kategorii i porota složená dětmi a mládeží. Porotci na *Hříchu profesora Sodomky* nejvíce oceňovali komediální ztvárnění detektivního žánru pro mládež. Na favorizovaném hitu letošní sezóny, filmu *Kuky se vrací* Jana Svěráka, zase odborná porota ocenila novátorský přístup k tvorbě určené dětskému divákovi a udělila mu cenu Oty Hofmana v kategorii do 12 let. *Kuky* ale nebodoval u poroty dětské. Křišťálový šaton pro nejlepší snímek v kategorii do 12 let tak udělila filmu *Láska rohatá* režiséra Hynka Bočana.

Retrospektiva díla režiséra Jasného v kinu Art

Dosud největší retrospektivu básníka filmového plátna Vojtěcha Jasného proběhla za jeho účasti v brněnském kinu Art. Přehlídka nenabídla jen nejslavnější Jasného filmy z šedesátých let, ale také jeho ranou tvorbu s budovatelskou tematikou. Zároveň zájemci zhlédli filmy, které Jasný natočil v emigraci a které jsou pro české diváky prakticky nedostupné. Pro Jasného je Brno metropole Moravy, a když se vrátí na Moravu, tak je doma. Režisér nyní připravuje natáčení filmu z prostředí Terezína. Scénář milostného příběhu v tragických kulisách psal šest let. Produkce shání peníze. Exteriéry se prý budou točit v Rumunsku, interiéry přímo v Terezíně.

Český film měl úspěch v New Yorku

Na newyorském Hamptons International Film Festivalu získal film *Mamas & Papas* dvě prestižní ocenění. Snímek scénáristky a režisérky Alice Nelis si odvezl především hlavní cenu pro celovečerní film Golden Starfish Award Narrative Price a také cenu za scénář Zicherman Family Foundation Screenplay.

Hamptons International Film Festival patří k předním americkým filmovým přehlídkám. Jeho vznik byl motivován podporou nezávislé filmové produkce tvůrců z celého světa. Právě k různorodému profilu filmové tvorby, který se festival snaží obsáhnout, pomohl podle mínění vedení této filmové akce český film. (mk)

Do Brna se vrátí festival Cinema Mundi

Snímky z celého světa nominované na prestižní filmovou cenu Oscar uvede Mezinárodní filmový festival Cinema Mundi, který se bude už podruhé konat v Brně. Na rozdíl od prvního ročníku se soustředí vždy na tři vybrané národní kinematografie, které chce divákům dopodrobna představit. Novinkou je také užší spolupráce s Masarykovou univerzitou – letos se do příprav na festival zapojí sedm kateder Filozofické fakulty, které budou pomáhat hlavně s přípravou titulků. Festival se bude konat od 3. do 9. března 2011. První ročník festivalu Cinema Mundi se uskutečnil loni v Brně na přelomu února a března. Uvedl osmdesát celovečerních filmů a padesát krátkých filmů. Přes třicet zahraničních snímků mělo na festivalu českou premiéru.

Zemřel scenárista Jiří Křižan

Ve věku osmašedesáti let náhle zemřel filmový scenárista a bývalý poradce prezidenta Václava Havla Jiří Křižan. Křižan napsal scénáře ke třinácti realizovaným filmům. Filmy *Signum laudis* (1980, režie Martin Hollý) a *Stíny horkého léta* (1982, režie František Vlácil) zvítězily na Mezinárodním filmovém festivalu Karlovy Vary. V roce 1971 mu vyšel v Nizozemsku a ve Švédsku román *Exercicia*, uvedl server. Za film *Je třeba zabít Sekala* dostal cenu Český lev za nejlepší scénář roku 1998. Spolu s Václavem Havlem a Alexandrem Vondrou byl spoluautorem petice Několik vět a po listopadu 1989 zakládajícím členem Občanského fóra. V lednu 1995 se vrátil k práci filmového scenáristy.

FOTOGRAFIE

Czech Press Photo vyhrál Matin Bandžák se snímkem dívky z Haiti

Cenu Czech Press Photo za novinářskou fotografii roku 2010 získal slovenský volný fotograf Martin Bandžák za snímek dívky zraněné po zemětřesení na Haiti. Držitel získá peněžitou odměnu ve výši 120 000 Kč a skleněnou plastiku Křišťálové oko. Grant Prahy spojený s ročním tvůrčím stipendiem k nafocení metropole získal fotograf ČTK Roman Vondrouš, který uspěl i v dalších kategoriích. Výsledky mezinárodní poroty oznámila ředitelka Czech Press Photo Daniela Mrázková. K verdiktu prý porota došla po vášnivých debatě. Fotografie byla totiž oceněna také v kategorii Aktualita, ale až na druhém místě za snímkem Jana Šibíka z *Reflexu*. Také Šibíkovy vítězné fotografie vznikly na Haiti poničeném přírodní katastrofou. Snímky z Haiti bodovaly rovněž v kategorii Reportáž. První cenu si vysloužila volná fotografka Jarmila Kovaříková, která mapovala život na Haiti po zemětřesení. Čestné uznání v této kategorii získal Igor Zehl z ČTK za snímky návštěvníků, kteří si prohlíželi celý soubor pláten *Slovanská epopej* Alfonse Muchy. Do 16. ročníku se přihlásilo 299 fotografů s trvalým pobytem v ČR nebo na Slovensku s celkovým počtem 4 236 snímků.

Český fotograf mezi oceněnými v prestižní soutěži

Čech Patrik Bartuška je jedním z oceněných fotografů letošního ročníku mezinárodní soutěže fotografií o přírodu pořádané časopisem *BBC Wildlife Magazine* a londýnským Přírodovědným muzeem. Jeho snímek žraloka obklopeného hejnem ryb je vystaven spolu s další stovkou oceněných snímků na výstavě *Wildlife Photographer of the Year*.

Fotografická kniha připomíná Ladislava Smoljaka

Oblíbeného herce, režiséra a scenáristu Ladislava Smoljaka připomíná kniha fotografií, kterou v Praze představili jeho kolegové z Divadla Jára Cimrmana, u jehož zrodu v roce 1966 stál. Má název *Ladislav Smoljak hraje, bdí*

a vyšla v nakladatelství Fragment. „Chtěli jsme udělat knihu, která by fotograficky vzpomínala na Ládkovo působení v Divadle Jára Cimrmana. Protože on se v posledních letech svého života svěděl, že po tom, co vyzkoušel spoustu řemesel, zjistil, že nejlepší chvíle strávil právě na jevišti v našem kolektivu,“ řekl ČTK o zrodu publikace Smoljakův dlouholetý kolega Zdeněk Svěrák. Výběr omezili především na fotografie z představení; Smoljak hrál ve všech patnácti komediích – od *Aktu* až po *Českého nebe*.

Legendární fotograf vystavoval v Portheimce

V Galerii Portheimka proběhla před nedávnem výstava fotografa Ladislava Postupy, který je dnes již doslova žijící legendou české umělecké fotografie.

Ladislav Postupa se narodil 21. 9. 1929 v Náchodě. Původně vystudoval vyšší průmyslovou školu stavební v Liberci a po škole nějaký čas pracoval jako projektant. Brzy se ale rozhodl umění věnovat profesionálně. Svoje první fotografie zveřejnil v roce 1959 a z té samé doby pocházejí i jeho první výtvarné práce – Ladislav Postupa není jen fotograf, ale také grafik. V roce 1970 se stal držitelem československého patentu na originální zpracování a užití fotografie. Pro fotografie, které využívá k výzdobě interiérů, se mu podařilo vyvinout způsob, umožňující jejich povrchovou úpravu, jež chrání fotografie proti poškození. V pozdější době Postupa patentoval i nábytkový design s užitím fotografie.

Počátky tvorby Ladislava Postupy mají blízko k imaginativní fotografii, například k Vilému Reichmannovi a Emilii Medkové. Jeho další tvorba se vyznačuje jasnými surrealistickými rysy.

Od roku 1962, kdy začal Ladislav Postupa vystavovat, má na svém kontě desítky vlastních souborných výstav a zúčastnil se také mnoha kolektivních výstav, mnoho jeho děl je zastoupeno v důležitých světových uměleckých sbírkách ve Francii, Velké Británii a USA a samozřejmě v českých sbírkách. V Liberci se Ladislav Postupa podílel na založení Studia výtvarné fotografie a je členem Unie českých výtvarných umělců.

Výstava v Galerii Portheimka se konala u příležitosti autorova životního jubilea a na čtyřiceti fotografiích představila průřez autorovou celoživotní tvorbou. (mk)

HUDBA

Šéfem České filharmonie je David Mareček, vedl Filharmonii Brno

Novým generálním ředitelem České filharmonie (ČF) byl jmenován David Mareček, dosavadní ředitel Filharmonie Brno. V čele orchestru nahradí náměstka ministra kultury Radka Zdráhalu, který ČF provizorně vede. Funkce se Mareček ujme 1. února příštího roku. Novinářům to řekl ministr kultury Jiří Besser. O čtyřiatřicetiletém Marečkovi jako možném vítězi konkursu se spekulovalo již delší dobu. „Za svůj prvořadý úkol považuji hledání nového šéfdirigenta, nástupce Elijahua Inbala, kterému končí smlouva v roce 2012,“ řekl ČTK Mareček. Bývalému učiteli hry na klavír Marečkovi, který se narodil 14. dubna 1976, někteří odborníci vyčítají příliš mladý věk.

Hana Hegerová pokřtila album *Mlýnské kolo v srdci mém*

Nové studiové album *Mlýnské kolo v srdci mém* v Praze pokřtila zpěvačka Hana Hegerová. Francouzské šansony přeložené před mnoha lety do češtiny vydala téměř po čtvrtstoletí od své dosud poslední studiové desky *Potměšilý host*. Již na křtu převzala od vydavatelství Supraphon zlatou desku, která se domácím interpretům uděluje za 6 000 prodaných alb. Zpěvačka, která je vnímána jako legenda českého šansonu, nazpívala písně slavných francouzských šansoniérů Moustakiho, Gainsbourga, Barbary, Legranda či Ferreho. Nahrávání ale prý odkládala, neboť práce ve studiu ji příliš netěšila. Minulé studiové album *Potměšilý host* natočila před třinácti lety. Své dosud poslední album, kompilaci *Recital 2*, vydala před čtyřmi lety.

Ředitel ČF Mareček jedná s Bělohlávkem o postu šéfdirigenta

Nový generální ředitel České filharmonie (ČF) David Mareček jedná se světoznámým dirigentem Jiřím Bělohlávkem o převzetí postu šéfdirigenta. ČTK to řekl zdroj blízký orchestru s tím, že Mareček se jménem kandidáta seznámil filharmoniky. V současnosti nejúspěšnější český dirigent zastává od roku 2006 prestižní šéfdirigentský post u Symfonického orchestru BBC v Londýně. ČF by si do dvou let měla najít nového šéfdirigenta, zhruba v této době by se údajně mělo také uzavřít Bělohlávkovo působení v Londýně.

Moravia Music Fest představila v Brně hvězdy jazzu, swingu i popu

Hudbu na pomezí jazzu, swingu a popu nabídl brněnskému publiku festival Moravia Music Fest. Třetí ročník přehlídky vyvrcholil koncertní poctou legendárnímu americkému zpěvákovi Franku Sinatrovi ve sportovní hale Vodova, kde společně vystoupilo více než osmdesát umělců. Melodie ze Sinatrova repertoáru zazpívali Dan Bárta, Vojtěch Dyk, Matěj Ruppert a Tereza Černochová za doprovodu brněnského swingového orchestru B Side Band. Většina koncertů se koná v klubu Metro.

Nové CD Magdaleny Kožené nabízí barokní písně

Italské kompozice raného baroka od známých i méně známých autorů přináší nové album s názvem *Lettere Amoroze (Dopisy lásky)* světově uznávané mezzosopranistky Magdaleny Kožené. Vybrala si kupříkladu skladby od známého Claudia Monteverdiho, Tarquinia Meruly, Giulia Cacciniho i méně známého Biaggia Mariniho, Girolama Kapsbergera nebo skladatelky, zpěvačky a gambistky Barbary Stroziové. Na dobové nástroje doprovází nejúspěšnější českou pěvkyni současnosti soubor Private Musicke pod vedením Pierra Pitzla. Album vyšlo u Deutsche Grammophon a Kožená ho pokřtila na svém letošním jediném vystoupení v Česku, které se uskutečnilo 15. listopadu na holešovském zámku v rámci koncertní řady nového festivalu Musica Holešov.

Zuzana Lapčíková natočila adventní a vánoční písně z Moravy

Cimbálová virtuoska a zpěvačka Zuzana Lapčíková vydala v listopadu album *Marija Panna přechází – Písně adventu a Vánoc z Moravy*. Skladby z její autorské dílny nejsou tradiční vánoční hudbou, folkloristka, scénáristka a hudební aranžérka je totiž natočila s jazzovým kvintetem. Na nahrávce se podíleli kontrabasista Josef Fečo, saxofonista Rostislav Fraš, houslista a violista Ivan Herák, klavírista Ondřej Krajňák a bubeník Kamil Slezák, s nimiž Lapčíková zároveň vystupuje na koncertech. Lapčíková vystupuje

a nahrává s dalšími cimbálovými muzikami. Věnuje se také sběratelské činnosti moravských lidových písní. Nahrává i se soubory z oblasti vážné hudby, jako je Státní filharmonie Brno, Pražská komorní filharmonie nebo soubor Virtuosi di Praga. V roce 1993 založila s jazzovým klavíristou a skladatelem Emilem Viklickým a primášem folklorního souboru Hradišťan Jiřím Pavlicou volné muzikantské seskupení Ad lib Moravia. S Emilem Viklickým a jeho jazzovým triem vystupuje pravidelně doma i v zahraničí.

Divadlo Broadway poprvé uvedlo rockový muzikál Petra Jandy

Pětadvacet původních skladeb muzikálu *Ať žije rokenrol!* autorské dvojice Petr Janda a Karel Šíp si v pražském Divadle Broadway mohli poslechnout první diváci. Hlavní role při premiéře nového muzikálu o obtížných začátcích rokenrolu v někdejší Československu připadla Lucii Vondráčkové a Janu Toužimskému. Tvůrci hned v úvodu zavedli diváky do prvomájového průvodu. Muzikál *Ať žije rokenrol!* se vrací do doby na přelomu padesátých a šedesátých let minulého století. Hrdiny příběhu jsou začínající rokenrolová hvězdička Ronny a jeho láska Yveta, svazačka z žižkovského činžáku. Ronnymu se líbí muzika, ale také dívka, jejíž tatínek je stranický funkcionář. Dceru se snaží nasměrovat k Východu, zatímco Ronny obdivuje Západ. Tím si způsobí nekonečný řetěz problémů.

Mackerrasova nahrávka s Českou filharmonií má cenu Echo Klassik

Už posedmnácté Německá fonografická akademie udělovala v Essenu ceny Echo Klassik za nejlepší počiny v oblasti klasické hudby. Mezi šesti desítkami oceněných bylo jako nahrávka roku mezi světovými premiérami vyhlášeno album *Tři fragmenty z opery Julietta* Bohuslava Martinů, které nahrál letos zesnulý australský dirigent sir Charles Mackerras s Českou filharmonií. V živé nahrávce nově objevených partitur, jejichž světová premiéra se uskutečnila v prosinci 2008 v pražském Rudolfinu, účinkovala v titulní roli mezzosopranistka Magdalena Kožená. CD vydalo loni nakladatelství Supraphon a od té doby získalo řadu uznání, mimo jiné i prestižní cenu britského časopisu *Gramophone* v kategorii recitálu. Hudební nastudování *Tří fragmentů* se slavným Mackerrasem, který v červenci ve věku čtyřiaosmdesáti let podlehl rakovině, je významné i kvůli jeho celoživotnímu propagování české hudby na světových pódii. Mackerras je měl na přelomu září a října představit německému publiku v Berlíně s věhlasnými berlínskými filharmoniky. Místo něj se nakonec taktovky ujal nadějný český dirigent Tomáš Netopil.

Zaplněný kostel v Pražské křižovatce aplaudoval Julii Fischerové

Dlouhotrvající potlesk doprovázel koncert německé houslistky Julie Fischerové v Pražské křižovatce (kostel sv. Anny) na festivalu Struny podzimu. Nadšeným posluchačům, kteří zaplnili všechny prostory včetně schodiště vedoucího na balkon, sedmadvacetiletá vítězka několika světových interpretačních soutěží a nositelka cen Gramophone Award 2007 a Echo Klassik 2007 nabídla sonáty od Ludwiga van

Beethovena, Eugena Ysaye a Césara Francka. Julia Fischerová, nejmladší profesorka houslí v Německu na Vysoké škole múzických umění ve Frankfurtu, v magické atmosféře Pražské křižovatky zahrála za doprovodu uznávané ukrajinské klavíristky Milany Černyjavské. V Praze rodačka z Mnichova, která má příbuzné v Košicích, debutovala v roce 2004. Před dvěma lety zaujala na Pražském jaru svou interpretací Dvořákova *Houslového koncertu*. Letos v únoru přednesem Sonát pro sólové housle Johanna Sebastiana Bacha nadchla zaplněnou Dvořákovu síň pražského Rudolfinu.

Jiří Bělohlávek zazářil v San Franciscu s *Věcí Makropulos*

Nadšené kritiky sklidilo v operním domě v kalifornském San Franciscu nastudování Janáčkovy opery *Věc Makropulos* pod taktovkou českého dirigenta Jiřího Bělohlávky. Kromě Bělohlávky, který podle listu *Financial Times* úspěšně provedl orchestr především rytmickými úskalími operního díla, zazářila také finská sopranistka Karita Mattilová v ústřední roli nesmrtelné pěvkyně. Opera *Věc Makropulos*, kterou Leoš Janáček napsal na námět stejnojmenné divadelní hry Karla Čapka, se vrátila na jeviště sanfranciského operního domu po sedmnácti letech. Během listopadu zde byla uvedena celkem pětkrát.

Kniha o Haně Zagorové bourá mýtus o „milé holce“

Kniha o Haně Zagorové, kterou populární zpěvačka napsala společně s novinářkou Scarlett Wilkovou, bourá mýtus o „milé holce“, jak ji ve svém slavném projevu na Červeném Hrádku v roce 1989 označil tehdejší generální tajemník KSČ Miloš Jakeš. Výpravná kniha *Legenda Hana Zagorová* s podtitulem *Málokdo ví* otevřeně hovoří o nemoci, která ovlivnila celý život zpěvačky. Doprovodné dokumenty, mezi kterými je na jedné straně DVD s výběrem jejích televizních vystoupení a na druhé protokol z výsledku Státní bezpečnosti (StB), ukazují paradoxy kariéry zpěvačky, která se těší zájmu publika i médií již více než čtyřicet let. „Vytáhla (Wilková) ze mě úplně všechno, přestože negativní věci obvykle zakrývám. Obě jsme z Ostravy, kde jsou věci více černé a bílé a není tolik odstínů šedé,“ uvedla na křtu v Praze Zagorová. Za zhruba čtyřicet let nazpívala Zagorová 760 písní.

Bachova opera *Amadis de Gaule* v SOP nabídne mezinárodní projekt

Koncertní provedení opery *Amadis de Gaule*, které zazněla 1. prosince ve Státní opeře Praha (SOP), bude mezinárodním projektem umělců z Česka, Slovenska a Francie. Poslední lyrické dílo Johanna Christiana Bacha, nejmladšího ze synů velkého Bacha, uvedl Francouzský institut v Praze s francouzskými sólisty, které doprovodí slovenské těleso Solamente Naturali a český soubor Musica Florea, interpretující hudbu tak, jak byla provozována v čase svého vzniku. Opera zazněla již v Bratislavě v rámci festivalu Bratislavské hudební slavnosti. Z pražského představení vznikl záznam, který vyjde na CD. Dirigentem představení byl Didier Talpain, bývalý ředitel Francouzského institutu

v Bratislavě, v této sezóně dirigent SOP. V titulní roli rytíře Amadise se představil tenorista Philippe Do, který v SOP zpíval již několikrát.

Pavel Haas Quartet představil nové CD a cenu Zlatá ladička

Světově uznávaný komorní soubor Pavel Haas Quartet v pražském kostele sv. Vavřince slavnostně představil nové album s dvěma populárními kvartety od Antonína Dvo-

řáka. Deska nabízí *Smyčcový kvartet č. 13 G dur* a slavný *Smyčcový kvartet č. 12 F dur* nazývaný Americký, oba skladatel vytvořil po svém návratu z USA. „Haasovci“ jsou čerstvími držiteli významného francouzského ocenění Zlatá ladička (Diapason d'Or), které jim bylo nedávno v Paříži předáno. Výrazným úspěchem tak potvrdili, že v současnosti patří k nejúspěšnějším mladým smyčcovým kvartetům na světě. Prestižní cenu významného francouzského hudebního časopisu *Diapason* získalo za nahrávku nepříliš často uváděných Prokofjevových smyčcových kvartetů.

VÝROČÍ

Spirituál kvintet v Lucerně oslavil 50. výročí od svého založení

Skupina Spirituál kvintet, jedna z prvních českých folkových formací, v zaplněném Velkém sále pražské Lucerny oslavila 50. výročí od svého založení. V Lucerně, kam podle pořadatelů přišlo zhruba 1 800 lidí, skupina naposledy slavila své 35. narozeniny. Později se její jubilejní koncerty konaly v Obecním domě v Praze. Na koncertu se představili také někteří bývalí členové Spirituál kvintetu. Například zpěvák Jan Thorovský, který v roce 1973 s kapelou natočil album *Písničky z roku raz dva*, Eva Lifková-Krizová, Jan a František Nedvědové a z Kanady přiletěla Lenka Slabá-Vostrá.

Doc. Tomáš Koutník (4. 10. 1950, Olomouc), dirigent, pedagog pro obor dirigování. Oba rodiče Tomáše Koutníka byli profesionálními hudebníky – jeho otec byl houslistou v České filharmonii (1952-1990) a matka klavíristkou (jeho bratr je prvním klarinetistou v Symfonickém orchestru Českého rozhlasu v Praze).

Tomáš Koutník studoval violoncello a dirigování na Pražské konzervatoři a Akademii múzických umění, kde absolvoval roku 1977. Mimoto navštěvoval dirigentské mistrovské kursy u Igora Markeviče a Kurta Masura ve Výmaru. Své znalosti si rozšířil také během studijního pobytu v Paříži.

V roce 1977 zvítězil na Mezinárodní soutěži ve francouzském Besançonu, kde získal Zlatou lyru, a v roce 1979 se stal laureátem Mezinárodní soutěže v polských Katovicích.

V letech 1979-1981 byl dirigentem Symfonického orchestru Slovenského rozhlasu v Bratislavě, 1981-1983 Sukova komorního orchestru, s nímž se v roce 1981 zúčastnil amerického turné s dvaapadesáti koncerty. V letech 1988-1992 byl dirigentem Symfonického orchestru Českého rozhlasu v Praze. Od roku 1983 do 1987 byl Tomáš Koutník dirigentem Janáčkovy filharmonie Ostrava a v letech 1987-1990 jejím šéfdirigentem. V roce 1993 byl uměleckým poradcem a hlavním dirigentem Žilinského komorního orchestru na jeho turné po USA. V letech 1997-2002 byl Tomáš Koutník šéfdirigentem Slovenské filharmonie Košice a 2000-2004 šéfdirigentem Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín.

Mimoto byl Tomáš Koutník šéfdirigentem a ředitelem Severočeské filharmonie Teplice (1990-1996) a od roku 1988 hlavním hostujícím dirigentem u Hofer Symphoniker

v SRN (1988-1995). Od roku 1993 působí jako profesor dirigování na AMU v Praze.

Jako hostující dirigent slavil úspěchy ve většině států Evropy, v Japonsku, Mexiku, na Kubě a v USA. Hostoval u řady renomovaných českých i zahraničních orchestrů, jako např. Česká filharmonie, Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, Pražská komorní filharmonie, Tokyo Philharmonic Orchestra, BRT Brussels, Dresdner Philharmonie, Berliner Sinfonie-Orchester aj. V letech 1995 a 1996 vyučoval na mistrovských kurzech v Teplicích a v roce 1999 v Orfordu v Kanadě.

Tomáš Koutník natočil přes šedesát rozhlasových nahrávek po celém světě s nejrůznějšími orchestry i několik CD pro Pantón. K 200. výročí Schubertova úmrtí natočil se Severočeskou filharmonií Teplice komplet všech jeho symfonií. S Komorní filharmonií Pardubice natočil CD, které je provázelo na společném turné po USA v roce 2000 (první americké turné KFP). Harmonia Mundi/CDM vydala na CD nahrávku Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK s Tomášem Koutníkem (Dvořák).

Jan Šrubař (29. 10. 1920, Moravská Ostrava), dirigent. Po maturitě na gymnáziu se věnoval hudebnímu vzdělání na brněnské konzervatoři, kde studoval obor dirigování ve třídě dirigenta B. Lišky a kompozici u skladatelů V. Kaprála a V. Petrželky. Po zahájení tehdejšího Českého lidového divadla v Brně se stal jeho korepetitorem a v roce 1945 byl angažován jako druhý sbormistr opery, kde kromě nácviku sboru zodpovídal za veškerou hudební činnost sboru i různých hudebních ansámblů za scénou. Tato umělecká práce jej postupně vedla k dirigování hudby v činohrách, kde od roku 1949 trvale zakotvil jako dirigent činohry a působil zde až do 1. ledna 1985, kdy odešel do důchodu.

K významným inscenacím, na nichž spolupracoval, patřily např. Shakespearův *Sen noci svatojánské*, Tolstého *Vojna a mír*, Mahenův *Jánošík* či Drdovy *Hrátky s čertem*. Zkomponoval hudbu asi k šedesáti hrám (nejen pro brněnské divadlo), např. to byl *Král Krysa* J. Hubače, *Jezero Ukereve* V. Vančury, *Othello* W. Shakespeara a řada dalších. Jako klavírní doprovod se zúčastnil mnoha uměleckých vystoupení s operními i zpěvoherními sólisty. Působil také na Janáčkově akademii múzických umění v Brně jako externí pedagog.

Jan Šrubař se zapsal do historie brněnského divadelnictví jako hudebník s vynikajícím vztahem k činohernímu herectví.

Bohuslav Čížek (29. 10. 1940, Mladá Boleslav), muzikolog a organolog. Hudební vzdělání získal na pražské konzervatoři (1959-1965) studiem oborů tuba a dirigování. Na této škole poté v letech 1967-1978 působil jako pedagog. Vedl konzervatoř v Teplicích (1978-19985) a současně do roku 1983 externě studoval hudební vědu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1985 se stal ředitelem Muzea české hudby Národního muzea v Praze, v letech 1990-2006 byl vedoucím oddělení hudebních nástrojů a kurátorem nástrojových sbírek v Českém muzeu hudby Národního muzea v Praze. Je členem ČSHV a CIMCIM.

Ondřej Konrád (29. 11. 1950), publicista, textař, zpěvák a skladatel a harmonikář. Je nejvyhledávanějším studiovým hráčem svého nástroje v ČR. Prošel kapelami Blues Band, Luboš a Andršta a Petera Lipy, Blues Union, Blues Session, Binder-Konrád Blues Band, Visegrad Blues Band, Šavle meče. Stojí v čele vlastní formace Gumbo. Spolupracoval s polským bluesmanem Tadeuszem Nalepou a řadou dalších interpretů a skupin. Jméno skupiny Gumbo je coby synonymum pro pestrost a mísení odvozeno z neworleanské gastronomie – jde o hutnou polévku s množstvím různých přísad a ingrediencí.

Jiří Doležel (13. 11. 1930, Brno), klavírista a pedagog. Studoval hru na klavír na konzervatoři a na JAMU a potom nastoupil jako pedagog na konzervatoř v Kroměříži. Od roku 1958 účinkoval na koncertech ve Zlíně a v Luhačovicích. S MFO provedl třikrát *Koncert e moll* Vítězslava Nováka a v duu s violoncellem natočil řadu rozhlasových snímků v Bratislavě. V roce 1962 se stal profesorem na konzervatoři v Brně a od roku 1978 učil na JAMU.

Jan Vrána (6. 11. 1940, Ostrava), klavírista a skladatel. Člen Fibichova klavírního tria.

Jiří Linha (15. 11. 1930), sbormistr, skladatel, umělecký vedoucí, ředitel neziskové společnosti Linha Singers, o. p. s. Narodil se v Praze, kde vystudoval, trvale žije a stále aktivně pracuje. Své hudební vzdělání začal v šesti letech hrou na housle. O rok později byl přijat jako sopranista do Kühnova dětského sboru a koncem války přešel jako barytonista do Českého pěveckého sboru, řízeného rovněž Janem Kühnem. Obě tělesa byla stálými sbory rozhlasovými a pravidelně spolupracovala s Českou filharmonií a Symfonickým orchestrem FOK při provádění velkých symfonických, kantátových a oratorních skladeb. Práce pod vedením velkých českých a po válce i světových dirigentů zásadně zformovala Linhovy představy o umění, jeho vkus i nároky.

Po maturitě (1948) pokračoval ve studiích na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, odkud odešel v roce 1953 s diplomem středoškolského prof. hudby. Ve stejném roce odešel také z domova, oženil se a přijal místo barytonisty ve sboru Čs. státního souboru písní a tanců (ČSSPT), kde již po roce začal pracovat jako sbormistr a druhý dirigent a kde se záhy uplatnil také jako úspěšný komponista.

V roce 1961 odešel do Uměleckého souboru min. vnitra (USMV), kde koncem roku 1963 představil veřejnosti svůj první vokální kvintet, se kterým záhy navázal spolupráci také Taneční orchestr Čsl. rozhlasu v Praze. Dva roky obě instituce (a často i Čsl. televize) plně zaměstnávaly

Linhovu vokální skupinu jako doprovodné těleso v nahrávkách a koncertních produkcích tanečních písní tehdejších sólistů. V roce 1966 byl však USMV náhle zrušen a Linhova skupina se rozpadla.

Nové obsazení, které si premiéru odbylo v roce 1967, už Linha podřídil záměru vybudovat umělecky zcela nezávislé těleso s vlastním repertoárem a osobitou hudební řečí. Po dvou krátkých angažmá (AUS VN, divadlo Roko-ko) dovedl Linha na podzim roku 1970 svůj soubor pod správu Státního divadelního studia (SDS).

Deset let práce v této instituci umožnilo Linhovi plně rozvinout koncertní činnost Linha Singers doma i v zahraničí, nahrávat, pořádat cykly koncertů pro mládež, spolupracovat s lékaři v boji proti drogovým závislostem, experimentovat s hudebními projekty významných soudobých autorů atd. Bylo proto logické, že po zrušení SDS v roce 1980 byli Linha Singers převedeni pod správu Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK, kde ve své umělecké i společenské kariéře úspěšně pokračovali dalších třináct let.

Velké společenské změny přinesly v roce 1993 také ukončení pracovních poměrů členů většiny komorních souborů Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK. K právní ochraně Linha Singers založil J. Linha nadaci Orfeus a zároveň začal hledat nového provozovatele. Provizorium skončilo až v roce 1998, kdy byla provedena transformace nadace Orfeus v neziskovou obecně prospěšnou společnost s názvem Linha Singers, o. p. s. Jiří Linha se stal jejím prvním ředitelem, ale zůstal dále také uměleckým vedoucím, který s novými Linha Singers zkouší, koncertuje a dělá vše pro zachování kontinuity a kvality jejich hudebního žánru.

Karel Fráňa (22. 11. 1940, České Budějovice), dirigent. Studoval varhaní hru a dirigování na konzervatoři v Brně. Po absolutoriu nastoupil angažmá v operním souboru Jihočeského divadla krátce jako korepetitor, potom jako sbormistr a později jako dirigent. Po dvaceti pěti letech činnosti odešel do Prahy, kde pět let působil jako sbormistr v Národním divadle. Vedle své činnosti divadelní řídil celých dvacet pět let chrámovou hudbu v katedrále sv. Mikuláše v Českých Budějovicích. Tuto činnost naplno rozvíjí po svém návratu do Českých Budějovic v roce 1990.

Od roku 1993 vede Jihočeské pěvecké sdružení sbormistr Karel Fráňa. Sbor spolupracuje s komorním orchestrem Collegium musicum Budvicense. Ve svém repertoáru se věnuje hlavně tvorbě s duchovní tematikou, což bylo v minulosti opomíjeno. V tomto složení předvedlo těleso řadu významných děl, např. Mozartovu *Korunovační mši* a *Requiem*, *Vánoční mši* Jana Jakuby Ryby, díla českých barokních skladatelů Šimona Brixioho, jeho syna Františka Xavera a budějovického rodáka Vojtěcha Jírovce, vrstevníka a přítele Wolfganga Amadea Mozarta a řadu dalších drobnějších děl klasiků hudby.

Jaroslav Mihule (1. 12. 1930, Praha), muzikolog, pedagog, diplomat a skladatel. Studoval českou filologii na Filozofické fakultě a hudební výchovu na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy (1949-1953, promováný pedagog); hudební vzdělání si prohloubil v letech 1952-1955 studiem skladby a dirigování na pražské konzervatoři (absolutorium 1955). V letech 1954-1959 pracoval jako korepetitor v Československém státním souboru písní a tanců, pro

něž složil i několik skladeb. Od roku 1959 je celoživotně spjat s Fakultou tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy, kde působil jako lektor. Od roku 1953 spolupracoval s rozhlasem, zejména s redakcemi hudební, hudebně vzdělávací, školskou apod.; připravil řadu průvodních textů ke gramofonovým deskám věnovaným hudbě Martinů.

V roce 1968 získal titul PhDr. na základě práce *Symfonie Bohuslava Martinů*, kandidát věd (CSc.) 1974 obhajobou spisu *Čas hudebně-pohybových struktur*, docentem byl jmenován v roce 1988, profesorem 1990. V letech 1990-1994 byl po dvě období prorektorem Univerzity Karlovy, v roce 1994 proděkanem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, od roku 1998 emeritní profesor.

V letech 1994-1997 působil jako mimořádný a zplnomocněný velvyslanec České republiky v Nizozemsku, byl pověřen Ministerstvem školství ČR zastupováním ČSFR v komisi pro UNESCO na 26. zasedání v Paříži jako expert pro otázky vysokých škol a zařazen do mezinárodní databanky expertů UNESCO pro tento okruh činnosti. Byl iniciátorem Společnosti Bohuslava Martinů, členem správní rady Fondation Martinů se sídlem v Basileji ve Švýcarsku a místopředsedou podobné rady Nadace Bohuslava Martinů v Praze, členem rady Nadace Zdenky Podhajské, Milady Horákové apod. Byl členem výboru francouzsko-české společnosti Association pour la musique et l'art Tchécoslovaque se sídlem v Paříži, čestným členem Dvořák Society v Londýně a Mouvement Janáček v Paříži. Provozuje čilou přednáškovou činnost např. na amerických univerzitách nebo letní škole Central European University v Budapešti, v roce 2006 se účastnil tří denního semináře věnovaného B. Martinů v nizozemském Hilversumu apod. Byl účastníkem mnohých mezinárodních konferencí: Sorbonne – Paris, Francie, Technische Universität v Karlsruhe (Institut für angewandte Mathematik), Londýn (University of London), Terst, Řím, Basilej apod. Obdržel mnohá ocenění: Zlatou medaili Univerzity Karlovy 1994, cenu Classic '95 za životní dílo atp.

Zásadním způsobem vstoupil na pole bádání o životě a díle Bohuslava Martinů a postupně publikoval řadu prací: analyticky zaměřenou studii *Symfonie Bohuslava Martinů*, monografii *Bohuslav Martinů – profil života a díla* a jiné. Řadu dalších drobnějších martinůvských prací (z nichž některé vyšly v různých evropských jazycích) uzavřela rozsáhlá (626 stran) syntetická završující monografie *Martinů – osud skladatele*.

Je publicisticky aktivní v různých listech a periodikách, zejména v *Hudebních rozhledech* (např. v sérii článků na obranu státní hymny v letech 1994-2007 apod.), *Opus musicum* (např. *Paul Hindemith nabízí Bohuslava Martinů*, *Kronika jedné spolupráce: Kazantzakis – Martinů*), *Lidové tvořivosti*, *Gramorevui*, *Národním divadle*, *Zprávách Společnosti Bohuslava Martinů*, *Tanečních listech*, *Czechoslovak Life*, *Mitteilungen der Paul Sacher Stiftung* a jiných.

Jaroslav Svěcený (8. 12. 1960) je jedním z nejlepších současných českých houslistů a výraznou osobností české hudební scény. Jeho sólistická dráha začala již v době studií na pražské konzervatoři a Akademii múzických umění, kde studoval u prof. Františka Pospíšila a prof. Václava Snítla. Svě vzdělání dovršil mistrovskými kursy u slavných světových virtuosů Nathana Milsteina a Gidona Kremera.

Jaroslav Svěcený je proslulý popularizátor houslové hry, zejména jeho televizní, rozhlasové a koncertní projek-

ty přitahují publikum všech věkových skupin. Je i znalcem historických houslí a stavby houslí. Tyto staré nástroje on sám také vystavuje, předvádí i nahrává jejich zvuk na CD. Nevyhýbá se ani občasnému vystupování s uměleckými soubory z oblasti populární hudby.

Početná koncertní turné a festivalová vystoupení Jaroslava Svěceného obsáhla USA, Kanadu, celou Evropu, Brazílii, Kubu, Turecko, Izrael, Egypt, Libanon, Jordánsko, Spojené arabské emiráty, Saudskou Arábii, Indii atd.

Nezapomenutelné je jeho hostování ve Vídni pro vídeňské Čechy v Bösendorfer sálu s koncertním projektem pod souhrnným názvem *Violino*, kde představuje mistrovské housle významných houslařů 17. až 20. století. Ti, kteří koncert navštívili, měli možnost si nejen poslechnout a porovnat tóny a barvu houslí různého století a různých mistrů, ale i tyto vzácné mistrovské kusy opatrně „ohmatat“ vlastníma rukama.

Jaroslav Svěcený doposud natočil čtyřicet CD s díly světových a českých autorů. Jako první český houslista nahrál kompaktní disk pro Sony Classical. V roce 1996 mu byla udělena prestižní cena Masarykovy akademie umění za tvůrčí uměleckou činnost.

Martin Vojtíšek (12. 12. 1950, Chrudim), klavírista, skladatel a pedagog. Na hudební fakultě AMU v Praze absolvoval (1969-1974) hru na klavír pod vedením Ilony Štěpánové-Kurzové. Vedle toho soukromě studoval skladbu u Karla Janečka. Je vyhledávaným a uznávaným interpretem zejména díla Fryderyka Chopina a Vítězslava Nováka, jehož kompletní klavírní tvorbu nahrál a vydal na několika CD. Jako skladatel se zaměřuje převážně na psaní komorní hudby, a to instrumentální i vokální (zde pouze výběr): *Zahradník*, *Tři písně na verše Rabíndranátha Thákura pro soprán a symfonický orchestr*, *Sonáta pro klavír* (1980), *Trio pro flétnu, violoncello a klavír* (2000), *Sonáta pro housle a klavír*, *Sonáta pro flétnu a klavír*, *Čtyři písně na verše staré čínské poesie pro soprán a klavír*, *Sedm bagatel pro kytaru* (2000). Kromě klavírní hry a skladby se Martin Vojtíšek věnuje také pedagogické činnosti. Jako lektor se od poloviny osmdesátých let pravidelně účastní mezinárodních klavírních interpretačních kursů v Německu, Francii a Holandsku.

Jan Štych (27. 12. 1935, Trutnov), dirigent. V letech 1951-1956 absolvoval klavírní oddělení Vyšší hudební školy v Praze a v letech 1956-1960 vystudoval dirigování na hudební fakultě AMU v Praze (učitelé Metod Doležil, Robert Brock a Alois Klíma). Během studií byl dirigentem Vysokoškolského uměleckého souboru a korepetitorem v pražském Národním divadle. V letech 1960-1964 byl zaměstnán ve Státním divadle Ostrava, v letech 1973-1974 a 1985-1998 v Národním divadle v Praze a od roku 1964 působí také v Janáčkově opeře v Brně. Roku 1984 se stal nositelem vyznamenání Za vynikající práci. Pro Československý a Český rozhlas nahrál kromě mnoha árií, částí předeher a několika celých oper i skladby symfonické hudby, především soudobé. Často spolupracoval s Komorním orchestrem Bohuslava Martinů.

Rudolf Krečmer (31. 12. 1950, Praha), dirigent. Narodil se v rodině s velkou muzikantskou tradicí. O první hudební vzdělání a první setkání se světem koncertů a operních divadel se v dětství postaral jeho otcím, dirigent Václav Ne-

umann. Studoval na gymnáziu, na pražské konzervatoři a na Akademii múzických umění obor dirigování u Aloise Klímy. V letech 1970-1975 získal první dirigentské zkušenosti v komorním ansámblu Camerata Nova, kde ho také viděl Hans Swarovsky a nabídl mu možnost konzultací na Vídeňské akademii a následně účast na svých mistrovských kursech dirigování, které Rudolf Krečmer v roce 1974 absolvoval. Ještě během studia se ujal projektu založení operního orchestru v Hradci Králové, který od jeho vzniku v roce 1978 dirigoval dalších deset let, stal se později jeho šéfdirigentem a v Hradci Králové založil tradici abonentních symfonických koncertů. S orchestrem, dnes Filharmonii Hradec Králové, také absolvoval řadu úspěšných zahraničních zájezdů. V tomto období Rudolf Krečmer hostoval postupně u více než čtyřiceti orchestrů, a to téměř u všech významných domácích těles, jako jsou např. Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, Symfonický orchestr Českého rozhlasu v Praze, Pražský komorní orchestr, Slovenská filharmonie v Bratislavě, Filharmonie Brno, Ostravská filharmonie, Filharmonie Košice nebo Karlovarský symfonický orchestr. V zahraničí dirigoval mimo jiné opakovaně hamburské symfoniky, Bochumský symfonický orchestr, Filharmonii Brémy, Symfonický orchestr Lipského rozhlasu, Filharmonii Schwerin, Bruckner orchestr v Linci. S bavorskými symfoniky natočil na desky oba Dvořákovy violoncellové koncerty, se Symfonickým orchestrem Bavorského rozhlasu v Mnichově pak řadu rozhlasových nahrávek skladeb Bohuslava Martinů, Luboše Fišera a Otmaru Máchy. V roce 1984 uvedl Rudolf Krečmer ve dvanácti koncertech s Orchestra Siciliana Palermo na turné po Itálii Smetanovu *Mou vlast*. Významná je také jeho pravidelná spolupráce s orchestry v Japonsku.

Nemenší pozornost věnoval Rudolf Krečmer opeře. V roce 1981 absolvoval na pozvání Wolfganga Sawallische půlroční stáž v Bavorské státní opeře v Mnichově, kde působil jako hudební asistent. V této vrcholné éře mnichovské opery tak mohl zažít při práci dirigenty světového renomé (Wolfgang Sawallisch, Rafael Kubelík, Riccardo Muti, Nello Santi, Carlos Kleiber) a neméně významné operní režiséry (August Everding, Bohumír Hrdlička a Jean-Pierre Ponnelle).

V roce 1988 se stal Rudolf Krečmer dirigentem opery Národního divadla. Hned v počátku vzbudil pozornost obnoveným nastudováním *Řeckých pašijí* Bohuslava Martinů. Hudebně také přestudoval Rossiniho *Lazebníka sevilského* podle nové revize Alberta Zeddy. V roce 1989 dirigoval na Nové scéně premiéru opery Bohuslava Martinů *Alexandre bis* a Henryho Purcella *Dido a Aeneas*. V této době také poznal Bohumila Gregora, který ho určil jako druhého dirigenta pro svá nastudování Janáčkových oper *Výlety pana Broučka* a *Z mrtvého domu*. Ve třech letech působení v ND dirigoval také *Rigoletta*, *Rusalku*, *Tosku* a se Zdeňkem Košlerem připravoval novou inscenaci *Così fan tutte*. V roce 1997 nastudoval *Dona Giovanniho* pro stagionu Opery Mozart ve Stavovském divadle.

Vedle českých operních scén hostoval Rudolf Krečmer také na prestižních scénách v zahraničí. V roce 1989 nastudoval premiéru *Eugena Oněgina* v Teatro Municipale Rio de Janeiro, roku 1990 dirigoval řadu představení *Tosky* ve Státní opeře Hannover, v roce 1991 šest představení a televizní přenos Janáčkovy *Její pastorkyně* v Teatro del Liceo v Barceloně, roku 1992 dvanáctkrát Smetanovu *Prodanou nevěstu* v Opeře Bonn, dále pravidelně *Kouzelnou flétnu* ve Státní opeře Stuttgart a roku 1993 řadu představení Humperdinckovy *Perníkové chaloupky* ve Státní opeře Hamburk a Janáčkovu *Věc Makropulos* v Teatro Nacional de Sao Carlos Lisabon. Velkým úkolem bylo uvedení cyklu Janáčkových oper v Opéra du Rhin Strasbourg v letech 1992-1995. V roce 2000 pak následovalo nastudování *Lišky Bystroušky* v Teatro Colón Buenos Aires (poprvé na jihoamerickém kontinentu).

Roku 1999 přijal Rudolf Krečmer angažmá jako dirigent Státní opery Praha. Po svém nástupu do funkce hudebního ředitele jej Bohumil Gregor jmenoval svým zástupcem. Za svého působení ve Státní opeře Praha Rudolf Krečmer hudebně nastudoval a dirigoval premiéry oper *Čarostřelec* (1999), *Maškarní ples* (2001), *Kouzelná flétna* (2002) a dále řídil opery *Tosca*, *Carmen*, *Rigoletto*, *Kouzelná flétna*, *Turandot*, *Aida*, *Píková dáma* a operetu *Netopýr*.

VÝSTAVA

Výstava: *Nezapomenutelná Ema Destinnová*

Výstava vytvořená speciálně pro pozdně barokní letohrádek na Starém Brně je současně připomínkou 80. výročí úmrtí Destinnové. „Výstava připomene největší úspěchy a slávu této operní divy na věhlasných divadelních scénách a koncertních pódii tehdejšího kulturního světa. Opo-
menuto nebude ani několik vystoupení v Brně a na jižní Moravě či vztah umělkyně k Leoši Janáčkovi a Gustavu Mahlerovi,“ říká Petr Lukas, ředitel Letohrádku Mitrovských. Tehdejší dirigent Metropolitní opery v New Yorku Gustav Mahler spolu s pěvkyní proslavili v Americe takřka přes noc Bedřicha Smetanu, a to uvedením *Prodané nevěsty*.

Výstava přináší zajímavá fakta o zájmech a zálibách pěvkyně, prezentovány jsou také originální exponáty jako divadelní kostýmy a rekvizity, zvukové nahrávky a filmové

dokumenty, vlastnoruční karikatury či deníky světoznámé pěvkyně. Jsou zde vyobrazení jejích přátel, rodiny a osobností, s nimiž se setkala. U karikatury slavného Carusa je i podpis tohoto italského operního pěvce, stejně tak památník obsahuje podpisy Oskara Nedbala, Giacoma Pucciniho, Richarda Strausse nebo Gustava Mahlera. „Jistě zajímavou součástí výstavy bude pohled do soukromí Destinnové – formou fotografií, osobní korespondence se sestrou Jindřiškou „Čičí“, deníků a předmětů osobní povahy, stejně jako představení méně známých vlasteneckých postav a aktivit, které mimo jiné vedly k přerušení její slibné kariéry v zámoří a dokonce internaci na jejím zámeckém sídle v jižních Čechách,“ dodává Lukas.

Místo: Letohrádek Mitrovských, Veletržní ulice v Brně
Otevřeno: **do 6. ledna 2011**, st – ne 10:00-16:00
www.letohradekbrno.cz

Víno z kašny v Mikulově

Monumentální oslavy prvního mladého vína přichystali letos v Mikulově organizátoři akce Moravské božolé. Inspiraci přitom našli mimo jiné i ve slavných vinných slavnostech v rakouském Retzu. Právě odtud převzali také hlavní atrakci – pití vína přímo z kašny u mikulovského hotelu Zámeček. Původ celé tradice je ovšem mnohem starší a úctyhodnější – plnění kašen vínem či pivem bylo oblíbeným prvkem různých svatebních veselí králů či významných aristokratů ve středověku nebo raném novověku. Mikulovští se však nespokojili jen s vínem z kašny, ale zároveň zorganizovali i zábavnou show. V jejím rámci například mezinárodní mistr v sabrage Kamil Prokeš odsekával hrdla sektů skleničkou nebo šavlí a místní soutěžili v tzv. gůlání sudů. Představitel Moravského božolé věří, že se z ochutnávky prvních mladých vín v Mikulově stane úspěšná tradice – podle jejich názoru totiž právě na nejzajímavějším jihu České republiky na svazích Pálavy dozrávají nejšpičkovější vzorky. Snad je tedy bude možné ochutnat z kašny v Mikulově i příští roky i léta následující a slavnosti v Retzu získají tvrdou, ale poctivou konkurenci. (MaFr)

Výročí české autoškoly

Východočeské muzeum v Pardubicích uspořádalo ve svých prostorách výstavu k velmi zajímavému výročí – právě před sto lety začala v Pardubicích fungovat první česká autoškola, která patřila mezi nejstarší podobná zařízení v celé tehdejší rakouskouherské monarchii. Jejím otcem byl původně nadšený propagátor cyklistiky Vincenc Chomrák, který se proslavil především dálkovými výpravami na kole z Pardubic například do italských Benátek nebo do Mnichova. Do nového století si však našel novou zálibu – motorová vozidla. Stal se jedním z prvních pardubických motoristů a dokonce se rozhodl zasvěcovat do tajů řízení automobilů i ostatní. Mezi jeho zákazníky patřili vedle bohatců, kteří si mohli dovolit vlastní vůz, také lidi, kteří se stávali prvními šoféry. Podle dobové reklamy Chomrákův kurs trval pouze třicet dní. Ostatně tehdejší předpisy nebyly zdaleka tak komplikované jako později a Chomrákovi žáci nemuseli znát ani třeba semafor, který byl poprvé instalován v českých zemích až plných dvacet let po otevření první české autoškoly. (MaFr)

Vojenské muzeum získá vzácnou československou houfnici

Fanoušci vojenské historie se mohou těšit na unikátní houfnici, která brzy přibude do sbírky Vojenského historického ústavu na pražském Žižkově. Houfnici z roku 1933 vyrobila plzeňská škodovka, nikdy se ale nedočkala nasazení v československé armádě. Po okupaci nacistickým Němcem byla zbraň zabavena a poté předána Turecku, to se jí nyní rozhodlo Česku darovat. Zbraň je důkazem vysoké úrovně českého předválečného průmyslu. Vojenští historici získali na konci srpna již jeden cenný kus. Americký tank M-47 Patton dovezený z Jordánska doplnil kompletní řadu poválečných obrněnců vyrobených v USA. Kromě tanku přibyl do sbírek historického ústavu také americký Jeep MUTT (Military Utility Tactical Truck). Historici mají nyní v hledáčku vzácný československý tank LTP 38 z období první republiky, který vlastní peruánské město

Mollendo. V České republice se zatím žádný jeho exemplář nevyskytuje.

Z Hradeckého rybníka v Tovačově vylovili 64 tun ryb

Zhruba 64 tun ryb, zejména kaprů, vylovili o rybáři z Hradeckého rybníka v Tovačově na Přerovsku. Výlov si podle organizátorů za dva dny nenechalo ujít kolem 10 000 návštěvníků. Většina vylovených ryb podle Zahradníčka poputuje na zarybnění do dalších revírů. Menší část je určena na vánoční trh. Za zakladatele rybníků v Tovačově je považován jeden z významných držitelů zdejšího panství a zámku Jan Tovačovský z Cimburka. Povolení k této činnosti získal v roce 1464. Třicetiletá válka však napáchala na rybnících v zemi velké škody. Rybníky na Tovačovsku byly obnovovány až po druhé světové válce. Hradecký rybník byl obnoven v roce 1953 Státním rybářstvím Přerov a v roce 1977 rozdělen na čtyři samostatné rybníky.

Výstavní síň Senátu připomíná slávu výrobků značky Praga

Modely aut, automobilové díly a doplňky, soutěžní trofeje i různá zpodobení nezaměnitelného loga nabízí výstava s názvem *Značka Praga*, která byla zahájena v Senátu. Připomíná slávu výrobků této svého času největší české automobilky, která přes sto let vyrábí dopravní prostředky nebo jejich součásti. Pragovka měla výrobu světového rozměru, svou produkcí a obchodním zastoupením zasahovala do sedmaosmdesáti států světa, uvedl na vernisáži zakladatel Automuzea Praga Emil Příhoda. Muzeum ve Zbuzanech u Prahy, z jehož sbírek jsou vystavené exponáty, je třetí největší sbírkou vozů jedné značky na světě. Představuje osm desítek vozů značky Praga z let 1908-1985, a to nejen osobní vozy včetně prezidentských, ale i nákladní automobily, autobusy, traktory nebo pluh. Pro mnohé návštěvníky výstavy bylo překvapením, že kromě dopravních prostředků nesly značku automobilky také vysavače, šicí stroje nebo sportovní oblečení. Pragovka vyráběla v době prvorepublikové hospodářské krize také lednice, žehličky, kamna nebo zdravotní zařízení.

Osobní letadlo Lockheed Electra zlínského podnikatele Jana Antonína Bati se stane novým přírůstkem expozice historických letadel na letišti v Točné na okraji Prahy

Unikátní stroj s neobyčejnými osudy je jediný létající exemplář tohoto typu na světě. Ze Spojených států, kde se právě opravuje, přiletí do Česka příští rok. V českých muzeích ani v soukromých sbírkách není letadlo takové historické hodnoty. Letoun Lockheed Electra byl v roce 1937 vyroben pro slavnou americkou pilotku Amelii Earhartovou, první ženu, která přeletěla Atlantský oceán. Nakonec ho však zakoupil obuvnický magnát Jan Antonín Baťa. Letadlo se zúčastnilo Baťovy cesty kolem světa, kterou jako první Čech letecky podnikl. Je to jediné čs. letadlo, které se zachránilo před nacistickou okupací. Jinak všechna ostatní letadla padla do rukou Němců. Baťa letoun prodal Kanadskému královskému letectvu. Jako jediná Electra byla ozbrojená. Letadlo bylo nasazeno do bojů v průběhu druhé světové války a na palubě tohoto letounu létali nejvýznamnější piloti čs.

letectva. Stroj například v kanadských pobřežních vodách pátral po německých ponorkách. I jeho poválečná historie byla nesmírně zajímavá. Letoun měl celkem jedenáct vlastníků. Krátce ho vlastnila hollywoodská dětská filmová hvězda Margaret O'Brienová, k přepravě marihuany jej využívali i mexičtí pašeráci, nakonec bylo letadlo zabaveno americkou protidrogovou agenturou a od ní stroj koupil americký sběratel – milionář. Českým zájemcům v tvrdém obchodním jednání o koupi letadla pomohl bývalý republikánský prezidentský kandidát John McCain, jehož poradcem pro Evropu v předvolební kampani byl Čech. Milionář Almand nakonec vyšel vstříc a letadlo prodal. Ještě zavzpomínal, že nad Československem létal. A nyní se stroj, který koupil soukromý investor, dostane do České republiky, kde obohatí expozici historických letadel v Točné.

Na celém světě se zachovalo pouze šest kusů těchto letounů a tento jediný ještě létá. Na Lockheed Electru se už připravují tři posádky z českých pilotů a kdo ví, třeba se pokusí zopakovat i Baťovu cestu kolem světa.

Monarchistická strana po roce požadovala návrat pomníku Radeckého

Přesně po roce Monarchistická strana Čech, Moravy a Slezska znovu uspořádala setkání na podporu návratu pomníku maršála Radeckého na jeho místo na pražském Malostranském náměstí. Bronzový empírový pomník jednoho z nejvýznamnějších českých vojevůdců tam byl postaven v roce 1858. V roce 1918 pomník vojevůdce sloužícího rakouskému císařství z politických důvodů zakryli a o rok později snili z podstavce a uložili v Lapidáriu Národního muzea.

Veselá tryzna za Rakousko-Uhersko

Zatímco hrstka českých monarchistů pojala výročí vzniku Československa spíše v chmurných barvách a snila o obnovení českého království i o znovuinštalaci pomníku maršála Radeckého v Praze na Malostranském náměstí, na zámku Chyších proběhla v předvečer výročí zábavná Tryzna za Rakousko-Uhersko. Nechyběl při ní plukovník Lažanský představovaný bývalým vedoucím plzeňských památkářů. V krátké humorné řeči mísící němčinu s češtinou zkritizoval demokracii, doporučil zcela v duchu monarchistů návrat ke království a za nového krále nabídl nynějšího vlastníka zámku – Vladimíra Lažanského. Ovšem hlavní postavou „tryzny“ byl patrně nejslavnější český voják v rakousko-uherské uniformě – hrdina slavného románu Jaroslava Haška Josef Švejk. V programu pak vedle jiných písní zazněla i rakouská hymna *Zachovej nám Hospodine* a řada jiných skladeb včetně pravého maďarského čardáše nebo slavného *Šavlového tance* od Arama Chačaturjana. Zároveň probíhala i slavnostní střelba z dobových pušek nebo „rekrutování branců“. Součástí oslav byla také prohlídka zámku. I když celá akce na rozdíl od pražského jednání monarchistů proběhla ve veselém duchu, jeden z jejích hlavních organizátorů Vladimír Lažanský příliš netajil, že mu názory některých historiků (mimo jiné také Kurta von Schuschnigga) kritizujících rozpad monarchie, který podle nich usnadnil nástup Hitlerovi a později i Stalina ve střední Evropě, nejsou úplně cizí. Jenže proč plakat za soustátím, které prostě nevydrželo nápor dějin

a nedokázalo různorodé obyvatelstvo spojit na základě nějaké společné myšlenky? Soustátím, které nebylo schopno se přerodit na moderní multinacionální stát, v němž by každá národnost měla rovnoprávné postavení. Dějiny ukazují, že Švýcarsko, na které se často odvolávají lidé nostalgicky vzpomínající na Rakousko-Uhersko, bylo spíše ojedinělým případem. Rakousko-Uhersko nemohlo být hrází proti novým nacionalismům, když samo nedokázalo vzdorovat mohutnému tlaku germanizace. I proto je třeba i po dvaadevadesáti letech vnímat vznik samostatného Československa nikoliv jako zárodek budoucího neštěstí, ale jako radostné vykročení Čechů a Slováků směrem k plnému sebeurčení a národní seberealizace. (MaFr)

Stovky lidí přišly oslavit 80. narozeniny ostravské radnice

Stovky lidí si přišly prohlédnout ostravskou radnici, která pořádala oslavy 80. výročí svého otevření. Návštěvníci mohli spatřit běžně nepřístupné reprezentativní prostory, setkat se s primátorem nebo vyjet na radniční věž. Na závěr oslav pro ně radnice připravila dort a slavnostní ohňostroj.

Radnice je nejproslulejší dominantou moravskoslezské metropole. Objekt se otevřel v roce 1930 a dodnes je charakteristický především svou vysokou věží, která je oblíbeným cílem turistů. Počáteční úvahy o její výstavbě jsou z roku 1870, kdy radní Moravské Ostravy rozhodli o každoročním spoření peněz na stavbu. Průčelí radnice zdobí čtyři bronzové sochy, které symbolizují hornictví, obchod, vědu a hutnictví. Budova je postavena ve funkcionalistickém stylu.

Anenský vrch v Orlických horách má novou rozhlednu

Na Anenském vrchu opět stojí rozhledna. Naposledy se tam lidé mohli kochat výhledem do krajiny v roce 1937, kdy k vyhlídkové věži náležela i kaple. Obě stavby tehdy ustoupily budování těžkého vojenského opevnění. Rozhledna dostala jméno Anna, protože stojí na Anenském vrchu a svatá Anna je patronkou Orlických hor. Rozhledna měří sedmáct metrů a její stavba trvala tři měsíce. Sloupy tvoří modřiny a odpočinkové plošiny jsou z dubového dřeva. Na výplně zábradlí stavebníci použili borovice.

CzT: Nejlepší turistickou nabídkou je zámek Hluboká nad Vltavou

Nejlepší turistickou nabídkou letošního roku je zámek Hluboká nad Vltavou; novogotická stavba zvítězila v soutěži Kudy z nudy, kterou pořádá státní agentura CzechTourism (CzT). Pořadatelé ocenili především skutečnost, že nabídka na Hluboké se neomezuje pouze na letní sezónu. Na druhém místě za jihočeským zámkem skončila aktivita s názvem „ošetřovatelem v ZOO“, kterou nabízí zahrada ve Dvoře Králové nad Labem. Třetí místo obsadil hrad Křivoklát. Za nejlepší akce letošního roku byly vyhlášeny Slavnosti pětileté růže v Českém Krumlově, festival Colours of Ostrava a Znojemské historické vinobraní. Do hlasování na portálu Kudyznudy.cz se zapojilo 11 000 lidí, kteří udělili 62 000 hlasů. Nominace sestavili podle regionů odborníci z cestovního ruchu.

Zbraně diplomatky Albrightové: brože a diplomatické líbání

Nejen řeč broží, ale i „diplomatické líbání“ bylo unikátním znakem práce bývalé americké ministryně zahraničí Madeleine Albrightové. Pražská rodačka to řekla v knihkupectví Neoluxor na pražském Václavském náměstí, když představovala svoji knihu *Tajná řeč broží* s podtitulem *Příběhy z mé šperkovnice*. Vypráví v ní o tom, jaké příběhy ze zákulisí americké zahraniční politiky se skrývají za ozdobnými špendlíky. Diplomatická řeč broží by nikdy nevznikla, nebýt prohlášení z Iráku z dob vůdce Saddáma Husajna, že Albrightová je had. „Takže když jsme mluvili o Iráku, nosila jsem hada,“ uvedla. Pak si prý šla koupit všelijaké další brože, které později partnerům v politice naznačovaly, co se bude dít. Některé také dostávala darem. Připustila, že jednou „svoji řeč broží“ dost přehnala, když si vzala na jednání s tehdejším ruským prezidentem Vladimírem Putinem trojici opic symbolizujících „nevidím, neslyším, nemluví“ jako její názor, že se Moskva odmítá podívat na problém Čečenska. Putin se prý šíleně rozčílil.

Opravy litoměřického hradu končí

Rekonstrukce litoměřického gotického hradu se blíží k závěru. Zázemí v jeho prostorách najde Centrum cestovního ruchu a agentura České Středohoří. Bude v něm i konferenční místnost, vinárna, degustační místnosti a archiv vín. Klenotem je však už kompletně opravená gotická kaple se zachovalou klenbou. V kapli se modlil i král Karel IV., když v Litoměřicích pobýval. Kaple bude veřejnosti přístupná. Stavební část obnovy hradu má být dokončena v prosinci, celý projekt by pak měl skončit v březnu.

Noc reklamožroutů přilákala na 3 000 lidí

Pátý ročník Noci reklamožroutů pojatý jako „noc filmových zázraků“ přilákal do pražského multikina Palace Cinemas Slovanský dům na 3 000 milovníků filmové reklamy. Pořadatelé jim připravili bezmála šestihodinový blok projekcí pěti stovek reklam v deseti kinosálech; byly mezi nimi nejlepší i nejhorší reklamy z celého světa. Potlesk sklídila zejména reklama na kávovary a kávu s herci Georgem Clooneym a Johnem Malkovichem, velký ohlas měly ale i automobilové reklamy a spoty upozorňující na sociální a humanitární projekty. Mladí diváci dávali troubením na malé trumpety najevo, že se jim reklamy líbily. Lidé přecházeli mezi sály a „lovili“ zajímavé reklamy vytvořené různými světovými agenturami v různých obdobích.

V Praze se oslavoval den kuchařů

Kuchaři na Staroměstském náměstí v Praze oslavili svůj svátek. Slavnost pro všechny milovníky dobrého jídla připravila Asociace kuchařů a cukrářů ČR. Lidé mohli ochutnat například srnčí ragú s brusinkami, kančí maso se šípkovou omáčkou, grilované vepřové žebro s kukuřicí nebo jehněčí guláš. Akce, která byla zaměřena na podporu české kuchyně, nabídla produkci zhruba tří desítek gastronomických firem a restaurací. Soutěžilo se přitom v kategorii teplé a sladké jídlo. Celkovým vítězem letošního ročníku se stal tým hotelu Corinthia Towers Praha.

Jejich jelítka, jitrnice a lívance nejlépe prezentovaly českou kuchyni. Profesionálové se utkali také v prvním mistrovství ČR ve filetování (porcování) čerstvých lososů. Mezi kuchaře zavítala i manželka prezidenta Livia Klausová, která nad akcí převzala záštitu. Výtěžek z akce půjde Nadaci manželů Livie a Václava Klausových. Přispěje projektu Start do života určeného pro děti z dětských domovů.

V Praze proběhly Královodvorské slavnosti

Královodvorské slavnosti se konaly už podesáté u příležitosti výročí uzavření sňatku Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny. Letos to je 700 let. V zaplněném kostele Panny Marie a svatého Jeronýma v prostorách Benediktinského opatství lidé přihlíželi svatbě tohoto historického páru. Odpoledne mohli návštěvníci zhlédnout šermířské klání a školu šermu, kejklíře, středověkou hudbu i orientální tanečnice. Po celý den se návštěvníci mohli těšit na výjevy ze života šlechty na panovnických dvorech nebo těžké služby královských zoldněřů. V refektáři kláštera se konala královská hostina, v klášterní zahradě byly už dopoledne připraveny středověká střelnice a hry pro děti. Roku 1310 král a nově zvolený císař Svaté říše římské Jindřich VII. Lucemburský ustanovil českým králem svého jediného syna, čtrnáctiletého Jana.

Na Jezerce otevřeli výstavu fotografií z kalendáře *Psí oči*

Výstavu fotografií Antonína Malého z charitativního kalendáře *Psí oči* na rok 2011 budou moci vidět návštěvníci pražského Divadla na Jezerce. Dvanáct snímků na ní přibližuje známé osobnosti i s jejich čtyřnohými kamarády. Principál této scény Jan Hrušínský před vernisáží uvedl, že výtěžek z prodeje kalendáře podpoří výcvik vodicích psů pro nevidomé. Za projektem stojí hraběnka Mathilda Nosticová jako čestná předsedkyně Nadačního fondu Mathilda a také herci této pražské scény. Mezi těmi, kteří se s vodicími psy nechali letos vyfotografovat, jsou Jiří Korn, Ladislav Smoljak, Václav Havel, Jiří Suchý, Martina Sáblíková, Olbram Zoubek, Jiřina Jirásková ad. Kalendář, jenž stojí 500 korun, lze získat prostřednictvím internetových stránek www.mathilda.cz.

12. ročník Dnů české a německé kultury

Už podvanácté se konaly Dny české a německé kultury. Jejich cílem je přispět k porozumění obou národů rozdělených historií. Na německé straně v Drážďanech a okolí se uskutečnilo šedesát akcí české kultury, v Děčíně, Ústí nad Labem, Liberci a na dalších českých místech třicet akcí německé kultury. Program novinářům představili Peter Baumann z Nadace Brücke/Most a Blanka Muralová z Collegia Bohemica v Ústí nad Labem. Festival trval do 14. listopadu.

Staroměstský orloj slavil šestisté výročí svého vzniku

Historii pražského Staroměstského orloje, který slavil 600. výročí, připomněla vizuální projekce na jižní straně Staroměstské radnice, kde je orloj umístěn. Jednotlivé

části projekce představily divákům významné kapitoly z dějin této památky, stavbu orloje od architektonického plánu přes kamenickou práci až po umístění kalendářní desky. Návštěvníci Staroměstského náměstí měli možnost nahlédnout díky optické hře i do útrob orloje. Orloj zhotovil začátkem 15. století Mikuláš z Kadaně, první zmínky jsou datovány k 9. říjnu 1410. Později jej údajně zdokonalil mistr Hanuš z Růže. Orloj přestal fungovat v roce 1865 a hrozilo, že bude odstraněn. Mechanismus dokázal opravit hodinář Ludvík Hainz.

Restaurátoři opravili stříbrný oltář v bazilice na Starém Brně

Poutníci v bazilice na Starém Brně mají možnost prohlédnout si v zrestaurované podobě sedmimetrový barokní stříbrný oltář. Restaurátoři na jeho opravách, čištění od starých nánosů i doplňování chybějících částí pracovali s přestávkami tři roky, řekl augustiniánský opat Lukáš Evžen Martinec. Oltář, který je podle historiků unikátem na Moravě, byl předtím v havarijním stavu. Dřevo, které tvoří základ oltáře, bylo rozpraskané. Dílo navíc poškodilo stěhování v 18. století a několikeré rozebírání a sestavování. Některé jeho části chyběly, jiné byly připevněny provizorně drátem nebo hřebíkem. Povrch stříbrných ploch kryla špína a zašlý lak. Místy bylo setřené zlacení.

Nejstarší Češka zemřela

V Prušánkách na Hodonínsku nedávno zemřela ve věku 107 let nejstarší občanka České republiky Juliana Vašíčková. Zažila nejenom všechny dosavadní československé a české prezidenty, ale i dva rakousko-uherské císaře. Když zemřel František Josef I., bylo jí třináct let. A měla přitom plné ruce práce – za první světové války musel její otec narukovat a tak se spolu s matkou musela starat o sedm sourozenců. Velice brzo si začala vydělávat a koncem dvacátých let si vydělávala také ve Vídni jako šička. Později se však vrátila domů a zřídila si zde obchod se smíšeným zbožím. V padesátých letech jí bylo samostatné podnikání znemožněno, ale v krámě pracovala dál jako prodavačka. Do důchodu odešla v pětadesátiletých letech, tedy v památném roce 1968. Vychovala přitom dvě dcery, které pak měly další potomky. Na složitý osud naplněný prací si však nenaříkala – právě naopak zdůrazňovala práci jako podmínku dlouhého života. „Kdo pracuje, žije,“ znělo její heslo. Do konce života se také snažila žít aktivně – denně četla noviny a sledovala zprávy v televizi a ani k jedné činnosti přitom nepotřebovala brýle. Nenechala si ujít ani účast ve volbách. Dodržovala pravidelný denní režim, který začínal vstáváním mezi šestou a půl sedmou. Zato její jídelníček by asi mnohé bojovníky za racionální výživu moc nenadchl. K rannímu kakau či bílé kávě si dávala bílé pečivo, milovala proslulé sladké plněné oplatky Tatranka a úplně nejvíc jí chutnalo tlusté maso a ovar. Prakticky nikdy nestonala, i když poslední měsíce málo jedla a viditelně zeslábla. Lékaři však žádnou chorobu u ní nezjistili. Jako důvod úmrtí nakonec lékaři uvedli zástavu srdce spojenou s celkovou opotřebovaností organismu. Svoji životní sílu dokázala drobná žena bezeschytně využít. Kéž by se totéž podařilo každému z nás.

(MaFr)

Bronzový odlitek sochy K. H. Máchy byl odhalen v Litoměřicích

Myslbekova socha Karla Hynka Máchy je také v Litoměřicích. Bronzový odlitek byl slavnostně odhalen v lesoparku na Mostné hoře. Socha vzešla z téže formy, v níž byl odlit už před sto lety originál, který ovšem zůstal na pražském Petříně. Původní originál sochy objednal u Josefa Václava Myslbeka před sto lety pražský vlastenecký spolek Svatořbor vedený Aloisem Jiráskem. Byl určen pro Máchův hrob v Litoměřicích. Výsledek se ale pražským vlastencům natolik zalíbil, že ji nechali umístit na Petříně. Litoměřicím přislíbil Svatořbor vytvoření kopie sochy, což se ale nikdy nestalo.

Peníze na sochu mezi sebou z větší části vybrali místní a zbytek dodala radnice, která je získala kuriózním způsobem. Na básníkovu sochu „vydělala“ socha diktátora Josifa Stalina, která byla již dvě dekády uskladněna v depu. Město ji nabídlo k odprodeji zájemcům, což se povedlo.

Vsetínské cukrářky získaly zlatou medaili na mistrovství světa

Nejkrásnější medové perníčky na světě pečou studentky vsetínské Střední odborné školy Josefa Sousedíka Marie Kolínková a Markéta Václavíková pod vedením své učitelky Jaroslavy Londové. Za svou sladkou expozici s názvem Dívčí snění získaly zlatou medaili na světové soutěži Culinary World Cup 2010, která se konala v Lucembursku. Culinary World Cup je čtvrtou největší soutěží na světě, kde se sjíždí světová kulinářská elita. Koná se jednou za čtyři roky. Žáci vsetínské školy se na ní představili poprvé. Odjeli s kolekcí pěti medových perníků – kloboukem, deštníkem, zrcadlem, vějířem a košíkem. Práce na pernicích jim trvala asi dva měsíce.

Zlatou medaili má v Lucembursku také juniorský tým českých kuchařů. Zvítězil v kategorii studená kuchyně. Kromě pokrmů pro přehlídkovou tabuli účastníci soutěže připravili jako součást sady dezertů čokoládovou sochu vysokou 90 centimetrů. S její kompozicí cukrářům pomáhali studenti Střední průmyslové školy kamenické v Hořicích. Podle kapitána týmu Jana Součka je motivací k účasti v soutěži zejména její prestiž.

Prazdroj rozšířil tým bednářů, tradiční řemeslo z Plzně nevymizí

Do party bednářů Plzeňského Prazdroje, který si jedno z nejstarších řemesel stále zachovává, přibyl sedmý člen, pětaticetiletý Karel Franěk, bývalý truhlář z plzeňské Škodovky. Domů si kromě výučního listu odnesl svůj první dubový soudek naplněný pivem. ČTK to řekl vedoucí party bednářů Josef Hružba. Podle Hružby je plzeňský pivovar jediný ve střední Evropě, kde se zachovalo bednářské řemeslo.

Stromem roku 2010 je dub letní, který stojí v nedaleko Bohuňovic na Moravě

Stromem roku 2010 je dub letní, který stojí nedaleko Bohuňovic u Olomouce. Zvítězil v anketě, kterou každoročně pořádá Nadace Partnerství. Pro takzvaný Hromův dub hlasovalo 12 329 lidí, více než čtvrtina všech účastníků

ankety. Památný strom je starý 433 let. Je poslední vzpomínkou na souvislou výsadbu dubů, které zpevňovaly hráze dnes už zaniklého Velkého rybníka založeného v roce 1577. Dub roste v prostoru zvaném Strážná bouda, kde původně stálo obydlí baštyře.

Šlechtická svatba v Chudenicích

Mezi nejstarší české aristokratické rody v Čechách patří bezpochyby Černínové, kteří často používali přídomek z Chudenic podle svého sídla ležícího v jihozápadních Čechách mezi Klatovy a Domažlicemi. Rodina se v minulosti všelijak štěpila a nebyla výjimka, že příslušníci rodu stanuly na opačných stranách pomyslných barikád. Tak tomu bylo i v případě českého stavovského povstání v letech 1618-1620, kdy se mezi popravenými předáky stavovského odboje v roce 1621 na Staroměstském náměstí objevilo i jméno hejtmána Pražského hradu Diviše Černína, zatímco jeho bratr Heřman Černín z Chudenic na popravu dohlížel jako císařský hejtmán Starého Města pražského. Velký majetek Heřmana Černína, který byl mimo jiné i vyslancem císaře u osmanského sultána, zdědil jeho prasynovec Humprecht Jan, který proslul mimo jiné jako zakladatel rozsáhlé umělecké sbírky a stavebník proslulého Černínského paláce v Praze, kde dnes sídlí české ministerstvo zahraničních věcí. Humprecht Jan Černín působil podobně jako jeho prastrýc v diplomatických službách u císařského dvora jako vyslanec v Benátkách a v Cařihradu. Právě pobyt v severní Itálii byl pro něj podnětem ke sběratelské činnosti. Černínský rod se dále v 18., 19. a 20. století větvil a opět se stávalo, že příslušníci rodiny zastávaly často rozličné názory. To se projevilo i v neklidných dobách v první polovině 20. století a následky lze vidět i na výsledku restitučních sporů v letech devadesátých. Část majetku získali členové rodiny zpátky, v některých případech však neuspěli. To platilo i o rodovém sídle v Chudenicích, které drželi neuvěřitelných 700 let. Zámek museli opustit v roce 1945 a dlouhé tahanice v devadesátých letech k ničemu nevedly. Situaci nakonec rodina řešila odkupem již značně zchátralé budovy zámku Lázeň v Chudenicích od jejího dosavadního vlastníka, společnosti Plzeňský Prazdroj. I díky tomu se Chudenice mohly stát letos v říjnu svědky stříbrné svatby černínského páru – Karla Eugena Černína a jeho manželky Fiony Pii, kteří jinak převážně žijí v Rakousku. Obřad probíhal v místním kostele svatého Jana Křtitele a slavnostní bohoslužbu celebroidal plzeňský biskup Karel Radkovský. Rituál jako by symbolicky ilustroval návrat aristokratických rodin ke svým českým kořenům. Zdá se ostatně, že v České republice začíná šlechta velký comeback, který ztělesňuje především v části veřejnosti (zejména trochu paradoxně mezi mladými lidmi) velmi oblíbený ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. V senátních volbách dokonce na Jičínsku kandidoval i jeden z členů samotné černínské (nebo černínské) rodiny Tomáš Czernin, který sídlí v Dymokurech na Nymbursku. Limity této obliby však může naznačit asi skutečnost, že do druhého kola se tento kandidát TOP 09 nepropracoval. Ale přesto se zdá, že mnozí Češi opouštějí svoje plebejství a cítí pro aristokracii určitou sympatii. V 19. století se od šlechty většinou odvrátili, protože nedokázala podpořit jejich národně-emancipační úsilí. Co od ní ale očekávají dnes? Jen trochu úniku z reality do idealizované minulosti, nebo návrat „šlechtických ctností“? (FrMa)

Něco z historie: Dvacet let s Armádou spásy

V říjnu oslavila česká Armáda spásy dvacáté výročí obnovení své práce. Centrem oslav byl benefiční koncert, který se konal v pražské Lucerně. V dalším dnu pokračovaly oslavy ve stanici Hůrka, kde ve stanu proběhl koncert holandského orchestru, který byl přeci jen poněkud odlišný od prvorepublikových armádních kapel. Konala se také veřejná bohoslužba a program pro děti.

V dnešní době pracuje Armáda spásy již ve sto dvaceti zemích světa a její pomoc se zdaleka netýká jen lidí bez domova nebo lidí závislých na alkoholu nebo na drogách, ale její působnost sahá do míst postižených živelnými katastrofami, realizuje dlouhodobé podpůrné programy v zemích třetího světa, spravuje banky a zabývá se zlepšením gramotnosti, provozuje nemocnice a potravinové banky a to ještě není zdaleka úplný výčet jejích činností.

V Československu, brzy po svém založení, začala Armáda spásy rozvíjet sociální i církevní složky své práce – provozovala domovy pro bezdomovce a jiné skupiny na okraji společnosti, starala se o mládež ohroženou kriminalitou a alkoholismem a velmi brzy rozšířila své služby z Prahy po celé zemi.

Armádě spásy se podařilo přežít okupaci, ale nástup komunismu znamenal její zánik na dlouhé desítky let. Po listopadové revoluci se nový prezident Václav Havel setkal s tehdejší generálkou Evou Burrows a pozval Armádu spásy zpět do Československa. Z jejího zázemí však zbylo velmi málo a tak ve svých počátcích operovala pouze na pražském Hlavním nádraží, které se stalo centrem běženců, lidí bez domova nebo vězňů propuštěných po prezidentské amnestii. První důstojníci William a Netty van der Harstovi začínali svoji charitativní činnost v jednopokojovém bytě v Horních Počernicích, posléze se přesunuli do malé kanceláře v Ječné ulici. Poté následovaly prostory v Bolzanově ulici a v roce 1996 přesunulo ústředí svoje kanceláře na Hůrku v Nových Bučovicích. Po jednáních s vládou a některými městy rozšířili svoji činnost z Prahy do Brna, Havířova a od roku 1992 také do Ostravy.

Kdyby mělo zaznít synonymum spojené s Armádou spásy, padlo by jistě slovo polévka. To platilo za první republiky a tak tomu bylo i v počátcích armádní práce v Praze. Ještě v polovině devadesátých let nabízeli zaměstnanci Armády spásy polévku na Hlavním nádraží v Praze.

Pražským začátkům útulků pro chudé předcházelo otevření azylového domu v Havířově, u jehož zrodu stál současný velitel české Armády spásy major Michael Raymond Stannett. Ten přišel do Československa i s celou svojí rodinou v roce 1990. V Havířově otevřeli Stannettovi první ubytovnu nejen v České republice, ale také v celé střední a východní Evropě. První část své práce v Praze ukončil major Stannett v roce 2001. Po práci v Británii a krátké misi v Moskvě se o sedm let později vrátil do Prahy už jako národní velitel. Během těchto let se práce Armády spásy dále rozvíjela a v současné době má již sedmapadesát projektů sociálních služeb v sedmi městech. Vedle metropole jsou to Brno, Ostrava, Havířov, Šumperk, Krnov, Opava a Karlovy Vary.

Největším centrem sociálních služeb v Česku je holešovické centrum, které bylo pojmenováno po významném českém důstojníkovi Armády spásy Bohuslavu Burešovi.

Provoz zde byl zahájen v roce 1996, kdy skončila rekonstrukce průmyslového objektu na moderní centrum sociálních služeb. První klienti však začali služeb azylového domu a noclehárny využívat již v roce 1992, i když v poněkud provizorních podmínkách. V současné době poskytuje centrum služby nízkoprahového denního centra, noclehárny, azylového domu a sociální rehabilitace. Klienti se zde mohou umýt, dostat čisté prádlo, základní stravu a také zdravotnickou pomoc. Také je pro ně připraveno sociální poradenství. Noclehárna nabízí přespání a jedno-duchou večeři. Délka možnosti využití tohoto typu služby je však omezená – klient noclehárny si musí ráno vzít všechny svoje věci a odejít. Azylový dům ale představuje již dlouhodobější pomoc. Noclehárna a azylový dům mají celkovou kapacitu osmdesát lůžek pro muže a dvacet pro ženy. Podle zajímavých ročních statistických údajů jistě stojí za zmínku 150 tisíc porcí jídel vydaných klientům, téměř 15 tisíc klientů využívajících služby základní hygieny nebo téměř 6 tisíc ošetřených ve zdravotnické ordinaci. O to vše se stará zhruba třicet zaměstnanců v přímé péči a technickém zázemí. (mk)

Co se stalo s hrobem Jana Amose Komenského?

Hrob Komenského brzy upadl v zapomnění. Až v 19. století, kdy se obnovil zájem o jeho osobu, je pátráno, kde jsou jeho ostatky uloženy. Roku 1836 navštívil Naarden básník a archeolog Jan Erazim Vocel, avšak po hrobu marně pátral na hřbitově u zdejšího hlavního chrámu sv. Víta.

V roce 1872 zahájilo pátrání české učitelstvo. Přihlásil se starý naardenský notář a starosta J. Ph. de Roeper, který zjistil v rejstříku hrobů, že J. A. Komenský byl pohřben v hrobě číslo osm ve valonském kostelíku. Kostelík, pocházející z druhé poloviny 15. století, byl součástí rozsáhlého kláštera sester třetího řádu sv. Františka a pak v něm byl sirotčinec. Od roku 1652 byl propůjčen francouzským uprchlíkům. Jejich pastor Gottfried Hotton, přítel Komenského, ho vysvětil a jeho následovník J. L. Grouwels zde Komenského 15. listopadu 1670 pohřbil. Na konci 18. století užívali kostel luteráni a na počátku 19. století byl přidělen sirotčinci a pak vojsku.

V jubilejním roce 1892 byla v Naardenu postavena mohyla, na níž byl nápis: „Jan Amos Komenský, učitel národů: rodem Moravan, jazykem Čech, povoláním bohoslovec. Vděčné potomstvo.“ Jeho odhalování byli přítomni mnozí Češi a Moravané. Roku 1920 byl poblíž kostelíka postaven pomník Komenského, který je dílem sochařů Josefa Strachanovského a Ladislava Šalouna.

Po vzniku samostatné Československé republiky sílily hlasy, aby se alespoň důstojně opravilo místo posledního odpočinku učitele národů, když ztroskotaly pokusy o převezení ostatků do rodné vlasti. V dubnu 1927 byl do Naardenu vyslán přední československý antropolog a osteolog prof. dr. Jindřich Matiegka. Holandská a československá strana se dohodly na průzkumu valonského kostela a zvláště hrobu číslo osm. Matiegka spolu s přednostou památkového ústavu v Brně ing. Stanislavem Sochořem provedli v roce 1929 v součinnosti s holandskými partnery a znalci příslušný výzkum. Ostatky, u nichž byla vyslovena pravděpodobnost, že se jedná o Komenského (všechny hroby v kostelíku nebylo dovoleno zkoumat), byly pietně složeny do dubové skříňky a uloženy do hrobu.

Otázku hrobu Komenského bylo nutno řešit i po stránce politicko-právní. A tak proběhla několikaměsíční jednání mezi Nizozemským královstvím a Československou republikou, jež vyústila v podpis mezinárodní smlouvy dne 28. 3. 1933, podle které Československo převzme do nájmu valonský kostel za symbolické nájemné jednoho holandského guldena a zavazuje se kostel náležitě opravit, adaptovat a udržovat v důstojném stavu.

Již od roku 1931 se začaly připravovat opravy kostela pod vedením Ladislava Machoně a Stanislava Sochora. Byla odstraněna omítka z původně neomítnutých pálených cihel, zazděná okna byla vybourána a uvedena do původního stavu. Z prvního okna byl zhotoven vchod s mrmorem obložením a nad portálem byla umístěna pamětní deska. Po úpravě vnitřních prostorů a úpravě kasárenského dvora mohlo být mauzoleum 28. března 1935 otevřeno veřejnosti. V letech 1935-1937 proběhla závěrečná umělecká výzdoba mauzolea. Dle projektu Ladislava Machoně se na ní podíleli profesori pražské Umělecko-průmyslové školy i řada dalších československých umělců: malíř Jaroslav Benda (skleněné clony paraventu s nápisy a letopočty), Jaroslav Horejc (kovový svícen, osm plastik na mříži s výjevy ze života Komenského), Karel Štipl (ornamentální dřevěná mříž z lipových motivů a československým státním znakem) a řada dalších umělců a řemeslníků. Veřejnosti bylo mauzoleum slavnostně předáno 8. května 1937.

Následující pohnutý vývoj v Komenského vlasti se odrazil i na Památníku Komenského v Naardenu. Nizozemská vláda po vyhlášení protektorátu Čechy a Morava z obav, aby smlouva nepřešla na nástupnický fašistický Slovenský stát, smluvní ujednání raději zrušila. Další komplikací byla změna režimu v roce 1948, která vztahy značně ochromila. Přesto Památník zůstal přístupný a ve městě byla umístěna i umělecky cenná socha Komenského od Vincence Makovského. Pád totalitního režimu v roce 1989 umožnil prohloubení kontaktů a vzájemné spolupráce. Do budovy přilehlé k Památníku se přestěhovalo Komenského muzeum (Comenius Museum Naarden), provozované jeho nizozemskými příznivci. Nový impuls přineslo rozhodnutí vlády České republiky z 21. 4. 2004, která se zavázala k financování a péči o Památník. Následně byla dne 1. 12. 2004 podepsána mezinárodní smlouva mezi Muzeem J. A. Komenského v Uherském Brodě, městem Naarden a nadací Stichting Comenius Naarden, na jejímž základě je naardenské muzeum spolu s Památníkem provozováno. V rámci této spolupráce připravilo uherskobrodské muzeum i stálou expozici *Vivat Comenius*, která byla slavnostně otevřena 24. května 2006.

Comeniusmuseum
Kloosterstraat 33
1411 RS Naarden

Výročí úmrtí baronky Sidonie Nádherné

1. října 2010 uplynulo šedesát let od smrti baronky Sidonie Nádherné z Borutína, poslední šlechtické majitelky zámku Vrchotovy Janovice.

Sidonie se narodila 1. prosince 1887 na janovickém zámku. Její dětství bylo narušeno smrtí jejího milovaného otce a Sidonie zůstala sama s bratry a matkou, se kterou si nerozuměla. Bratři Charlie a Jan odešli studovat do Prahy a stali se pro mladou šlechtičku jediným spojením se

světem. Sidonie podle šlechtického zvyku do tehdejší první dívčí školy Minerva nemohla chodit a byla odsouzena vyčkávat doma na vhodný sňatek. Ona však chtěla cestovat a poznávat, užívat si svobodu a lásku podle vlastního výběru.

Sidonie Nádherná z Borutína (1886-1950) na snímku ze třicátých let

Ze začátku ji na jejích cestách po Evropě doprovázela její matka. Po její smrti se už Sidonie nemusela ničím vázat a odjela na svoji první cestu do Paříže, kde navštívila ateliér

A. Rodina. Tady potkala Rainera Mariu Rilkeho, který se stal jejím „starším bratrem“.

Druhým mužem života Sidonie Nádherné byl novinář Karl Kraus. Kraus našel v Sidonii nejen ženu okouzující, ale také inteligentní. Karl Kraus publikoval v časopise *Pochodeň*, kde ostře kritizoval současnou společnost. Se Sidonií se setkávali v Janovicích a jejich vztah trval deset let.

Sidonie se však proti všemu očekávání vdala za hraběte Maxe Thun-Hohensteina. Toto manželství trvalo formálně dvanáct let, ale ve skutečnosti spolu oba manželé žili jen půl roku. V průběhu následujících let ztratila baronka své nejbližší, bratra Charlieho, Rilkeho i lásku Karla Krause. Zůstala zcela osamělá v janovickém zámku, který musela zanedlouho opustit, neboť byl posléze zabrán jednotkami SS. Po skončení války se Sidonie vrátila do Janovic, ale v roce 1948 již musela odejít navždy. Její cesta vedla za hranice, napříč Evropou a své poslední dny strávila v Anglii. Na zámek v Janovicích se Sidonie symbolicky vrátila až po padesáti letech, kdy zde byly pohřbeny její ostatky.

Sidonie Nádherná výrazně ovlivnila životy tří umělců. Stála modelem pro malíře Maxe Švabinského, s literátem Rainerem Mariou Rilkem vedla hovory o literatuře a pro novináře Karla Krause korigovala jeho dílo *Poslední dnové lidstva*. Sidonie byla krásná a vzdělaná, což byla v tehdejší době nezvyklá kombinace. (mk)

LISTOPAD, PROSINEC

Listopad

Listopad je měsíc, který není vůbec jednotvárný. Už jeho jméno ho předurčuje k tomu, aby nechal opadnout poslední listy a odhalil nám strom v jeho nahé kráse. Listopad má dokonce rád i květiny, přestože si přináší sebou mnoho zimy a chladu, dívá se na ně za svitu blikajících plamínek svíček. Ano, listopad je měsíc dušičkového počasí a upozorňuje nás tím na svátek Všechny svatých. Tento svátek je zasvěcen vzpomínce na všechny zemřelé, jímž projevovali úctu a vděčnost lidé již od nejstarších dob. Listopad je nejjoblačnějším měsícem roku a má i spoustu významných svátků – svatý Martin by se měl projet na bílém šemíku a rozhodit prvních pár sněhových vloček. Listopad si rád zašpásuje s Alžbětou a svatou Kateřinou roztočí ve víru sněhových vloček a v kole ji pak předá svatému Ondřejovi. Tím se zbaví sněhových povinností. Listopad nás rád zahalí množstvím mlh, jednou vytáhne deštníky, jindy zase rukavice. Miluje šero a do tmy rozsvěcuje světla oken, do jejichž teplého žlutého světla se v jeho nevlídném počasí rádi zadíváme. (mk)

Prosinec

Prosinec by měl být měsíc nejkldnější. Má vše již připraveno k zimnímu spánku. Na svém začátku nám poslední měsíc v roce nadělí svátek svatého Mikuláše, ale předtím se domluvil s Barborou a přinese nám první prosincovou oblevu. Nejkratší den a nejdelší noc nám dává Tomáš, který nejen slaví svůj svátek 21. prosince, ale také zimní slunovrat. Ani počasí nebývá zimní tak, jak bychom si ho přáli

a právě na Vánoce začíná druhá obleva. Bývalo tak asi i dříve, protože naši předkové nám tu zanechali vzkaz, že: na Adama a Evu čekejte oblevu. Po Vánocích si vynucuje své právo na počasí již období novoroční zimy. (mk)

Pranostiky

Teplý říjen – studený listopad.

Cos nedohonil v srpnu a v září, v listopadu nechytíš.

Udeří-li v listopadu zima brzy, hnedle ji to mrzí.

Listopadové hřmění, pšenici ve zlato mění.

Jíní o Všechny svatých věští tuhé mrazy o Vánocích.

Na svatého Martina slunečno – dlouhá zima.

Martin a Kateřina na blátě – Vánoce na ledě.

Na svatou pannu Kateřinu sluší se schovati pod peřinu.

Svatá Kateřina zakazuje se smíchem, svatý Ondřej pod hříchem.

Na svatého Ondřeje ještě se nám ohřeje, ale na svatého Mikuláše už je zima celá naše.

Když prosinec bystří, nebývají leden a únor jinší.

Mrazy, které v prosinci brzo ochabnou, znamenají zimu mírnou.

Je-li studený prosinec, hodně práce bude mít žnec.

Hřmění v prosinci zvěstuje silné větry.

O svatém Mikuláši často snížek praší.

Svatá Barbora bývá naškrobena.

Lucie noci upije, ale dne nepřidá.

Jasná noc o Štědrém dnu, mrazy lezou ke dnu.

Mráz na Boží narození – zima se udrží bez prodlení.

Padá-li na Boží hod vánoční sníh, hodně obilí bude na polích. (mk)

Antonín Sova: *Když ona přišla na můj sad*

III. Já hledal pro svůj oheň předmět obětní

Tím podzim zdá se mluvit...

Tím podzim zdá se mluvit: zbarveným
divokým vínem pršícího listí.
Nějakým smutkem hlasu zbaveným,
umíš-li tajně čísti.

Znáš srdce mého ticho klamavé?
Nelže, ba není ironické.
Nuž, sáhni si naň: jak je krvavé.
A smutné jak a lidské.

Abeceda květů

Josef Václav Sládek: *Po lístku lístek*

Po lístku lístek opadá,
je holý stvol, co bylo květ. –
Ach, jak ta ruka nerada
se přec s ním loučí naposled!

Již luka nejsou zelená,
pták nezpívá již, květ kde rost,
a vichřice jen zasténá,
kde jarním vánkem šeptal hvozď.

Ó bílý květe naděje,
jak jsi se rozpad v prach a troud!
Jenom ty rosné krůpěje
na tobě nechtí, nechtí schnout.

Jaroslav Seifert: *Jaro, sbohem*

Listopad

Jak chřestí krása, když už zvadla,
jen shrabuj, větře, do propadla
i vše, co pod listím je skryto,
mlčení dní tvých, karmelito,

i výskot děvčat, hříšky šumné,
když mlčí rty již málomluvné,
útržky psaní, jež nám psaly,
ty, které lhouce milovaly

a nastavily hebké líce,
když tenkrát lhaly milujícíce.

Karel Toman: *Měsíce*

Listopad

Vy štědré stromy zahrad i vy podle cest,
jež vztyčujete ramena
k obloze šeré, k nebi beze hvězd
v dnech dušičkových do mlh vždy nových,
váš smutek žiji.

Úroda vaše voní pod střechami,
radostná těšitelka dětí.

Jste se zemí a s nebem samy
a jenom zřídka bludné ptáče sletí
v koruny oddané a čekající.

Zas přijde květ i plod.
Však za vichřic hlas touhy jediné z vás vane:
Vzplát na tvé hranici, ó Pane!

(mk)

Karel Toman: *Měsíce*

Prosinec

Šla do Betléma rovná cesta,
zářila hvězda, všechno bylo prosté.
A za nábožných písní
sny otců našich věčně putovaly
po starém mostě.

(mk)

Byl, nebyl Betlém?
Však na tom mostě rozmaryna roste
a poutníčkové věrní tiše obrátí se,
když místo spasitele
čeládku chlěvní najdou.

A vracejí se domu s vírou,
že za rok hvězda stane jistě nad Betlémem
a ta již neoklame.

(mk)

Jaroslav Seifert: *Jaro, sbohem*

Prosinec

Jak je to dávno: bílé střechy
pod prsty zlato na ořechy,
maminka sladké mandle krájí
a děti ani nedutají.

(mk)

Tajemství patrně je tlačí,
stromek je svázán na pavlači.
Pak náhle jako o sklo mince
zazvoní zvonek. Tišší, tišší
je smutek vždycky při vzpomínce.

Čas letí prudce! Třeskni číší.

(mk)

Stanislav K. Neumann: *Básně*

Zimní noc

To není země, to je sen,
ježž bledý měsíc vykouzíl
pod zastíněnou oblohou
na vlnách sametových mil.

(mk)

To není země, to je div,
nesmírná hudba bílých cest,
jež pro své tiché jiskření
do hlubin strhly světlo hvězd.

To není země, to je zjev,
jenž vyplul z nekonečnosti.
Já, blázen, bod a cizinec,
jdu směšný mraznou věčností.

(mk)

Štědrovečerní zvyky a pokrmy:

Zlaté prasátko

Zlaté prasátko, zjevující se za odměnu o Štědrém večeru všem, kdo se nenechají zlákat pochoutkami a dodržují po celý den až do východu první večerní hvězdy půst, patří mezi nejtajemnější vánoční bytosti. Málokomu se poštětilo uvidět je, jak přebíhá přes zeď nebo na strop světnice. Přesto je nesdílňou součástí Vánoc.

V některých rodinách zlatému prasátku trochu pomáhali tatínek s maminkou, když vyřezali prasečí postavíčku a prosvítli ji na zeď. Prasátko se mihlo před udivenými dětskýma očima a rychle se schovalo až do příštích Vánoc. Za prasátko občas zaskakovalo zlaté telátko, které se spouštělo po zlatém laně u kostela nebo na sebe bralo podobu zlatého ptáka, kohouta nebo beránka. V některých krajích věřili, že „při prvním hlaholu štědrovečerního zvonění“ pluje zlaté telátko mezi obláčky po obloze.

Proč se před štědrovečerní večeří objevuje zlaté prasátko, zůstává zahaleno tajemstvím. Prase však bylo v předkřesťanských dobách symbolem slunce a o zimním slunovratu, na který připadají křesťanské Vánoce, se sluneční kotouč ujímá vlády a noci se pomalu zkracují.

Protože půst o Štědrém dni se dříve nebral na lehkou váhu, pomáhaly prasátku hlídat děti i méně laskavé vánoční bytosti. Dohlížel na ně „svatý šprech“, který by prý nezaváhal nezbedovi provrtat břicho, aby se přesvědčil na vlastní oči, že je skutečně prázdné.

Vánočka

Vánočky patří mezi nejstarší české vánoční pečivo. Již benediktinský mnich Jan z Holešova, žijící za vlády krále Václava IV. v břevnovském klášteře, zaznamenal, že „v předvečer narození Páně věřící požívají velkého bílého chleba, to jest velkých vánoček nebo koláčů... Staří lidé pak z dobré víry a ze správného názoru kladli na stoly a ubrusy tyto velké bílé chleby hmotné a vedle nich nože a dovolovali o tomto svátku, aby čeleď z nich krájela podle vůle sobě i chudým“.

Ve středověku si na vánočkách pochutnávala šlechta i zmlsaní konšelé. A protože o Vánocích byli páni z městského zastupitelstva štedří nejen k sobě, ale i k ostatním, nakupovali z obecných peněz pro chudé „mnoho ryb a húsce štědrovečerních“ (húsce – štědrovky neboli vánočky).

Dříve vánočky patřily mezi nejoblíbenější vánoční dárky. I později byly štědrovečerní vánočky považovány za vybranou pochoutku. Připravovaly se podle nejrůznějších receptů a každý člen rodiny musel dostat svoji vánočku. Pro rodinné příslušníky z bílé mouky, smetany s rozinkami a mandlemi, kořeněné anýzem či fenyklem, pro čeládku z obyčejného kynutého těsta. S kávou se vánočky podávaly teprve v 19. století.

Nevánoční rybí, falešní šnekové tuzemští a kousky mořské štiky v pikantní majonéze

Rybí polévka pro ty, kteří nemají rádi pravou, při jejímž vaření na vás z klototu vykukávají rybí hlavičky a smutné oči kapra, který si představoval, že další rok stráví ve vodách třeboňských.

Na oleji zpěníte trochu nadrobno nakrájené cibulky, hrnec doležete do dvou třetin vodou, přidáte půl kila

mraženého rybího filé, asi deset deka nakrájeného celeru, nové koření, bobkový list a několik lžic rybího koření. Můžete přidat kousky veku namočené v mléce. Když je vše měkké, přidáte jogurt a rozmixujete. Dostanete báječný krém, který na stole dochutíte pepřem, vegetou a opečenými kostkami veku. Na talíř dáte plátek citronu – spíš pro efekt – přelijete horkou polévkou a slanou šlehačkou uděláte malý kopeček. Předehra k Wagnerovu *Bludnému Holanďanu* postačí. Zaskočit kůstka vám nemůže a tak můžete klidně studovat ceník trpytek v okolních obchodních řetězcích.

Faleš vládne světu a tak se nevyhnula ani šnekům. Potřebujete ulity, které nasbíráte v okolí chat při procházkách se psem. V tlakovém hrnci uvaříte půl kila drůbežích žaludků s cibulí. Rozmyslete si, co uděláte s vývarem. Žaludky rozsekejte na drobné kousky, smíchejte s mletým masem, česnekem, majoránkou, a jedním vejcem. Můžete přikápnout trochu sójové omáčky a oleje. Z masové směsi vytvářejte malé šištičky, které zasouváte do vyvařených ulit, aby šnečkové vypadali jako živí. Nejlépe je šneky grilovat a podávat s nastrohaným křenem a opečenými plátky veku. Aznavour a Mireille Mathieu k pokrmu patří právě jako studie v ekonomické revui o výhodnosti exportu českých šneků do Francie. Proboha, málem jsme zapomněli na víno! Ano. Bílé a trochu trpčí.

Protože nejste Hemingwayem, musíte si jít rybku do pikantní majonézy koupit a nebojovat s ní jako stařec s mořem a mečounem v Karibiku. Je to méně namáhavé. Dvacet pět deka rybího filé s deseti deky celeru uvařte ve vodě, kterou oživíte třemi lžicemi octa. Vodu slijte, filátko s celerem nechte vychladnout a rozsekejte na drobné kousky. Zatímco se ryba vaří, připravte si omáčku ze dvou jogurtů, dvou až čtyř lžic majonézy, půl konzervy řezaných žampionů ve sladkokyselém nálevu a polévkové lžice plnotučné hořčice. Vše zakápněte worcesterem a citronem. Promíchejte a dejte do lednice. Gastronomickou poezii plňte skleničky na šampaňské, cibulákové misky nebo velké mušle. Na dno dejte vždy půlku kompotované broskve. Přílohou budiž malilinkatý rohlíček a moravské „bíué“. Místní šohaji neznají totiž bílé, ale pouze bíué. Ba ani demižon. Pouze demijón. Jazykové problémy však milovníky všeho druhu nezajímají. (Helm)

Summit prezidentů visegrádské skupiny v Karlových Varech

Na dvoudenní summit prezidentů zemí visegrádské skupiny (V4) do Karlových Varů přijeli prezidenti Česka, Slovenska, Maďarska a Polska. Václav Klaus, Ivan Gašparovič, Pál Schmitt a Bronisław Komorowski v lázních jednali o společných strategických zájmech zemí V4 a o budoucích iniciativách skupiny. Klaus v úvodním projevu uvedl, že pravidelné setkání čtyř prezidentů je velmi důležité pro vzájemnou spolupráci zemí visegrádské skupiny. Poznamenal, že je rád, že se po čtyřech letech jednání V4 opět koná právě v České republice. Karlovarský summit visegrádské skupiny považuje Klaus do jisté míry za přelomový, protože se zásadně obměnilo vrcholné složení tohoto seskupení. „Bylo to naše první setkání s maďarským a polským prezidentem.“

Země visegrádské skupiny (V4) sdružující Česko, Slovensko, Polsko a Maďarsko podpoří jako celek témata prosazovaná při maďarském a polském předsednictví Evropské unie v roce 2011. Půjde mimo jiné o energetickou bezpečnost nebo odstraňování bariér mezi V4 a některými státy, které jsou členy EU už delší čas. Podle Klause je energetická bezpečnost nejen prioritou Polska, ale za svou ji přijala celá čtyřka. Jedním z důležitých projektů z této oblasti má být například obousměrné potrubí na Těšínsku, které má už od podzimu příštího roku propojit českou a polskou plynárenskou soustavu.

Státní volební komise vzala na vědomí výsledky senátních voleb

Státní volební komise vzala na vědomí výsledky letošního finále senátních voleb, v němž ČSSD získala většinu v horní komoře. Výsledky byly oficiálně vyhlášeny tradičně jejich otištěním v *Hospodářských novinách*. Letošní senátní volby vyhrála ČSSD, získala dvanáct senátorů. ODS obhájila jen osm z osmnácti mandátů, TOP 09 pouze dva z šesti. Věci veřejné propadly, nezískaly ani jednoho senátora. Uspěli naopak dva lidovci, dva kandidáti Severočechů.cz a nestraníčka Miluše Horská na Pardubicku. K volbám ve druhém kole přišlo necelých 25 % voličů.

ČSSD ovládla Senát a tím rychlost reformem

Opoziční sociální demokracie má po vítězství ve volbách do třetiny Senátu šanci významně zasahovat do vládních reformů. Poprvé v historii totiž získala v horní komoře většinu. Senát se tak dostává do opozice vůči sněmovně, kde má koaliční vláda jasnou převahu 118 hlasů.

Předseda Senátu Sobotka se do horní komory probouval počtvrté. Šestašedesátiletý Sobotka, o kterém se často spekuluje jako o kandidátovi prezidentské volby za tři roky, je od roku 1991 členem ODS a od dubna 2000 předsedou občanských demokratů v Libereckém kraji. V minulosti byl také členem Výkonné rady ODS, v červnu 2002 ale z této funkce odstoupil kvůli neshodám se stranickou radou, která podle něj nehodlala řešit neúspěch ODS v parlamentních volbách 2002.

Lidovci mají důvod k oslavě. Získali totiž dvě senátorská křesla a zvýšili tak počet svých zástupců v horní parlamentní komoře na pět. Budou tak mít i vlastní senátorský

klub. KDU-ČSL bude chtít obhájit pro Petra Pitharta post místopředsedy Senátu. Podle Šojdrové se hodně zasloužil o nynější lidovecký volební úspěch. Lidovci také respektují, že by předsedou Senátu měl být senátor vítězné strany, tedy sociální demokrat.

STEM: Z vládních opatření lidé nejvíce podporují rušení ambasad

Z úsporných opatření, která plánuje vláda premiéra Petra Nečase (ODS), lidé spíše podporují ty, která se jich přímo nedotknou. Vyplývá to z výsledků průzkumu společnosti STEM. Mezi lidmi se největší podpora těší plán na zrušení některých ambasad, s nímž souhlasí 75 procent, možnost pracovat na dohodu až 300 hodin ročně schvaluje 73 procent, zrušení obřího tendru na likvidaci ekologických škod v celkové hodnotě asi 100 miliard korun podpořilo 71 procent dotázaných. Nadpoloviční většina má kladné stanovisko také ke snížení celkového objemu mezd ve státní správě o 10 procent, s nímž souhlasí 66 procent lidí, či k zastavení některých dopravních staveb do doby, než bude nastaven jiný způsob výběrových řízení, což akceptuje 62 procent lidí. Shodně 51 procent účastníků průzkumu schvaluje také prodloužení maximální doby pracovního poměru na dobu určitou na pět let a prodloužení úseku nemocenské, kterou hradí místo státu zaměstnavatel.

Méně než polovina lidí souhlasí se zkrácením výpovědní lhůty na jeden měsíc a s roční povodňovou daní ve výši 100 Kč, oba tyto návrhy podpořilo 47 procent. Čtyřicetiprocentní podporu má zvýšení poplatku za den pobytu v nemocnici na 100 korun a stejný podíl dotázaných akceptuje právo zaměstnavatelů uzavírat opakovaně se zaměstnancem pracovní smlouvu na dobu určitou. Nejméně se lidem zamlouvá záměr, aby zaměstnavatel mohl vypovědět zaměstnanci smlouvu bez udání důvodu, toto opatření podpořilo 27 % lidí.

STEM: Podle tří čtvrtin Čechů jsou odbory potřebné a užitečné

Celkem tři čtvrtiny občanů Česka se domnívají, že odbory jsou potřebné a užitečné, 32 % Čechů je o tom přesvědčeno pevně. Na druhé straně čtvrtina lidí o potřebnosti a užitečnosti odborů v ČR více či méně pochybuje. Vyplývá to z říjnového průzkumu agentury STEM, jehož výsledky má ČTK k dispozici. Příznivěji roli odborů hodnotí zejména nezaměstnaní a důchodci a dále lidé pracující v dělnických profesích a zaměstnanci ve veřejném sektoru. Výsledky pocházejí z říjnového výzkumu STEM u 1 244 občanů starších osmnácti let.

CVVM: Dvě třetiny lidí považují nezaměstnanost v ČR za vysokou

Dvě třetiny lidí považují současnou úroveň nezaměstnanosti v Česku za příliš vysokou. Další 28 % ji vnímá jako přiměřenou a tři procenta Čechů jako příliš nízkou. Ukázal to nejnovější průzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Z regionálního hlediska hodnotili nezaměstnanost jako příliš vysokou výrazně častěji lidé v Olomouckém kraji a na Vysočině. Více než polovina lidí, přesně 54 %, myslí, že se míra nezaměstnanosti do budoucna zvýší.

Téměř polovina respondentů zastává názor, že většina nezaměstnaných si není schopna sehnat vhodnou práci. Více než čtvrtina dotázaných si myslí, že většina nezaměstnaných nemůže sehnat vůbec žádnou práci a jen 22 % se domnívá, že nezaměstnaní jednoduše nemají zájem pracovat. Průzkumu CVVM se od 30. srpna 2010 do 6. září 2010 zúčastnilo 1 024 obyvatel ČR starších patnácti let. Nezaměstnanost v Česku letos v září podle údajů ministerstva práce a sociálních věcí klesla o desetinu procentního bodu na 8,5 %. Pracovní úřady ke konci devátého měsíce registrovaly 500 481 uchazečů o zaměstnání.

Vláda odvolala nejvyšší státní zástupkyni Renatu Veseckou

Vláda k 31. prosinci odvolala nejvyšší státní zástupkyni Renatu Veseckou. Na návrh ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila ji od nového roku nahradí dosavadní český zástupce v organizaci Eurojust Pavel Zeman, řekl premiér Petr Nečas. Pozici Renaty Vesecké zpochybnily soudní pře a spekulace o jejím spojení s členy takzvané justiční mafie. Předchozí nejvyšší státní zástupkyně Marie Benešová označila Renatu Veseckou na sklonku roku 2007 v souvislosti s kauzou někdejšího šéfa lidovců Jiřího Čunka za členku zákulisní justiční mafie, která se snaží plně ovládnout justici, aby sloužila zájmu vládnoucí garnitury.

Ministr Vondra vyznamenal veterány, současné vojáky i vědce

Ministr obrany Alexandr Vondra udělil pěti lidem nejvyšší resortní vyznamenání Kříž obrany státu. Dalších osm lidí dekoroval řádem Zlaté lípy a rozdál Záslužné kříže ministra obrany. Učinil tak u příležitosti oslav 92. výročí vzniku samostatného československého státu. Mezi oceněnými jsou veteráni druhé světové války, současní úspěšní vojáci i vědci.

Klaus hovořil s hejtmany o pražském okruhu či dopadech krize

Prezident Václav Klaus se na zámku v Lánech setkal s hejtmany. Hovořil s nimi o řadě témat, mimo jiné o nedávno otevřeném pražském okruhu nebo o dopadech hospodářské krize. Šéf Asociace krajů Michal Hašek na svých webových stránkách uvedl, že návštěva hejtmanů v Lánech se koná v polovině mandátu krajských samospráv. Zároveň prý chtěli popsat aktuální problémy jednotlivých regionů, včetně společných témat, jakými jsou například řešení povodní, fungování Integrovaného záchranného systému, budování významné regionální infrastruktury nebo čerpání prostředků z fondů Evropské unie.

Armáda prodá auta, zbraně, obrněnou i leteckou techniku

Armáda chce příští rok prodat 900 aut, ruční zbraně, obrněnou a leteckou techniku nebo padáky. Prodejem nepotřebného majetku plánuje vydělat zhruba 64 milionů korun, sdělila ČTK Jana Zechmeisterová z tiskové služby ministerstva obrany. Obrana má příští rok hospodařit s výdajovým limitem zhruba 44 miliard korun. Letos měla

k dispozici téměř 49 miliard. Kvůli úsporám obrana do konce letošního roku propustí 700 občanských zaměstnanců a seškrtá dalších 350 neobsazených míst pro vojáky z povolání. Ministr obrany Alexandr Vondra chce z důvodu šetření také zprůhlednit výběrová řízení na nákupy vojenské techniky.

Piloti gripenů zvítězili v soutěži NATO díky speciální taktice

Speciální taktika, soudržnost a kolegiálnost společně s výbornými letovými schopnostmi vynesly českým stíhacím pilotům z Čáslavi prestižní ocenění „Stříbrný tygr“. Letci s gripeny dosáhli této prestižní mety na cvičení takzvaných tygřích letek v nizozemském Volkelu. Stali se tak nejlepším letkou s tygrem ve znaku v celé Severoatlantické alianci. Setkání nazvané příznačně Tiger Meet (Setkání tygrů) není obyčejnou soutěží v leteckých dovednostech. Čeští stíhači vynikali zejména ve své parádní disciplíně – leteckých soubojích za hranicí viditelnosti.

Obrana kupuje vojákům v misích pyrotechnického robota

Ministerstvo obrany kupuje pro vojáky v zahraničních misích detektory min a ženíjního robota, určeného k jejich zneškodňování. Se smlouvou na dodávku zařízení se má vláda seznámit na svém příštím zasedání. Robot TALON vyráběný americkou firmou Foster-Miller je určen ke zneškodňování výbušných náloží. Pohybuje se na pásech a může být dálkově ovládán na vzdálenost až jednoho kilometru. Podvozek umožňuje pohyb robota skrze písek, vodu či sníh. Stroj také dokáže zdolat schody.

Od příštího roku by se na VŠ mohlo platit zápisné, maximálně 6 000 Kč

Od příštího akademického roku by se na veřejných vysokých školách mohlo platit takzvané zápisné. Na tiskové konferenci to uvedl náměstek ministra školství Kryštof Hajn s tím, že zatím připravují novelu, která by toto umožnila. Výše zápisného by záležela na každé vysoké škole, maximálně by však studenti za rok studia zaplatili 6 000 korun. Podle ministra školství Josefa Dobeše (VV) by mělo zápisné fungovat do roku 2013, než se začne na univerzitách platit odložené školné. Záměr kritizovala sociální demokracie. Stínová ministryně školství za ČSSD Vlasta Bohdalová v prohlášení zaslaném ČTK uvedla, že vláda v rámci zalepování rozpočtových děr omezuje dostupnost vzdělání tím, že ho zpoplatní.

Česko je favoritem v souboji o sídlo systému Galileo

Česko má na dosah vítězství v souboji o sídlo evropského navigačního systému Galileo. Rozhodnutí má padnout v prosinci v Bruselu. ČRo1-Radiožurnálu to pod slibem anonymity řekl vysoce postavený diplomatický zdroj. Podle něj by o umístění Galilea měli téměř určitě na své prosincové schůzce rozhodnout ministři dopravy členských zemí Evropské unie. Družicový systém Galileo za 3,5 miliardy eur (asi 90 miliard korun) by měl začít plně

fungovat v roce 2014, ale řídicí agentura by se mohla z Bruselu stěhovat již v polovině příštího roku. Zatím jsou na oběžné dráze pouze dva satelity, celkem jich má být třicet. Pro plné spuštění systému jich bude stačit osmnáct. Nejznámější službou Galilea budou navigační služby řidičům.

Václav Havel doufá, že Liou Siao-po bude brzy volný

Exprezident Václav Havel vyzval Čínu, aby brzy propustila z vězení disidenta a čerstvého nositele Nobelovy ceny míru Liou Siao-poa. V úvodu konference Forum 2000 zároveň zdůraznil, že na tato setkání bude nadále zvát i disidenty, kterým režim nedovolí do Prahy přijet. Kromě Liou Siao-poa se to podle něj týká také barmské disidentky Aun Schan Su Ťij či kubánských disidentů. „Já si dobře pamatuji z vlastní zkušenosti, jak důležité pro mě a pro nás, když jsme byli ve vězení, bylo, že nejsme zapomenuti, a zjištění, že nás zvou, že se o nás zajímají a zvou nás navzdory tomu, že předpokládají, že nás tehdejší režim nikam nepustí,“ uvedl Havel.

Josef Mašín jako poradce amerických vojáků

V New Yorku, na setkání s krajany, vyprávěl Josef Mašín, jak motivuje americké vojáky. Člen odbojové skupiny z padesátých let a někdejší bojovník proti komunistickému režimu Josef Mašín předává svoje zkušenosti příslušníkům amerických zvláštních sil před nasazením v Iráku nebo v jiných zemích. Před nedávnem promlouval k vojákům na základně Fort Bragg v severní Karolíně, kde kdysi sám jako příslušník zvláštních jednotek sloužil. Mašín vojákům, kteří ukončili výcvik, vypráví o jednotlivých akcích odbojové skupiny, kterou v padesátých letech vedl se svým bratrem Ctíradem.

Názory na tuto odbojovou skupinu dodnes v Česku dělí společnost. Zatímco někteří bratry Mašinovy a jejich spolubojovníky považují za hrdiny, podle druhých šlo o vrahy.

Vystoupení Josefa Mašína před americkými vojáky zjevně sklízelo velký úspěch a bylo často přerušováno potleskem. Přítomní mu kladli mnoho otázek, které byly často doprovázeny projevy úcty a uznání. Josef Mašín se během besedy svěřil přítomným, jak ho mrzí odsuzující debaty, které se o jejich skupině vedou a které znovu zesílily po

nedávném úmrtí jednoho ze členů skupiny Milana Paumera. Podle Mašína lidé v České republice málo znají historii své země a až ji lépe poznají, pochopí i motivy, které jeho a jeho spolubojovníky vedly k odboji proti komunistickému režimu. (mk)

65 let Johna Boka

Není to tak dlouho, co oslavil svoje pětadesáté narozeniny český politický aktivista a opakovaně navržený kandidát na ombudsmana John Bok. John Bok pochází z rodiny československého válečného pilota ve Velké Británii. Za komunistického režimu se vyučil elektromechanikem, působil v disentu a byla také jedním ze signatářů Charty 77. Po listopadu 1989 pracoval krátkou dobu v Úřadu na ochranu ústavy a demokracie a jako ředitel odboru Federální informační služby. V roce 1994 John Bok spoluzaložil jako reakci na „nepříjemnou situaci v československém soudnictví“ Spolek na podporu nezávislé justice Šalamoun, jehož je současným předsedou. Smyslem tohoto spolku je vyhledávat, sledovat, dokumentovat a medializovat ty soudní případy, ve kterých je zpochybněna nezávislost vyšetřování a soudních řízení. Krátce byl John Bok také členem Transnacionální radikální strany. V období mezi lety 2002–2006 působil v zastupitelstvu Prahy 8. Několikrát také kandidoval do Senátu za různé strany jako nezávislý, ale zatím vždy neúspěšně. John Bok je celoživotním aktivistou v boji za občanská a lidská práva. (mk)

Symbolická Horáková od Olbrama Zoubka

Symbolická postava ženy a pamětní deska se jménem Milady Horákové se stala součástí domu v Bieblově ulici v Praze na Smíchově. V tomto domě sídlí sbor Československé církve evangelické, jejíž členkou se Milada Horáková spolu s manželem stala před pětasedmdesáti lety a až do svého uvěznění se pravidelně účastnila bohoslužeb. Staršovstvo sboru se proto rozhodlo uctít její památku tím, aby byla trvale zachována. Vyzvalo tři umělce, aby navrhli podobu pietního místa, které bude připomínat dr. Miladu Horákovou. V tajném hlasování se stal vítězem Olbram Zoubek, který vytvořil symbolickou postavu ženy, která je odvrácena od diváka a hledí na desku s textem, oprátkou a růží. Vybízí tak příchodzího, aby přistoupil k jejímu boku a přečetl nápis a zamyslel se. K tomu ho také vedou kamenné desky v trávě. Sochař vytvořil dvoumetrovou bronzovou sochu i desku s detaily zdobenými zlatem bez nároku na honorář.

Letošní rok je rokem šedesátého výročí popravy Milady Horákové, mimořádné osobnosti českých dějin, která byla ve zmanipulovaném procesu odsouzena k trestu smrti a poté v pankrácké věznici popravena. Horákovou připomíná v Praze několik pomníků a pietních míst. Například loni vznikl pomník na Pankráci. Její jméno nese také nedávno zřízené gymnázium v Praze 4. (mk)

Generál Alois Eliáš má v Praze novou pamětní desku

„Nevezmu-li to, dostanou to lumpové, vezmu-li to, oprátka mne nemine.“ Tato slova pronesl generál Alois Eliáš, když se rozhodoval, jestli přijme nabídku stát se předsedou protektorátní vlády. Armádní generál (in memoriam)

Alois Eliáš (29. 9. 1890, Praha – Královské Vinohrady – 19. 6. 1942, Praha – Kobyliská střelnice) byl český voják, politik, hrdina domácího odboje za druhé světové války a předseda protektorátní vlády mezi léty 1939 a 1941. Za svou odbojovou činnost byl nacisty jako jediný premiér okupovaného státu popraven. Po válce byl komunisty obviněn z kolaborace s nacismem. Úplného očištění se dočkal až v roce 1996, kdy obdržel Řád Bílého lva in memoriam a v roce 2006 byl v Národním památníku na Vítkově v Praze pohřben se všemi vojenskými poctami. Při příležitosti 120 let od jeho narození mu byla na Kolowratském paláci v Praze odhalena pamětní deska.

Výstava *Umlčené hlasy*

Jedenáct tváří i osudů zavražděných občanů Ruské federace, kteří se zabývali prosazováním lidských práv, představuje výstava *Umlčené hlasy*, která proběhla v prostorách Nové scény Národního divadla. Fotografie novinářek Anny Politkovské, Natalje Estěmirovové a dalších obětí tvrdé politické reality současného Ruska připravila na okraj konference Forum 2000 společnost Člověk v tísni dohromady s ruskou lidskoprávní organizací Memorial.

Výstava je od 4. listopadu k vidění v prostorách Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (nám. Jana Palacha 2, Praha 1).

Český agent a vrah?

V českých i rakouských médiích se nedávno objevily zprávy, které vrhají nové světlo na desítky let staré tragické události. Konkrétně jde o vraždu čtyřladvacetiletého důstojníka maďarské tajné policie Bély Lapusnyika, který v roce 1962 utekl do Rakouska a chtěl se spojit s americkou tajnou službou. Patrně hodlal předat na západ důležité informace, nedostal k tomu však příležitost – ještě v Rakousku v ochranné vazbě záhadně zahynul. Již od počátku se objevovalo podezření, že se jednalo o vraždu zosnovanou tajnou službou některého státu východního bloku. A postupně se vynořovala kusá svědectví, že s celou událostí měla co do činění československá Státní bezpečnost. Například československý přeběhlík, bývalý důstojník rozvědky Josef Frolík se v souvislosti s vraždou Lapusnyika zmínil o aktivitách československého agenta pod krycím jménem Seven. A v současnosti se zdá, že pod tímto označením se skrýval vysoký důstojník rakouského ministerstva vnitra Alfred Petrovič. Toho zřejmě těsně po vraždě podezíraly i rakouské úřady, a proto ho přeložily na méně důležité místo. O celém případu nedávno vznikla televizní reportáž ORF, podle které Petrovič stále žije. O svých aktivitách však odmítá hovořit. Případ se však možná dočká nového šetření z české strany, konkrétně ze strany Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu. Ten samozřejmě nemůže vyšetřovat samotného Petroviče, který je rakouským občanem, ale zajímá se o případné české osnovatele zločinu. Jenže policejní pátrání brzdí jedna závažná skutečnost – spisy týkající se celého případu jsou tajné jak v Praze, tak ve Vídni. Navíc chaotické zmínky v dosavadní literatuře naznačují, že do kauzy nějakým způsobem zasahují i západní tajné služby. Novináři proto spekulují, že Petrovič byl později možná dvojitým agentem, který pracoval pro Východ i Západ. Do

kontaktu s československou špionáží se přitom dostal již v roce 1954, kdy ho získal pro spolupráci jeho strýc Adolf Püchler. Samozřejmě rádi budeme čtenáře informovat, jak se celá záležitost bude nadále vyvíjet. Ale není vůbec vyloučeno, že i tentokrát vše skončí do ztracena a na stará akta opět usedne prach, který nyní novináři zvířili.

(MaFr)

S kmotrem za mříže?

O bývalém chomutovském starostovi a senátorovi Alexandru Novákovi se často hovoří jako o prototypu mafiánského kmotra z Občanské demokratické strany. Když se hovořilo o tom, že se chomutovské Občanské demokratické straně přes obrovské ztráty v posledních komunálních volbách podařilo opět vytvořit povolební koalici se sociálními demokraty, často se připomínal Alexandr Novák jako jedna z osob stojících v pozadí. Nyní se však musí obávat především o svůj osud. Po zhruba sedmi letech by totiž soudci mohli vynést rozsudek v kauze, která se týká údajného obrovského úplatku z doby, kdy Novák vykonával funkci starosty Chomutova. Podle obžaloby měl v roce 1999 získat sumu dvou milionů marek (tehdy asi 40 milionů korun) jako provizi za prodej akcií energetické a plynárenské společnosti z majetku Chomutova. Podle Nováka se však jednalo ve skutečnosti o půjčku od kyprské společnosti Intercontractor, za níž mělo vzniknout u jedné z rakouských dálnic truckcentrum. Jenže představitel Intercontractoru o ničem podobném alespoň podle svých výpovědí u soudu nic nevědí. Přesto Novák tvrdí, že klíčový dokument, který dokazuje pravdivost jeho slov, soudu předloží na podzim. V listopadu chce pro něj ležet na Kypr. Pokud se mu ho nepodaří přivést, nebo soud dokument posoudí odlišným způsobem, hrozí senátorovi vězení až v délce deseti let. To by jistě pro jednoho z nejvlivnějších osob v celém regionu byla mimořádně tvrdá rána. Jenže kdo s čím zachází, tím také schází, jak říká jedno z nejpravdivějších českých přísloví. Do konce roku by mělo být v celé kauze jasno. Jen jestli v té době nebude již Alexandr Novák někde daleko mimo Evropskou unii. Vzorů pro podobné jednání by určitě našel v České republice dost a dost.

(MaFr)

Dietrichsteinová zažalovala Mikulov kvůli vydání hrobky

Mercedes Dietrichsteinová se soudní žalobou domáhá po Mikulovu vydání rozlehlé rodinné hrobky, několika objektů a desítek pozemků ve městě a jeho okolí. Uvedl to břeclavský soudce Přemysl Klas. Spor by podle něj mohl začít příští rok. Dietrichsteinová letos v květnu neuspěla s obdobnou žalobou na stát a Jihomoravský kraj, v níž žádala o navrácení rozsáhlého původního rodového majetku. Podle Klase to ale neznamená, že musí být také napodruhé neúspěšná. Otec Mercedes Alexandr Dietrichstein (1899 až 1964) přišel po válce o rodový majetek na základě Benešových dekretů. Břeclavský soud dospěl k závěru, že tento postup byl oprávněný. Byl totiž členem nacistické organizace Sudetoněmecká strana (SpD). Na druhé straně se ale neprokázalo, že by měl říšské občanství. Z dokazování vyplynulo, že Dietrichstein měl k nacismu negativní vztah. Po obsazení Československa německou

armádou nebyl přijat do nacistické strany NSDAP právě s ohledem na údajně příliš „vlažný postoj k národnímu socialismu“.

Papež přijal v Římě české poutníky

Setkáním poutníků s papežem Benediktem XVI. v chrámu svatého Petra vyvrcholil třídní program české Národní pouti do Vatikánu. Papež na generální audienci česky poděkoval za milé přijetí, kterého se mu dostalo při jeho loňské návštěvě v ČR, a udělil celé české zemi zvláštní požehnání. Biskupové mu předali darem drahocennou biblí se zlatotiskem. Přijetí u papeže byla přítomna i vládní delegace, vedená ministrem zahraničí Karlem Schwarzenbergem. Zúčastnila se ho i manželka prezidenta Livia Klausová. Papež přijal na 1 300 českých poutníků v aule Pavla VI. v bazilice svatého Petra společně s jednou skupinou z italské diecéze. Odpolední program pokračoval děkovnou bohoslužbou v chrámu svatého Petra, kterou vedl pražský arcibiskup a český primas Dominik Duka.

Ombudsman kritizoval ministerstva za nevyplácení odškodnění

Ombudsman Pavel Varvařovský kritizoval ministerstva za to, že poškozeným nepřiznávají náhradu za chyby státu a na banální soudní spory si berou právní zastoupení. Dopadá to například na lidi, kteří byli za komunismu protiprávně vězněni a odškodnění se domáhali deset let. Když pak po státu žádali zadostiučinění za desetileté starosti s vymáháním odškodnění, nedočkali se odezvy. Přitom jako zadostiučinění chtěli mnohdy banální částky, řekl ombudsman. Veřejný ochránce práv prověřoval situaci na ministerstvech spravedlnosti a práce a sociálních věcí. Podle Varvařovského byly často resorty při vyřizování žádostí pomalé. I když mají rozhodnout a odpovědět v šestiměsíční lhůtě, někdy se žadateli úředníci neozvali ani za rok. Laik pak mohl promeškat lhůtu pro soudní řešení, protože žalobu musí podat v půlroce po vypršení první půlroční lhůty. Varvařovský zdůraznil, že částky, které lidé vymáhali, by stát nezruinovaly. „Člověk chce například 1 500 korun a stát se s ním soudí a na souzení si najme advokáta, ač ministerstvo má právní odbor, kde nepochybně právníků je dost,“ popsal. Spor pak stát, který prohrál, stál třeba desetkrát tolik, než kolik činila na počátku žádaná částka. Podle ombudsmanových poznatků také lidé na ministerstvech naráželi na neuctivost a nevlídné chování. Mnohdy šlo přitom o lidi starší. Část z nich se zadostiučinění nedožila.

Prezident republiky Václav Klaus u příležitosti státního svátku vyznamenal další dvě desítky osobností české kultury, vědy, umění a sportu a také občany, kteří se zásadním způsobem zasloužili o obranu své vlasti a lidských práv

Slavnostnímu ceremoniálu ve Vladislavském sále Pražského hradu byli přítomni nejvyšší političtí představitelé země, zástupci církví a další významné osobnosti včetně exprezidenta Václava Havla.

Řád bílého lva, nejvyšší české vyznamenání, z rukou prezidenta jako první potom převzali účastníci bojů v dru-

hé světové válce – letec Emil Boček, Marie Ljalková-Lastovecká, která jako dobrovolnice vstoupila do vznikající československé jednotky v někdejším Sovětském svazu, a účastník bojů na Dukle Jan Plovajko.

Jako další v pořadí byli oceněni Řádem T. G. M. Jan Haluza, první trenér olympijského vítěze Emila Zátopka, Julie Hrušková, která po únoru 1948 převáděla na Západ perzekvované osoby, Jan Janků za celoživotní práci v Junáku a teolog Josef Vlček.

Medaile Za zásluhy obdrželi např. prof. Milan Knížák, ředitel Národní galerie, Jaromír Jágr, hokejista, Hana Maciuchová, herečka, či Karel Šiktanc, básník, novinář, scénárista a překladatel, Vladimír Válek, dirigent, instrumentalista a pedagog, Ing. Blanka Wichterlová, vědecká pracovnice v oboru fyzikální chemie ad.

17. listopad 1939 a 1989

Den boje za svobodu a demokracii, kdy proti studentům v roce 1939 krvavě zakročili němečtí nacisté a o padesát let později komunistická moc, uctili na tradičních místech nejvyšší představitelé státu. K protestům využili listopadové výročí i někteří aktivisté. Prezident Václav Klaus, premiér Petr Nečas a pražský primátor Pavel Bém uctili na Národní třídě v Praze památku studentské demonstrace z roku 1989. Klaus novinářům řekl, že Čechy by měl 17. listopad spojoval. Nečas zdůraznil, že svoboda není samozřejmostí a je důležité připomínat, co za ni národ zaplatil.

„Tím základním směrem vývoje zklamán nejsem. V podstatě se pokoušíme jednat v duchu těch ideálů, jimiž se nesla listopadová revoluce,“ řekl Havel. Zdůraznil, že země prožívá nejdelší období „bezpečnostní jistoty“ ve svých dějinách. Po listopadu se ale prý domníval, že řada věcí na cestě k demokracii bude jednodušší a půjdou rychleji. „Domnívali jsme se, že komunistická pauza ve vývoji našeho státu může být zhodnocena tím, že se vyhneme některým chybám, které musely podstoupit tradiční demokracie. Je tomu naopak, ty chyby opakujeme v horší podobě,“ řekl.

Kromě politiků přišli položit a zapálit svíčky před pamětní deskou i řadoví občané. Vzpomínkových akcí v podloubí před pamětní deskou využila rovněž asi třicítka obyvatel Horního Jiřetína a Litvínova a aktivistů Greenpeace. Protestují proti přetrvávajícím komunistickým vyvlastňovacím paragrafům, které podle aktivistů ohrožují existenci obcí, pod nimiž jsou zásoby uhlí a hrozí jim zánik.

Poválečné násilí Čechů na Němcích bylo nesrovnatelně menší než násilí páchané nacisty v okupovaných územích. Je frustrující, že se na tuto proporcí a časovou posloupnost zapomíná. Prezident Václav Klaus to řekl při pietní akci

u Hlávkovy koleje připomínající odpor českých studentů proti nacistické moci v roce 1939. Podle Klause se Češi nemůžou pyšnit tím, co někteří jejich spoluobčané dělali po válce, když situaci využili k vyřizování osobních účtů i k ničím neobhajitelným sadistickým činům. „Ale ani v tom nesmíme ztratit proporce. Domnívám se totiž, že se součet všech poválečných neobhajitelných a ničemu dobrému neprospívajících činů, ke kterým došlo na našem území, svým rozsahem nemůže ani zdaleka vyrovnat tomu, co se v předcházejících letech každou hodinu dělo v koncentračních táborech, ve věznicích, na válečných bojištích a v nacisty okupovaných oblastech,“ řekl prezident. Znepokojuje ho prý, že v médiích i politické debatě roste asymetrie mezi pozorností věnovanou událostem před zahájením druhé světové války, událostem v jejím průběhu a událostem po jejím skončení. „Jsem frustrován z absence důrazu na klíčový význam časové posloupnosti a kauzální příčinnosti těchto událostí. Jsem frustrován ze ztráty chápání proporcí a hloubky tragičnosti těchto událostí,“ řekl.

Smysl vzpomínkových akcí, včetně 17. listopadu, podle Klause není jen v připomínání historické pravdy, ale i v „nastolování požadavku, aby překroucená historie nebyla používána jako argument pro dnešek a už vůbec ne pro budoucnost“.

„Tím základním směrem vývoje zklamán nejsem. V podstatě se pokoušíme jednat v duchu těch ideálů, jimiž se nesla listopadová revoluce,“ řekl Klaus. Zdůraznil, že země prožívá nejdelší období „bezpečnostní jistoty“ ve svých dějinách. Po listopadu se ale prý domníval, že řada věcí na cestě k demokracii bude jednodušší a půjdou rychleji. „Domnívali jsme se, že komunistická pauza ve vývoji našeho státu může být zhodnocena tím, že se vyhneme některým chybám, které musely podstoupit tradiční demokracie. Je tomu naopak, ty chyby opakujeme v horší podobě,“ řekl.

Prezident Wulff: Němci nesmí zapomenout, jaké utrpení Čechům dřív způsobili

„My Němci jsme Čechům v době okupace způsobili nevýslovné utrpení. Když myslím na vyhlazení Lidic a Ležáků a zločiny Terezína, tak jsou to nepochopitelné hrůzné činy,“ nezastírá německý prezident Christian Wulff, který přijel na svou první návštěvu Prahy ve funkci hlavy německého státu. Německo se vypořádává s děsivým obdobím nacionálního socialismu celá desetiletí. „Pozorně sleduji snahu dopátrat se utrpení Němců v době odsunu. Příkladem jsou Postoloprty, Brno, Cheb, stejně jako plánované otevření Muzea dějin Němců v Čechách, kde je patrný zájem právě o tuto poválečnou dobu.“

„O to větší je dar, že v době usmíření a porozumění vycházíme spolu tak dobře a s takovým respektem,“ ocenil jednapadesátiletý Wulff současné vztahy mezi oběma zeměmi, které jejich představitelé opakovaně označují za nejlepší v dějinách.

V Praze se setkal vedle prezidenta Václava Klause také s premiérem Petrem Nečasem, s kterým jednal o ekonomických otázkách jako otevření německého pracovního trhu pro Čechy, automobilce Škoda nebo přísných příhraničních kontrolách českých řidičů v Německu. V programu byla také návštěva pražské Národní třídy a připomínka události 17. listopadu roku 1989.

Dvě třetiny lidí nespokojeny s vývojem země, 17. listopad neslaví

Dvě třetiny lidí nejsou spokojeny s vývojem v České republice po pádu komunistického režimu. Podle více než 70 % dotázaných země stále nedosáhla úrovně vyspělého demokratického a právního státu. Svátek 17. listopadu spojený s pádem totality většina lidí neslaví. Vyplývá to z internetového průzkumu společnosti Sanep, který má ČTK k dispozici. Navzdory všeobecné skepsi ale většina lidí deklaruje hrdost na svoji zem a národnost. Češi se považují za vlastence, uvedl průzkum. Největší nespokojenost prý pocítují především voliči komunistů a sociální demokracie. Někteří z nich se domnívají, že v minulém režimu bylo lépe než dnes. Je jich ale menšina. Skoro dvě třetiny Čechů by totiž i přes kritiku politických poměrů a úrovně demokracie dobu totality zpět nechtěly, zjistil Sanep.

Posselt a bavorský ministr požádali v Lidicích o odpuštění

Bavorský ministr školství Ludwig Spaenle (CSU) a mluvčí Sudetoněmeckého krajanského sdružení a europoslanec Bernd Posselt položili věnce u hrobu mužů popravených za druhé světové války ve středočeských Lidicích. „Ukláníme se před našimi spoluobčany z Lidic a žádáme o odpuštění té části viny, kterou i my neseme,“ řekl Posselt. Současně v Lidicích připomněl poválečný osud Němců. Lidice jsou v Česku považovány za jeden ze symbolů nacistického teroru za druhé světové války. Nacisté je vypálili v červnu 1942. Důvodem byla domnělá souvislost jednoho z lidických občanů s atentátem na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. V obci bylo tehdy zastřeleno 173 mužů, ženy byly internovány v koncentračním táboře v Ravensbrücku a děti, kromě několika vybraných na poněmčení a batolat do jednoho roku, zavraždili nacisté plynem ve vyhlazovacím táboře. Celkem zemřelo 340 lidických obyvatel. Po ukončení války se zpět do vlasti vrátilo 143 lidických žen a sedmnáct dětí.

Čeští a němečtí biskupové hovořili o smíření Čechů a Němců

Čeští a němečtí biskupové v pražském Arcibiskupském paláci vzpomínali na dobu před dvaceti lety, kdy začala cesta k pojmenování válečných a poválečných traumat a ke smíření mezi Čechy a Němci. Začátkem devadesátých let

kardinál František Tomášek označil poválečný odsun Němců z Československa za „protiprávní nelidský čin, který je skvrnou na cti českého národa“. Němečtí biskupové na to tehdy reagovali děkovným dopisem a omluvou za hrůzy, které museli Češi podstoupit za nacistické okupace. „Korespondence, kterou si připomínáme, symbolizuje počátek nové éry našeho sousedství po pádu Berlínské zdi a po sametové revoluci,“ uvedl předseda sudetské křesťanské organizace Ackermann-Gemeinde Martin Kastler. „To byl začátek procesu česko-německého dialogu na křesťanské straně a v tomto směru církve do jisté míry předběhly občanský dialog,“ řekl ČTK na slavnostním setkání biskupů historik Jaroslav Šebek. Čeští a němečtí křesťané si mají podle něj co říci i do budoucna. Stojí před nimi výzvy budoucnosti Evropy, například důležitost dialogu mezi církví a sekulární společností.

Ministr kultury Jiří Besser jmenoval od 1. prosince novým ředitelem Národního technického muzea v Praze Karla Ksandra

Nový ředitel Karel Ksandr studoval a dosud studuje dějiny umění na Karlově univerzitě. Zaměřuje se především na dějiny architektury a památkové péče. V Národním technickém muzeu dříve pracoval jako náměstek. Jeho dlouhodobým cílem bude zvýšit renomé muzea. Cenné sbírky jsou pro veřejnost už čtyři roky zcela nedostupné, probíhá tu rekonstrukce. Podle Ksandra ale mělo muzeum zůstat alespoň částečně otevřené. Mezi své nejbližší úkoly proto řadí postupné znovuootevření muzea. „Začneme nejatraktivnějšími expozicemi,“ říká Ksandr, „je třeba si uvědomit, že pražské technické muzeum má jedny z nejceněnějších sbírek co se týče historie techniky.“

GLOSA MILOŠE ONDRÁŠKA

VÁNOČNÍ PŘEMÍTÁNÍ

Ani jsem se nepokoušel vyhledat v encyklopedickém slovníku definici výrazu „národní identita“. Někomu stačí, když si navleče tričko oznamující velkými písmeny lásku k Praze nebo se zahalí do státní vlajky, když prší. To neberu, je to laciný a mělký projev. Před rokem 1989 se mi dostal do rukou v ČSSR vydávaný časopis, fotografie na první stránce ukazovala skupinu Staročechů (tím myslím generaci přistěhovalců před rokem 1930 a zejména v 19. století). Po příletu z Ameriky vkleče líbali beton na ruzyňském letišti. V připojeném článku prohlašovali, že by i Spojené státy měly následovat marx-leninský režim podobný tomu, jak jej nastolil kapitalistických okovů zbavený lid v ČSSR. Bůhví co si dnes tito krajané myslí. Asi již nic. Při mé cestě do republiky v polovině letošního roku jsem viděl zřejmě otce a syna, oba v širokých kovbojských kloboucích, jejich trička hlásala, že jde o Čechy z Texasu. Doufám, že již nepatřili k pokolení proklamující lásku ke staré vlasti na přistávací ploše. Nová generace Čechoameričanů se domnívá, že jsme národem bez hranic. Pod praporem globalizace?

Setkal jsem se s krajany, kteří se pokoušeli odseknot svoje kořeny a tak vztah k rodné zemi. Zda se jim to podařilo, nevím, pochybuji. Někteří ale měli pádný důvod, vzpomínám na poúnorového exulanta, bývalého důstojníka čs. letectva, válečného pilota RAF, kterého zbolševizovaný čs. vojenský soud odsoudil in absentia k trestu smrti. Seděl na malé stoličce při rožnění masa na otevřeném ohni v Port Moresby, popíjel víno, vyhrnul si košili a ukázal mi jizvu od krku napříč hrudi k pasu. Německý stíhač ho sestřelil a pokoušel se ho odříznout kulometem od padáku. A mému příteli tekly slzy pro nehojící se ránu v duši. Ve dnech, kdy píší tyto řádky, české webové stránky přinesly smutnou zprávu, exulant, třiašedesátiletý Martin Štěpánek, herec a bývalý ministr kultury, spáchal sebevraždu. Na internetu zaštěkaly hyeny: „A kdy budou následovat další?“, „Skvělé, zase o jednoho méně“, nebo „Tleskám smrti toho válečného štváče ze Svobodné Evropy“. Tento druh lidí ukamenoval našeho melbournského známého, exulanta Jiřího Hodače, když po návratu z londýnské

BBC v roce 1989 se pokoušel uplatnit v pražské televizi. Vzpomeňme si na půtky kolem vítězného projektu Národní knihovny vypracovaného pro Prahu londýnským arch. Janem Kaplickým. Zeď postavená mezi domov a exil stále stojí i po svržení totalitního režimu před více než dvaceti lety. V republice můžeme často slyšet: „My a oni“, tuzemci a tamzemci.

Máme zde dva velmi dobré přátele, oběma dobře přes osmdesát, nezávisle na sobě se pokoušejí vyřídit na ministerstvech v Praze důležité záležitosti. Nikoho tam nemají, bez osobní intervence a snad i všimného se jejich případy vlečou do nekonečna a budí dojem, že úřady čekají na jejich pohřby, aby se nemusely zabývat jejich agendou. V posledních letech se v republice existenčně zavěsila na exil řada lidí a právě jsem se dozvěděl, že se chystají další. Jak mysleli, na jakou stranu se přikláněli před rokem 1989, nevím, dosud tato informace chybí, abychom k nim měli důvěru. Tito lidé a jejich instituce pořádají různá shromáždění a nejraději jezdí po světě a navštěvují krajanské spolky. Nám to příliš nepomáhá, ale když jim to daňový poplatník v republice platí, prosím, z našich kapes to nejde. Uvažuji, proč by ale nemohli být alespoň trochu užiteční. Při úřadě, který má v pracovním programu styk s krajany, by mělo být zřízeno právní oddělení, které by pomáhalo vyřídit agendu většinou starým exulantům např. v případech, o kterých se zmiňuji na začátku tohoto odstavce. Pražský tisk označuje kulturu za sedativum. Na nedávném krajanském zasedání v Praze jsme ale slyšeli, jak nás (exil a domov) kultura spojuje, nikdy jsem ale neslyšel, že by střední a vysoké školy v republice nabídly stipendia studentům, potomkům exulantů, na poli hudby, tance, výtvarného umění. Byla vypsána literární cena pro česky píšící spisovatele a básníky žijící mimo republiku? Kdo formálně ocenil české časopisy publikované ve světě? Mladí lékaři, filologové, inženýři, přírodovědci atd. rádi přijímají pozvání ke studijním pobytům v USA, Austrálii, Velké Británii, Německu a jinde, proč se recipročně nezvou naši vnuci a vnučky žijící v těchto zemích do České republiky? Nebo nabídla jim uplatnění česká ministerstva, zejména zahraničních věcí? Nejde jen o mladé, napadlo někoho

v republice vybudovat sociální ústavy, ve kterých by našli útulek exulanti, kteří se na stáří chtějí vrátit do země, ve které se narodili? Pro ně a pro mnoho z nás má český národ stále svoje historické hranice.

Ty můj kraji! Říkám si s Františkem Halasem. Ty můj kraji, Tvá hlína mnutá v prstech voní po zalehnutých vlasech dávno pohřbených pradědů a prabáb, je přísadou

mé krve. Ty můj kraji! Jsi tam, kde Vysočina nabírá dech a pole skládají slib úrody. Roztržky kořenů a rozmlívanost větvoví bude bez konce! Kdyby mi pro pláč zbyly jen oči, já se tam vrátím, já se tam i poslepu vrátím. I když jen ve vánoční vzpomínce a modlitbě.

Dr. Miloš Ondrášek, Melbourne – převzato z vánočního čísla Čechoaustralana

Města jako Berlín, Vídeň či Drážďany byla zničena dvakrát. Nejdřív je mnohokrát bombardovali Spojenci, později ve dvou velkých náletech dorazili architekti: poválečnou obnovu zošklivila architektonická šed', pozdější pokračování často hnusná postmoderna, která plácá dohromady kde co, jako když Čapkův pejsek s kočičkou vařili dort. Ale i mnoho středních a malých měst v Německu a Rakousku se zpupně obešlo bez urbanistického konceptu a nevyhnulo ohavnostem, které znetvořily snad každé druhé náměstí.

U nás patřila péče o památky k málu toho, co po válce jakž takž fungovalo, ovšem i proto, že totalita rychle zchudla a měla jiné priority. Díky tomu se zachovalo mnoho skvostů tak dlouho, až vznikla potřeba si je ponechat a vrátit životu, proto odolaly i zubům žravého kapitalismu devadesátých let. Mnohé obce stačily včas pochopit, že jsou to vzácné magnety nejlíp přitahující turistický ruch.

Projíždět dnes českými městy, jejichž šumnost bohatě předvedla i televize, je v podstatě rozkoš, některá se opravdu vyřešákovala, náročný návštěvník musí přivyknout jen plastovým euro-oknům, ubírajícím frontám fasád původní rozmanitost; vadami na kráse bývají i nevkusné štíty obchodů, těm však umí zabránit neúplatné radnice. Občas některé město zazáří činem, jenž jeho dobrou pověst ještě vylepší. Teď právě Kutná Hora.

Pár kroků od Barbory Překrásné oslňující svými třemi ladnými špicemi začíná stejně parádní ulice, jejíž jednu stranu tvoří zídka lemovaná sochami a otvírající úchvatný pohled do krajiny, druhou pak vysoká i dlouhá stavba, která už dávno přestala sloužit poslání jezuitské koleje. Podrobena generální rekonstrukci stala se jednou z nejzajímavějších budov hosticích v Čechách výtvarné umění.

Zbrusu nová Galerie Středočeského kraje, zkráceně GASK, jejíž logo ozvláštňuje chybějící půlka první iniciály, ohromuje už prostorami: po chodbách by projel menší nákladák. Její atrakcí je, teď sice chvíli nebude, ale zřejmě nastalo zůstane středověká iluminace čerstvě zakoupená v londýnské dražbě. Je to svého druhu comics, skoro moderní malovaná náznorná líčící těžbu i šlechtění horniny, z níž se rodily stříbrné mince roztácející hospodářství Království českého. Šla právě na odpočinek do depositáře, aby neztratila své podmaňující barvy. Z dobrého rozhodnutí ji nenahradí fotografie, ale malba kopistů, která se tak stane druhým originálem.

Uznání budí nezvyklý způsob prezentace fotoarchivu Emila Filly, když stovky zasklených snímků visí v prostoru na skoro neviditelných nitích. Zaujme i oddělení zvané Kontakt, momentálně vystavující různé práce Čechů, Slováků a jižních Slovanů z nákupů rakouské Erste Bank. Právě nadšení pak vyvolá návštěva prvního patra, kde se představuje zlatý fond galerie – tvorba domácích výtvarníků chytře vybraná ze tří epoch, kdy byla pořizována: z osvětlených let šedesátých, z období normalizace, a z času po ní. Sbírka, jež má být dále proměňována z depozitářů i z výpůjček, nabízí komorní procházku stoletím českého výtvarnictví.

Prostředí beroucí na každém kroku dech je doplněno původně zdobenou jezuitskou jídelnou jako stvořenou pro komorní koncerty či autorská čtení, příjemnou osvěžovnou pokračující v exteriéru terasy, a originální odpočívárnou doslova tapetovanou zrcadly, s lahodnou vyhlídkou do zeleně. Výstupy z budovy vedou k ústí malebné uličky naplno žijící lokály a obchůdky všeho druhu, leží na ní i proslulý Vlašský dvůr s výtahem do šachty, kde lze zažít svět iluminace v reálu. Sousední ulice vede k restauraci, jejíž název nebude uveden z důvodu nekalé soutěže, ale lze ji snadno najít, stačí vzpomenout na jméno známého renesančního zpitára. Úspěšné hledače napřed šokuje rozlehlý lokál a proudy hostů budící obavu z kultury našich nádraží, ale pak o to víc překvapí kvalita obsluhy, nápojů i pokrmů. Omáčka k svičkové objednaná navíc se dala pít jako nejlepší polévka.

Tento skoro reklamní text směřuje ovšem i jinam než k zasloužené propagaci Kutné Hory. Galerii vede zřejmě osvědčený šéf, který se přesto nedere do světla reflektorů a chce ji dokonce v dohlednu přenechat pokračovatelům. Zaslouží si být alespoň jmenován – Jan Třešník – i pochválen – „a sláva mu, on je pašák!“ Ale nová instituce má i dalšího kmotra, který pro ni jakož i pro nákup iluminace nalezl nemalé prostředky. Je jím středočeský hejtmán David Rath.

Politik polarizující veřejnost si zaslouží označení, jaké trilobita provází desítky let: kontroverzní. Je opravdu nelehké hodnotit výstupy muže obdařeného mimořádnou inteligencí, kterou často marní v siláckých gestech, slovech i činech. Jeho poplatková mánie se jeví nanejvýš spornou občanu žijícímu také v Rakousku, kde si připlácí na vše, ale vždy úměrně ročnímu příjmu a hlavně: za zdravotnický servis obecně poskytovaný na úrovni vídané u nás jen v několika špičkových ústavech.

Doktor Rath asi projde tímto úsekem životní cesty neoblíben většinou rodáků. Tím víc ho může těšit, že kutnohorskou galerií po sobě zanechává, jak se praví, pomník kovu trvalejší. V tom budiž následován!!

Pavel Kohout, spisovatel a dramatik, žije v Praze a ve Vídni
MfD 2010

Češi i Rakušané jsou spořiví

Průzkum financovaný společností Erste Group znovu potvrdil známou pravdu – Češi a Rakušané jsou docela šetřilci, kteří vydatně spoří. Češi se dokonce v pomyslném souboji s Rakušany a Ukrajinci stali dokonce vítězi. Více než dvě třetiny dotázaných z ČR totiž uvedlo, že je zvyklých si pravidelně ukládat nějaké peníze. Pravda, měsíční průměr není vysoký, jen něco přes sto eur, ale přesto má tento návyk bezpochyby svoji značnou váhu. Pravidelně si spoří i většina Rakušanů – konkrétně se jednalo o 60 % dotázaných. Naproti tomu na Ukrajině šetří jen necelá třetina, což ovšem může souviset s horší sociální situací na Ukrajině i s menší stabilitou tamější měny. Nezanedbatelnou roli hrají asi i historické zkušenosti. Není jistě náhoda, že zatímco peníze na hotovosti doma nebo v bezpečnostní schránce si uchovává v Rakousku pouze 17 % respondentů, v České republice je to již o 11 % víc a na Ukrajině tento způsob uchovávání peněz preferuje dokonce skoro polovina účastníků průzkumu. Rakouští občané zkrátka nemají tak silné vzpomínky na krachy finančních institucí nebo na brutální měnové reformy. Pokud jde o formy spoření v České republice, v současnosti jednoznačně dominuje stavební spoření, na které ukládá peníze plných 52 % Čechů, pomyslnou stříbrnou příčku si těsně udržely spořicí knížky či účty s 39 procenty. O pouhé jedno procento méně lidí využívá životní či kapitálové pojištění a 36 % posílá peníze na penzijní pojištění. Příliš se Češi nehrnou do cenných papírů a investičních fondů – do těchto transakcí se zapojuje jen 17 % dotázaných. Struktura spoření se však pravděpodobně v blízké budoucnosti výrazně promění. Nová česká pravicová vláda v rámci rozpočtových škrtů chce výrazně zredukovat dosud velmi rozsáhlou podporu stavebního spoření. Mimo jiné přitom poukazuje na skutečnost, že stavební spoření v současnosti není nijak přímo vázáno na využití naspořených peněz na původně předpokládaný účel. Stát tak dosud pomáhal příspěvkem prakticky běžnému spoření. To se však nyní změní a poměrně rychle – již nynější výnosy stavebního spoření budou zatíženy vysokou padesátiprocentní daní, kterou opozice i část odborníků považuje za diskriminační opatření, které jen chabě zastírá faktickou retroaktivitu celého opatření. Razantní změny lze očekávat i v oblasti penzijního pojištění – vláda reformu penzí považuje za svůj klíčový úkol a jednoznačně se přiklání k nahrazení dosavadního průběžného systému financování novým modelem, v němž významnou roli bude hrát soukromé spoření na penzi. Jak budou vypadat podíly jednotlivých „pilířů“ celého systému, není zatím úplně jasné, ale lze předpokládat, že po proběhnutých volbách se prosadí patrně radikálnější varianty, jak to naznačují i některá vyjádření nynějšího premiéra. Lze proto očekávat, že zájem o penzijní spoření výrazně stoupne a možná se stane pro ekonomicky aktivní obyvatelstvo povinností, kdežto jiné formy ukládání peněz asi ztratí značně na atraktivnosti. Navíc vzhledem k dalším ekonomickým opatřením vlády lze předpokládat, že k pravidelnému ukládání peněz budou mít průměrní Češi podstatně méně prostředků než dosud. Nejde jen o poměrně razantní, desetiprocentní snížení objemu platů ve veřejném sektoru, ale především o plánované rychlé zvednutí snížené sazby daně z přidané hodnoty (do této sazby

jsou zařazeny například potraviny, léky či knihy) z 10 snad až na 17 procent. Počítá se také se zvednutím ceny energií či cen vody. Není ale dosud jasné, jak výrazné bude zdražení elektřiny. Vzhledem k vysokým dotacím na elektřinu produkovanou ve slunečních elektrárnách hrozil dvouciferný nárůst, vláda však opět sáhla ke speciálnímu zdanění (26 %), které by údajně zvýšení ceny elektřiny měly udržet na úrovni kolem pěti procent. I tak však asi na spoření Čechům v příštích letech zbude méně, i když snad nehrozí pád na ukrajinskou úroveň. (MaFr)

Sklářská huť se zvedla jak fénix

Štědrý večer roku 2009 se do dějin sklářské hutě v Heřmanově Huti na Plzeňsku zapsal tím nejčernějším písmem. Sklárna, která patří již od roku 1992 rakouské rodinné firmě Stölzle-Oberglass, totiž tento den vyhořela a vlastník zvažoval, zda nemá Heřmanovu Huť opustit a výrobu lékárenského a potravinářského skla přenést někam jinde, do jiných závodů firmy v Rakousku, Velké Británii nebo Polsku. Nakonec se však rakouští vlastníci rozhodli investovat do nových provozů na Plzeňsku a nákladem asi 27 milionů eur tak zde vznikla nová hutní hala a nové skladové prostory. Další hala prošla důkladnou rekonstrukcí, podobně jako původní čtyři výrobní linky. Firma navíc pořídila pátou, zbrusu novou linku a v prosinci hodlá spustit dokonce šestou linku. Výkon závodu tak pochopitelně oproti původnímu stavu poměrně výrazně narostl. Představitelé sklárny očekávají, že její produkce stoupne už v druhém pololetí letošního roku o 20 % a podobným způsobem by měly narůst i tržby. Do roku 2011 vstoupí sklárna v Heřmanově Huti s kapacitou převyšující původní rozměry závodu z roku 2009 o plných 65 %. I díky tomu firma nejenom své zaměstnance v České republice nepropouštěla, ale naopak přibírá další síly. Již v říjnu zde vedle 130 původních pracovníků našlo práci dalších čtyřicet lidí a ještě několik míst by se mělo do konce roku zaplnit. Závod se specializuje stejně jako před požárem na výrobu lahvíček na léky. V jejich produkci je společnost Stölzle-Oberglass skutečným gigantem – výroba v jejích provozovnách v České republice a v Polsku pokrývá nyní zhruba 80 % světové spotřeby tohoto artiklu. Rakouská firma chce i po obří investici při obnově sklárny dávat do českého provozu další peníze – s obcí Heřmanova Huť se totiž domluvila, že výrazně přispěje na výstavbu komunikace, která z centra lokality odvede kamiony. Stölzle-Oberglass tak patří mezi skupinu rakouských firem, které dokázaly pevně zakořenit v českých zemích a vybudovat zde moderní a plně mezinárodně konkurenceschopné závody. Dokážou přitom úspěšně vzdorovat i hospodářské krizi a posilovat svoji pozici na trhu i v této nelehké době. Jedná se tedy o česko-rakouskou symbiózu, která přináší nezanedbatelný prospěch oběma zúčastněným stranám. (MaFr)

PwC: Česká ekonomika letos poroste o 1,7 %, v roce 2011 o 2,1 %

Tuzemská ekonomika by měla letos stoupnout podle odhadů poradenské společnosti PricewaterhouseCoopers (PwC) o 1,7 % a v příštím roce zrychlit svůj růst na 2,1 %.

V roce 2012 by se tempo ekonomiky mohlo přiblížit čtyřem procentům. Česká národní banka podle srpnové prognózy odhaduje růst tuzemské ekonomiky letos na 1,6 %. Pro příští rok předpovídá zlepšení na 1,8 %. Podle odhadů ministerstva financí čeká letos ekonomiku růst o 1,6 %, příští rok MF počítá s růstem hrubého domácího produktu o 2,3 %.

ERÚ: Výkon letos připojených solárních elektráren překročí 1 600 MW

Výkon solárních elektráren připojených do konce roku může překročit 1 600 megawattů. V pořadu *Otázky Václava Moravce* to řekl předseda Energetického regulačního úřadu Josef Fiřt. Původní odhad ERÚ počítal s připojením 1 400 až 1 600 MW. Nyní je připojeno 1 350 MW. Předseda České průmyslové fotovoltaické asociace František Smolka odhad úřadu zpochybnil. Rozvoj solárních elektráren zdražuje elektrickou energii. Vláda kvůli tomu zavedla srážkovou daň, která má zvednout návratnost investic do solárních zdrojů ze současných sedmi na zhruba patnáct let. Elektřina pro domácnosti a podniky by tak příští rok neměla zdražit o více než 5,5 %. Dřívější odhady zdražení elektřiny kvůli rozvoji fotovoltaických elektráren a vyššímu příspěvku na výrobu z těchto zdrojů hovořily o 12 % pro domácnosti a 17 % pro podniky.

Elektřina příští rok nezdraží o víc než 5,5 %, uvedl premiér Nečas

Zdražení elektřiny v příštím roce vláda omezí zavedením srážkové daně na solární elektrárny ve výši 26 % a prodejem emisních povolenek. Elektřina pro domácnosti a podniky by tak neměla zdražit o více než 5,5 %. Na tiskové konferenci po jednání kabinetu to řekl premiér Petr Nečas. Srážková daň by státu v příštím roce měla podle něj přinést asi 4,2 miliardy korun. Výnosy z prodeje emisních povolenek vydělají 4,8 miliardy Kč. Vláda také zvýší poplatek za vynětí půdy, na níž jsou solární panely umístěny, ze zemědělského fondu, což přinese 1,7 miliardy korun. Zhruba jedna miliarda pak půjde ještě na kompenzaci zdražení elektřiny ze státního rozpočtu. Srážková daň se má týkat solárních zdrojů s instalovaným výkonem nad 30 kW. Nedotkne se ale střešních panelů pro využití v domácnosti. Zdražení elektřiny v příštím roce hrozí kvůli prudkému rozvoji fotovoltaických elektráren a vyššímu příspěvku na výrobu elektřiny z těchto zdrojů.

Škoda Auto příští rok uvede na trh menší vůz, než je Fabia

Škoda Auto chce do deseti let zdvojnásobit odbyt na zhruba 1,5 milionu vozů ročně. Příští rok přijde s novým modelem, který bude menší než Fabia. Během pěti až deseti let by se více než polovina škodovek měla vyrábět mimo Českou republiku. Firma ale zároveň předpokládá, že bude rozšiřovat i kapacitu tuzemských závodů. Předseda představenstva Škody Winfried Vahland nevyloučil, že by se škodovky mohly v budoucnu dovážet do Česka, nebo naopak že by závody Škody v Česku vyráběly automobily i pod jinou značkou.

Red Bull mobilně patrně i v ČR

Podle informací listu *Wirtschaftsblatt* hodlá rakouský producent populárních energetických nápojů Red Bull proniknout i na pole telekomunikací. Jeho představitelé hodlají poskytovat pod obchodní značkou Red Bull Mobile různé mobilní služby a nabízet k prodeji mobilní telefony. Síť by měla expandovat ve všech asi 140 státech světa, kde rakouská společnost prodává své nápoje, což zahrnuje samozřejmě i Českou republiku. Zde mobilní trh dosud bezpečně ovládá trojice gigantů – O2, T-Mobile a Vodafone. Ostatní menší poskytovatelé mobilních telekomunikačních služeb spíše jen paběrkují. Red Bull Mobile by tak mohl představovat vítanou konkurenci, i když pozici tří klíčových operátorů pravděpodobně nijak neohrozí. Není ale vyloučeno, že zejména mladí uživatelé mobilů, kteří ostatně jsou neaktivnějšími klienty mobilních operátorů vůbec, se rádi budou identifikovat se značkou Red Bull nejenom v oblasti energetických nápojů, ale také ve světě telefonních hovorů, SMS, MMS a dalších formátů. (MaFr)

Majetkové přesuny v české pobočce Kapsch

Rakouská společnost Kapsch dokázala v uplynulých letech prostřednictvím své české pobočky získat v České republice bez přehánění miliardové zakázky. Pobočka zde především provozuje velice výnosný mýtný systém, přestože o výhodnosti celého kontraktu pro český stát se v době uzavírání kontraktu vedly velmi ohnivé diskuse. I v letošním roce se české části podařilo získat další zakázky od státu – Ředitelství silnic a dálnic s ní uzavřelo kontrakty v hodnotě přesahující miliardu korun. Lví podíl ovšem na tom měla smlouva o dodávce a provozu silničních informačních cedulí, která opět vyvolává nemalé kontroverze. Český tisk totiž upozornil, že Kapschem budovaná zařízení vyjdou dražší než podobné tabule v Německu nebo cdule, které už v České republice umístily jiné firmy. Kapsch má ale i jistotu budování dalších mýtných bran na nově postavených úsecích dálnic a rychlostních silnic, mj. i na nově zprovozněné části Pražského okruhu. Lze proto očekávat, že si český Kapsch udrží pozici velmi slušné ziskové firmy, i když česká vláda nedávno odložila projekt elektronických dálničních známek pro české osobní automobily, na kterém se Kapsch hodlal výrazně podílet. V české struktuře firmy však nyní dochází k výrazným posunům. Svůj podíl v české firmě Kapsch Telematic Services výrazně navýšila na úkor rakouského Kapsche také rakouská investiční společnost Vienna Capital Partners. Ta nyní místo dosavadních 38 % ovládne prostřednictvím své dceřiné společnosti VCP Telematics Holding plných 48 % české pobočky. Výši transakce odmítli oba partneři sdělit. Podle představitelů Kapsche rozhodně nejde o příznak definitivního vyklízení pozice Kapsch Holding na českém trhu. Obchod byl podle nich dlouhodobě plánován a jeho cílem je především zisk volných finančních prostředků na expanzi firmy Kapsch v jiných zemích. Nedávno totiž rakouská společnost získala kapitálově náročnou zakázku na výběr mýta v Polsku a výrazně se snaží posilovat svoje pozice i na dalších kontinentech – v Austrálii, Asii, Jižní Americe či v USA. V každém případě se dá očekávat, že nynější česká vláda nebude firmě Kapsch tak nakloněná jako předchozí kabinet.

Klíčovou roli přitom bude asi hrát především snaha Nečasy vlády šetřit ve státním rozpočtu a alespoň částečně omezovat investice do dopravní infrastruktury, které se v posledních letech velmi výrazně zvýšily. Na druhou stranu by však možné úsilí kabinetu nově zpoplatnit provoz na dálnicích a rychlostních komunikacích pro další skupiny motorových vozidel nebo rozšířit placení mytného na další kategorie komunikací mohlo být pro firmu Kapsch velmi lákavou výzvou. (MaFr)

Jak to bude s penzemi v ČR

Obrysy zásadní penzijní reformy, kterou hodlá pravicový kabinet Petra Nečase v příštích letech spustit, jsou sice ještě nejasné, ale je pravděpodobné, že dílčí změny v dosavadním systému přijdou již v příštím roce. Vyžaduje to totiž rozhodnutí českého Ústavního soudu, který napadl dosavadní způsob výpočtu penzí jako nepřiměřeně diskriminující lépe vydělávající občany. V současnosti se totiž z vyšších výdělků pro výpočet důchodů započítává jen jejich menší část, což vede k značné nivelizaci penzí. Redukční hranice jednotlivých pásem Ústavní soud zrušil a dal politikům lhůtu do září příštího roku, aby poměr upravil. Není však úplně jasné, jak velkou míru změn považuje Ústavní soud za odpovídající. Zatímco soudcům se nelíbilo, že konkrétní důchodce (mimochodem bývalý soudce) dostává pouze 19 % svého dřívějšího platu v podobě penze, nynější návrh českého ministerstva práce a sociálních věcí počítá s tím, že každý, kdo odchází do důchodu, dostane minimálně pětinu svého platu (tedy o pouhé procento více). Změny by přitom částečně pomohly nejvyšším příjmovým skupinám a naopak by postihly ty, jejichž příjmy se pohybují kolem průměru. Změna je ovšem vnímána jako přechodná, protože se připravuje celá změna systému důchodového zabezpečení. Český důchodový účet se dostal do značného schodku, což je dáno nejenom nepříznivým demografickým vývojem a dopady hospodářské krize, ale také nedokonalostmi celého systému a některými kroky předchozích pravicových kabinetů. Ty totiž stabilitu systému průběžného financování důchodů narušily snižováním odvodů zaměstnavatelů na tento účet a v tomto trendu hodlají velmi intenzivně pokračovat. Navíc ve své současné podobě systém prakticky motivuje živnostníky a podnikatele, aby na důchodové a nemocenské zabezpečení platili jen minimální částky. Samozřejmě tak získávají pouze minimální důchody, což je vede ke snaze celý dosavadní penzijní systém rozbourat a v maximální míře podpořit financování penze prostřednictvím soukromého spoření každého jednotlivce. Zdá se přitom, že nynější pravicová koalice vyjde jejich přání maximálně vstříc, mj. i pod vlivem závěrů tzv. Bezděkovy komise, která podobný postup v řešení důchodové problematiky navrhla. Levicová opozice a do značné míry i odbory ovšem závěry této komise kritizovaly a poukázaly na skutečnost, že přes deklarovanou nezávislost v komisi dominovali představitelé soukromých penzijních fondů, což se týká i samotného předsedy komise a nynějšího člena Národní ekonomické rady vlády Vladimíra Bezděky. Vládní koalice má ve sněmovně impozantní většinu a tak má velkou šanci svoji verzi nakonec protlačit, řada odborníků a politiků však upozorňuje, že by podobné zásadní reforma měla mít konsensuální podporu i ze stra-

ny opozice. Teprve v příštím roce se ale ukáže, zda vládní koalice okouzlená svou jasnou dominancí bude vůbec schopná vyjednávat a přijímat kompromisní rozhodnutí. Zatím dává spíše přednost válcování a tvrdému trvání na vlastní variantě. Důchodová reforma však pro svůj skutečný úspěch vyžaduje odlišný přístup. (MaFr)

MF: Schodek letošního rozpočtu 163 mld. Kč bude možné dodržet

Ministerstvo financí odhaduje, že schválený schodek letošního státního rozpočtu zhruba 163 miliard korun dodrží. Na dotaz ČTK to sdělil mluvčí ministerstva Ondřej Jakob. Ke konci září stát hospodařil se schodkem téměř 100 miliard korun. Vláda v červenci schválila úspory v letošním rozpočtu, které mají za cíl udržet letos deficit veřejných financí na 5,3 % hrubého domácího produktu. Výdaje státu mají být proti původním očekáváním na konci roku nižší o 28,2 miliardy korun. Rozpočet na příští rok, který ještě musí s ostatními změnami schválit parlament, počítá se schodkem 135 miliard korun.

Erste: Podniky v ČR a SR jsou v Evropě nejproduktivnější

Podniky v zemích střední a východní Evropy dosahují dvakrát vyšších kapitálových výnosů než firmy u západních sousedů a jsou i výrazně méně zadlužené. Česko a Slovensko disponují nejméně zadluženým a nejproduktivnějším nefinančním podnikovým sektorem. Vyplývá to z makroekonomické zprávy Erste Group. Vysoká rentabilita podniků zemí střední a východní Evropy se odráží ve špičkových kapitálových výnosech přibližně 15 %. Nejproduktivněji využil kapitál v nefinančním podnikovém sektoru Slovensko, kde bylo dokonce i během propadu konjunktury docíleno hrubé výnosnosti kapitálu zhruba 26 % a čistého výnosu vlastního kapitálu po zdanění 19 %. V západní Evropě se podařilo pouze Německu držet co do efektivity krok s podniky zemí tohoto regionu.

Ekonom: Realitní trh v roce 2011 zlepšení situace nečeká

Tuzemské stavebnictví a realitní trh nemůžou v roce 2011 čekat zlepšení situace. Jedním z důvodů jsou vládní úsporná opatření. Kvůli škrtům veřejných výdajů v příštím roce pravděpodobně maloobchodní tržby klesnou o tři až čtyři procenta. Na konferenci časopisu *Stavební fórum* to řekl hlavní ekonom Raiffeisenbank Pavel Mertlík. V souvislosti s tlakem na snižování mezd a dalšími opatřeními očekává v roce 2011 pokles spotřeby domácností o tři až čtyři procenta. Nezaměstnanost se podle ekonoma zvýší příští rok přibližně na 9,5 % z letošních odhadovaných 9 %. Mertlík odhaduje výkon české ekonomiky pro rok 2011 na 1,5 % proti letošním 1,7 %.

Brusel odebral Česku dotace na železnici mezi Prahou a Berounem

Evropská komise odebrala Česku příslibených 360 milionů korun (14,5 milionu eur) dotací pro přípravu projektu

rychlejšího železničního spojení mezi Prahou a Berounem. Součástí stavby měl být i pětadvacetikilometrový tunel mezi oběma městy, vláda však projekt kvůli finanční úspoře zastavila. Ministerstvo dopravy proto na rozhodnutí komise reagovalo vlažně. „Pan ministr Bárta podle svých dřívějších vyjádření stejně s tunelem do Berouna nepočítá. Obecně probíhá revize všech připravovaných staveb a jejich objektové skladby s cílem nalézt úspory oproti původním finančním plánům,“ řekl mluvčí úřadu Karel Hanzelka. Celkové náklady na výstavbu se měly podle odhadů „vyšplhat“ až na 33 miliard korun. Peníze unijního rozpočtu měly plynout na podrobný geologický průzkum v oblasti a na přípravu samotného projektu.

Na Mostecku začala stavba plynovodu Gazela

V Krušných horách nad Mostem začala stavba plynovodu Gazela. Celkem 166 kilometrů dlouhé potrubí povede až na Rozvadov v Českém lese. Plynovod propojí přes území ČR jižní Německo s plynovodem Nord Stream, který povede po dně Baltského moře z Ruska do německého Greifswaldu. Na něj naváže plynovod OPAL, jenž bude směřovat až na hranice Německa a České republiky u obce Brandov. Propojení by mělo omezit riziko, které pro dodávky zemního plynu představují občasné rozmíšky mezi Ruskem a dalšími postsovětskými republikami, přes jejichž území vede dosud klíčový plynovod Bratrství. Plynovod bude hotový v roce 2012 a bude stát asi 400 milionů eur (asi 9,8 miliardy korun).

Průměrná mzda učitelů včetně ředitelů škol byla letos 24 404 Kč

Průměrná mzda pedagogů včetně ředitelů škol byla v prvním pololetí tohoto roku 24 404 Kč. Oproti loňsku si tak pohoršili o 195 korun. Vyplyvá to ze statistik Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV). Pokud by se do statistik nezapočítávali vedoucí zaměstnanci škol, brali mezi lednem a červnem učitelé a vychovatelé průměrně 22 174 Kč. Průměrný Čech přitom za stejné období bral 23 135 Kč. Co se týká akademických pracovníků, jejich mzda se v meziročním srovnání zvýšila o 347 korun na 33 264 Kč. Tradičně nejnížší mzdy mají učitelky a ředitelky v mateřských školách, v průměru braly 19 500 Kč. Naproti tomu průměrná mzda pedagogů na základních školách činila 25 000 Kč, středoškolský kantor si vydělal ještě o 1 300 korun více.

Tři pětiny Čechů považuje životní úroveň své domácnosti za dobrou

Zhruba tři pětiny obyvatel České republiky hodnotí životní úroveň své domácnosti jako dobrou. Naopak současnou hospodářskou situaci vidí jako špatnou naprostá většina Čechů. Vyplyvá to z říjnového průzkumu, jehož výsledky ČTK poskytla společnost STEM. V dlouhodobém vývoji patří zjištěný podíl lidí (61 %), kteří hodnotí životní úroveň vlastní domácnosti jako dobrou, k nadprůměrným. „Jasná tendence nárůstu životní úrovně od roku 2004 se však zastavila a lidé jsou i v hodnocení své současné životní úrovně obezřetní,“ uvedl STEM. Zcela odlišně hodnotí Češi hospodářskou situaci v zemi. Za spíše špatnou ji označilo

61 % respondentů a za velmi špatnou 22 % dotázaných. Z pohledu různých skupin obyvatelstva jsou v hodnocení své životní úrovně a situace v ČR nápadné rozdíly ve skupinách podle nejvyššího dosaženého vzdělání a mezi různými sociálními skupinami. Například až 86 % podnikatelů a živnostníků označilo svou situaci za dobrou, stejně tak se ale vyjádřilo jen 27 % nezaměstnaných. Pozitivněji vidí hodnocení životní úrovně domácnosti a hodnocení stavu ekonomiky i příznivci stran vládní koalice než stoupenci opozičních stran, uvedl STEM.

Týden.cz: Českobudějovický Budvar začal dovážet pivo do Indie

Českobudějovický Budvar, který je jediným tuzemským pivovarem ve vlastnictví státu, začal dovážet pivo do Indie. Uvedl to server Týden.cz s odvoláním na generálního ředitele pivovaru Jiřího Bočka. Pivovar tak rozšířil svoji působnost o další významný trh. Nyní dodává pivo do devětapadesáti zemí.

Češi se cítí poměrně nemajetní, ukázal průzkum STEM

České domácnosti se cítí poměrně nemajetné. Nad pět milionů korun si cení veškerý svůj majetek, tedy dům či byt, auto, chatu, chalupu, zahradu, veškeré zařízení domácnosti, veškeré úspory, pozemky, živnost, firmu a všechn ostatní majetek, pouze sedm procent domácností. Stejně procento populace si myslí, že jejich majetek má hodnotu jen do 100 000 korun. Ukázal to průzkum společnosti STEM. Nejpočetnější skupinu (32 %) podle výsledků průzkumu tvoří ti, kteří si svůj majetek cení na milion až dva miliony korun. Téměř čtvrtina populace (23 %) ho odhaduje na dva až pět milionů. Devět procent si myslí, že se hodnota jejich veškerého majetku pohybuje mezi 100 000 až 300 000 korun. Zjišťovat, jakým majetkem lidé disponují, je podle STEM velmi obtížná věc. Lidé prý totiž svůj majetek, ať už záměrně či z nepochopení „co tam patří“, podceňují. Pokud jde o souhrnné hodnocení zajištění domácnosti (majetkové zajištění, životní úroveň, finanční zajištění), cítí se Češi převážně bohatí než chudí. Za bohaté se jich označilo 18 %, za převážně bohaté 30 % a průměrně hodnotilo zajištění své domácnosti 14 % dotázaných. Naopak za chudé se označilo 22 % respondentů a převážně chudými se cítí 16 % českých domácností.

Ministerstvo chce sjednotit obchodní zastoupení ČR v zahraničí

Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) chce vytvořit jednotný systém obchodních zastoupení Česka v zahraničí, od kterého si slibuje zlepšení služeb pro tuzemské exportéry. O sjednocení české obchodní diplomacie bude ministr průmyslu a obchodu Martin Kocourek jednat s ministrem zahraničních věcí Karlem Schwarzenbergem. Změny mají být součástí nové exportní strategie na roky 2011 až 2015. Exportéři dlouhodobě kritizují stát za to, že podpora vývozu není v zahraničí dobře koordinována, jelikož ji mají na starost dvě ministerstva. „Jádrem obchodní reprezentace ČR v zahraničí jsou obchodně ekonomické

úseky zastupitelských úřadů. Jejich pracovníky odborně řídí MPO, jejich nadřízenými jsou ale vedoucí misí. Praxe ukázala, že takový systém není efektivní a je potřeba ho změnit," zdůvodnil své plány Kocourek.

Českou spořitelnu povede český manažer

Českou spořitelnu, jednu z nejvýznamnějších finančních institucí v České republice, kterou od léta roku 2000 ovládá rakouská Erste Group Bank, po více než deseti letech opět povede český manažer. Dosavadního předsedu představenstva, šestačtyřicetiletého Gernota Mitterndorfera, nahradí začátkem příštího roku dosavadní člen představenstva zodpovědný za platební styk, analýzu finančních trhů, bezpečnost a informační technologie Pavel Kysilka. Dvaapadesátiletý Kysilka má za sebou impozantní kariéru ve finančnictví. Již v devadesátých letech zastával post viceguvernéra České národní banky a tuto klíčovou instituci také několik měsíců v roce 1998 řídil, když tehdejší guvernér Josef Tošovský vykonával post předsedy dočasné úřednické vlády. Později jako hlavní ekonom České spořitelny hrál Kysilka důležitou roli při začleňování této společnosti do rakouské finanční skupiny. Od roku 2004 pak působil ve funkci člena představenstva, kterému nyní bude předsedat. Čeká ho přitom nelehký úkol – poslední zveřejněná data za tři čtvrtletí letošního roku ukázala, že zatímco celé Erste Group Bank zisky narůstají, čistý zisk České spořitelny se snížil o nezanedbatelných 11,5 % na celkem 8,5 miliardy korun. Podle představitelů České spořitelny se na tom podepsal růst opravných položek na nedobytné úvěry a pokles zisku z obchodních transakcí. Na druhé straně však data údajně potvrzují dosavadní víru, že vrchol krize má už Česká spořitelna za sebou. Především už výrazně nenarůstají rizikové náklady a ve třetím čtvrtletí bylo dosaženo v meziročním srovnání vyššího provozního zisku. Složitá však asi bude situace jednotlivých klientů – i když na jedné straně vzrostl objem jejich vkladů, na straně druhé ale se zřetelně zvýšil zájem o poměrně rizikové nákupy prostřednictvím kreditních karet. Příští rok tak bude pro Českou spořitelnu nepochybně velice tvrdou zkouškou, zda i v atmosféře mohutných státních škrtů ve veřejném sektoru si dokáže instituce zaměřená především na drobnou klientelu v České republice udržet dosavadní prosperitu. Kysilkův předchůdce Mitterndorfer, který post zastával od roku 2007 a předtím jako generální ředitel vedl Salzburger Sparkasse, byl jmenován dozorcí radou Erste Group Bank do pozice člena představenstva Erste Group Bank. Nahradit by měl nečekaně zemřelého Johannese Leobachera a převzít jeho agendu, tedy divizi Podnikového financování a investiční bankovnictví, tedy jistě velice ožehavý post. Jeho jmenování však podléhá ještě schválení Rakouskou národní bankou. Funkce se měl ujmout stejně jako Kysilka začátkem roku 2011. (MaFr)

Zase bioplyn podle rakouského vzoru

Produkce bioplynu se pomalu, ale jistě stává v České republice i pod vlivem Rakouska doslova módou. Budování bioplynových stanic výrazně podporují především zemědělci, protože jedině tak podle jejich názoru bude mít v České republice zajištěnu svoji budoucnost chov skotu. Ve stanicích se totiž používají především vedlejší produk-

ty vznikající při živočišné výrobě, např. chlévská mrva. To platí plně i o bioplynové stanici, kterou na Břeclavsku, tedy nepříliš daleko od česko-rakouských hranic, hodlá vybudovat brněnská společnost Nestor Kea. Realizátorem stavby by se měla stát rakouská firma Enserv a pro stavbu se počítá s investicí ve výši asi 70 milionů korun (asi 2,8 milionu eur). Celý projekt v současné době posuzuje z hlediska vlivů na životní prostředí Krajský úřad Jihomoravského kraje. U bioplynových stanic bývá častým problémem vznikající zápach, moderní technologie však tento problém dokážou do značné míry odstranit. Podle vize prezidenta české agrární komory Jana Veleby by v České republice mohlo do roku 2020 vyrůst až 742 bioplynových stanic plošně rozmístěných po celé zemi. Získaná elektřina by pak byla vítaným zdrojem příjmů pro místní stavitele i pro zemědělce. Navíc se jasně ukazuje, že dosavadní preferování solárních panelů asi nebude pokračovat a tak by se mohlo jiným alternativním zdrojům získávání energie otvírat poměrně široké pole působnosti. Hodně však bude záležet na nalezení vhodných lokalit a na využívání pokročilých technologií, aby nakonec bioplynové stanice neodmítali obyvatelé blízkých lokalit kvůli všudypřítomnému zápachu, překonávajícím vysoce jejich dosavadní zkušenosti třeba s vepřiny nebo kravíny. (MaFr)

Myslivci ukázali v Modré na Slovácku historii a současnost lovu

Archeoskanzen v Modré na Slovácku nedávno patřil lovu. Myslivci a rybáři nabídli návštěvníkům pohled na jeho formy v minulosti i na současnou podobu. Lidé si tak mohli prohlédnout výstavu raritních trofejí a preparovaných zvířat, přehlídku chladných zbraní včetně jejich výroby, ukázkou dravých ptáků, Hubertovu jízdu, ochutnat dobovou kuchyni či si poslechnout trubače historické lovecké hudby. Akce Halali aneb Lov od Velké Moravy po současnost se ve skanzenu konala posedmý. Pořadatelé se netají tím, že odpoledne pro ně není jen zábavou. „Část veřejnosti se dívá na myslivce jen jako na lovce. Je to zkreslený pohled. Myslivost je kultivovanou záležitostí, která má u nás hluboké kořeny, ojediněle v rámci celého světa. Je to samozřejmě i chov zvěře či tlumení škodlivé zvěře. Člověk už převzal funkci predátorů na místo vlků, medvědů, rysů a dalších šelem. Musíme regulovat třeba stavy černé zvěře. Kdybychom to nedělali, byla by to totální katastrofa pro zemědělce. Chceme poukázat na to, že myslivec je jakýsi strážce rovnováhy v přírodě," řekl ČTK starosta Modré Miroslav Kovářík. Archeoskanzen v Modré byl otevřen v roce 2004. Vznikl v místě, kde se v 8. a 9. století nacházelo opevněné sídliště z velkomoravské doby.

Krokodýlí ZOO plánuje rekonstrukci, nabídne pak nová terária

Nová velká terária, lepší zázemí pro zaměstnance i návštěvníky a doprovodnou kolekci filipínského ptactva nabídne Krokodýlí ZOO v Protivíně na Písecku. Expozice se rozšíří díky plánované rekonstrukci historické budovy, v níž sídlí, řekl ČTK provozovatel ZOO Miroslav Procházka. Letos krokodýlí ZOO od května do konce října navštívilo 36 000 lidí. Krokodýlí ZOO v Protivíně je jediná svého druhu v Česku, v Evropě pak fungují další tři.

Protivínská ZOO je v provozu od roku 2008. V současnosti v ní žije 107 krokodýlů jednadvaceti druhů ze všech kontinentů, které tito predátoři obývají.

Ochranáři vypustili do Kamenice mladé lososy

Ochranáři na různých místech v Národním parku České Švýcarsko vypustili do říčky Kamenice 10 000 mladých lososů. Projekt Návrat lososů bude pokračovat ještě nej-

méně dva roky. Další rybky vypustí na podzim 2011. Na přelomu října a listopadu se vrací do Kamenice dospělí lososi. Na německé straně, v Saském Švýcarsku, se již lososi do místních řek vrátili. O vrácení lososa obecného do české přírody se Český rybářský svaz snaží už od roku 1998, o dvanáct let později se zapojila i Správa NP České Švýcarsko. Od roku 1998 vypustili ochranáři a rybáři do Kamenice, Ploučnice a Ohře vždy na jaře celkem více než 2,6 milionu kusů plůdků lososa obecného.

VĚDA A TECHNIKA

Planetárium Praha slaví 50 let

Planetárium zahájilo pravidelnou činnost 20. listopadu 1960. V roce 1979 se Planetárium oddělilo od tehdejšího PKOJF (nyní Výstaviště) a stalo se jedním ze středisek Hvězdárny a planetária hlavního města Prahy. V květnu 1991 byl po náročné komplexní rekonstrukci zahájen provoz v rekonstruovaném astronomickém sále (nyní sál Cosmorama) planetária.

Promítací plochu tvoří kopule sálu, která napodobuje pomyslnou nebeskou klenbu. Nejvyšší bod kopule je 15 metrů nad podlahou, její celková plocha činí 843 metrů čtverečních. Jedná se tak o největší projekční plochu v České republice. S průměrem kopule 23 metrů patří Planetárium Praha mezi největší planetária na světě. Pouze několik planetárií v Asii a USA má kopuli o průměru 26 metrů.

Od září 2009 pracuje v sále Cosmorama kromě optomechanického projekčního planetária Cosmorama i nový digitální projekční systém SkySkan Definiti. Z technických důvodů tyto systémy nemohou promítat současně – buď se používá starší systém Cosmorama, nebo nový systém SkySkan Definiti.

Digitální projekční systém posouvá možnosti Planetária daleko za obvyklé hranice. Na rozdíl od klasického optického planetária je možné sledovat hvězdy nejen tak, jak jsou vidět ze Země, ale i v prostoru a čase. Na hvězdnou oblohu je tedy možné se podívat z jakéhokoli známého místa ve vesmíru. Trojrozměrný model vesmíru umožňuje některé jevy lépe a názorněji vysvětlit. Například je snadno vidět, že hvězdy nejsou zavěšeny na nebeské klenbě, jak se nám zdá při pohledu ze Země, ale rozmístěny v prostoru. Stejně tak se můžeme podívat z libovolného místa třeba na planety sluneční soustavy či na východ Země nad měsíčním povrchem. Model vesmíru je možné aktualizovat, takže jeho součástí jsou třeba i nově objevené extrasolární planety. Projekční systém SkySkan Definiti je tak skutečnou „hvězdnou bránou“ do hlubin vesmíru.

Kromě projekce trojrozměrného vesmíru a vesmírných objektů umožňuje SkySkan Definiti komfortní projekci snímků, obrazů, animací nebo videí. Lze tak připravovat vizuálně atraktivní pořady.

Je to jedno z největších optomechanických planetárií na světě. Vyrobeno bylo v roce 1990 v závodech Carl Zeiss Jena, v Praze bylo instalováno v roce 1991. Planetárium Cosmorama ukazuje hvězdy a planety tak, jak jsou vidět při pohledu ze Země. Přesné ozubené převody mohou návštěvníky jako stroj času přenést do minulosti nebo

budoucnosti a ukázat postavení hvězd třeba v době jejich narození. Vzhledem k tomu, že jsou hvězdy promítány klasickou optikou (nikoliv digitálně), vyznačuje se projekce hvězd vynikající kvalitou (lepší, než jaké lze docílit i tou nejmodernější digitální projekcí).

Planetárium Praha
Královská obora 233
170 21 Praha 7
Tel.: 220 999 001-3
Fax: 233 376 434
<http://www.planetarium.cz>

Projekt Česká hlava rozdělval ceny významným vědcům

Projekt na podporu vědecké a technické inteligence Česká hlava slavnostně uděloval národní ceny nejlepším osobnostem české vědy a techniky. Dlouhodobým cílem projektu je dosáhnout společenského povědomí těchto cen na úrovni jakési národní Nobelovy ceny. Národní cenu vlády Česká hlava, která je nejvyšším oceněním projektu, letos dostal znalec retrovirů Jan Svoboda z Ústavu molekulární genetiky Akademie věd. Za objevy, na kterých se podílel i Svoboda, byla udělena Nobelova cena a laureáti uváděli Svobodu jako osobnost, která měla tuto cenu také sdílet. Vzhledem k situaci v komunistickém Československu to údajně nebylo možné. Cenu Invence si odnesli profesoři Vladimír Mařík (1952) a Michal Pěchoušek (1972) z Fakulty elektrotechnické Českého vysokého učení technického v Praze. Ocenění byli za výzkum samorozhodovacího systému s prvky umělé inteligence. Cenou, udělovanou slavným českým vědcům v zahraničí, je Patria. Letos ji získal profesor František Tureček (1950) působící v USA.

Jubilejní Týden vědy a techniky

Jubilejní 10. ročník Týdne vědy a techniky, který je největším vědeckým festivalem v České republice, začal 1. listopadu. O akci informoval www.tydenvedy.cz. Od roku 2001, kdy Týden vědy a techniky začal jen několika přednáškami a prezentacemi, se stala tato akce skutečným vědeckým festivalem díky značnému zájmu veřejnosti a zejména mladých lidí. Rozšířila se také do největších českých měst. „V minulém roce navštívilo pracoviště Akademie věd a jejích partnerů, výstavy a jiné vědu popularizující akce více než 30 000 lidí,“ uvedl předseda Akademie věd Jiří Drahoš. Jubilejní ročník má téma Rozmanitost

světa a života v něm. Poukazuje podle Drahoše na různorodost, ale i nezastupitelnost všech vědních oborů a na širokou škálu témat, kterými se zabírají. Dny otevřených dveří ústavů Akademie věd jsou určeny všem návštěvníkům, kteří mají zájem dozvědět se více o nejnovějších trendech ve vědě, o práci vědců, výzkumných projektech a o nejnovějších vědeckých přístrojích. Veřejnost a především studenti středních škol mají možnost navštěvovat přednášky, prezentace vědeckých objevů nebo výstavy a nahlédnout do nejrůznějších laboratoří a knihoven a tak poznat, „jak se dělá věda“.

ČVUT láká nové studenty na komiks

České vysoké učení technické v Praze vydalo komiks s názvem *ČVUTIX – Komiks Sedmi statečných* – osm kreslených příběhů od různých autorů z ateliéru DRAWetC představuje osm fakult a vědních oblastí ČVUT. Jejím cílem je popularizovat vědu a techniku a studium na ČVUT.

Pediatr Václav Miláček získal nejvyšší ocenění kraje Vysočina

Šestašedesátiletý havlíčkobrodský pediatr Václav Miláček je držitelem nejvyššího ocenění kraje Vysočina – kamenné medaile. Medaile je určena tomu, kdo se svojí dlouhodobou prací zasadil o významný prospěch obyvatel Vysočiny. Skleněné medaile, které jsou druhým nejvyšším oceněním, získalo na slavnostním večeru v Horáckém divadle v Jihlavě dalších pět osobností. Jsou jimi odbojář a bývalý člen pomocných technických praporů Zdeněk Geist, prezident pelhřimovské agentury Dobrý den Miroslav Marek, hokejový trenér Stanislav Neveselý, děkan Filozofické fakulty Univerzity Karlovy Michal Stehlík a novinář Zdeněk Vyhlídal.

Vědci chtějí přispět k pochopení procesu stárnutí

Vědci ze Středoevropského technologického institutu v Brně (CEITEC) jsou na stopě objevu, který může přispět k léčbě onkologických onemocnění a k pochopení procesu stárnutí. Experti pozorovali dosud neznámé funkce chromatinu, součásti chromozomu tvořené nukleovou kyselinou DNA a bílkoviny. Věří, že objev přispěje k vývoji geneticky modifikovaných organismů a nových postupů v léčbě. Výzkumníci to řekli novinářům před biotechnologickou konferencí Gate2BiotechBrno. CEITEC je vědecké a výzkumné centrum, které společně připravují místní univerzity a akademická pracoviště. O budoucnosti projektu, díky kterému možná v Brně vyroste laboratoře za 5,2 miliardy korun, se nyní rozhoduje v Bruselu. O miliardy ze

stejněho zdroje usiluje také další brněnský projekt Mezinárodního centra klinického výzkumu (ICRC). Již nyní se vědci v Brně zabývají například výzkumem kmenových buněk, jež by se mohly stát zdrojem obnovy poškozených orgánů a tkání – včetně například srdce postiženého infarktem.

V Liberci staví komplex za 310 mil. Kč

V areálu Technické univerzity začala stavba nového komplexu laboratoří. Dodavatelem objektu za více než 310 milionů korun je pražský Metrostav, který zvítězil ve veřejné soutěži. Stavba nového výzkumného centra je financována z Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace. Univerzita získala na projekt 800 milionů, zbylé peníze jsou určeny na vybavení a přístroje a na rozjezd výzkumu. Moderní komplex laboratoří má sloužit pro technické obory a výzkum v oblasti nanotechnologií a nanomateriálů. Moderní sedmipodlažní komplex by měl být dokončen v listopadu příštího roku. Projekt je jedním z osmi, které loni peníze z programu na výzkum a vývoj dostaly.

Vědci představili databázi slov humanistické a barokní češtiny

Jazykovědci Ústavu pro jazyk český Akademie věd představili elektronickou databázi slovníku humanistické a barokní češtiny. Vědce i veřejnost s databází seznámil na semináři Výsledky úspěšných projektů uskutečněných v rámci programů Informační společnost a Podpora projektů cíleného výzkumu Petr Nejedlý. Vzhledem k tomu, že neexistuje slovník barokní a humanistické češtiny, je databáze podle Nejedlého jedinou lexikální pomůckou pro studium literárních památek z let 1500 až 1780. Základem databáze je kartotéka, která má více než půl milionu záznamů a kterou pořídil zesnulý jazykovědec Zdeněk Tyl. Jazykovědci databázi doplňují o další položky. Po dokončení výzkumu by měla obsahovat přes tři čtvrtě milionu záznamů. V budoucnu by ji chtěli propojit s projekty, které existují na Univerzitě Karlově. Nejznámější památkou tohoto období je *Bible kralická*. Její vydání z roku 1613 se užívá v některých církvích dodnes. Vědci ale dělají excerpce nejen z literárních památek, ale i z nejrůznějších dobových listin. Přestože jsou barokní a humanistické texty srozumitelné i dnešnímu člověku, obsahují slova dnes už nepoužívaná nebo mající v současné době jiný význam, než jaký měla dříve, vysvětloval Nejedlý význam databáze, která by mohla být základem budoucího slovníku.

Oceněné akademické projekty

Předseda Akademie věd Jiří Drahoš vzdal před novináři hold z letos oceněných akademických projektů publikacím *Přemyslovci*, *Budování českého státu* a *Staročeská Bible drážďanská a olomoucká*. Ceny Akademie věd předal devíti takto vyznamenaným vědeckým týmům v akademické vile Lanna v Praze. Kromě zástupců společenských a humanitních oborů byli oceněni také geofyzikové, matematikové, makromolekulární chemikové, biofyzikové, fyziologové či astronomové. Výběrová komise podle Drahoše hodnotila padesátku návrhů. Udělila šest cen za významné vědecké práce a tři ceny mladým vědeckým pracovníkům ve věku do pětatřiceti let.

Akademie věd ocenila dokončení kritického vydání *Staročeské Bible drážďanské a olomoucké*. Jde o nejstarší český a třetí evropský překlad *Bible*. Starší je jen překlad do italštiny a francouzštiny. Jeho význam je o to větší, že ovlivnil pozdější překlady do dalších evropských jazyků. Tento nejstarší český biblický rukopis objevil jazykovědec Josef Dobrovský. Jeho pozdější kolegové jazykovědci ale dlouho nevěřili v jeho pravost a tak ho opomíjeli. Vědci soudí, že si ho objednal ženský klášter u svatého Jiří na Pražském hradě.

Snadnější výměna lidských orgánů v rámci EU

Velkým fenoménem současné medicíny se staly transplantace různých orgánů lidského těla. I když se nepotvrdily některé směle futurologické vize, že v novém tisíciletí budou možné prakticky kompletní výměny veškerých „součástí“ těla, probíhají náročné transplantace stále běžněji. Velkým problémem však zůstává získání příslušných lidských orgánů v případě, že je nemohou jako třeba v případě kůže nahradit části zvířat. S lidskými orgány se dokonce rozvinul nelegální obchod, odpornější a špinavější než kšefty se zbraněmi či narkotiky. Na velké potíže však narážejí i zcela poctiví a eticky čistí lékaři, kteří se snaží zajistit potřebnou součást lidského těla pro své pacienty. Jedním z velkých limitů pro ně stále zůstávají státní hranice. Získat vhodné orgány často trvá dlouhé roky, přestože třeba jen pár kilometrů za hranicí ho lékaři mají zrovna k dispozici. Komplikace v tomto ohledu trápí především menší státy, kde není okamžitě k dispozici dostatek vhodných orgánů. Situaci má zmírnit nová směrnice Evropské unie. Počítá totiž s možností přeshraniční spolupráce a s propojením národních registrů osob čekajících na transplantaci srdce, ledviny či slinivky břišní. Podle odhadů v současné době evidují kolem 54 000 osob, z nichž plná třetina se potřebné operace nakonec nedočká. Nová směrnice, na jejíž přípravě se významně podílel slovenský europoslanec Miroslav Mikolášik, by tento počet měla srazit. Zároveň by se tak měla postavit pevná hráz proti nelegálnímu obchodování

s lidskými orgány, které se rozmohlo zejména v Asii. I v České republice se koncem devadesátých let objevilo podezření, že lékaři z ostravské nemocnice obchodovali s lidskými orgány a velmi známá je kauza možného vraždění srbských civilistů albánskými bojovníky v Kosovu kvůli získání lidských orgánů. To však je doufejme evropská minulost. V České republice transplantční medicína v novém tisíciletí prodělala obrovský rozvoj a v úrovni se výrazně přiblížila poměrům v Rakousku, které v Evropě patří mezi nejužší špičku. Nová směrnice navíc České republice umožní využít lépe některé zkušenosti ze zahraničí. Již dnes zde vzniká systém tzv. koordinátorů, tedy lékařů, kteří budou hlídat, aby všechny nemocnice řádně využily veškeré orgány dostupné pro transplantaci. Vzhledem k novému opatření, rychlému rozvoji transplantční medicíny a možnostem vyplývajícím z aplikace evropské směrnice očekávají čeští odborníci, že v blízké budoucnosti se počet transplantací zvýší o dalších 20 až 30 %. Úměrně tomu by měl růst i počet lidí, kterým transplantace výrazně prodlouží život a zlepší jeho kvalitu. Pokud se toho podaří dosáhnout, půjde o mimořádně významný čin zasluhující nejvyššího uznání. (MaFr)

Ostravští lékaři objevili unikátní novinku v léčbě popálenin

Jako jediní v ČR a jedni z mála na světě využívají lékaři z popáleninového centra ostravské fakultní nemocnice (FNO) k léčbě popálených dospělých pacientů krevní destičky přímo z jejich krve. Objev zrychluje a zlepšuje hojení hlubokých ran, které si způsobili například spálením či opařením. Nicméně kromě radosti, která nyní mezi lékaři FNO ze zaváděné novinky panuje, se objevila i obava z jejího budoucího financování. Dotace z kraje totiž postačí jen pro třicet pacientů, přičemž již šestnáct bylo úspěšně vyléčeno. „Situaci s financováním budeme řešit po skončení výzkumu. Chceme jednat se zdravotními pojišťovnami, které by například mohlo zaujmout snížení finanční náročnosti léčby u popálených pacientů,“ uvedl mluvčí FNO Tomáš Oborný.

VZPOMÍNKA

Ferdinand Porsche

Konstruktor automobilů Ferdinand Porsche se narodil 3. září 1875 v českých Vratislavicích nad Nisou, v rodině kovotepce cínu. V roce 1900 zkonstruoval elektroautomobil bez transmisního pohonu, který byl exponátem Světové výstavy v Paříži a učinil mladého konstruktéra světoznámým. V roce 1902 byl Porsche povolán do vojenské služby, kde nějaký čas působil i jako řidič arcivévody Ferdinanda, korunního prince Rakouska, jehož vražda později rozpoutala první světovou válku. Od roku 1904 zastával Porsche místo technického ředitele firmy Austro-Daimler ve Vídni. Byl v té době i aktivním automobilovým závodníkem, v roce 1910 dokonce zvítězil v Ceně prince Heinricha. Po vzniku Československa odešel Porsche do Německa, od roku 1922 působil jako technický ředitel u firmy

Daimler-Benz a v důsledku krize roku 1930 otevřel vlastní automobilovou konstrukční firmu. Po nástupu Hitlera k moci se Porschemu otevřely nečekané možnosti. Z propagandistických důvodů dostal i motoristický sport v Německu zelenou a Porsche měl k dispozici celý potenciál nového automobilového koncernu Auto Union (dnes Audi). Později se podílel i na vývoji vojenské techniky pro německou armádu, po válce byl ve Francii odsouzen za spolupráci s nacisty ke dvěma letům vězení. Během své dlouholeté konstruktérské činnosti postavil Volkswagen (lidový vůz), pětiletový kompresorový závodní vůz pro Auto Union, sportovní vůz Porsche (roku 1948 vznikl model Porsche 356, byla to již 356. konstrukce Porscheho) a další typy výkonných sportovních a cestovních vozů v malých výrobních sériích. Ferdinand Porsche zemřel 30. ledna 1951 ve Stuttgartu.

U Dolních Věstonic vznikne archeopark

U Dolních Věstonic na Břeclavsku by měl do tří let vzniknout archeopark věnovaný lovcům mamutů. Propagovat bude známou lokalitu, v níž kdysi badatel Karel Absolon našel sošku Věstonické Venuše. Návštěvníci v moderním výstavním pavilonu spatří nejen nalezené kosterní vykopávky, ale i pozůstatky po osídlení a četné umělecké předměty z pravěku. Uvedl to ředitel muzea v Mikulově Petr Kubín. Projekt přijde asi na 60 milionů korun. Peníze na projekt se pokusí jeho tvůrci získat z evropských dotací. Pokud uspějí, mohly by začít stavební práce již v příštím roce. O vybudování archeoskanzenů se jedná již léta. Stát by měl v lokalitě Pavlovských vrchů, které patřily v době kamenné k nejobydlenejší částem Evropy. Kvůli četným objeveným sídlištím ji dokonce archeologové dali přezdívku paleolitický New York.

Archeologové objevili u Pasohlávek předměty z římského osídlení

Cenné předměty z dob římského osídlení našli archeologové u Pasohlávek na Břeclavsku, kde měla ve 2. století našeho letopočtu pevnost desátá legie císaře Marka Aurelia. Na dně zasypané studny v osadě germánského kmeny Markomanů, sousedící s římským vojenským táborem, objevili kus jantaru, bronzovou sponu, křesadlo a další kovové předměty. ČTK to řekl vedoucí archeologů Balász Komoróczy. Artefakty budou vystaveny v expozici, která se stane součástí budovaného termálního akvaparku v Pasohlávkách. Výzkum dokládá, že pasohlávská osada Markomanů byla jednou z největších na Moravě a měla zcela výsadní postavení. Těžila ze spojení s Římany, s nimiž vedli barbaři čilý obchod. Právě proto se v germánské osadě našlo nebyvale mnoho výrobků z kovu. Desátá legie střežila nejsevernější okraje Římské říše a dohlížela na Jantarovou stezku, po níž se cenný jantar dovážel z Pobaltí do říše.

Archeologové odkryli unikátní dřevěné konstrukce na hoře Vladař

Archeologové odkryli unikátní pravěké dřevěné konstrukce na hoře Vladař na Karlovarsku. Byly součástí vodní nádrže související s hradištěm na vrcholu hory. Dendrologickou

metodou zjistili, že duby, z nichž byly trámy zhotoveny, byly pokáceny po roce 463 před naším letopočtem. Na tiskové konferenci o výsledcích výzkumu referoval jeho vedoucí Miloslav Chytráček z Archeologického ústavu Akademie věd. „Jde o zcela unikátní nález co do rozsahu v evropském, ne-li ve světovém měřítku,“ uvedl koordinátor přírodovědeckých analýz Petr Pokorný.

Braheho ostatky byly potřetí uloženy do hrobky v Praze

Ve zcela zaplněném pražském Týnském chrámu byl potřetí v historii pochován dánský astronom Tycho Brahe (1546-1601). Po mši, modlitbách v dánštině i češtině a prosloveh byla cínová rakev převázaná červenou stuhou uložena do hrobky. Ostatky zkoumal mezinárodní tým vědců. Průzkum iniciovali dánští vědci, kteří se snaží zjistit pravou příčinu astronomova úmrtí. V učebnicích se píše, že Brahe zemřel v souvislosti s ledvinovými kameny. Podle některých indicií ale mohl být Brahe otráven, a to dokonce na pokyn dánského krále Kristiána IV. Experti potvrdili, že v hrobce jsou pozůstatky slavného astronoma, jeho manželky a také dalších osmi lidí, z toho pěti dětí. Na další výsledky bádání se čeká.

Po velkolepém pohřbu v roce 1601 byla hrobka otevřena přesně o 400 let později, kdy z ní vyzvedli sametový klobouk, rukáv z kabátce, pletené punčochy a střevíc. Při nynějším třetím otevření vyzvedli vědci z hrobky v Týnském chrámu Braheho kosti, dvě skleněné nádoby a kus textilu. Z Braheho rakve vědci odebrali vzorky, které umožní ověřit hladinu rtuti ve vlasech i kostech a mimo jiné tak zjistit, zda příčinou jeho smrti byla otrava.

Hvězdář Tycho Brahe působil na dvoře císaře Rudolfa II., kde v Praze roce 1601 zemřel. Existují tři hypotézy o možné příčině skonu, a to otrava rtutí rukou vraha, otrava rtutí při pokusech v alchymistické dílně, které Brahe kromě astronomie prováděl, nebo selhání ledvin. Dánský vědec Jens Vellev odebral vzorky kostí pro analýzy DNA. Má potvrdit, nebo vyvrátit, jestli byl Brahe otcem krále Kristiána IV., s jehož matkou měl mít údajně milostný poměr. Další vzorky budou podrobeny izotopové analýze, což umožní zjistit informace o výživě dánského astronoma. V budoucnu se počítá také s DNA analýzou a histologickou analýzou. Vědci rovněž plánují pomocí počítače zrekonstruovat jeho podobu.

SILNIČNÍ A ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA

Rozhodnutí ministerstva dopravy

Rozhodnutí ministra dopravy Víta Bárty má zamezit hrozbě žaloby Evropské komise proti České republice. České dráhy (ČD) jako státní organizace zanikla v roce 2002. Sledovaná transformace měla zajistit oddělení komerčních aktivit provozování osobní a nákladní dopravy od správy drah, pro které byla vytvořena nová organizace – Správa železniční dopravní cesty (SŽDC). Tento úmysl sledoval obsah směrnice Evropského parlamentu a rady 2001/14/ES schválený 16. února 2001 až na dvě výjimky – správa nádraží a řízení dopravy zůstala pod křídly ČD. Tento nedodělek transformace je v současnosti brzdou v liberalizaci dopravy a stal se terčem kritiky ze strany Evropské komise. Ministr Vít Bárta proto sedm let po závazném termínu, 15. březnu 2003, pro splnění všech podmínek směrnice nařídil přesun zaměstnanců ČD zabezpečujících řízení provozu drážní dopravy pod SŽDC. Odbory krok i přes jeho nevyhnutelnost nečekaly a využívají hrozby stávkou v rámci argumentace o zdržení tohoto kroku. Kompetence ČD a SŽDC nejsou podle nich vyjasněné.

Toto rozhodnutí ministra dopravy ovlivní pracovní zařazení asi 9 500 ze zhruba 27 000 zaměstnanců Českých drah na pozicích výpravčích, signalistů, hláskářů, hradlářů nebo závorářů. Podle Bárty se tento krok transformace musí realizovat co nejdříve, už s ohledem na fakt, že byly otevřeny první veřejné tendry na dálkové spoje v ČR a některé kraje již připravují soutěže na regionální dopravu. Naopak otázka správy nádraží a na nich poskytovaných služeb zůstává nevyřešená. Ředitele SŽDC Pavla Habartu a ČD Petra Žaludu pověřil přípravou projektu na převedení zaměstnanců do státní organizace, stejně jako vyrovnání některých majetkových poměrů s pozemky na dráze. Připouští se i revize počtu zaměstnanců.

Odbory tento krok nečekaly a volají po generální stávce na dráze. Jak ministr dopravy Vít Bárta, tak premiér Petr Nečas připustili, že projekt je teprve v začátcích a budou s odboráři jednat na tripartitě. Ustanovená pracovní skupina bude řešit detaily převodu, např. nutné legislativní změny.

*Zdroj: Hospodářské noviny/iHNed,
České dráhy (Wikipedie)*

Změny jízdních řádů ČD

České dráhy (ČD) oznámily změny jízdních řádů, platné od **12. prosince**. Bude se mimo jiné rušit pět regionálních tratí a rychlík Matthias Braun, vlaky ČD najedou nižší počet kilometrů. Informoval o tom Petr Pošta z tiskového oddělení ČD.

V dálkové dopravě dráhy zruší některé málo vytižené rychlíky, od prosince nebude jezdit například polední pár vlaků mezi Prahou a Hradcem Králové. Na koridorové trati z Prahy do Českých Budějovic se zruší letní spoj z Prahy do Nového Údolí, nebude jezdit ani mezinárodní vlak Matthias Braun z Prahy přes jižní Čechy do Salzburgu.

Naopak na páteřní trase z Prahy na Moravu bude o sobotách, nedělích a svátcích doplněn spoj pendolino, vnitrostátní spoje Landek a Leoš Janáček na trase Bohumín – Praha – Bohumín pojedou nově přes Český Těšín až do Žiliny. ČD rovněž obnoví spoj Slovenská strela soupravou pendolino z Prahy do Bratislavy.

V regionální dopravě provoz na pěti tratích skončí. Vlaky přestanou jezdit na tratích Heřmanův Městec – Chrudim město, Velká Kraš – Vidnava, Moravské Budějovice – Jemnice, Dívčice – Netolice a Litovel – Mladeč. Tady krajské úřady vlakové spoje neobjednaly.

Pokud jde o jízdné, to se výrazně nezmění. Změny v tarifech se od nového jízdního řádu dotknou zejména víkendové jízdenky SONE. Její dražší verze s platností po celé ČR bude platit ve všech vlacích a cena se zvýší o 100 korun na 550 Kč.

Levnější jednodenní jízdenka pro až dva dospělé a tři děti už nebude platit po celou ČR, ale jen na území jednoho kraje s mírnými přesahy do sousedních regionů. Bude ale nově platit ve všech vlacích, nikoli jen v osobních a spěšných. Cena levnější verze SONE se bude lišit podle krajů.

U zákaznického jízdného si budou moci cestující nově nahrát na In-Kartu až poloviční slevu z obvyklého jízdného, ročně ale zaplatí paušál 2 990 korun. Dosud šlo s In-Kartou jezdit se slevou jen 25 % při roční platbě 330 korun. Tato nabídka zůstane zachována.

pit, Novinky, ČTK

Zubrnická muzejní lokálka ožije po 17 letech boje i dřiny

Dráha z Velkého Března do Zubrnice na Ústecku po sedmácti letech ožije. Drážní úřad jí v polovině října opět přidělil statut tratě. Je to zřejmě vůbec první lokálka v Česku, kterou převzali kompletně do své péče železniční nadšenec. O její zachování ovšem museli sedmáct let bojovat i s úředníky, kteří trať nejdříve zrušili a pak jim ji odmítali prodat.

Nejdelší silniční most na Vysočině zklidní Moravské Budějovice

Putování po silnici od Jihlavy směrem k česko-rakouským hranicím nepatří obvykle k nejkrásnějším zážitkům. Obrovským provozem na této trase dlouho trpěly kromě samotných motoristů také obyvatelé Moravských Budějovic. Každý den přes centrum proudilo kolem dvaceti tisíců vozů, což bylo doslova neúnosné. Koncem října však byl konečně otevřen nový šestikilometrový obchvat města, jehož součástí je se svými 475 metry nejdelší silniční most na Vysočině. Klene se přes zátopové louky u řeky Rokytka a na jeho stavbu spotřebovala firma Strabag neuvěřitelných 550 tisíc kubíků zeminy a kamení. Podle představitelů Moravských Budějovic by měl obchvat odvést z centra města asi třetinu motoristů, kteří jím dosud projížděli. Především by ho měly využívat těžké nákladní vozy, které škodily provozu nejvíce. Změna má však pro město i svou odvrácenou stranu – zkušenosti ukazují, že s vybudováním obchvatu v mnohých městech klesly příjmy restaurátérů a obchodníků. Většina občanů Moravských Budějovic se toho však nijak nebojí. Podle jejich slov zde řidiči s nákladními vozy stejně nestaví, takže k žádnému poklesu nedojde. A cesta z Jihlavy nebo do Jihlavy od česko-rakouských hranic už bude zase o trochu snesitelnější.

(MaFr)

Švýcarsko dokončilo ražbu nejdelšího železničního tunelu

Mezi švýcarskými městy Faido a Seidun bylo 18. října slavnostně dokončeno ražení Gotthardského železničního tunelu, který se stane s 57 072 m nejdelším tunelem na světě. Primát dosud držel japonský železniční tunel Seikan dlouhý 53 850 m, spojující ostrovy Honšú a Hokkaidó. Poslední metr a půl tunelu, jehož celková cena se odhaduje na 9,83 mld. švýcarských franků (asi 179 mld. Kč), byl proražen v přímém televizním přenosu. Stavbu Gotthardského železničního tunelu, kterým by první vlaky měly projet v roce 2017, schválili Švýcaři v několika referendech před téměř dvaceti lety. Při jedenáctileté ražbě dvoutubusového tunelu, který je místy i 2 500 metrů pod vrcholkem hory Piz Vatgira, muselo na 2 500 horníků, z nichž sedm přišlo o život, odstranit na 13 milionů m³ horniny. Spolu s bočními a spojovacími tunely je podzemní systém dlouhý 152 km. Po položení odhadem 230 km kolejí bude za několik let tunelem jezdit na 300 osobních a nákladních vlaků denně rychlostí až 270 km/hod. Ekologové si od nového železničního spojení, které zkrátí cestu z Curychu do Milána o hodinu, slibují snížení počtu 1,2 milionu nákladních aut, jež každoročně využívají alpské silnice.

Technik (newsletter)

ÚVAHA

Alexej Bálek: Některé pohledy na budoucnost Evropy v rámci restrukturalizačního procesu světa

(Výtah z rozsáhlejšího materiálu)

V rámci globalizačního procesu, jako v kvalitativně nové etapě světového vývoje, probíhá ekonomická, politická, vojenská a další restrukturalizace světa. Pokusíme se podívat na to, jak se tento proces bude projevovat v Evropě za dvě či tři desetiletí. Bohužel nedojdeme k pozitivním výsledkům, jakkoliv je obtížné předvídat budoucnost.

Naděje na dobrovolné sjednocení vysvitla po druhé světové válce a má za sebou více než pět desetiletí. Nicméně Evropská unie je obrem na hliněných nohou, protože mnoho sil vyplývala na své rozšiřování než na své sjednocování.

Bohužel národní a unijní politici nemají před očima cíl, kterého by se mělo ve vymezené době dosáhnout, a ani nevidí hrozby příštích desetiletí, které restrukturalizace světa přinese. Přitom budoucnost Evropské unie je založena na tom, jak brzo ji dokáží její politici převést do jednotného celku. Vzhledem k rychlosti restrukturalizačního procesu ve světě je lhůta, kdy má své jednoty dosáhnout, téměř nedosažitelná. Evropská unie zatím dále nevidí, že jejím životním zájmem je rozvíjení spolupráce v celém evropském kulturním prostoru. To je druhý důvod, proč také nezaujímá ve světě místo, které by jí patřilo a proč je její budoucnost temná.

Podívejme se nyní, v čem spočívají vnitřní rozvojové faktory či slabosti Evropská unie:

- Evropská unie zatím neexistuje jako jednotný stát a její síla a moc ve světovém měřítku je nízká, rozhodně neodpovídá velikosti jejího HDP, Evropská unie tedy není na příští desetiletí připravena politicky, ekonomicky a ani vojensky.
- Restrukturalizace světa vytváří a upevňuje nové státy, které pro Evropskou unii budou konkurencí jak odbytovou, tak surovinovou. Vzhledem k rychlosti restrukturalizačního procesu ve světě má málo nadějí, že se tohoto jednotného státu dočká dříve, než se její konkurenti rozvinou.
- Problém udržení konkurenceschopnosti Evropy v produktivitě práce bude násoben i demografickými skutečnostmi. V Evropské unii činil podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více let v roce 2000 na počtu obyvatel ve věkové skupině 15-64 let 22 %, v Číně 10 %. V roce 2050 to bude podle prognózy Spojených národů (2004) v EU 49 %, v Číně 1/39 %, v USA 33 %. Evropa stárne a životní úroveň jejích občanů bude klesat.
- Vzrůstá nebezpečí, že Evropa nedokáže udržet svůj technologický náskok.
- Evropská unie se utápí ve svých problémech a nestačí jí síly k vytváření potřebných předpokladů pro spolupráci

^{1/} Je otázkou, jak se tento ukazatel změní po uvolnění demografických zákonů v Číně.

v celém kulturně civilizačním prostoru Evropy, v tom zvláště s Ruskem.

Evropa a USA zůstávají součástmi stejné politickoekonomické civilizace, ale existují mezi nimi rozpory, které se pravděpodobně nepodaří překlenout. Jde o to, že USA vydává za předmět svých zájmů celý svět a Evropa ztrácí svou moc a sílu, aby mohla účinně hájit své zájmy. Tak může vznikat situace, kdy o dění ve světě budou rozhodovat jiní.

Spolupráce s USA může být tedy užitečná pouze v případě, že to bude spolupráce s Evropskou unií jako jednotným celkem. Dokládají to např. tyto údaje: HDP USA je padesátkrát větší než v Rakousku, šedesátkrát větší než v České republice, šestašedesátkrát větší než v Dánsku, 4071krát větší než v Lotyšsku, čtyřicetkrát větší než v Polsku a 5525krát větší než v Estonsku.

Malé státy, protože většinou nedokázaly zabezpečovat svoje životní zájmy samy, vždy hledaly silné spojence, ale často našly „Mnichovské dohody“, protože ti velcí dali přednost zájmům svých vlastních států. Takový přístup k závazkům je příznačný pro chování velkých států v celých lidských dějinách. Zatím to nevypadá, že by se v příštích desetiletích něco podstatněji změnilo. Přitom nově vyrůstající země se také mohou dostat do geopolitického myšlení a uvažování a opírat se o sílu při zajišťování svých zájmů. Je to logika, která vyplývá z toho, že zdroje jsou omezené.

V posledních desetiletích vidíme, že řada zemí se vyvíjí rychleji než Evropa a že i jejich budoucí rozvoj bude odlišný od evropského. Jejich dějiny, tradice, kultura mají jiné základy než Evropa či Spojené státy americké. Představa, že západní model je nejlepší, nemusí být do budoucna udržitelný.

Centrum mezinárodní politiky se postupně přesunuje nevyhnutelně do Asie. Je neseno konkurencí, která má globální charakter. Předmětem konkurence se stávají i hodnotové orientace a modely rozvoje. Role USA i Evropy se tedy bude se objektivně zmenšovat.

Prognóza spotřeby všech druhů energie ve světě (1970 = 100)

1970	2000	2030
100	188	330

V celém světě je totiž možno počítat s narůstajícími problémy nedostatku uhlovodíkových a dalších surovin, v řadě zemí se zvýší nedostatek pitné vody a objeví se problém nedostatku potravin. Počet obyvatel země vzroste z 6,8 mld. v roce 2008 na 9 mld. v roce 2025. Nejvíce vzroste Indie, téměř o 250 milionů, Čína o 100 milionů, Jižní Amerika o 100 milionů. V USA se zvýší počet obyvatel díky imigraci o čtyřicet milionů. V Evropě je možno očekávat více méně stagnaci či spíše pokles. Je možno předvídat, že tato situace může vést i k napětím se státy, jejichž demografické ukazatele – porodnost – budou výrazně vyšší než v Evropě. Problém imigrace do Evropy trápí mnohé vlády i politické strany. To je prostor, který bude formovat politiku příštího světa. K tomu je nutno přiřadit skutečnost, že hospodářská krize, která v roce 2008 vznikla v USA, postihla více Evropu než např. Čínu. Tedy podpořila světový restrukturalizační proces směrem k těmto nově se rozvíjejícím státům.

HDP podle parity kupní síly v roce 2005 a odhad roku 2020

	Země	HDP Bil. USD	Podíl na světové ekonomice v %	
			2005	2020
1	Evropská unie	12,9	22,5	15
2	USA	12,4	22,5	17
3	Čína	5,3	9,7	14
4	Japonsko	3,9	7	7
5	Německo	2,5	4,6	3,8
6	Indie	2,3	4,3	7,5
7	Británie	1,9	3,5	3,9
8	Francie	1,9	3,4	3
9	Rusko	1,7	3,1	4
10	Itálie	1,6	3	2,6
11	Brazílie	1,6	2,9	7
12	Španělsko	1,2	2,2	1,9
13	Mexiko	1,2	2,1	3,2
-	Součet (mimo ř. EU)	37,5	68,5	74,9

Pramen: Světová banka, odhad roku 2020 autor

Tento proces ovšem nebude vytvářet vyšší stupeň rovnováhy ve světě, protože budou vznikat silní, kterým rovnováha nevyhovuje, a slábnoucí budou o udržení svého vedoucího postavení bojovat.

Státy s největšími vojenskými výdaji v roce 2007

Stát	Výdaje mld. USD	Podíl na světových výdajích v %	Výdaje na hlavu (USD)	% HDP 2006
USA	547	45	1 799	4,0
Velká Británie	59,7	5	995	2,6
Čína	[58,3]	[5]	[44]	2,1
Francie	53,6	4	880	2,4
Japonsko	43,6	4	339	1,0
Německo	36,9	3	447	
Rusko	[35,4]	[3]	[249]	3,6
Saudská Arábie	33,8	3	1 310	8,5
Itálie	33,1	3	568	1,8
Indie	24,2	2	21	2,7
Jižní Korea	22,6	2	470	2,5
Brazílie	15,3	1	80	1,5
Kanada	15,2	1	461	1,2
Austrálie	15,1	1	733	1,9
Španělsko	14,6	1	336	1,2
Svět celkem	1 214	100	183	2,5

Je otázka, zda Evropská unie bude schopná být faktorem rovnováhy, pokud nebude jednotným silným státem a pokud nebude jedním z velkých celků, které budou hrát v 21. století ve světě rozhodující roli. Pokusíme-li se souhrnně projektovat minulé a současné vývojové trendy Evropy v rámci světa do budoucna, dostaneme ne příliš optimistický obrázek. Evropské politikové by proto měli vidět, že základní dlouhodobý problém Evropy v podmínkách probíhající restrukturalizace světa, je udržet se jako celek.

Emil Schütz – barytonista s veľkým srdcom

(6. 7. 1910, Kostelec nad Orlicí – 1. 7. 1999, Bratislava)

Pri príležitosti 100. výročia narodenia popredného sólistu Opery SND Emila Schütza pripravil Divadelný ústav spomienkovú výstavu *Barytonista s veľkým srdcom*, reflektujúcu umelcovo tridsaťročné pôsobenie na našej prvej opernej scéne. Výstavu ku-

rátorsky pripravila Michaela Mojžišová, autorkou realizácie je Viera Burešová. Výstava je sprístupnená verejnosti v Historickej budove SND do 31. decembra 2010, vernisáž sa konala 21. októbra 2010. (dú)

Dunajdráma alebo Hnusná káva a lacné cigarety

Divadelná inštalácia, nové fotky, starý film, sound a sociálny mix

Autori hier: Kerstin Specht (Nemecko), Robert Woelfl (Rakúsko), Ákos Németh (Maďarsko), Anna Grusková (Slovensko), Ugljesa Sajtinac (Srbsko), Nina Mitrovič (Chorvátsko), Peca Stefan (Rumunsko), Jurij Dačev (Bulharsko), Pavel Paduraru (Moldavsko) a Oleksandr Irvanec (Ukrajina).

Divadlo bez domova a Štúdio 12 uvádzajú inscenáciu *Dunajdráma alebo Hnusná káva a lacné cigarety*. V réžii Anny Gruskovej účinkujú Juraj Hrčka, Edita Borsová (tohtoročná držiteľka ocenenia Dosky za najlepší ženský herecký výkon), Juliana Johanidesová, Uršula Kovalyk, Juraj Igonda, Vlado Zboroň, Joshua a Zdeněk Langer.

Desať autorov – desať hier – desať dunajských krajín. Starnúci muž a žena, lokálne mediálne hviezdy, meditujúci Rakúšan a Srb chodiaci pod vodou, bulvární novinári, sestry, ktorým zomrel otec, moldavská prostitútka či strážny pes – ich príbehy hovoria o živote v krajinách od Nemecka až po Ukrajinu. Dunaj ich spája i rozdeľuje. Sú to ľudia ako my – túžia po šťastí, ale vedia naozaj šťastne žiť?

Dunajdráma pozýva diváka na multimediálnu cestu po dunajských krajinách. Leitmotívom mixu divadla, dokumentu, zvukovej a vizuálnej inštalácie je rieka, ktorá symbolicky definuje kultúrny priestor a pamäť regiónu. Pôvodné fotografie zachytávajú súčasnú atmosféru dunajských brehov a miest z jednotlivých hier. S nimi kontrastujú fragmenty z optimistického filmu *Od Čierneho lesa po Čierne more* z roku 1957. Pôvodná elektronická hudba je ozvenou budúcnosti. Projekt je špecifický aj tým, že prvýkrát na Slovensku spojil na javisku hercov profesionálov a hercov bezdomovcov, predajcov časopisu *Nota bene*.

Projekt *Dunajdráma* vznikol z iniciatívy literárneho združenia wiener wortstaetten v roku 2008. O rok neskôr sa hry uvádzali ako scénické čítanie na medzinárodnom festivale Divadelná Nitra. *Dunajdráma alebo Hnusná káva a lacné cigarety* je ich prvou inscenáciou.

Tento projekt sa uskutočnil vďaka podpore z Nadačného fondu Slovak Telekom pri Nadácii Intenda a vďaka programu Kultúra bez bariér Nadácie Orange. Projekt ďalej podporili: Goethe Institut, Rakúske kultúrne

centrum, Slovenský filmový ústav, Rumunský kultúrny inštitút a Drift.

Koncept, preklad a réžia: Anna Grusková

Dramaturgia a produkcia: Martina Vannayová

Fotografie: Pavol Vojtko

Scéna: Slavo Bachorík

Pôvodná hudba: Mrkva

Strih vizuálnych materiálov: Róbert Šulák

Odborná spolupráca: Patrik Krebs

Technická spolupráca: Marián Tarčík

Realizácia scény: Peter Varga

Účinkujú: Juraj Hrčka, Edita Borsová (tohtoročná držiteľka ocenenia Dosky), Juliana Johanidesová, Uršula Kovalyk, Juraj Igonda, Vlado Zboroň, Joshua a Zdeněk Langer

Premiéra: 17. október 2010

Reprízy: (reprízy od decembra, info na www.studio12.sk)

Dĺžka predstavenia: 100 min.

Rezervácie vstupeniek: studio12@theatre.sk

Zosnul Štefan Havlík

Dňa 28. septembra zosnul divadelný i televízny dramaturg a scenárista Štefan Havlík. Posledná rozlúčka sa konala 6. októbra 2010 v bratislavskom Krematóriu. (dú)

STV navrhuje zrušiť Trojku a zvýšiť koncesie

Trojka Slovenskej televízie (STV) by na budúci rok mala skončiť, navrhuje to vedenie STV. Verejnoprávna televízia počíta v návrhu rozpočtu na budúci rok s mínusom približne 10 miliónov eur a očakáva pravdepodobne i personálne úspory.

Dozorná komisia STV upozornila Radu STV počas jej rokovania, že návrh rozpočtu ešte nie je konečný a výdavky by sa mali ešte znižovať. „Návrh rozpočtu Slovenskej televízie pre rok 2011 predpokladá príjmy 65 964 000 eur a výdavky vo výške 76 967 000 eur. Číže je tu predpokladaný rozdiel, deficit približne 11 miliónov eur,“ povedal pre médiá predseda Dozornej komisie STV Miroslav Galamboš. Pritom „po zohľadnení tohto deficitu a pripočítaní záväzkov, ktoré STV bude mať ku koncu roka 2010, celkové záväzky by v rozpočtovom období roku 2011 k 31. 12. dosiahli 36 969 000 eur“. Galamboš zdôraznil, že ide len o prvý návrh, ktorý sa bude ďalej upravovať, a manažment sa bude snažiť výdavky znižovať. „Bude nutné pristúpiť aj k citlivým otázkam redukcie osobných nákladov vyplývajúcich zo znižovania počtu pracovníkov,“ dodal Galamboš. Dozorná komisia požiadala vedenie STV o analýzu k zníženiu osobných nákladov.

Rada STV odporučila vedeniu STV dopracovať návrh rozpočtu a programového konceptu v súlade s pripomienkami Dozornej komisie STV a Rady STV do záveru novembra. Zároveň rada chce, aby vedenie vypracovalo dopadovú štúdiu zrušenia Trojky, ktorá preukáže, aké úspory by zrušenie športového kanála prinieslo. Výhrady mala Rada STV k mínusovému rozpočtu a tiež k návrhu programového konceptu na budúci rok. Podľa podpredsedu Rady STV Richarda Herrgotta tak zlý programový koncept televízia ešte nemala. Prekáža mu najmä plán zastaviť Trojku. Návrhu vyčíta nekonkrétnosť. Nosným projektom STV by mal byť Naj Slovák. Podľa Herrgotta to vzhľadom na finančný stav televízie vyzerá tak, že tento projekt bude

jediným projektom televízie. Za jedinu záchranu STV označil programy vyrobené za peniaze zo zmluvy so štátom. Pozitívom je aj viac plánovaných diel pre deti.

Finančné a s nimi aj programové problémy STV súvisia podľa generálneho riaditeľa televízie Štefana Nižňanského s dlhodobým neriešením situácie verejnoprávnych médií, najmä ich financovania. Ako na dnešnom rokovaní Rady STV povedal Nižňanský, „nebudem teraz podrobne hodnotiť ten nový legislatívny návrh, ktorý sa dostal na verejnosť, ale nerobím si ilúziu, že by v tejto Slovenskej republike, v tomto demokratickom štáte mohol byť takýto materiál schválený a že by tak zásadne mohol ovplyvniť funkciu, existenciu a rozvoj verejnoprávnych médií. ... Tento legislatívny návrh vôbec nič zásadne nerieši.“ Napriek tomu vedeniu ministerstva kultúry predloží vedenie STV svoje odborné stanovisko.

Podľa Nižňanského existuje niekoľko variantov riešenia situácie, ktoré chce ponúknuť aj poslancom Národnej rady SR. Vychádzajú zo zachovania STV a Slovenského rozhlasu a ich financovania z úhrad za ich vysielanie, teda z koncesií. Prvý variant navrhuje zvýšiť koncesie zo súčasných 4,64 eura na približne 9,28 eura mesačne. Zvýšilo by to príjmy STV z doterajších približne 53 miliónov eur na približne 107 miliónov eur.

Viac zdrojov by podľa druhého variantu malo prísť z kompenzácie z neuplatnenej DPH pre STV, úpravou zákonných príspevkov STV do umeleckých fondov, do audiovizuálneho fondu a aj upravením zákazu vysielat reklamu počas programov a zrušením zákonného znižovania podielu reklamy v STV. Druhý model počíta aj so znížením zákonného počtu programov STV na jeden – dva plnohodnotné programy.

Tretí variant by podľa Nižňanského pomohol stabilizovať STV tak, že by ponechal súčasný systém koncesií bez ich zvyšovania, no garantovalo by sa vykrytie výpadkov z čiastočne a úplne oslobodených platičov koncesií. Dôsledkom nepokrytia výpadku z koncesií je podľa Nižňanského to, že „štát a neplatiči koncesionárskych poplatkov za rok 2008 až 2010 dlhujú Slovenskej televízii 29,3 milióna eur. Táto suma vysoko prekračuje aktuálny rozpočtový schodok Slovenskej televízie.“ STV však podľa jej šéfa reálne od štátu dostala kompenzáciu v roku 2009 „len 9,3 milióna eur“. Posledný, štvrtý variant počíta s predajom výškovej budovy STV v bratislavskej Mlynskej doline a premiestnením jej pracovísk do iných objektov televízie. Podľa Richarda Herrgotta je škoda, že s návrhmi neprišlo vedenie skôr. Rada o návrhoch vopred nevedela.

Katastrofálny stav v hospodárení STV je jedným z hlavných dôvodov rýchlej transformácie verejnoprávnych STV a SRO. Ministerstvo kultúry informovalo, že predložilo do pripomienkového konania legislatívny návrh ich zlúčenia do jednej novej verejnoprávnej inštitúcie – návrh zákona o Rozhlase a televízii Slovenska (RTS). Do parlamentu chce minister Daniel Krajcer návrh predložiť v skrátenom legislatívnom konaní. Krajcer zdôvodňuje skrátené legislatívne konanie hrozbou značnej hospodárskej škody.

(ao)

Richard Müller pripravuje koncertné *Potichu Tour*

Richard Müller pripravuje v závere tohto roka sériu komorných vystúpení v českých a slovenských divadlách. Kon-

certnú šnúru s názvom *Potichu Tour* začne 20. novembra exkluzívnym koncertom v Grand Hoteli Kempinski na Štrbskom plese.

Ďalšie vystúpenia sú plánované v Bratislave, Žiline, Nitre, Trnave, Hlohovci, Poprade, Prešove, v českých mestách Plzeň, Praha, Ostrava, Brno, záverečným bude koncert v Košiciach 16. decembra.

V máji vydal Richard Müller album *Už*, za necelý polrok si poň do obchodov prišlo viac ako 20 tisíc fanúšikov. Počas prázdnin ho priaznivci mohli vidieť na najvýznamnejších hudobných festivaloch, v októbri dokončil knihu fotografií *Enter*. Krátko po jej vydaní sa teda opäť chystá na cesty, tentoraz do českých a slovenských divadiel, aby v klasickom komornom prostredí ponúkol hostom koncertov svoje staršie a nové hity v netradičných intímnych úpravách. Aj preto dostalo jeho pripravované turné názov *Potichu Tour 2010*.

„Bude to naozaj vyzerať a znieť inak, ako keď sme v minulých rokoch v halách a na festivaloch hrali hlasný bigbít,“ uviedol spevák pre médiá a dodal: „Rád by som do playlistu zaradil aj iné ako chronicky známe pesničky. Celé vystúpenie by malo byť pohladením pre dušu, preto tomu hovoríme tiché turné.“

Na koncertoch budú aj na tomto turné osvedčení muzikanti, Juraj Kuchárek (bicie), Peter Markuljak (gitara), Vilo Vitéz (klávesy), Viktor Hidvéghy (basgitara), hráč na dychové nástroje Michal Žáček a perkusionista Štefan Bugala. Koncertné aranžmány pripravujú aj pre skladby z Richardovho aktuálneho albumu *Už*. Na platni znejú elektronicky, no podľa Müllera sa dajú upraviť aj pre potreby živého turné. „Práve preto je to výzva a stojí za to premýšľať nad tým, ako ich zaranžovať,“ tvrdí spevák. Netradičný zvuk pesničkám na turné dodajú akustické nástroje – vibrafón, klarinet či perkusie.

(ao)

Na Vajanského nábreží už stojí socha T. G. Masaryka

Staromestská samospráva dotvorila Pamätník československej štátnosti na Vajanského nábreží sochou prvého československého prezidenta Tomáša G. Masaryka. Pamätník bol odhalený 28. októbra 2010 večer pri príležitosti výročia vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov v roku 1918.

Po tom, ako Pamätník československej štátnosti medzi Fajnorovým a Vajanského nábrežím prišiel o sochu leva, premiestnenú pred novú budovu SND, kde je súčasťou Pamätníka M. R. Štefánika, na novom pylóne pred Slovenským národným múzeom stojí Masarykova socha. Skladali sa na ňu Bratislavčania – 115 ľudí prispelo necelými 48 000 eurami.

Peniaze nešli a nejdú iba na pokrytie nákladov na tvorbu a výrobu sochy, ale aj na búranie starého pylónu, výstavbu nového, na kamenárske práce či celkovú úpravu pamätníka. Odliatie samotnej sochy stálo 17 160 €. Pod sochou pribudol odliatok podpisu prvého československého prezidenta, ktorý mestu daroval Jaroslav Matějček, autor kópie sochy T. G. Masaryka.

Osadenie novej sochy na Vajanského nábreží vyplynulo z rozhodnutia staromestských miestnych poslancov. Tí súhlasili, aby plastikú leva na pamätníku odhalenom v roku 1988, pri príležitosti osláv 70. výročia vzniku Československej republiky, nahradila socha prvého československého

prezidenta. Originál sochy T. G. Masaryka od Ladislava Šalouna objavil v depozite Mestského múzea Bratislavy poslanec Štefan Holčík. Pôvodne bola v hale Zemskej banky, neskôr skončila v kotolni a potom v depozite múzea.

V lete na mieste pred múzeom odstránili mohutný betónový pylón a vybudovali subtilnejší, na ktorý osadili samotnú sochu. Pamätník potom vráti do správy hlavného mesta a mestského investora pamiatkovej obnovy Paming. (ao)

Bratislavská mestská karta má platiť od januára

Už od januára budúceho roku budú môcť Bratislavčania využívať výhody Bratislavskej mestskej karty (BMK). O jej vydanie budú môcť predbežne požiadať v troch vybraných bankách.

Cieľom karty je zlepšiť komunikáciu mesta s občanmi, podporiť rozvoj služieb, dopravy, kultúry a podujatí mesta, ďalej sociálnu politiku mesta i lokálnu mikroekonomiku. Jej výhodou bude, že pôjde o integráciu rôznych čipových kariet do jednej multifunkčnej platobnej karty. Zľavy prostredníctvom karty sa budú poskytovať občanom s trvalým bydliskom v hlavnom meste.

Bratislavská mestská karta je prvá medzinárodná multifunkčná mestská karta svojho druhu. Obsahuje v sebe magnetický prúžok, štandardnú platobnú funkciu, systém PayPass a dopravnú funkciu. V prvej etape sa do projektu BMK zapojili tri banky – Všeobecná úverová banka, OTP Banka Slovensko a UniCredit Bank Slovakia.

V druhej etape sa ráta so zapojením ďalších troch bánk. Zapojenie bánk do tvorby a využívania karty odôvodnilo mesto výhodami, ktoré prinášajú. Ide najmä o bezpečnosť používania karty, medzinárodnú platobnú funkciu alebo bezkontaktnú funkciu PayPass zameranú na mikroplatby do 20 eur. Medzi ďalšie výhody patrí využívanie existujúcej infraštruktúry či bezpečné technické a technologické zázeme bánk.

V prípade, že záujemca o kartu je klientom jednej z troch uvedených bánk, nemusí si otvárať účet, stačí o ňu požiadať. V prípade, že si Bratislavčan nechce účet v týchto bankách otvárať, požiada o tzv. predplatenú kartu za

poplatok tri eurá ročne. Ďalšie podmienky, postup a výhody Bratislavskej mestskej karty sa záujemcovia dozvedia v bankových inštitúciách. (ao)

Vianočné trhy už majú svojich predajcov

Na Vianočných trhoch 2010 by malo predávať 112 úspešných uchádzačov v 103 predajných stánkoch. Rozhodla o tom komisia vymenovaná primátorom hlavného mesta. Vianočné trhy na Hlavnom a na Františkánskom námestí v Bratislave budú v tomto roku od 19. novembra do 23. decembra.

„Do výberového konania na obsadenie stánkov sa prihlásilo 275 záujemcov (minulý rok ich bolo 249 a predminulý 218). Okrem 112 úspešných záujemcov komisia určila aj desať náhradníkov, 153 uchádzačov bolo v tomto roku neúspešných. V prípade odmietnutia stánku vybraným záujemcom nastupuje náhradník, v prípade nedostatku náhradníkov výberová komisia operatívne zasadne a uskutocní sa ďalší výber z neúspešných uchádzačov,“ informovala hovorkyňa primátora Beatrice Hudáková-Szabóová. Podľa jej slov rozhodujúcimi kritériami, ktoré komisia posudzovala, boli ponuka tovaru, referencie a výška ponúkaného nájomného.

„Hlavné mesto prísne ohraničuje sortiment tak, aby zodpovedal typickým vianočným produktom. Výberová komisia prehodnocuje každú ponuku a rozhoduje o tom, či ponúkaný sortiment zodpovedá stanoveným kritériám. Sortiment vianočného občerstvenia tvoria napríklad cigánska pečienka, pečené klobásky, chlieb s masťou a cibuľou, pagáče, husacie a kapustné lokše, kapustnica, varený punč, víno, grog; ďalej napr. drobné pečivo, oplátky, medovníky, med alebo vianočná medovina. V stánkoch s darčekom i dekoračnými umeleckými predmetmi (v tomto roku ich bude 62) nájdú návštevníci trhov výrobky z prírodných materiálov, ako sú drevo, sklo, koža, prútie, šúpolie, včelí vosk a podobne,“ spresnila B. Hudáková-Szabóová.

Ako dodala hovorkyňa primátora, rovnako ako počas predchádzajúcich ročníkov Vianočných trhov, aj v tomto roku hlavné mesto vyčlenilo tri stánky charitatívnym spoločnostiam za symbolické 1 euro na deň. Príjmy z Vianočných trhov 2010 predstavujú približne 435 400 eur. (ao)

POSTREHY ZO SLOVENSKA

Prínos do slovenskej históriografie Ladislav Deák: *Od Trianonu po Malú vojnu. Maďari a Slováci medzi dvoma vojnami 1918-1939*

Vydal EKO-konzult, Bzovicka 36, 851 07 Bratislava, 2010, Slovenská republika

1. Prof. PhDr. Ladislav Deák, DrSc., nepochybne patrí medzi významné osobnosti slovenskej historickej vedy. Na pôde Historického ústavu SAV v Bratislave sa venoval vedeckému výskumu problematiky slovensko-maďarských vzťahov 1918-1939; onomu fenoménu, ktorý sa tak bytostne dotýkal existencie Československa a osobitne Slovenska na politickom a mocenskom dejisku vtedajšej Európy.

2. O prelomových udalostiach skúmaného obdobia dejín Československa a osobitne Slovenska 1918-1939 podal Ladislav Deák výstižnú analýzu, a to v intenciách národnej demokratickej revolúcie Čechov a Slovákov 1914-1918, konštituovania samostatného štátu Čechov a Slovákov 28. októbra 1918, Parížskej mierovej konferencie 1919-1920, vývoja ČSR v konštelácii výbojnej politiky hitlerovského Nemecka a horthyovského Maďarska 1933, mníchovského diktátu 29. septembra 1938, Viedenskej arbitráže 2. novembra 1938, násilného rozbitia ČSR hitlerovským Nemeckom – vyhlásenia Slovenského štátu 14. marca 1939, zriadenia protektorátu Čiech a Moravy 15. marca 1939, vojenskej agresie horthyovského Maďarska proti Slovenskému štátu 23. marca 1938.

3. Ladislav Deák rozsiahly bádateľský výskum o temati-ke slovensko-maďarských vzťahov v ČSR v medzivojnových časoch 1918-1939 sformuloval vo svojich početných sta-tiach, štúdiách a monografiách; patria sem najmä *Európa na prelome*, *Zápas o strednú Európu 1933-1938*, *Sloven-sko v politike Maďarska 1938-1939*, *Hra o Slovensko*, *Trian-on – ilúzie a skutočnosť*, *Viedenská arbitráž 2. novembra 1938*, *Malá vojna 1939*, *Politický profil J. Esterházyho*, *Pohľady do problematiky slovensko-maďarských vzťahov* a iné.

Celková vedecká tvorba Ladislava Deáka presviedča, že ňou výrazným spôsobom prispel k objasneniu onoho dramatického štádia histórie ČSR a Slovenska, kde tak bo-lestne rezonoval hlas pravdy, slobody a utrpenia, obrany nezávislosti a boja proti agresorom – hitlerovskému Ne-mecku a horthyovskému Maďarsku, ktorí siahali na sa-motnú podstatu bytia našich národov Čechov a Slovákov; národov s príslovečným humanizmom, mierumilovnosťou a úctou k hodnotám.

4. Dielo Ladislava Deáka *Od Trianonu po Malú voj-nu – Maďari a Slováci medzi dvoma vojnami 1918-1939* je uceleným výkladom o tejto, v každom ohľade náročnej temati-ke. Dielo sa skladá z viacerých častí a je chrono-logicky usporiadané.

5. Niekoľko myšlienok z diela Ladislava Deáka

Nosná myšlienka diela: „Dlho sme verili, že rozpory, kto-ré vo vzťahoch dvoch národov narastali pred 1. svetovou vojnou a potom pred 2. svetovou vojnou, sa za pomoci veľmocí natrvalo vyriešili dvoma mierovými zmluvami (Trianonskou mierovou zmluvou z roku 1920 a Parížskou mierovou zmluvou z roku 1947). Mýlili sme sa. V súčasnej zjednotenej Európe, ktorá sa orientuje na budúcnosť, na demokratickú spoluprácu a mierové spolunažívanie me-dzi štátmi, v Maďarsku vzrastajú politické sily, ktoré opäť otvárajú už vyriešené problémy, oživujú staré predvojnové politické koncepcie, ktoré pôsobia anachronicky a nepatria do Európy 21. storočia“ (str. 7).

Časť: Gróf Albert Appónyi a Slováci

„A. Appónyi aktívne vystupoval na uhorskej politickej scéne a celých 60 rokov do nej zasahoval... Jeho aristokratický duch všade dominoval, pričom tlmočil názory a postoje tej časti maďarskej aristokracie, ktorá v období dualizmu (od rakúsko-maďarského vyrovnania roku 1867 do prvej sve-tovej vojny) sa usilovala pretvoriť mnohonárodnostnú ríšu na jednonárodný maďarský štát. A. Appónyi nielen sym-bolizoval, ale aj stelesňoval toto úsilie maďarskej politiky“ (str. 7).

„Ako Appónyi napísal vo svojich pamätiach, už v mla-dosti došiel k záveru, že všetko, čo je maďarské, vlastne predstavuje najvyšší stupeň ľudskej dokonalosti“ (str. 12).

„V jeho ponímaní Slováci ako osobitný národný sub-jekt nemali miesto. Chápal ich ako súčasť maďarskej štát-nej idey, v ktorej sa všetci občania Uhorska pokladali za Maďarov, nezávisle na tom, akou rečou hovorili a k akej národnosti sa hlásili“ (str. 12).

Nedostatok politického realizmu A. Appónyi „preja-vil pri vzniku česko-slovenského štátu. Pár dní pred jeho vyhlásením tvrdil, že Česko-Slovensko je iba fantáziou“ (str. 15).

„Appónyi sa v rokoch 1919-1920 ocitol na vrchole svo-jej politickej kariéry. V decembri 1919 ho maďarská vláda poverila, aby viedol maďarskú delegáciu na mierovej kon-ferencii v Paríži“ (str. 14).

„Do Paríža Appónyi cestoval aj s návrhom na autonó-miu Slovenska v rámci Maďarska, a to pre prípad, že by sa Slovensko ináč nedalo »zachrániť« pre maďarský štát. Prirodzene, že sľub autonómie pre Slovákov sa v maďar-skej politike chápal ako taktický manéver, ktorý bol určený veľmociam Dohody a mal oklamať mierovú konferenciu“ (str. 17).

„Keď Appónyi zistil, že Maďarsko na mierovej konferen-cii nedosiahlo svoj cieľ, tesne pred podpísaním mierovej zmluvy s Maďarskom sa vzdal vedenia maďarskej delegácie a prijatie rozhodnutia veľmocí pokladal za zradu maďar-ských záujmov“ (str. 18).

Časť: Nehodnovernosť oficiálnej uhorskej štatistiky z roku 1910

„Maďarská historiografia a verejná mienka sa neustále vra-cala a vracia k predvojnovým etnickým štatistikám, ktoré boli výsledkom pravidelného sčítania obyvateľstva Uhor-ska po desaťročiach (1880-1890, 1900-1910). Osobitná pozornosť sa pritom venuje štatistike z roku 1910, ktorá bola poslednou oficiálnou uhorskou štatistikou. O ňu sa opierala maďarská delegácia a argumentačne ju využívala počas rokovaní mierovej konferencie v Paríži v roku 1920 (tzv. Telekiho mapa) a neskôr roku 1938 pri rokovaniach s česko-slovenskou vládou pri určovaní novej slovensko-maďarskej etnickej hranice“ (str. 20).

„Osobitnú pozornosť si zaslúži najmä štatistika z roku 1910, pretože v našich dejinách sa s ňou spája obdobie najväčšej maďarizácie a jej akceptovanie by znamena-lo tolerovanie násilnej asimilácie Slovákov v Uhorsku...“ (str. 20).

„Tvorcom maďarskej štátnej idey veľmi záležalo, aby maďarské etnikum čím skôr dosiahlo prevahu nad nemaďarskými národmi a národnosťami v Uhorsku, najmä keď v tomto čase narastal tlak verejnosti na reformu volebného práva. Budúci parlament už mal pracovať v znamení preva-hy poslancov maďarskej národnosti“ (str. 27).

Časť: Slovensko a Trianon

„Trianonská zmluva dostala názov podľa zámku Grand Trianon v severovýchodnej časti Versailles, kde bola 4. júna 1920 podpísaná mierová zmluva medzi víťaznými veľmo-cami a Maďarskom a ich spojencami vrátane Česko-Slo-venska.

Po skončení prvej svetovej vojny dohodové veľmoci – podobne ako s inými porazenými štátmi – aj s Maďarskom ako dedičom bývalého Uhorska pripravovali podpísanie mierovej zmluvy. Táto mala plne zohľadniť novú mocen-skú situáciu v Európe i závery národno-oslobodzovacieho hnutia utláčaných národov v Uhorsku“ (str. 29).

Dňa 4. júna 1920 za slávnostného, ale krátkeho ce-remoniálu v zámku Grand Trianon oficiálne podpísali mierovú zmluvu: za Maďarsko A. Bernard, minister prá-ce a sociálnej starostlivosti a vyslanec A. Drasche-Lázár, za Česko-Slovensko E. Beneš a Slovák Š. Osuský. Na túto významnú udalosť Osuský spomína v roku 1925 slovami: „Na jedno nezabudnem. Keď som o trištvrte na päť 4. júna 1920 podpísal moje meno pod zmluvu nesúcu názov Tri-anon, vedel som, že podpisujem vyúčtovanie slovenského národa s bývalým Uhorskom, vyúčtovanie účtov podpísa-ných od vrchu až dolu krvou, utrpením a biedou môjho národa. A toto vyúčtovanie je večné“ (str. 35).

„Trianonská mierová zmluva položila definitívnu bodku za Uhorskom a monarchiou a medzinárodnoprávne kodi-fikovala nový povojnový stav. Na jednej strane potvrdila

vytvorenie maďarského národného štátu a jeho nezávislosť od Rakúska, na druhej strane zbavila maďarské vládne kruhy nadvlády nad nemaďarskými národmi a kodifikovala výsledky národno-oslobodzovacieho hnutia nemaďarských národov monarchie, ktoré na princípe sebaurčovacieho práva dobrovoľne opustili rakúsko-uhorskú monarchiu. Tým bývalá monarchia ako mnohonárodnostný historický útvar aj medzinárodnoprávne zanikla. Odchod Slovákov zo spoločného štátu sa v Maďarsku nechápal ako dobrovoľný akt a nutný krok na záchranu národa, ale ako dôsledok medzinárodnej situácie vytvorenej po vojne, ako dôsledok veľmocenských záujmov a intríg československej diplomacie na mierovej konferencii“ (str. 35).

„V Maďarsku sa zánik Uhorska a Trianonská mierová zmluva hodnotili ako synonymum nespravodlivosti a najväčšia katastrofa novovekých maďarských dejín. Pociťovala sa ako krivda spáchaná na maďarskom národe, ktorá musí byť odčinená“ (str. 35).

„Revízia Trianonskej mierovej zmluvy sa stala cieľom všetkých maďarských vlád medzivojnového obdobia a priviedla Maďarsko k spolupráci s hitlerovským Nemeckom a Mussoliniho Talianskom, čo v konečnom dôsledku determinovalo maďarskú politiku pri vstupe do druhej svetovej vojny“ (str. 36).

Časť: Ako sa utvárali hranice medzi Slovenskom a Maďarskom

„Stanovenie hraníc Slovenska v rámci nového povojnového usporiadania strednej Európy, ktoré sa stalo súčasťou Česko-Slovenska, nebolo jednoduché a bolo spojené s mnohými problémami. Ako je známe, slovenské etnikum v Uhorsku územne, samosprávne ani etnicky nebolo vyčlenené. Preto najväčší problém vznikol pri určovaní hranice s novým povojnovým Maďarskom, ktorá sa musela v princípe a od začiatku stanoviť ako úplne nová, lebo predtým vôbec neexistovala. Za túto situáciu nemožno viniť Slovákov v starom Uhorsku, ale maďarské vládne kruhy, ktoré ignorovali požiadavky slovenskej politickej reprezentácie a jej úsilie o vyčlenenie slovenského etnického územia v rámci uhorského štátu.

Slováci túto požiadavku nastolili už roku 1848 v mikulášskych Žiadostiach slovenského národa a neskôr v martinskom Memorande roku 1861 vo forme »slovenského Okolia«, kde si Slováci nárokovali na vlastný snem a územnú samosprávu“ (str. 37).

Časť: Ako vznikla Trianonská trauma

„Keď ilúzie vystriedala drsná realita a podpísanie Trianonskej mierovej zmluvy potvrdilo nezvratný fakt zániku Uhorska, v maďarskej verejnosti sa náhle zrútili všetky nádeje o vzkriesení svätoštefanskej ríše. Vinou maďarskej vládnej politickej garnitúry maďarskú spoločnosť zachvátil šok. Nevedela pochopiť, čo sa stalo, pretože na takúto eventualitu nebola pripravená. Tak sa stalo, že 4. júna 1920, v deň podpísania mierovej zmluvy v Trianone, celé Maďarsko zachvátil hlboký smútok. Časť maďarskej verejnosti podľahla rezignácii, druhú časť ovládol vnútorný vzdor, vyvierajúci z pocitu »poníženia« maďarského národa, z pocitu »nespravodlivosti« a »pomsty« víťazných veľmocí“ (str. 44).

„V povojnovom Maďarsku sa ignoroval fakt, že k rozpadu Uhorska došlo v dôsledku národnooslobodzovacieho hnutia nemaďarských národov, uplatnením sebaurčovacieho práva a na tomto základe národy a národnosti dobrovoľne opustili monarchiu“ (str. 44).

Časť: Slováci v maďarskej politike od Trianonu po Mníchov

„Rozpad Rakúsko-Uhorska bol logickým vyústením národnooslobodzovacieho hnutia utláčaných národov monarchie, prirodzeným záverom vojenskej porážky monarchie v prvej svetovej vojne ako aj dôsledkom polofeudálnych pomerov v jej východnej časti. Slováci dobrovoľne a na základe sebaurčovacieho práva opustili Uhorsko“ (str. 83).

„Hoci Maďarsko v júni 1920 podpísalo mierovú zmluvu v Trianone, s novým povojnovým územným usporiadaním sa nezmierilo“ (str. 83).

„Od jari 1938, keď po anexii Rakúska v nacistických agresívnych plánoch sa ocitlo Česko-Slovensko, aj Maďarsko nasadilo ostrý protičesko-slovenský kurz a dalo najavo, že popri Nemecku a Poľsku sa chce aktívne podieľať na delení česko-slovenského štátu“ (str. 89).

„Maďarsko svoje protičesko-slovenské kroky úzko koordinovalo s Nemeckom“ (str. 93).

„Keď sa koncom septembra 1938 rozšírila správa o zvaní konferencie štyroch veľmocí do Mníchova, Maďarsko nemalo dôvod k optimizmu, pretože sa mu nepodarilo zainteresovať veľmoci na riešení slovenskej otázky ani zaznamenať úspech v otázke plebiscitu, ktorý sa usilovalo pred veľmocami prezentovať ako aplikovanie sebaurčovacieho práva“ (str. 93).

Tak sa stalo, že „závery konferencie štyroch veľmocí v Mnichove 29. septembra 1938 vyvolali v maďarských politických kruhoch a vo verejnosti sklamanie. Mníchov pre Maďarsko znamenal len sľuby, o ktorých realizovanie maďarská politika musela ešte zvädzať ostrý zápas s Česko-Slovenskom“ (str. 94).

Časť: Viedenská arbitráž – Mníchov pre Slovensko

„Maďarsko ... podnikalo kroky, aby o budúcich česko-slovensko-maďarských hraniciach opäť rozhodli signatári mníchovskej konferencie. Vyplývalo to z presvedčenia, že veľmocenským diktátom Maďarsko získa viac teritória než rokovaním s česko-slovenskou vládou“ (str. 105).

„Arbitrážne konanie prebiehalo 2. novembra 1938 vo viedenskom paláci Belvedere za formálnej účasti česko-slovenskej a maďarskej vládnej delegácie. Úlohu arbitrov vykonávali J. von Ribbentrop a G. Ciano. Do Viedne prišli aj predsedovia autonómnych vlád na Slovensku a na Podkarpatskej Rusi, ktorí však meritórne nezasiahli do rokovania“ (str. 111).

„Výsledok arbitrážneho rozsudku bol nad očakávanie. Pri jeho vyhlasovaní bola česko-slovenská delegácia priamo šokovaná pri pohľade na mapu, kde bola vyznačená nová hranica medzi Maďarskom a Česko-Slovenskom. Slovensko stratilo železničné spojenie s Podkarpatskou Rusou, najúrodnejšiu pôdu na juhu, boli prerušené dopravné a železničné spojenia medzi jednotlivými krajinami, násilne rozdelené okresy, čo spôsobilo vážne komunikačné, hospodárske a zásobovacie ťažkosti. Slovensko bolo oslabené v takej miere, že Maďarsko očakávalo zrútenie slovenskej autonómnej vlády a následné požiadanie o pripojenie k maďarskému štátu“ (str. 112).

Časť: Postavenie Slovákov na okupovanom území

„Maďarská vláda a jej orgány sa vrátili k predvojnovým uhorským praktikám pokračovať v odnárodňovacom procese tam, kde prestalo roku 1918“ (str. 119).

„Koncom roku 1938 napätie medzi maďarskými vládnymi orgánmi a Slováckmi na okupovanom území nadobudlo ostré formy. Na mnohých miestach došlo k otvorenej

revolte slovenského obyvateľstva. Surová odnádnoňovacia politika maďarského okupačného režimu narazila na odpor Slovákov, ktorí sa nechceli zmieriť s osudom okupácie a odmietali nedemokratické a brutálne metódy nadvlády, bránili sa proti zníženiu svojej životnej úrovne, postavili sa proti odbúravaniu demokratických slobôd sociálnych výmožností, ktoré im poskytovala Česko-slovenská republika“ (str. 126).

Časť: Maďarská agresia proti Slovensku v marci 1939
„V pohnutých marcových dňoch maďarská vláda prišla k záveru, že bude výhodnejšie zatiahnuť Slovensko do hry o Podkarpatskú Rus a cez ňu zasiahnuť do formujúceho sa slovenského štátu, narušiť jeho územnú celistvosť a tým rozhodnúť aj o budúcom osude celého Slovenska“ (str. 131).

„Začiatkom roku 1939 maďarský minister zahraničných vecí I. Csáky na zasadnutí vlády konštatoval, že ak sa Maďarsku podarí v priebehu vojenskej operácie na Podkarpatskej Rusi obsadiť aj východné Slovensko, vytvorí sa situácia, na ktorej sa už nebude dať nič meniť. Predpokladalo sa, že vojensky slabé a nepripravené Slovensko nebude schopné postaviť sa na odpor a Nemecku nezostane iné východisko, ako sa zmieriť s rýchlou maďarskou akciou“ (str. 132).

„...23. marca 1939 skoro ráno maďarská regulárna armáda, plne vyzbrojená, zaútočila z troch smerov na najvýchodnejšiu časť Slovenska...“ (str. 134).

„Protokol o novej hraničnej čiare na východe medzi Slovenskom a Maďarskom bol podpísaný v Budapešti 4. apríla 1939, podľa ktorého sa Maďarsko obohatilo o ďalších 74 obcí na východnom Slovensku, s vyše 40 000 obyvateľmi. Medzi nimi nebola ani jedna maďarská dedina a žilo v nich výlučne obyvateľstvo slovenskej, rusínskej, resp. ukrajinskej národnosti“ (str. 139).

6. Niekoľko myšlienok z diela Ladislava Deáka *Od Trianonu po malú vojnu* dáva dostatok námetov na ďalšie teoretické uvažovanie o nastolenej tematike, prináša nové cenné podnety pre vedecký výskum slovensko-maďarských vzťahov medzivojnových čias 1918-1939. Dielo obsahuje cenné vedecké postuláty, poučné myšlienky, ktoré evokujú premýšľať o dejinách ČSR a Slovenska z obdobia 1918-1939, najmä z pohľadu dnešných poznatkov vedy, ako aj spoločenských realít Slovenskej republiky a novotvorenej Európy.

Dielo Ladislava Deáka možno považovať za záslužný vedecký počin.

Univ. doc. JUDr. Marián Velický, CSc.
Bratislava – Viedeň 2010

Dodatok I

1. Podstatou národnej a demokratickej revolúcie 1914-1916 bola idea samourčovacieho práva Čechov a Slovákov ako individualít s nárokom na samostatný československý štát; táto idea sa prelínala v celom programe československého protihabsburského odboja a súčasne sa kryla aj s programom demokratických štátov Dohody v prvej svetovej vojne.

2. Projekt samostatného československého štátu nastoloval T. G. Masaryk už na začiatku vojny, a teda na začiatku národnej a demokratickej revolúcie Čechov a Slovákov: v októbri 1914 oboznámil s náčrtom projektu samostatného československého štátu anglického vedca a obhajcu práv Slovákov R. V. S. Watsona, ktorý o tom podal správu britskej vláde; pri príležitosti 500. výročia upále-

nia Majstra Jana Husa predniesol významný protirakúsky prejav v Ženeve 6. júla 1915, v ktorom zreteľne vyznela myšlienka samostatného československého štátu; v Paríži vyšlo 14. novembra 1915 Vyhlásenie Českého komitétu zahraničného o postavení českého a slovenského národa v Rakúsko-Uhorsku, kde už verejne deklaroval požiadavku utvoriť po víťazstve Dohody samostatný československý štát.

3. Ideová odbojová osnova T. G. Masaryka sa stala základom činnosti Československej národnej rady v Paríži (1916-1918); táto ideová odbojová osnova T. G. Masaryka bola tiež v súlade s predstavami M. R. Štefánika a E. Beneša. Ideová odbojová koncepcia Československej národnej rady sa ďalej modifikovala a upravovala so zreteľom na vývoj národnej a demokratickej revolúcie Čechov a Slovákov a postup štátov Dohody na bojiskách prvej svetovej vojny.

4. Predstavitelia Československej národnej rady v Paríži – T. G. Masaryk, M. R. Štefánik, E. Beneš – zhodne konštatovali, že federalizácia Rakúsko-Uhorska je nerealizovateľná, že monarchia je nespôsobilá poskytnúť rovnoprávne postavenie všetkým národom, a preto musí byť vo vojne porazená.

5. Československá národná rada vyvíjala obdivuhodnú diplomatickú, politickú a vojenskú činnosť, opierala sa o mocnosti Dohody, ktoré boli zárukou oslobodenia Čechov a Slovákov a utvorenia samostatného československého štátu.

6. Československá národná rada v Paríži bola 14. októbra 1914 uznaná za dočasnú československú vládu v zložení: T. G. Masaryk – prezident, predseda ministerskej rady a minister financií; E. Beneš – minister zahraničných vecí a vnútra; M. R. Štefánik – minister vojny.

7. Národní výbor československý v Prahe vyhlásil dňa 28. októbra 1918 samostatnú republiku. S touto udalosťou veľkej dejinnej hodnoty Čechov a Slovákov boli spätí Alois Rašín, Antonín Švehla, Jiří Stříbrný, František Soukup, Vavro Šrobár.

8. Slovenská národná rada na zhromaždení v Turčianskom sv. Martine prijala 30. októbra 1918 Deklaráciu slovenského národa, ktorou sa slovenský národ prihlásil k spoločnému štátu Čechov a Slovákov. Účastníkmi tohto dejinného revolučného aktu boli Matúš Dula, Metod Bella, Vladimír Makovický, Andrej Hlinka, Vavro Šrobár, Ján Ružiak, Ferdinand Juriga, Kornel Stodola, Emanuel Lehotský, Samuel Zoch, Emil Stodola a Ľudovít Bazovický.

Dodatok II

1. Dňa 13. marca 1939 pozval Adolf Hitler Jozefa Tisu do Berlína a nariadil mu vyhlásiť samostatný slovenský štát. Slovenský Snem s nevôľou pristupoval k aktu vyhlásenia slovenského štátu, pretože to nesúviselo so sebaurčovacím právom slovenského národa, ale šlo o diktát hitlerovského Nemecka. Nesúhlas s fašistickou diktatúrou vyjadril slovenský ľud v Slovenskom národnom povstaní (1944).

Literatúra:

Kronika 20. storočia 1900-1909, Chronik Verlag Bertelsman Lexikon Verlag, GmbH, Gütersloh/München; II. slovenské vydanie, Fortuna Libri, Bratislava 2007.
Kronika 20. storočia 1920-1929, Chronik Verlag Bertelsman Lexikon Verlag, GmbH, Gütersloh/München; II. slovenské vydanie, Fortuna Libri, Bratislava 2007.
Kováč, Dušan: *Dějiny Slovenska*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2002.

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 35
www.sokol-wien.com
e-mail: sokol@sokol-wien.at
Starosta:
Dr. Thomas FREY-MATERNA
e-mail: materna@aon.at
Čestný starosta:
Dipl. Ing. Jiří NOVÁČEK
e-mail: novacek.wien@aon.at
Tel./fax: ++43 1 604 87 04

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školenými vedoucími s velkou praktickou zkušeností.

Přijďte se podívat,
srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Informace:

s. Marie Píbilová, tel. 330 97 87
s. Irena Floriánová,
tel. 0650/90 194 90

Sokolský adresář:
www.sokol-wien.com

Česká obec sokolská
Tyršův dům – Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol.eu

Sokol Vídeň XX

Helena Rybáková
tel. 01/332 46 10

Cvičení rodičů s dětmi

Cvičíme
každé pondělí
16:30 – 17:30

Bližší informace:
Mag. I. Mühlbergerová
tel.: 480 49 14

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)
23, Anton-Baumgartner-Strasse – kulatá hala Alt-Erlaa

Čtvrtek	19:30 – 21:00	odbíjená (muži)
---------	---------------	-----------------

Župní trénink ve stolním tenise (info přes den: Pavel Vlček, tel. 01/86 99 297)
17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Středa	19:00 – 21:00	stolní tenis
--------	---------------	--------------

Župní zdravotní cvičení
17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Úterý	16:00 – 17:30	ženy a muži
-------	---------------	-------------

Sokol Vídeň I/V

3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Úterý	19:30 –	rekreační volejbal
-------	---------	--------------------

Sokol Vídeň II

2, Blumauergasse 2 – tělocvična veřejné hlavní školy

Pondělí	18:00 – 21:00	muži
---------	---------------	------

Sokol Vídeň III/XI

Info (volejbal): N. Šterbová, tel. 0650/967 80 80, e-mail: K.Sterba@gmx.at
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Čtvrtek	19:00 – 21:00	gymnastika (ženy a muži)
---------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň X

Každou první středu v měsíci seniorské odpoledne od 15:00. Hosté vítáni.

Info: Werner Kallin, tel. 0699/19 68 20 53, e-mail: sokol-10@chello.at

10, Angeligasse 21 – sokolovna (tel. a záznamník: 01/600 20 20)

Úterý	17:00 – 18:00	tanečky pro malé děti Sokol X
	18:00 – 19:00	showdance Sokol X
	19:00 – 20:00	aerobic Sokol X
	20:00 – 22:00	fotbal Sokol X
Středa	18:00 – 22:00	Volejbal Sokol III (18:00-20:00, 20:00-22:00)
Čtvrtek	09:00 – 10:30	jóga Sokol X
Pátek	15:30 – 19:00	SVS (dorostenci, Sokol V U-17)
	19:00 – 21:00	SVS (Sokol V)

Sokolská jednota Tyrš XII/XV

Info: jar.hovorka@gmx.at, tel. 0699/12 68 12 46

Jednota cvičí v sokolovně 10, Angeligasse 21.

Pondělí	19:30 – 21:00	míčové hry (muži)
Čtvrtek	17:30 – 18:45	základní sport. gymnastika (žactvo 3-14 let)
	19:30 – 20:30	kondiční a posilovací cvičení na hudbu (ženy + muži)

Sokol Vídeň XVI/XVIII

17, Steinergerasse 7 – sokolovna

Pondělí	16:30 – 17:30	cvičení rodičů s dětmi
	17:30 – 18:30	cvičení žactva
	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Středa	17:00 – 19:00	trénink oddílu stolního tenisu
Čtvrtek	19:30 – 21:00	cvičení žen
Pátek	18:00 – 19:15	cvičení žactva a stolní tenis
	20:00 – 22:00	cvičení mužů

Sokol Vídeň XXI (Info: karl.brousek@bmukk.gv.at)

21, Roda-Roda-Gasse 7

Úterý	18:00 – 21:00	gymnastika, míčové hry (ženy + muži)
-------	---------------	--------------------------------------

Volejbalový mix-turnaj v PAHO hale

se konal 10. října 2010. Pořádala ho Sokolská jednota XII/XV pod vedením Toníka Floriána, který byl organizátorem celého turnaje. Nastoupilo sedm družstev, a sice: za Vídeň Sokol III/XI hrály dvě družstva, za Sokol XII/XV jedno, Sokol Brno-Hodonín, Sokol Brno-Pozořice, Sokol Bratislava a Sokol Nitra. Hráči z Nitry však museli zápas pro zranění jedné hráčky předčasně ukončit (zraněný malíček ruky). A protože toto družstvo přijelo jen s pěti hráči, rozhodli se účast ukončit.

Turnaj začal v 9:30 nástupem všech družstev. Po dostatečném rozehrání se dali hráči do soupeření. Dokud síly stačily, bojovali všichni do poslední minuty.

A jak to dopadlo?

- na 1. místě se umístil Sokol Brno-Hodonín,
- na 2. místě Sokol Bratislava,
- na 3. místě Sokol III/XI – první družstvo,
- na 4. místě Sokol-mix Vídeň,
- na 5. místě Sokol Brno-Pozořice,
- na 6. místě Sokol III/XI – druhé družstvo.

Zástupci družstev na prvních třech místech převzali za své hráče pohár, všichni pak dostali přívěšek s vyrytým volejbalovým míčem. I o malé občerstvení bylo postaráno, podával se chléb s různými pomazánkami a pití. Přišlo se podívat i několik diváků včetně dětí, i jim patří dík za účast. Děkujeme všem účastníkům za statečné a fairové soupeření. Do příště naberte dostatek sil!

Nazdar!

Jaké byly Moravské hody 2010?

Velmi úspěšné!

Výborná hudba, dobře zásobený bufet i bar, skvělá atmosféra, zkrátka letošní hody se vydařily na výbornou. Sál se brzy naplnil návštěvníky, většinou známými, ale i novými tvářemi, letos i spoustou mladých, z velké části absolventy českých škol spolku Komenský spolu s několika profesory. Což pořadající jednotu obzvlášť potěšilo.

Tradiční večere – vepřo, knedlo, zelo – přilákala mnoho hostů již krátce po 18. hodině, a tak se nádoby rychle vyprazdňovaly. A na toho, kdo přišel později, už nezbylo. Ale trpět hladem nemusel nikdo, byla tu spousta chlebíčků a jiných sladkých dobrot, které napekly sestry z Jednoty.

Před půlnocí vyzvala hudba hosty též na tradiční Českou besedu, kterou zatančily dva kroužky, jeden krojovaný a jeden zářící mládeží.

Dechová hudba se střídala s moderní, pro velký ohlas přijal pozvání keyboardista z Břeclavi. I když byl jeho přednes dosti hlasitý, přilákal na parket mnoho nadšených mladých hostů. A tak si jistě každý mohl zatančit na hudbu dle vlastní chuti. Možnost byla až do druhé hodiny ranní.

A tak doufáme, že v příštím roce budeme moci přivítat ještě více návštěvníků a prožít s nimi příjemný zábavný a vydařený večer!

Nazdar!

jhj

Valná hromada Sokolské župy Rakouské

V sobotu 23. října 2010 se konala v sále Slovanské besedy v Drachengasse župní valná hromada. Schůzi zahájil v nepřítomnosti župního starosty (br. dr. Tomáš Frey-Materna byl nemocen) místostarosta župy br. Dipl. Ing. Arch. Jiří Lísner, který předal slovo čestnému zasloužilému starostovi br. Dipl. Ing. Jiřímu Nováčkovi, který se ujal řízení valné hromady. Po vzpomínce za zesnulé a přečtení zápisu z minulé valné hromady následovaly zprávy jednotlivých členů výboru, revize potvrdila správnost účetnictví a odstupujícímu výboru byla vyslovena důvěra. Po přečtení návrhu kandidátní listiny byli čestnými plakety odměněni za své zásluhy při výstavbě nové sokolovny v X. okrese Angeligassee a řešení pozemku v 21. okrese br. Dipl. Ing. Jiří Novák a br. Dipl. Ing. Arch. Jiří Lístna.

Po „posilující“ přestávce byla provedena volba členů do župního výboru. Poté sestra župní vzdělávatelka Mag. Ilo-

na Mühlbergerová přečetla referát ke 120. výročí narození výrazné představitelky Sokola sestry PhDr. Marie Provazníkové. Sestře Provazníkové byla také věnovaná zajímavá výstava, kterou si schůzující sokolové mohli prohlédnout. Upozornila a vyzvala všechny sestry a bratry k účasti na 38. tradičním setkání v Oetzu, které tentokrát o svatodušních svátcích organizuje Sokolská župa Rakouská. Také připomněla oslavu 28. října a úlohu Sokola při rození nového státu. Poté byla valná hromada oficiálně zakončena.

Předsednictvo župy: starosta – dr. Tomáš Frey-Materna, 1. místostarosta – Dipl. Ing. Jiří Lisner, 2. místostarosta – Werner Kallin, náčelník – Stanislav Štěrba, náčelnice – Dr. Dana Frey-Maternová, jednatelka – Jaroslava Hovorková, pokladník – Zdeněk Matoušek, zapisovatelka – Nela Štěrbová, vzdělavatelka – Mag. Ilona Mühlbergerová, a další členové výboru.

SOKOL – malé dějiny velké myšlenky

V nakladatelství ATELIER IM Luhačovice vyšel letos druhý a třetí díl knihy *Sokol – malé dějiny velké myšlenky* od autora Jana Waldaufa.

Dějinám čs. sokolstva se Jan Waldauf věnuje mnoho let, a proto byl druhý i třetí díl očekáván se stejným napětím jako díl první. Autor, přední činitel Sokola v Kanadě a v zahraničí, se v šesti kapitolách již vydaného prvního dílu zabývá historií a ideou sokolské myšlenky od jejího vzniku na území bývalé ČSR (v rámci rakousko-uherské monarchie) až po období československého Sokola v exilu. Jestliže byl – podle autora – první díl stručným přehledem sokolských dějin do roku 1948, doplněný popisem zničení sokolské organizace komunisty v Československu, je díl druhý a třetí shrnutím činnosti zahraničního sokolstva.

Druhý a třetí díl těchto malých dějin velké myšlenky vychází jako 24. a 25. svazek „Sokolské knihovny“ Ústředí československého sokolstva v zahraničí. Jak píše autor br. Jan Waldauf, nejde o dějiny v obvyklém slova smyslu, spíše o kroniku činnosti zahraničního sokolstva, která jako celek nebyla dosud popsána a je celkem neznámá. Jak píše, kronika obsahuje četné, snad i nevýznamné a drobné údaje s úmyslem zaznamenat činnost a život sokolských zahraničních jednot pokud možno věrně, nezkresleně a v chronologickém sledu. Jen stručně, z pohledu ze zahraničí a na základě v zahraničí dostupné dokumentace, je zaznamenán pokus o obnovu Sokola v Československu v roce 1968 a obnova Československé obce sokolské po listopadu 1989.

Stručný přehled kapitol druhého dílu:

1. Zahraniční sokolstvo na začátku r. 1952
2. Ústředí československého sokolstva v zahraničí
3. Slavné sokolské dny ve Vídni
4. První slet Ústředí čs. sokolstva v zahraničí ve Vídni
5. Druhý slet Ústředí čs. sokolstva v zahraničí v Montrealu 1967
6. Pražské jaro a pokus o obnovu Sokola v Československu
7. Třetí slet Ústředí čs. sokolstva v zahraničí ve Vídni 1972

Stručný přehled kapitol třetího dílu:

1. Čtvrtý slet Ústředí čs. sokolstva v zahraničí v Curychu 1976
2. Pátý slet Ústředí čs. sokolstva v zahraničí ve Vídni 1982

3. Tyršův odkaz – symposium Ústředí v Oetzu
4. Šestý slet Ústředí čs. sokolstva v zahraničí v Curychu 1986
5. Sedmý slet Ústředí čs. sokolstva v zahraničí v Paříži 1990 a obnova Sokola v Československu
6. Úkol splněn

Jan Waldauf – stručně o autorovi prvních souborných dějin sokolského hnutí

Jan Waldauf se narodil 8. dubna 1929 v Nových Hradech. Od roku 1948 žije v exilu, od roku 1949 v Kanadě, kde se účastní všech sokolských akcí jako organizátor, činovník i cvičitel. V Československu byl členem Tělocvičné jednoty Sokol České Budějovice II., členem dorostového Odboru Sokolské župy Husovy, cvičil na X. všesokolském sletu v roce 1938 a na XI. sletu v roce 1948. V exilu byl vedoucí žactva exilové sokolské jednoty Ludwigsburg-Krabbenloch. V Kanadě se stal činovníkem Sokola Toronto, Sokolské župy Kanadské, Ústředí čs. Sokolstva v zahraničí, Kanadské tělocvičné federace a Poradního sboru kanadské vlády pro tělovýchovu a sport. Odborně se zabývá studiem dějin sokolského hnutí a během posledních třiceti let navštívil většinu sokolských organizací v celém světě a řadu let studoval autentické dokumenty, aby mohl vytvořit první souborné dílo o této výjimečné organizaci.

Cena 2. dílu: 420,- Kč

Společně 2. a 3. díl: 750,- Kč

Zájemci o knihy si je mohou objednat na mobilním tel. čísle: 0699 12 68 12 46.

Dny evropského dědictví v Praze

Během programu Dny evropského dědictví v Praze, do kterého se přihlásil Sokol pražský v Praze 2, si prohlédlo historickou budovu sokolovny s Fügnerovým a Tyršovým sálem na dvě stě lidí. Ve vestibulu byly instalovány staré fotografie z historie, na nástěnkách a na obrazovce byla představovaná současná činnost jednoty. Průvodcovské služby se ujaly s pomocí náčelnice i členky cvičitelského sboru. Někteří návštěvníci se divili, že Sokol ještě existuje, starší, kteří do Pražského sokola chodili cvičit jako děti, vzpomínali na slet v roce 1948, nechyběli ani ti, kteří do této tělocvičny chodili jako do TJ Praga a ani nevěděli, že se něco změnilo. Jak vyplynulo z diskusí s návštěvníky, přibudou nám další členové, uvádí ve svém článku vzdělavatelka Sokola Pražského Artemis Kavalírová.

SOKOL 10/2010 (redakčně zkráceno)

Kapitán zlaté generace

Bývalý vynikající útočník a současný kouč extraligového Litvínova Robert Reichel pokřtil knihu nazvanou *Kapitán zlaté generace*, která mapuje jeho kariéru. Robert Reichel se zařadil mezi největší postavy českého hokeje, k čemuž výrazně přispěla jeho role kapitána úspěšných reprezentačních výběrů. Uznávaný devětatřicetiletý centr uzavřel kariéru po skončení minulé sezóny. Do myslí hokejových fanoušků se nesmazatelně zapsal zejména proměněným samostatným nájezdem v semifinále olympijského turnaje v Naganu 1998 proti Kanadě. Vedle toho dovedl v roli kapitána český tým třikrát k titulu mistra světa.

Legendární Váňa vyhrál s Tiumenem posedmé Velkou pardubickou

Sedmapadesátiletý žokej Josef Váňa se stal posedmé vítězem Velké pardubické steeplechase. Ve 120. ročníku triumfoval stejně jako před rokem v sedle Tiumena. Druhý doběhl v napínavém finiši s těsnou ztrátou Amant Gris s Markem Stromským, třetí skončila dvojnásobná vítězka slavného dostihu Sixteen vedená Josefem Bartošem. Po dostihu se deset minut řešil protest majitele stáje Hřebčín Albertovec, podle jehož mínění Váňa s Tiumenem Amanta Grise v cílové rovině blokovali. „Myslím, že měl místo pro dva koně podél bariéry, kdyby tam chtěl jít,“ řekl Váňa. Dostihová komise mu sice udělila pokutu 500 Kč za tísnění v cílové rovině, které však podle jejího mínění nemělo vliv na výsledky.

Skifař Synek ovládl veslařské MS

Skifař Ondřej Synek se stal historicky prvním českým mistrem světa ve veslování v olympijské disciplíně. Král letošní sezóny porazil na šampionátu na Novém Zélandu domácího obhájce prvenství Mahého Drysdala, třetí skončil Brit Alan Campbell. Osmadvacetiletý Synek letos vyhrál všechny závody Světového poháru i mistrovství Evropy a svůj životní rok zakončil i triumfem na jezeře Karapiro. Do finále sice veslař pražské Dukly postoupil z druhého místa za Drysdalem, jenž ovládl předešlé čtyři šampionáty, ale v bojích o medaile byl nejllepší.

Tenista Lendl porazil v ostravské exhibici Švéda Borga

Tenista Ivan Lendl se vrátil do rodné Ostravy vítězně. Někdejší první hráč světa porazil v páteční exhibici Advantage Tennis III v Ostravě Švéda Björna Borga 6 : 4 a 7 : 6. Padesátiletý Lendl se letos objevil na kurtu po šestnáctileté pauze a první výhry se po pěti prohrách a remíze dočkal právě v pátek v Ostravě. „Slavit nebudu, ale říkají, že šťastná je třináctka, teď možná i sedmička. Samozřejmě, že jsme se trochu naběhali, ale taky jsme se na kurtu pobavili a věřím, že diváci také,“ řekl Lendl v rozhovoru na kurtu, zatímco obecenstvo ocenilo legendárního hráče potleskem vestoje. „Měl jsem šance, ale Ivan hrál dobře. Doufal jsem, že bych mohl vyhrát, ale jsem rád, že jsem si tady mohl zahrát,“ uvedl Borg.

Králem české cyklistiky za rok 2010 byl vyhlášen biker Jaroslav Kulhavý

Mistr Evropy a stříbrný medailista ze světového šampionátu v cross country horských kol ukončil dvouleté panování silničáře Romana Kreuzigera. Jaroslav Kulhavý vyhrál anketu Českého svazu cyklistiky poprvé.

Cyklokrosař Zdeněk Štybar si upevnil pozici jedničky světového žebříčku

Vítěz obou dosavadních závodů Světového poháru a dvou podniků Superprestige nasbíral od začátku sezóny 780 bodů a má v čele pořadí UCI suverénní náskok 308 bodů.

Krasobruslař Verner je po krátkém programu na GP v Pekingu třetí

Český krasobruslař Tomáš Verner je po krátkém programu v závodě Grand Prix v Pekingu třetí. Čtyřiatřicetiletého mistra Evropy z předloňského roku v pátek v čínské metropoli předčili pouze Francouz Brian Joubert a Japonec Takahiko Kozuka. Čínský pohár, třetí díl Grand Prix, je pro Verneru prvním startem v nové sezóně, v níž se chce po nepovedeném olympijském roce vrátit mezi světovou elitu.

Zemřel dvojnásobný hokejový mistr světa Eduard Novák

Ve věku třiašedesát let náhle zemřel dvojnásobný hokejový mistr světa Eduard Novák. Bývalý reprezentant a později i trenér získal zlato na světových šampionátech v letech 1976 a 1977, s Kladnem slavil pětikrát titul v domácí soutěži a také triumf v Poháru mistrů evropských zemí. Letos v květnu byl uveden do Síně slávy českého hokeje. Novák se zúčastnil i olympijských her v letech 1972 v Sapporu a 1976 v Innsbrucku, odkud si přivezl bronz a stříbro. V reprezentaci odehrál 113 zápasů a vstřelil 48 branek.

VZPOMÍNKA

PhDr. Marie Provazníková

Bývalá náčelnice ženského Sokola v ČSR, předsedkyně Mezinárodní tělocvičné organizace a místopředsedkyně svobodného Sokola v zahraničí, se narodila 24. října 1890 v Praze. Do exilu odešla v roce 1948, když si uvědomila, že v Československu nebude po únoru 1948 činnost Sokola možná. Jako náčelnice vedla ve vlasti tři slety (1932, 1938 a 1948). V exilu vedla sokolské cvičitelské školy v USA, Kanadě i v Evropě. Také vedla sokolské slety v zahraničí – v roce 1962 ve Vídni a v roce 1967 v Montrealu. V osmdesátých letech minulého století vyšla v Mnichově její vzpomínková kniha *To byl Sokol*. Marie Provazníková zemřela 11. ledna 1991 v Almontu v USA.

**Tělocvičná jednota Sokol Vídeň III/XI
vzpomene**

110. VÝROČÍ SVÉHO ZALOŽENÍ

při tradičním vánočním odpoledni,
které pořádá
společně s Českým srdcem Vídeň III/XI

dne 11. prosince 2010 v 15 hodin
ve Slovanské besedě,
Drachengasse 3, 1010 Wien

Světobčan Jakov Bararon

aneb

S ruksakem přes celý svět a život

O tom, že život píše příběhy, jaké by si člověk nevymyslel, jsem se ve svých textech zmínil již mnohokrát. Na klinice, kde pracuji, se denně setkávám s množstvím lidí, kteří tam po několik týdnů docházejí na terapii, a to je dostavující doba na to, abych se mnohé dozvěděl, aniž bych se ptal. Někde uvnitř své bytosti jsem pořád zůstal knězem. Lidské osudy mne zajímají a ti, kdož se mi s nimi svěřují, možná přede mnou nemají tolik zábran jako před jinými lidmi.

Takto jsem se seznámil i s Jakovem Bararonem. Tohoto sympatického, usměvavého muže, mluvícího trochu těžkopádnou němčinou, z něhož vyzařuje optimismus, ba až radost, upoutaly mé fotografie, které momentálně visí na stěnách naší nemocnice. Až při řeči s ním jsem zjistil, že on je na rozdíl ode mne skutečným umělcem, známým malířem, který vystavoval snad již na všech kontinentech. Další okolnosti jeho života už tolik optimistické nejsou. Co zažil tento člověk, který je ztělesněním optimismu a radosti?

Narodil se v roce 1939 v Bělehradě zámožným židovským rodičům, majitelům firmy, v době, kterou mu nadělil osud. (Slovo osud zaznívá z jeho úst velice často.) Začátkem druhé světové války fašisté Srbsko okupovali, Židy vraždili a svázeli do koncentračních táborů. Otce malého Jakova popravili, matku odvezli do koncentračního tábora v Mauthausenu. Chlapce se ujala srbská rodina zaměstnanice, který před válkou pracoval ve firmě jeho rodičů. Matce se se štěstím podařilo koncentrák přežít, po válce se do Srbska vrátila a vyhledala svého syna, kterému v té době bylo už sedm let. Ve snaze zapomenout na krutost války a vyvlastnění firmy s ním odešla do Francie, kde se po několikaletém pobytu rozhodla stejně jako mnoho jiných souvěrců pro odchod do nově vzniklého státu Izrael. Jakov si zde rychle zvykl, jako dobrý žák se zdokonalil v hebrejštině a pomalu se chystal na vojenskou službu.

Jenže matka si v Izraeli zvyknout nedokázala a nakonec se v roce 1957 rozhodla vrátit zpět do Jugoslávie. Jakov šel s ní. Dnes říká: „Es war ein fataler Fehler – byla to má osudná chyba. Měli jsme zůstat v Izraeli, matka by si časem určitě zvykla a mohli jsme být uchráněni mnoha jiných křivd.“

V Sarajevu absolvoval střední školu zaměřenou na užité umění a pak i obor grafiky a designu na vysoké umělecké škole. Díky zvláštnímu stipendiu dostal v letech 1961–1966 možnost vystudovat slavnou Académie des Beaux Arts v Paříži. Po jejím dokončení působil jako grafik a malíř. Pak přišla válka v roce 1992, rozpad Jugoslávie a krutosti jednoho balkánského národa vůči druhému. Jakov ani jeho matka, stigmatizovaní hrůznými prožitky světové války, nedokázali této vzájemné genocidě přihlížet a rozhodli se pro útěk. Dostali vízum přes Rakousko do Kanady. Jakov byl již proslulým malířem, kterému při rozpoutání války na Balkáně nabídl hned několik rakouských umělců přístřeší. Přemlouval tedy matku k cestě do Rakouska, ne až do Kanady. Jenže matka, která zažila rakouský koncentrační tábor, o tom nechtěla ani slyšet a uchýlila se do švýcarského Vevey, kde jí byl poskytnut azyl, zatímco Jakov se usídlil ve

Vídni a pokračoval tam ve své tvůrčí činnosti. Svou matku, která ještě stihla napsat o osudu jejich rodiny knihu, pravidelně navštěvoval až do její smrti v roce 2002. „Jenže koho dnes zajímá holocaust,“ podotýká.

Sám je nyní postižen velice těžkou nemocí. Přes tuto nemoc a přes veškeré utrpení, které musel spolu s matkou podstoupit, zůstal pozitivním a nezatrpklým člověkem, a prý taková byla i ona. Když se ptám, jak je to možné, odpovídá mi: „Ani nevím. Jsem sice Žid, ale nikdy jsem nepatřil mezi velké praktikanty naší víry. Jestli mám v sobě něco pozitivního, tak je to osud – a ti moji předkové, hlavně matka.“

A pak mi vyprávěl příběh, který prý nejlépe vystihuje, jaká jeho matka byla: „Když jsme po druhé světové válce utíkali do Paříže, kde nám byl přislíben azyl, měli jsme s sebou jen dva kufry, v nichž bylo celé naše tehdejší jmění. V Miláně, kde jsme přestupovali na vlak, musela matka koupit jízdenky do Paříže. Na nádraží bylo hodně lidí, a tak mi povídá: »Hele, teď tady stůj, ani se nehni z místa, hlídej ty dva kufry, já hned přijdu.« Jenže já byl tehdy malý kluk, ani ve snu mě nenapadlo, co by se mohlo stát, a tak jsem jen čuměl na ten ruch kolem sebe a ani si nevšiml, že kufry někdo ukradl. Když se matka vrátila, vykřikla, kde jsou kufry. Začal jsem brečet, že nevím. Matka se však okamžitě uklidnila a řekla: »To nevadí, hlavně že se ti nic nestalo. V Paříži nám snad nějaké hadry dají.« Šli jsme pomalu k vlaku a vtom nás doběhli dva četníci. Vedli muže, který nesl naše kufry. Ptali se, jestli nejsou ty kufry naše, že se jim ten člověk zdá podezřelý. Matka mi nenápadně stoupla na nohu, abych mlčel, a četníkům odpověděla: »Ne, to nejsou naše kufry, asi opravdu patří tomu pánovi.« Pak mě vzala za ruku a šli jsme pryč. Po chvíli nás doběhl ten mladý muž s kufry, v očích měl slzy. Četníci ho pustili a on hnán výčitkami svědomí nám ty kufry vracel. Úpěnlivě prosil o odpuštění. Matka se na něho podívala a řekla: »To nic není, všechno je v pořádku.« Vzala kufry a mohli jsme pokračovat v cestě. Už nikdy pak o tom nemluvila.“ Jakov se odmlčel a pak dodal: „A taková byla celý život. Pořád jen odpouštěla a zapomínala. Jen na koncentrák v Rakousku zapomenout nedokázala.“

Jemný hlas pana Bararona ztichl. Hleděl jsem na jeho usměvavou tvář. Najednou se mě zeptal, protože i on ví o mých nemocech: „Víte, který lékař by nám mohl pomoci?“ Chvilí bylo ticho a pak jsme oba zároveň vyhrkli: „Pán Bůh, jiný lékař na světě nám nepomůže...“

Inu, ponechme teď mé i jeho zdraví stranou. To, co bych rád na jeho příběhu zdůraznil, je ten jeho optimismus, ta jeho nezatrpklost, ta jeho ochota a tichá snaha začínat stále znova, nenechat se ubít křivdami a těžkostmi, které život přináší. Brát život jako určitý osud, jako šanci pro konání dobra, jako šanci žít tak, aby měl navzdory všemu smysl.

Petr Žaloudek, Vídeň 6. 11. 2010

Smysl rekonstrukcí bitev

Obrovský vzestup různých rekonstrukcí historických válečných střetů v České republice vcelku logicky vyvolal diskusi o smyslu podobných akcí. Jde o pouhé pestré divadlo pro diváky a o zábavu duševně trochu vyšinutých lidí, kteří všechen volný čas tráví hraním si na vojáký? Například rekon-

strukce bojů na řece Isonzo (Soči) v době první světové války, která proběhla letos na podzim v Třemošné u Plzně, však nabídla i další rozměr podobných akcí. Boje na Soči na italské frontě patřily bezpochyby mezi nejkrutější střety, kterých se účastnili rakouští vojáci. Společně s boji na Piavě se konflikty hluboce vryly i do rodové paměti mnoha Čechů, kteří v těchto mohutných konfliktech bojovali. Postupně však jasné barvy vzpomínek vybledly a i nejjasnější tvary v paměti začaly ztrácet obrysy. Rekonstrukce bojů u Caporetta v roce 1917, které se účastnily dvě stovky členů klubů vojenské historie z Česka, Polska, Slovinska a Německa, však opět s brutální otevřeností připomněla veškerou krutost prvního celosvětového válečného konfliktu a zákopové války. Diváky vyděsil řev těžkých kulometů, i když střelily slepými náboji, a doslova jim zatrnulo, když se italské zákopy zahalily do oranžového dýmu simulujícího útok bojovým plynem. Hrůznou atmosféru dokresloval oheň plamenometu, hořící trosky letadel, ostré povely velitelů a nařikání raněných. Bojů se tehdy zúčastnili i vojáci z proslulého 35. plzeňského pluku. Rekonstrukce bitev ovšem ukazují realitu vojenského života v úplně jiném světle než rozjásaný pochod opěvující „Pětatřicátníky, chlapce jako květ“. A bylo by dobře, kdyby se na tuto odvrácenou stranu, plnou špíny a animálního strachu, nezapomínalo ani v současném světě, který jako by uvěřil možnosti aseptické války v pohodlí domova. (MaFr)

Co si přál duchodce k Vánocům?

Spíše by bylo říci, co nepřál. Třeba získat totální zubní protézu. Pivaři prý nevyčutnají zlatavý mok na patře a lahodí si pouze buňky na jazyku...

Není ani dobré se věnovat filozofii a zabývat se otázkami, jaké si klade protestantský teolog Paul Tillich. Odkud pocházíme, jaký je smysl naší existence, kam posléze mizíme a proč musíme snášet bolest a smrt.

Také třeba, co je čest. Možných vysvětlení, která poskytují různá náboženství s nepochopitelnou jistotou, je mnoho. Jsa skeptikem školy pyrrhonské, mohu si vybrat, jestli se budu těšit na setkání s protivnými příbuznými kdesi na obláčku, nebo rozptýlen jsa v kosmu, potkám Alláhovou raketu letící třeba do Brd.

Raději se však potěším s kamarády na adventním dýchaní s dobře chlazeným veltlíkem, kdy řešíme, zda cibuli bolí, když ji krájíme do guláše...

Také nestojím o to, aby mi před Vánoci někdo doporučil jakoukoliv dietu a hnal mě na jaterní testy. Zentiva a Slovafarma vyrábějí léky jako o závod. Díky reklamní masáži začnete mít dojem, že když jich nesníte týdně alespoň dvě kila, blízká smrt vás nemine. Když jsme se u tohoto pojmu, nelze nevzpomenout vyprávěnku jednoho pana doktora o tom, jak umíral dědeček v kruhu rodinném. A když se ho ptali, co by si přál, odvětil: „Pošlete mi pro pivo.“ Vyrožili mu, že je nemocen a jeho pan doktor by se zlobil. Staře-

ček se otočil ke zdi a zamumlal: „Tak mi polibte prdel“ – a umřel.

Pivo má léčivou moc. Jednou jsme s přítelem zachránili život spisovateli Honzovi Šmídovi i ostatním dědkům, neb jsme do přetopeného pokoje jedné vinohradské nemocnice propašovali orosený džbán velkopopovické de-sítky. Pacienti popili a druhý den šli domů. Pouze jednomu to přítomná baba zarazila a taky v noci umřel. Konečně se tak dostáváme k tomu, co si má duchodce přát od Ježíška.

Tedy slivovici jako aperitiv (dilatace cév), krevety v jogurtové kořeněné omáčce na broskvi (jóđ, ovocný balast), rybí polévku maďarského typu (halászlé), marinovanou šti-ku v rosolu (příprava žaludečních šťáv), smaženého kapra s bramborovým salátem (karcinogeny a cholesterol), tře-boňského Regenta (trávicí katalyzátor), moravského chla-zeného Müllera (slunce to pálavské), překapávanou kávu s francouzským koňakem (něco pro duši), závin (podle naší stařenky). To vše *per os*. Jak jinak.

K dobrému jídlu patří i hudba. A protože velké nákup-ní řetězce prokládají své informace o stálém zlevňování křesťanskými koledami již od září, nezbyvá, než se obrátit na jiná dílka. Nejlépe něco od citolibských kantorů. A dá-rek pod stromeček? Abych nezapomněl, tak jsem si ho nakreslil.

Komentář:

„Nám, nám narodil se,“ píše se o Vánocích.

Jenže kdo?

Ježíš na deset způsobů

Ježíš, nazývaný Kristus, se kterým jsou spojeny oslavy vá-nočních svátků, je snad nejvyvlastněnější osobou dějin. Jako by jeden Ježíš nestačil. Lidé jich potřebovali hned ně-kolik. Výsledkem je přehlídka dosti pozoruhodných mo-delů.

Ježíš neexistující: V rámci historických paradoxů přišla epocha, kdy byla v některých zemích popírána existence Ježíše jako takového. Nebyl, není, a tím pádem ani nebude. Jeho stoupenci nechť odevzdají majetek a někde v koutku tiše uspokojují své náboženské potřeby, když nedají jinak. Neexistující Ježíš byl vynálezem především sovětských pro-pagandistů. Oč méně Ježíš podle nich existoval, tím více byl potlačován. Celá věc nakonec nabrala až psychiatrické rozměry. Monstrózní aparát propagandy se věnoval boji proti někomu, kdo údajně není. Bylo to donkichotské, ale tak nějak bez toho milého španělského koloritu.

Ježíš první komunista: Tak jako vstal křesťanský Ježíš z hro-bu, povstal nakonec i neexistující Ježíš z nicoty a stal se pro změnu prvním komunistou. Byl koneckonců chudý a nelíbil se panstvu a panstvo jemu a také byl proti teh-dejším imperialistům. Protože však Ježíš nečetl ty správné spisy, které by mu otevřely oči úplně, stejně jako je nečetl třeba Jan Hus, byl pokrokový jen relativně. Nedostatečně například bojoval proti unipolárnímu pojetí světa, tvrdošij-ně zastávanému římskou supervelmocí. Majetky kritizoval, ovšem nejen majetky boháčů, ale všechny, což je dětská nemoc levičáctví. Nějaký majetek přece zůstat musí, při-nejmenším funkcionářům. Na druhou stranu nezakázal Ježíš majetek boháčům ani nevyzval k jeho zabavení, což je nedůslednost.

Ježíš sladký pastýř: Tohle je vyloženě reakční ježíš. V plné slávě se objevuje v 19. století a k jeho image patří nezbytná bílá noční košile, sem tam ovce a horoucí rudé srdce. Horoucí srdce a čisté ruce byly vyhrazeny čekistům a o symbolice bílé barvy raději nemluvit. Prostě maloměstácký přežitek.

Ježíš zdroj DNA: Přelom tisíciletí přinesl nové designy. Většinou jde o to, že Ježíš měl podle některých spisovatelů potomky, protože Máří Magdalena mu nebyla přítelkyní v tradičním, ale v moderním slova smyslu. Nic nového pod sluncem. Takové pamflety se psaly již ve starověku a dnes oprášené vypadají jako novinka.

NASA Ježíš: Nám, nám narodil se díky počítačové technologii. Aspoň to tak tvrdili širitelé fotografie, která kolovala v devětaosmdesátém roce mezi českými katolíky. Expertům NASA se prý podařilo na PC rekonstruovat Ježíšovu tvář ze slavné relikvie turínského plátna. Po dvou desetiletích na nás počítačově upravený Spasitel už nedělá takový dojem, protože jsme zvyklí. Tady to spíš než na vědu vypadá na photoshop.

Ježíš neurotik: V 19. století dospěli někteří věřící k názoru, že Ježíš chtěl už dávno lidi za jejich hříchy potrestat, ale Panna Maria drží jeho trestající ruku. Vypadá to potom tak, že Ježíš neví, co chce, a potřebuje psychickou oporu, aby se nerozrušil. V Novém zákoně se tak sice nechová, ale lidi občas napadne, že přísnost být musí. Zvláště na ty odvedle a jinou lůzu. Navíc každý ví, že bez protekce to na světě nejde.

Ježíš dobrý partyzán: To je určité osvěžení. Pojem Ježíš dobrý partyzán vymyslel kdysi spisovatel Jan Křesadlo, když parodoval teze latinskoamerické teologie osvobození. Teologové z Latinské Ameriky studovali v Německu, kde na univerzitách kvetl marxismus pozoruhodnými květy dlouho poté, co i na Východě lid nahlédl, že tahle kytky je příliš masožravá.

Ježíš byznysmen: Dva roky po revoluci se objevila kniha Ježíš chce tvůj obchodní úspěch. Věcně tomu není co vytknout. Proč by měl chtít Ježíš něčí neúspěch? Ale stejně to zní nějak divně.

Ježíš kámoš: Svatopluk Karásek v písni o tom, jak Ježíš buší hříšníkovy na dveře: „Má v ruce tašku a v ní flašku, chce s tebou slavit večeri.“ To je příjemný Ježíš, ale bez ideje Posledního soudu trochu k ničemu.

Ježíšek: Nejlepší verze Ježíšova je nakonec český Ježíšek. Neviditelný, komerčně tedy nevyužitelný. S historickým Ježíšem nějak souvisí, byť není úplně jasné jak. Ale musí to být on, protože má něco společného s dítětem v betlémské staji.

Jan Jandourek – *Reflex* 51-52

Slovo dalo slovo...

aneb:

Vesničko má hospůdková...

Koncem října v Česku proběhly komunální volby. Na rozdíl od parlamentních voleb, ve kterých se pak sestavuje vláda podle toho, kolik hlasů dostala ta která strana, v těchto komunálních volbách v mnoha vesnicích zvítězili buď nezávislí, anebo členové malých stran, jako např. Hasičská strana nebo strana Za hezčí vesnici apod. Lidé ve vesnicích se znají a tak volí ty, kteří se jim zdají nejlepší.

O víkendu jsem byl na Moravě. Protože se jedná o konkrétní vesnici a konkrétní jména, budu teď raději opatrný a některé detaily si nechám jen pro sebe. Vše ostatní je pravdivé.

Vesnice, o které budu psát, leží asi 30 km západně od Brna. S přítelem, který tam bydlí, jsme šli v sobotu do místní hospody na pivo. Není nad české pivo a hospodskou atmosféru. Vše se točilo kolem posledních voleb, kolem nově vytvořené obecní rady, starosty atd. Ten můj přítel mi říká: „Petře, představ si, co se přihodilo mému kolegovi z práce. Je ze sousední vesnice a pracujeme jako elektrikáři v jedné velké firmě ve vesnici XY. Včera mne pozval na oslavu svých padesátin do hospody. Bylo tam několik kolegů z práce, několik jeho známých z jeho vesnice, pár příbuzných. Ten můj kolega je starý mládenec. Nikdy se neoženil a žije sám se svou matkou. Trochu podivín, ale jinak dobrák od kosti, jaké dnes neuvidíš. Je nejen velice pracovitý, ale je nesmírně chytrý, snad není na světě věc, které by nerozuměl. Lidé z jeho vesnice a ze sousedních vesnic k nim nosí vše možné na opravu. Když se někomu pokazí vysavač, jde za Pepkem. Když jinému nefunguje rádio či televize, jde za Pepkem. Když někomu nefunguje pračka či hodinky, jde za Pepkem. Můj známý je myslivec, nefunguje mu dobře dalekohled – a to je speciální a drahá optika. Než by s tím šel do profesionální opravny, tak to šel zkusit u Pepka. A Pepek mu to opravil. Ten člověk má snad zlaté ruce, na co sáhne, vše opraví. Jiného takového člověka snad ani neznám. Jen si myslím, že je až příliš dobrák: on si totiž od nikoho za ty opravy nic nevezme. Všem to dělá zadarmo na úkor svého času. No a představ si, teď když byly ty volby, přišlo za nim pár lidí, že by měl taky kandidovat. »Co vás to napadá,« říkal všem. »Já na to nemám ani čas ani vlohy.« Jenomže ti lidé ho natolik přemlouvali, že jim nakonec řekl: »No tak dobře, napište mne do seznamu, ale až na úplně poslední místo.« A pak to pustil z hlavy. Co se však nestalo? Ze všech kandidátů dostal nejvíce hlasů! To jsi měl vidět, jak se vyděsil. V pondělí po volbách mi to říkal v práci, celý nešťastný, že co má teď dělat, že on neumí ani psát ani mluvit, že on to opravdu nemůže dělat. Řekl jsem mu: »No, souhlasil jsi s tím, aby Tě volili, teď se tomu nemůžeš vyhnout.« Bylo mi ho ale líto, protože bylo vidět, že on opravdu na to nemá, aby teď řídil obec. A tak jsem mu řekl: »Zkus tedy navrhnout, ať vyberou za starostu toho člověka, kterého strana dostala nejvíce hlasů, a že ty budeš jenom členem zastupitelstva.« A tak to i udělal. Nebyl s tím žádný problém. Starostové jsou voleni na plný úvazek na čtyřletou funkci a mají vysoký výdělek. On se někdo rád najde, kdo tu funkci převezme...“. A jak mi to ten můj přítel takto vykládal, slyšeli jsme, jak od sousedního stolu pár chlápků, kteří již v sobě měli očividně pár piv, vtipně vykládali o Pepkovi a smáli se, jaký je to prý vůl... Jeden z nich, mimochodem pracující v té stejné firmě jako řidič nákladní dodávky, dosti nahlas říkal: „Když ten Pepek nemá rozum, tak ať si nadále dělá toho elektrikáře. Vždyť ten plat starosty by se mu hodil alespoň na opravu domu, který mu již padá na hlavu a mohl by si taky koupit nějaké normální auto a nejezdit v té starodávné rezavé škodovce. To já si v naší firmě přivydělám zcela lehce, když někomu vezu nějaké elektrické kabely či rozvodové skříně, zásuvky nebo jiný materiál. Vždy se mi podaří z toho množství pár kousků dát stranou a pak to prodat. A kromě toho si občas

vezmu bloky na naftu, protože mne nikdo nekontroluje. Ale když je blbec, tak ať je blbec...”

Inu, kdyby to vše nebylo tak trochu k pláči, bylo by to vlastně k smíchu. Neopakovatelná atmosféra hospody, kouř, způsob, jak si dělali chlapi legraci na adresu Pepka – v něčem to bylo opravdu groteskní...

Jenže mně do smíchu nebylo. Přesto, že jsem nedokázal posoudit, nakolik měl řidič nákladáku pravdu, jestli se před chlapama jen nevytahoval, jak je chytrý a dokáže si přivydělat načerno, jsem měl z toho všeho dosti blbý pocit. Ptal jsem se svého přítele, který zná i Pepu i toho druhého člověka, jestli si myslí, že to může být pravda. O tom kradení. „No jasně, že krade. Ten podnik fungoval ještě za komunismu a dodnes tam tak trochu převládá mínění: Kdo nekrade, okrádá svou rodinu...!“

Nechci teď působit jako moralista, ale pár slov mě na základě této scénky přece jen napadá: Je všeobecně známo, že v České republice kvete korupce. Prorostla jako podhoubí z nejbanálnějších a nejběžnějších způsobů chování lidí všedního života do sfér života podnikatelů, politiků a celé společnosti. Každá předchozí i nynější vláda si dává za jeden z hlavních úkolů právě vymýcení korupce.

Již několik let se zajímám o etikoterapii, kterou vyučuje a hlavně praktikuje dr. Vladimír Vogeltanz. V etikoterapii jde o to dát věcem správný řád a hodnotu. Jestli to dokážeme, pak dokážeme lépe zvládat svůj život, své zdravotní problémy, ale taky vše, co souvisí s prací, volným časem, úctou k jiným, ale i k sobě. Jako člověk chovající se dle etiky nebudu dělat nic, co bude okrádat jiného, ale ani sebe sama. Jako etický člověk budu ctít a vážit si jiného člověka ne kvůli tomu, co dokáže, ale proto, že je – že je to člověk. Člověk by se měl chovat tak, aby věděl, co si může dovolit, na co má, nebo nemá, kde končí hranice nejen jeho možností a sil, ale taky omezování svobody a začátek omezování svobody jiných. Jako člověk chovající se dle mravních zásad budu dbát na to, zda využívám svou energii tak, abych měl dostatek energie nejen pro druhé,

ale taky pro sebe... Mohl bych pokračovat dál. Ale vraťme se k Pepkovi a jeho kolegovi. Na první pohled se nám zdá jako klasický případ korupčního chování jednání řidiče. Pro někoho je to možná zcela evidentní, i když z určitého úhlu pohledu, např. z úhlu pohledu řidiče a jemu blízkému prostředí, se to může jevit zase jako zcela normální věc.

Svědomí si musíme asi trochu vychovávat, abychom byli vnímaví k tomu, co nám říká. Ale je chování Pepka taky v pořádku? Je hezké, když o někom dnes někdo řekne: Je to dobrák od kosti, jakého dnes nenajdeš. Ale co ten jeho neopravený dům? Co to staré auto? Co ten jeho podivínský život, bydlení s matkou, nedostatek času sám pro sebe, neschopnost říct si o pár korun za věci, které spravuje, neschopnost říci ne? Vždyť kdyby museli lidé z té jeho vesnice jezdit autem do Brna či jiného většího města, kde jsou servisní firmy na výroby, které jim on spravuje, kolik peněz by ušetřili už jen za tu cestu? A to nemluvíme o čase, osobním volnu, které má mnohem vyšší cenu... A co to prastaré motto: Hoden je dělník své mzdy?

Jakkoliv se na tyto dva typy lidí dívám, nemohu říct, že by mi byl kterýkoliv z nich sympatický. A to nemluvíme už o té alibisticky smýšlející skupině lidí, které vyhovuje nejen to, že Pepa si za svou práci pro ně nic nevezme, ale že ho pak ještě navrhnou na starostu. Vždyť oni se mu vysmívají, oni ho vůbec neberou vážně.

Nějak se do toho teď zamotávám, začínám tomu nerozumět a nevím, kdo mi má být v celém tom případě sympatický. Možná by to byl dobrý námět na vytvoření scénáře pro film typu: „Vesničko má středisková II.“ Ten pověstný český humor, ta ochota smát se sám sobě. Ach ano, to asi Češi umějí. Umějí dobře udělat film a pak se zasmát a říct: „Je to ze života.“ Humor určitě k životu patří. Ale nepatří snad k životu i trochu vážnosti, poctivosti a hlavně etiky, abychom se k sobě navzájem chovali s větším respektem a úctou?

Peter Žaloudek, 21. 11. 2010

Srdečně zveme **2. února 2011 v 19:00** v rámci Kulatého stolu *Úspěšní Čecho-Rakušané – moderní integrace* na literární pořad, ve kterém Vám představíme Dipl. Ing. **Radovana Dršatu** a jeho autobiografickou knihu s názvem *Kolíne, Kolíne... stálo to za to* – vzpomínky na otce redaktora v totalitní době v bývalém Československu. Ukázky z knihy čte pražský herec Jiří Brož. Pořad moderuje Mag. Dr. Marie Brandeis, Kulturní klub. Kde: České centrum Herrengasse 17, 1010 Vídeň

Radovan Dršata (1952) pochází z Kolína, kde prožil dětství a dospívání až po maturitu na gymnáziu. Vystudoval ČVUT a disertační práci obhájil na vídeňské Wirtschafsuniversität. Práce u různých počítačových firem ho zavedla nejdříve do Prahy a později do Vídně, kde žije dodnes. Je ženatý s lékařkou a má dvě dcery. *Kolíne, Kolíne...* je jeho literární prvotina. Knihu vydalo nakladatelství Prostor.

Kulturní klub pořádá:

Romantické siluety v české a slovenské literatuře – k 200. výročí narození K. H. Máchy se nazýval náš čtvrtý domácí literární pořad v rámci Evropského dne jazyků. Čtení v českém a slovenském jazyce se již tradičně uskutečnilo 26. 9. v restauraci Böhmerwald rodiny Stuchlíkových. Původně byl naplánován program k poctě českého spisovatele Karla Čapka, určující osobnosti české meziválečné literatury, od jehož narození uplynulo v tomto roce „pouhých“ 120 let. Protože pořady jako čtení či promítání filmového zpracování z díla Karla Čapka jsme již v minulosti několikrát organizovali, rozhodli jsme se, že tématem večera bude romantismus v české a slovenské literatuře na počest nejvýznamnějšího představitele českého romantismu Karla Hynka Máchy u příležitosti jeho dvoustého výročí narození. Ale na Karla Čapka nebylo zapomenuto.

Poté následovaly úvodní referáty Dr. Marie Brandeis a Andrey Ozábalové k dané tematice a seznámení s vybranými autory a ukázky z děl. I když zájemců o tento večer nebylo mnoho, ti, kteří přišli, odcházeli domů s dobrým a spokojeným pocitem. Večer se rozhodně vydařil.

Otakar Slavík zemřel

Ve středu 3. listopadu 2010 ve Vídni neočekávaně zemřel malíř Otakar Slavík. Rozloučení a uložení urny se konalo 25. listopadu 2010 v Praze na Olšanech.

Otakar Slavík se narodil 18. prosince 1931 v Pardubicích, patřil ke generaci, která výrazně poznamenala podobu českého umění šedesátých let 20. století. Jeho umělecká dráha začala na keramických školách, ze školy v Bechyni přestoupil na sochařskou školu v Hořicích. Poté studoval na Pedagogické fakultě UK v Praze u Karla Lidického a hlavně pak malbu u Martina Salcmana, který jej definitivně obrátil k malířství. Po škole se ocitá v okruhu umělců formující se UB 12 – Adrieny Šimotové, Václava Boštika, Jiřího Johna ad., soustředěných kolem Václava Bartovského. V šedesátých letech je vnímán v kontextu výstav nové figurace a nové citlivosti. Po podpisu Charty 77 emigroval v roce 1980 se svou ženou Duňou do Vídně, kde od té doby žil a pracoval. Od roku 1981 byl členem Künstlerhausu. Od devadesátých let s úspěchem vystavoval v Čechách. Když byla v roce 1992 otevřena v Národní galerii Slavíkova rozsáhlá retrospektiva, ukázalo se, že jeho tvorba patří k nejvýraznějším projevům českého umění druhé poloviny 20. století.

Měli jsme také možnost seznámit se s jeho tvorbou a umělcem samým na výstavě *40 Jahre Rückblick 1968-2008 – Integration in der Emigration*, kterou Kulturní klub uspořádal ve Vídni v Galerii TIME v roce 2008.

Vzpomínka pořadatelů: Malíř Otakar Slavík měl postavu a stisk zápasníka a vystupování dobráckého, šarmantního, usměvavého a bodrého staršího pána. Dělal si ze sebe legraci a vtipkoval o svém zdravotním stavu. „Na mě musíte nahlas! Já jsem skoro hluchý a ta hluchota hraničí trochu s tupostí,“ smál se, když přeslechl otázku. Byl jedním z mála umělců, kteří podepsali Chartu 77. K umění přistupoval s mimořádnou vážností a pokorou.

Čest jeho památce!

Helena Basler

Výbor a redakce Kulturního klubu

Nedělní fejetony Karla Čapka v Lidových novinách

Jméno

Měl bych nyní příležitost běhat rozčileně po všech redakcích a žádat o uveřejnění, že ačkoliv jsem „jakýsi elegantní muž“, ač se „seznamuji s dámami“ a jsem právě 31 let starý, „nejsem totožný“ s Karlem Čapkem, podvodníkem, který si „pod různými záminkami vypůjčoval prsteny“ a byl tuhle zatčen. Mohl bych; ale počkám, až bude protestovat vážený K. M. Čapek Chod, který je rovněž elegantní muž

přibližně nad 31 let.

Místo toho prohlašuji, že naprosto s mou osobou nemají co dělat všechny ty značka kč, které vidíte ve výkladních skříních; stojí-li vepřové někde 22 Kč, nemám s tím nic společného (...).

Redakční poznámka: Z technických důvodů přinese me ukázky z výběru českého a slovenského romantismu v dvojčísli leden-únor 2011.

Vzpomínka na Zdenu Sklenářovou

Před deseti lety, v úterý 7. listopadu 2000, zemřela ve věku čtyřiceti let v kruhu svých nejbližších Mag. Zdena Sklenářová (*28. 3. 1960). Zdena otevřeně o své nemoci nikdy nemluvila, pouze naznačovala, a já jsem byla přesvědčená, že po zdařilém odstranění plicního nádoru zákeřnou nemoc definitivně přemohla.

Do Rakouska přišla v roce 1980, sama si nesmírnou pracovitostí financovala studium. Na vídeňské univerzitě vystudovala obor překladatelství a tlumočnictví (Č – N). Své povolání měla velice ráda.

Nezištně a obětavě pracovala dlouhá léta ve výboru a redakci Kulturního klubu, zajišťovala technickou a grafickou úpravu časopisu a s jejím úsilím je od roku 2000 spojen i nový vzhled měsíčníku Klubu, jehož byla technickou šéfredaktorkou. Jako místopředsedkyně Kulturního klubu zastupovala Klub v Poradním sboru české menšiny při Spolkovém kancléřství.

Byla věcná, uměla nekompromisně vyjádřit své mínění, ale i chápat a omluvit. Nesnášela schůze, a proto se s ní rychle a dobře schůzovalo. Byla spolehlivou pracovnící, kamarádkou, báječnou matkou dvou malých synů Thomase a Dereka, pro které nechala na zahradě svého domu v Neuhaus an der Triesting postavit bazén, na který byla právem pyšná. S radostí mi jednou vypravovala a později ukázala, že právě do zahrady zasadila okrasný strom, jablíčko mallus. Nesmírně ráda řídila velká osobní auta, milovala rychlost, ale i bezpečnost. Vždy musíme, Richard a já, na Zdenu myslet, když společně jedeme okolo jejího bývalého domu, někdy se zastavíme i na tamním hřbitově, kde je její hrob. Těm, kdo ji znali, zůstane tak jako mně v paměti jako bystrá, inteligentní mladá žena, překypující elánem, kterou ze života vytrhla smrt nespravedlivě příliš brzo.

ing. Helena Baslerová, Richard Basler
Kulturní klub

Wolfgang Amadeus Mozart českýma očima

Tomu, kdo se vypravil v sobotu 25. září do Slovanské besedy na přednášku muzikologa Viktora Veleka, připravil tento již v menšině známý přednášející velké překvapení. Jeho přednášku doprovodil na klavír několika hudebními ukázkami skladatel a hudebník Pavel Koutník.

Oběma se podařilo připravit pestré pásmo o W. A. Mozartovi z perspektivy, která není obvyklá. Hudební génius byl představen očima české hudební kultury. Zároveň se přednášející pokusil o to najít okamžiky, kdy se česká kultura otiskla do tvorby a života W. A. Mozarta. Viktor Velek upozornil na to, že při výzkumu mozartovského kultu je

třeba brát v potaz vše skutečné, možné, tradované i vymyšlené. Protože to vše zakládá Mozartovi v českém prostředí takovou popularitu, kterou by mu mohl závidět každý hudební skladatel mimo Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka.

Publikum ocenilo oba účinkující vřelým potleskem a dalo najevo, že spojení vědy a umění v rámci přednášky o umění je mu více než sympatické. Nezbyvá než si přát, aby se brzy naskytla příležitost podobného pořadu, v němž by Viktor Velek a Pavel Koutník měli možnost opět spojit své síly. Nejlépe pak při nějakém ohlédnutí do dějin hudebního života české Vídně.

Přednáška byla dobře navštívena. Akademický spolek si velmi cení účasti některých osobností českého menšinového života ve Vídni, jako předsedy Školského spolku Komenský ing. Karla Hanzla, ředitelky gymnázia Mag. Heleny Huberové a ředitelky obecné a sekundární školy Mag. Jany Hanzlové.

*Dr. Helena Klein-Watryczová
předsedkyně A. S.*

Skvělým provedením muzikálu *My Fair Lady* oslavila vídeňská Vlastenecká omladina 125. výročí svého vzniku

V divadelním sále Školského spolku Komenský ve Vídni 3 uvedla skupina nadšenců z Vlastenecké omladiny světově známý muzikál *My Fair Lady*. V choreografii Eriky Vodanské a pod režijním vedením Viktora Vačury nastudovali ochotníci spolku během mnoha měsíců divadelní představení, na které bude většina diváků ještě dlouho vzpomínat. Inscenovat amatérsky tak známý kus znamenalo značnou odvahu a jeho nastudování si vyžádalo nekonečnou řadu hodin při zkouškách. Snaha byla korunována dvěma podařenými představeními se skvělými výkony všech členů souboru.

Obtížné přestavby mnoha obrazů na otevřeném jevišti, prováděné pouze při ztlumeném osvětlení, zvládli herci sami tak bezchybně, že by na to mohla být hrdá i profesionální technika. Během několika okamžiků se jeviště změnilo z tržiště v Londýně na pracovnu profesora Higginse nebo na hlediště koňských dostihů v Ascotu.

V roli Elizy mohli diváci obdivovat kouzelnou Kateřinu Andrejsovou. Skvěle a přirozeně zvládla proměnu z prosté a nevzdělané květinářky ve hvězdu londýnské snobské společnosti. Zbyněk Háder, osvědčený host z ochotnického sboru spřátelených Boleradic, výborně ztvárnil roli svérázného a obhroublého jazykovědce profesora Higginse, který pravidelně přiváděl do rozpaků svou elegantní matku v podání Aničky Vačurové. Plukovník Pickering v provedení Tomáše Procházky byl vzorem anglického gentlemana a morální podporou Elizy.

V komické, vděčné roli popeláře Alfreda Doolittlea vynikl Vlastimil Janča, kterému se podařilo „rozparádit“ nejenom herce na jevišti, ale všechny diváky v sále. Mladé trhovkyně z prvního obrazu se ve finále jako kouzlem proměnily v kankánové tanečnice a strhly publikum k nekonečnému potlesku.

Není možné vyjmenovat všechny herce, ale všichni dokázali i v „malých rolích“ podat vynikající výkon a přispět tak k ucelenému dojmu skvělého představení, náročného nejen na herecké, ale i pěvecké výkony.

Obě představení, v sobotu večer a v neděli odpoledne, byla více než úspěšná a diváci ocenili výkon všech zúčastněných jak na jevišti, tak i v pozadí dlouhotrvajícím potleskem.

Oslava 125. narozenin ochotnického spolku Vlastenecká Omladina se dokonale podařila. Na souboru bylo znát, že se na něm projevuje generační změna a čerstvé, mladé nadšení, které je hodno jejich názvu VOmladina.

rcr

Historička umění a kurátorka výstavy *Hans von Aachen: Malíř na evropských dvorech* PhDr. Eliška Fučíková hostem Českého centra

Dne 19. 10. 2010 byla hostem Českého centra historička umění a kurátorka výstavy *Hans von Aachen: Malíř na evropských dvorech* Eliška Fučíková.

PhDr. Eliška Fučíková se rudolfínskému umění věnuje celý život. V přednášce doprovázené diaprojekcí seznámila posluchače nejen s osobním a uměleckým životem německého malíře narozeného v Kolíně Hanse von Aachen, ale i se životem na Pražském hradě za vlády Rudolfa II.

Hans von Aachen nebyl na dvoře Rudolfa II. jenom malířem. Císař si ho oblíbil a často s ním rozmlouval i jako s důvěrníkem, měl neomezený přístup do císařských sbírek, fungoval jako nákupčí pro rudolfínské sbírky. Císař ho vysílal na cesty nejen kontaktovat jiné malíře, ale i obchodníky s obrazy. „Vlastně i zmíněná cesta, kdy maloval princezny, měla jednu skrytou podobou. Aachen měl při té příležitosti, protože byl skutečně považován za císařova vyslance, možnost si prohlédnout nejrůznější italské sbírky a v nich vybírat to, co považoval za zajímavé pro císaře. A protože se dochovala korespondence mezi vyslanci na císařském dvoře a Aachenem a dokonce i samotným Rudolfem II., víme, že po Aachenově návštěvě nějaké sbírky vždy následovaly zásilky obrazů pro císařské sbírky,” vysvětlila dr. Fučíková. Výstava se jako první konala v Cíchách (Aachen), pokračovala v Praze a teď je zde ve Vídni. Návštěvníci Českého centra měli možnost vidět i obrazy, které nejsou ve Vídni vystavené. Kurátorka zasvěceně promluvila o stěžejních dílech vystavovaného malíře, upozornila, že vídeňská výstava ukazuje nejvýznamnější Aachenův obraz, autoportrét s „donnou Venustou“, který v Praze vystavován nebyl. Sama spolupracuje s vídeňským muzeem, které vlastní největší sbírku obrazů Hanse von Aachen, již od doby své první návštěvy v roce 1967.

PhDr. Eliška Fučíková (1940) vystudovala Filozofickou fakultu UK, obor dějiny umění. Na návrh jednoho z svých profesorů se Eliška Fučíková rozhodla pro studium rudolfínského umění, kterému se od té doby usilovně věnuje a celý život pracuje na monografii Hanse von Aachen. V roce 1967 získala titul PhDr. a kandidát věd. Od roku 1966 byla zaměstnána v Ústavu dějin umění ČSAV, od roku 1991 pracuje v Kanceláři prezidenta republiky, dnes působí jako ředitelka Odboru památkové péče KPR. Je členkou vědecké rady Národního památkového ústavu, Institutu restaurování a konzervačních technik v Litomyšli, Národního komitétu dějin umění a byra Mezinárodního komitétu dějin umění. Publikuje v našich a zahraničních odborných časopisech, je autorkou samostatných knižních publikací a katalogů výstav. Účastní se mezinárodních kongresů a konferencí v mnoha zemích Evropy a v USA.

Výroční ceny: Victoria and Albert Museum, Londýn; Sylvia Lennie England Annual Lecture za významného badatele v renesančním umění, Londýn; Royal Fine Art Commission za přínos památkové péči, Londýn; Cena za nejlepší světový katalog roku 1988 – Minda de Ginsburg Award, Paříž; Herderova cena za rok 1998 – Vídeň a Hamburk; Cena ČSAV za katalog výstavy *Rudolf II. a Praha*, 1998; cena Inženýrské akademie ČR za restaurování

Svatovítské mozaiky, 2000; rytíř francouzského řádu věd a umění, Francie 2003.

Příklady výstav: *Prag um 1600: Kunst und Kultur am Hofe Kaiser Rudolfs II.*, Essen – Sien 1988; *Rudolf II. a Praha*, Praha 1997; *Obrazárna Pražského hradu*, Praha 1998; *Imperial Paintings from Prague*, Bonnefantenmuseum Maastricht, 2000; *Praga magica 1600*, Musée Dijon, 2002.

Hans von Aachen: *Vlastní podobizna*

Hans von Aachen: *Jupiter*

Vernisáž výstavy Kurta Gebauera na Velvyslanectví ČR ve Vídni

Dne 12. října 2010 se na Velvyslanectví ČR ve Vídni uskutečnila pod názvem *Mädel Knödel* vernisáž výstavy děl studentů Vysoké školy umělecko-průmyslové v Praze (VŠUP), Ateliéru veškerého sochařství Kurta Gebauera. Výstavu zahájil velvyslanec Jan Koukal, který obšírně představil osobnost tohoto uznávaného českého výtvarníka. Ten je v Rakousku poměrně známou osobností, v posledních dvaceti letech zde mnohokrát vystavoval, mimo jiné dvakrát na velvyslanectví (v letech 1990 a 2001). Kurt Gebauer ve svém úvodním slově představil tvorbu svého ateliéru a poděkoval pracovníkům velvyslanectví za pomoc při náročné instalaci výstavy. Několik desítek soch, obrazů, fotografií a jiných uměleckých artefaktů bylo k vidění do 16. listopadu 2010.

V návaznosti na vernisáž na velvyslanectví se dne 13. října 2010 konala v Českém centru Vídeň přednáška prof. Gebauera s názvem *Warum Medl und warum Knedl – O smyslu kulturní existence s ukázkami tvorby ateliéru veškerého sochařství VŠUP v Praze*, ve které přednášející pohovořil o hlubších souvislostech česko-rakouských kulturních vztahů a v následné videoprojekci představil tvorbu svou i svých studentů.

Velvyslanec ČR Jan Koukal, sochař Kurt Gebauer, Iva Růžičková, České centrum

Akademický sochař Kurt Gebauer (18. 8. 1941, Hradec nad Moravicí) je český sochař a pedagog a autor sochy W. A. Mozarta, prvního díla projektu „Sochy pro Brno“. Vystudoval sochařsko-kamenickou školu v Hořicích (1956-1959). V letech 1963-1969 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze u prof. V. Makovského a K. Lidického. Poté i u prof. Cesara Baldaciniho v Paříži. Vystavoval svá díla v mnoha městech světa, od Paříže přes New York až po Tokio. Od roku 1990 je profesorem a vedoucím pedagogem ateliéru sochařství na VŠUP v Praze.

Úryvky z rozhovoru, který s Kurtem Gebauerem vedla Markéta Vrabcová (Naše rodina):

My jsme značně výběrová škola. Ze zájemců můžeme vzít jen málokoho. Někdy mě to dost bolí, ale na druhou

stranu si říkám, že by ti lidé mohli být víc nadaní, čilí a připravení. Střední školy je učí řemeslo, ale často je nenaucí přenést myšlenku obrazem. Neumí předat informaci tak, aby byla přesná. Učí je, aby kresba byla hezká, ale ta je hezká jen pro nezalce. Stává se, že studenti neumějí zachytit, co se jim děje v hlavě. Snažíme se jim pomoci vytříbit myšlenku tak, aby fungovala – vše se nedá vyjádřit objektem, sochou nebo videem či performancí. Uvedu srovnání například s operou. Často to, co by v knížce či románu byl kýč nebo banalita nejhrubšího zrna, v opeře funguje. Například velké emoce nebo tragédie. Při práci s prostorem je dobré, aby myšlenka byla lapidární a jasná, ukrývala další obsahy, které hloubající divák později objeví. Hlavní idea musí být zřetelná.

Často společně s celým ateliérem podnikáme výlety, organizujeme workshopy, kde se studenti navzájem stmelí. Tradičně jezdíme například do Hradce nad Moravicí, mého rodiště, chodíme po kraji, navštěvujeme hospůdky, někteří zde objeví svoji lásku...

A ještě otázka na závěr: Líbí se vám, jak se mění a roste současná Praha?

Samozřejmě, je dobré, když se něco obnoví, zrenovuje. Někdy se to děje bohužel necitlivě, příkladem jsou různé střešní vikýře na Malé Straně, dům pod Vyšehradem, který přerůstá samotný Vyšehrad. Sám jsem spoluinicioval pokus o zastavení projektu čističky na ostrově v Troji. Válce plné odpadu by byly postaveny mezi Pražským hradem a Trojským zámkem. Moji studenti tam dělali happening: na strom vytáhli plátno, kde byl na každém metru namalován obsah těchto válců. Těch metrů bylo celkem deset, aby bylo jasné, jak vysoký objekt by tam vyrostl a jak nenávratně by poškodil krajinu. Doufáme, že se podaří čističku postavit jinde nebo pod zemí. Poškození tak úžasného celku, jako je Stromovka, Pražský hrad a Troja, by bylo nenahraditelné. Snažím se u studentů podporovat vědomí, že jsou občané svého města, a proto se mají o ně starat. Obor, který studují, není jen o vytváření soch, videí, objektů, happeningů, parků, ale také starost o veřejný prostor.

Upozorňujeme zájemce o výstavy pořádané na českém velvyslanectví, Penzingerstr. 11-13, 1140 Wien, že je možno si aktuální výstavu po telefonickém objednání prohlédnout.

Z moderního českého umění: Štěpán Čapek, *Kačenky* (z výstavy *Nová divočina*, galerie Důl Mayrau, Vinařice u Kladna, 2009)

OHLÉDNUTÍ

18.-19. září 2010 jako každý rok proběhl ve Vídni v „pemski prater“ (böhmische Prater) „**Hrvatski kiritoľ**“ (chorvatské posvícení). Slavnost začala v sobotu večer tancem a zábavou v místním Tivoli centrum. Druhý den po mši vyhrávali početnému publiku, o kterém se nám, vídeňským Čechům, může pouze jen snít, chorvatské kapely, sbory a soubory z Rakouska, Maďarska a Slovenska. Nechybělo ani chorvatské víno a speciality chorvatské kuchyně.

Jako každoročně nechyběla mezi mnohými čestnými hosty Volksanwältin paní Mag. Terezia Stoisits. Als Familienausflugsziel ist der Böhmisches Prater bestens geeignet, und das schon seit über 150 Jahren, wie es aus der Geschichte des „Ziegelböhme“ hervorgeht. Es stehen zahlreiche Möglichkeiten zur Auswahl, um einen erholsamen oder auch spannenden Tag zu verbringen. Ein Viertel der Bevölkerung des Arbeiterbezirks Favoriten stammte damals aus

den Kronländern, hauptsächlich aus Böhmen und Mähren, und waren beim größten örtlichen Arbeitgeber, den Wienerberger Ziegelwerken beschäftigt. Aus einer Werkskantine der Wienerberger Ziegelwerke entwickelte sich das erste Ausflugsgasthaus, dem nach und nach weitere folgten. Dazu gesellten sich die ersten Schaustellerfamilien, die den Grundstock des „kleinen“ Praters bildeten. Der „Kulturverband Böhmisches Prater“ stellt sich vor: Wir sind ein Verein, der sich die Erhaltung des Böhmisches Praters sowie die Förderung dessen Kultur als Ziel gesetzt hat. Gegründet wurde unser Verein 1998. Mit den Jahren konnten wir immer mehr Menschen begeistern, so dass

wir nun bereits ca. 400 Mitglieder haben. Fr. Katharina Bruckmoser beantwortet Ihnen gerne alle weiteren Fragen unter der Telefonnummer 01/ 707 0505 oder per email an: funtoy@aon.at.

28. 9. 2010 navštívil hejtman Jihomoravského kraje a šéf Asociace krajů ČR Michal Hašek českou a slovenskou krajanskou komunitu ve Vídni

Hejtman Jihomoravského kraje, pan Mgr. Michal Hašek se spolupracovníky a v doprovodu zástupkyně velvyslance ČR v Rakousku paní JUDr. Ivany Červenkové, si prohlédl budovu české školy spolku Komenský, pohovořil s ředitelkami školy, učitelským sborem a zaměstnanci školy. Školní budova na Sebastianplatzu byla vystavena ve třicátých letech 20. století a ve své době byla nejmodernější školou ve Vídni. Dnes funguje především díky podpoře českých krajanských spolků, rakouského státu a města Vídně. Hejtman Michal Hašek vysoce ocenil nasazení vídeňských krajanů a spolků, kteří udrželi fungování jediné české školy ve Vídni do dnešních dnů, kdy ji navštěvuje více než 460 žáků od dětí mateřské školy až po maturitní ročník (vyučovacím jazykem je němčina, čeština či slovenština, v mateřské škole je rovněž třída s jazykem maďarským).

Zleva: Komerční rada Eduard Harant, člen představenstva Rakousko-české společnosti, Mgr. Michal Hašek, hejtman Jihomoravského kraje, a vídeňský starosta a zemský hejtman Dr. Michael Häupl, prezident Rakousko-české společnosti

Zdroj: Jihomoravský kraj, odbor vnějších vztahů Krajského úřadu

Následoval pracovní oběd v historických prostorách vídeňské radnice, kterého se vedle zástupců krajanských organizací a sdružení (za Kulturní klub ing. Helena Basler) zúčastnil i vídeňský starosta a zemský hejtman Michael Häupl, který je také prezidentem Rakousko-české společnosti. Oba hejtmani projednali možnosti spolupráce Vídně jako spolkové země a Jihomoravského kraje a dohodli se na přípravě společné smlouvy o spolupráci a možnosti

kooperace v řadě oblastí včetně podpory české národnostní menšiny ve Vídni. „Budu velmi rád, když se Jihomoravský kraj stane partnerem spolkové země Vídeň a považuji to za partnerství strategické,“ řekl po jednání hejtmán Hašek. V diskusi se zástupci české krajské komunity padla řada postřehů a námětů na vzájemnou spolupráci. „Budu rád, když se Jihomoravský kraj stane patronem české komunity ve Vídni, považuji to za naše poděkování a morální gesto vůči českým krajanům, kteří zejména po roce 1948 pomáhali desetitisícům našich exulantů,“ prohlásil Michal Hašek, který také na závěr společného setkání poděkoval zástupcům českých krajských spolků za to, že pouze díky jejich trpělivé práci dosud žije ve Vídni český jazyk a česká kultura.

Zdroj: Jihomoravský kraj, odbor vnějších vztahů Krajského úřadu

Fota – zdroj: Media Wien H. Katzler, herbert.katzler@wien.gv.at

30. září 2010 – Kirchtag zum Hl. Wenzel

Zdařilá, nově pojatá akce českého velvyslanectví a Turistické centrály s hlavním partnerem Středočeským krajem a partnery – kraji Moravskoslezským, Jihočeským, Plzeňským a Ústeckým. Oficiální otevření proběhlo již v 16:00 hodin, následovala prezentace krajů a prohlídka jejich expozic. V 18:30 se otevřely brány dalším hostům a krajanům, kterým vedle nabízených pochoutek, vína, piva a ovocných džusů k poslechu vyhrávala cimbálová muzika Valašský vojvoda. V 19:30 koncertovali v Mramorovém sále sólisté Státní opery v Praze Libuše a Josef Moravcovi. K dispozici byla přehledná mapa se všemi údaji k vystavovaným produktům a krajům, která též obsahovala webové adresy.

5. 10. 2010 zval do Erbového sálu / Wappensaal vídeňské radnice třetí prezident Wiener Landtages Heinz Hufnagel jménem vídeňského zemského hejtmána na slavnostní vyznamenání **Dr. Elisabeth Hlavac**, členky Evropského parlamentu a bývalé poslankyně NR, Zlatým čestným vyznamenáním za zásluhy pro zemi Vídeň / **Goldene Ehrenzeichen für Verdienste um das Land Wien**. Dr. E. Hlavac působila mj. na úseku národnostních menšin, v této funkci se setkávala i se zástupci českých a slovenských spolků. Slavnostního aktu se za Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku zúčastnily ing. H. Basler a dr. M. Brandeis.

5.-8. 10. 2010 zval Školský spolek Komenský na třídní oslavu **75 let stavby školy na Sebastianplatz** a **100 let od stavby školy v Schützengasse**, obě školy se nacházejí ve třetí vídeňské městské části. Den otevřených dveří, slavnostní přivítání s vystoupením předškolních dětí a žáků obou škol v divadelním sále – Sebastianplatz, setkání absolventů a přátel škol, výstava věnovaná historii školní budovy – Schützengasse, mše svatá v kostele na Rennwegu, pouliční slavnost a Den otevřených dveří pro absolventy ORG – s možností návštěvy výuky – Schützengasse – a na závěr setkání ORG absolventů ve velké klubovně – Sebastianplatz. Slavnostního přivítání čestných hostů, např. prezidentky Vídeňské školní rady Mag. Susanne Brandsteidl, vedoucí pedagogického oddělení Městské školní rady Mag. Margity Auer, okresní školní inspektorky Mag. Ulriky Mangl, zemského školního inspektora Mag. Helmuta Zeilera, starosty 3. vídeňského okresu Ericha Hohenberga (SPÖ), slovenského velvyslance Dr. Petra Lizáka, kulturního tajemníka a tiskového mluvčího Velvyslanectví České republiky Mag. Oskara Nováka, čestné předsedkyně Klubu přátel Rakouska v České republice Ing. Věry Bombové aj., se ujal starosta spolku Komenský ing. Hanzl, který také za přípravu programu poděkoval ředitelce gymnázia Mag. Heleně Huberové, ředitelce VS, BS Komenský Mag. Janě Hanzlové a Sabině Eimer za mateřskou školu. Ve svém projevu zrekapituloval historii školy, poděkoval za

podporu úřadů a českých vídeňských spolků. Následovaly projevy čestných hostů, poté děti (mateřská škola, obecná a sekundární škola, gymnázium) se souborem Rozmarýn předvedly, co nacvičily.

V rámci slavností navštívil českou školu ve čtvrtek 7. října i vídeňský starosta **Dr. Michael Häupl**, který obdržel z rukou starosty spolku Komenský **čestnou plaketu za zásluhy o české školství ve Vídni**. Mezi hosty nechyběli velvyslanci v Rakousku dr. Jan Koukal, ČR, dr. Petr Lizák, SR, vedoucí Oddělení národnostních menšin na Spolkovém kancléřství Mag. Christa Achleitner a další veřejní činitelé a někteří zástupci českých a slovenských spolků.

13. 10. 2010 byla v Rakouském divadelním muzeu otevřena výstava k počtě čtyřicetileté operní kariéry československé emigrantky **Edity Gruberové**. Slovenská sopranistka Edita Gruberová poprvé vystoupila ve vídeňské státní opeře v roce 1970, po emigraci z tehdejšího Československa. Výstava mapuje pěveckou kariéru této umělkyně ve vídeňské státní opeře, kde již od té doby absolvovala 700 představení a objevila se ve čtyřiačtyřiceti rolích. První z nich byla Královna noci v Mozartově *Kouzelné flétně* v roce 1970. O šest let později to byla postava Zerbinetty ve Straussově *Ariadně na Naxu*. Od premiéry Donizettiho *Lucie z Lammermooru* v roce 1978 patří Edita Gruberová k předním sopránům mezinárodní operní scény.

Na výstavě se mohou návštěvníci také seznámit se soukromým archivem známé pěvkyně, který obsahuje kostýmy, snímky, obaly desek, novinové výstřižky nebo programy. Zastoupeny jsou i filmové a zvukové záznamy.

K vidění jsou také doposud nezveřejněné fotografie z divadelního zákulisí. Expozice nezapomněla ani na léta, která Edita Gruberová strávila před svojí emigrací v tehdejší Československu.

Edita Gruberová je ve Vídni hvězdou a státní opera i podle ní sestavuje svůj program. V prosinci letošního roku oslaví tato umělkyně čtyřiašedesáté narozeniny.

Výstava bude otevřena **do 6. ledna 2011**.

(mk)

14. října 2010 bylo na vídeňské univerzitě (Philologisch-Kulturwissenschaftliche Fakultät) zahájeno slavnostní dvoudenní symposium, které připomnělo dvě výročí – **235 let bohemistiky na vídeňské univerzitě a 200. výročí úmrtí J. V. Zlobického**. Hosty a četné posluchače přivítal

v Aule kampusu vídeňské univerzity Univ. Prof. Mag. Dr. Alois Woldan, zástupce vedoucího Institutu slavistiky, který neopomněl zdůraznit význam založení bohemistiky ve Vídni ve vztahu k obrození a připomenul vědce Dobrovského či Palackého. Českým přínosem ve Vídni byly podle něj nejen pracovní síly, ale také obohacení kultury a vědy. Univ. Prof. Mag. Dr. Artur Metting se ve své uvítací řeči věnoval významu katedry slavistiky, která se stala nejuplněnější a největší v Evropě. Dále zdůraznil význam zavedení výuky češtiny pro pozdější výuku světových jazyků na univerzitě. Univ. Prof. Dr. Franz Römer, bývalý děkan, zase zdůraznil význam bohemistiky na vídeňské univerzitě pro filologii jak němčiny, tak češtiny. J. E. dr. Jan Koukal, velvyslanec ČR, podtrhl důležitou roli bohemistiky i její tradici ve Vídni. Slova k důvodu oslav proslovil Univ. Prof. Dr. Thomas Winkelbauer, ředitel Institutu rakouského historického výzkumu. Prvním slavnostním řečníkem a jedním z organizátorů sympozia byl univerzitní prof. Stefan M. Newerkla. Více o historii a současnosti tohoto oboru se dozvíte

v rozhovoru Marie Brandeis s prof. Stefanem M. Newerklou (viz str. 8-10). Následoval slavnostní referát Univ. Prof. Dr. Josefa Vintra: *Václav Vondrák a vídeňská bohemistika* a prof. Dr. Tilmana Bergera z Univerzity Tübingen: *Wie die Wiener Tschechen den Verbalaspekt entdeckten*. Mag. Lura Huter seznámila přítomné s mnohostrannou osobností Vojtěcha Šembery a Mag. Táňa Vykypělová se zabývala Zlobického a Schimkovým projektem historie jazyka a srovnávací gramatikou slovanských jazyků. Slavnostní program hudebně doplnilo Smyčcové trio výběrem z díla Antonína Dvořáka ve složení: první housle – Peter Ziegler, druhé housle – Rosemarie Weiss, viola – Christa Cernajsek. V odpoledních hodinách pokračoval program v Českém centru.

Ještě týž den večer se konal koncert v Mramorovém sále Českého velvyslanectví. Koncert spojoval dvě poslání: byl kulturním doplněním sympozia **235 let bohemistiky na vídeňské univerzitě** a další uměleckou produkcí v rámci cyklu *KlangBotschaft-LandesKlang* Universität für Musik und Darstellende Kunst Wien.

Protagonisty koncertu byly dvě mladé umělkyně – houslistka Lenka Matějáková (*red. poznámka: Lenka Matějáková začínala ve Vídni u prof. Jely Špitkové, která je návštěvníkům pořadů Kulturního klubu jistě známá*) a klavíristka Eriko Habata. Obě absolvovaly první hudební vzdělání ve svých rodných zemích, dnes je již zdobí řada mezinárodních uměleckých úspěchů a ocenění. V současné době studují na zmíněné univerzitě.

Houslistka Lenka Matějáková a klavíristka Eriko Habata v Mramorovém sále českého velvyslanectví

Zdroj: ZÚ

Program koncertu nabídl díla doby klasicismu – W. A. Mozart: *Rondo B dur* a L. van Beethoven: *Kreutzerova sonáta* v kontrastu s kompozicemi moderními – Eugéne Ysaye: *Sólová houslová sonáta* – přelom 19. a 20. století – a Václav Trojan: *Cantabile* – 20. století. Obě umělkyně interpretovaly díla s technickou jistotou, dynamickou pracovitostí, výrazným smyslem pro tvoření tónu. Díky tomu vnímal posluchač za tóny nejen noty, ale i „duši“ díla. Neméně zapůsobila i překvapivá souhra obou instrumentalistek. Výkony té nejlepší úrovně byly odměněny dlouhotrvajícím potleskem. mb

Organizátorka večera Univ. Prof. Mag. Hany Sodeyfi vítá hosty koncertu, zleva přihlíží velvyslanec České republiky dr. Jan Koukal

Zdroj: ZÚ

Páteční program sympozia proběhl v posluchárně slavistiky. Univ. Prof. Dr. Johannes Reinhard se věnoval historii starých českých rukopisů ve Vídni a Rakousku, kde se jich převážná část nachází a kam za výzkumem pravidelně jezdí čeští badatelé. Ass. Prof. Mag. Dr. Gertrude Zand sdělila posluchačům ve svém referátu na téma *Božena Němcová a Vídeň* mnoho objevného, referát Prof. Dalibora Turečka, Ph.D., *Internacionalita a intermedialita české romantiky* byl pronesen v českém jazyce. Následovala návštěva Galerie na Pavlači, kde se hostům věnoval a o historii Galerie promluvil Univ. Prof. Dr. Gero Fischer, Dr. Norbert Brien představil knihovnu slavistiky. V posluchárně poté následovaly referáty Václava Petrboka, Ph.D., vídeňské fejetony od V. B. Nebeského *Však ale má Vídeň jméno od Slovanů (Vindebona)*, a *duch světodějiny je přece spravedlivý* a jako poslední následoval příspěvek Univ. Prof. Mag. Dr. Stefana Simoneka *Nezveřejněné dopisy rakouských a pražských německých autorů Josefu Svatopluku Macharovi*. Prof. Stefan M. Newerkla zakončil toto kvalitní a perfektně zorganizované sympozium vyjádřením díky všem, kteří se na úspěchu akce podíleli, zvláště vyzdvihl neúnnavnou práci své kolegyně, Univ. Prof. Mag. Hany Sodeyfi.

Dne **18. října 2010** pozvala prezidentka Národní rady **Mag. Barbara Prammer** z iniciativy **Rakouského centra pro národnostní menšiny** její zástupce do vídeňského Parlamentu. Hosty celodenního programu *Dnu národnostních menšin* přivítala Mag. Barbara Prammer ve všech šesti jazycích v Rakousku uznaných národnostních menšin. Celý Parlament byl všem pozvaným (podle jakého kritéria byli zvaní a kdo byl přizván ke spolupráci nevíme, pozvánku pro jednu osobu jsme dostali – KLUB – asi týden před termínem) plně otevřen. Vzhledem k tomu, že předseda zmíněného centra je korutanský Slovinec, byla hlavní jednání orientována v tomto smyslu, i když občas padla zmínka o vídeňských Čechách. Padla mnohá slova oprávněné kritiky a o to větší dík patří Mag. B. Prammer, že tento den v budově Parlamentu umožnila. Národnostní menšiny měly možnost prezentace a v případě vídeňských Čechů je zde zastupovala vídeňská poloprofesionální kapela Bo-

hemia, bohužel nikdo z přítomných muzikantů česky již neumí, a něco připravila česká škola. Pořady probíhaly paralelně, takže nebylo možné je všechny navštívit.

Naprosto zarážející byla slova Claudie Schmied, spolkové ministryně pro vzdělání, umění a kulturu, v pódiové diskusi „Škola a vzdělání“, která je sice pro výuku cizích jazyků, ale přitom naznačila, že proč jenom národnostní menšiny mají výhody, podpory Spolkového kancléřství atd. a proč to nemají ostatní menšiny, vždyť máme stát všichni společně v jednom kruhu. Výpověď je o to zajímavější, že i to, co by stát podle dohod měl dodržet vůči národnostním menšinám, částečně nedodržuje. Bohužel ministryně musela brzy odejít, a tudíž emotivní projev o nedostatku peněz české školy a její situaci si nemohla vyslechnout. Zástupce české školy musel také spolknout oprávněnou výtku moderátora, že když chce zastávat pozici zástupce české národnostní menšiny, tudíž pozici národnostního menšinového politika, musí tak činit a nedoufat, že nějací politici něco za něho vyřeší.

V jednom z nejdůležitějších panelů „Zastoupení národnostních skupin“, kde se diskutovalo o připravované změně zákona o národnostních menšinách, nebyl český zástupce, panelovou diskusi „Perspektivy mládeže“ v sále Národní rady, která probíhala paralelně k jiným diskusím, jsme nestačili absolvovat.

V panelu „Hospodářství a regionální spolupráce“ příklady hospodářské spolupráce, na které se nemalou částkou národnostní menšiny podílejí, uvedla Ingrid Konrád, předsedkyně RSKS, že např. Slovinci mají v Korutanech vlastní hospodářskou komoru. Tohoto panelu se zúčastnil jako diskutující předseda Menšinové rady.

V průběhu odpoledne se představily děti, mládež a hudební umělci v kulturních vystoupeních, byly promítané

filmy (např. *Tore der Stadt* od I. Konrad a G. Ruland, RSKS), přednášely se básně od autorů národnostních menšin, byla odhalena socha *Romni*. Bohužel kvůli jiným povinnostem jsme se nemohli zúčastnit zhodnocení a ukončení *Dnu národnostních menšin* jejich hostitelkou, prezidentkou Národní rady Mag. B. Pramrer. Dočetli jsme se, že na zakončení použila citátu Václava Havla: „Přirozenou nevýhodou demokracie je, že těm, kdo to s ní myslí poctivě, nesmírně svazuje ruce, zatímco těm, kteří ji neberou vážně, umožňuje téměř vše.“ „Starejme se společně o to, aby se ti druzí k tomu nedostali,“ dodala prezidentka Národní rady.

Dňa 27. októbra 2010 sa v Mozartovej sieni Rakúskeho veľvyslanectva v Bratislave na Ventúrskej ulici konala prezentácia knihy Dietmara Griesera: *Strýko z Bratislavy. Po rakúskych stopách na Slovensku*. Za účasti autora knihu uviedli Magdaléna Vášáryová a prekladateľka Teodora Chmelová. Spev: Janka Šomošiová-Kállayová. Atmosféru starej Bratislavy hosťom pripomenuli bratislavské rožteky z Kaffee Mayer. (ao)

28. 10. 2010 byl v rámci letošního Viennale (21. 9. – 2. 11. 2010) ve speciálním programu Filmarchiv Viennale – rakouská filmografie, promítnut film *Die Pratermizzi* (1926), režie Gustaw Ucicky s Anny Ondrákovou-Ondra.

Die Pratermizzi (1926), režie Gustaw Ucicky
s Anny Ondrákovou-Ondra

9. 11. 2010 připravila znojemská Remo-Agency na půdě Českého centra ve Vídni zdařilý **Znojemský večer**. Téměř třem desítkám zástupců rakouského tisku, představitelů

cestovních kancelářích a dalším návštěvníkům bylo ve dvou prezentacích všestranně představeno město Znojmo. Mezi hosty nechyběl ani šéf Rakouských drah (ÖBB) **Ronald Kern**, bez jehož pomoci by se projekt **Vlakem k sousedům** mohl jen těžko uskutečnit. Přítomna byla i jeho asistentka Žubica Snopekova. Díky partnerům dlouhodobého incomingového projektu Mit der Bahn zu den Nachbarn, tedy Vlakem k sousedům, a to hotelu Lahofer a restaurace a kavárny U Zlaté konve, mohli přítomní ochutnat tradičního štědrovečerního kapra, vánoční cukroví, punč, kávu a kvalitní moravská vína. O hudební doprovod se staral znojemský kytarista Michal Svoboda. Ředitelka zastoupení CzechTourism v Rakousku Michaela Kratzer zdůraznila, „že CzechTourism a České centrum mají zájem na tom, aby se k nám do Vídně dostalo co nejvíce informací a propagačních materiálů, které můžeme rakouské klientele poskytnout.“

Zpracováno -trek- České dráhy

18. a 19. listopadu 2010 uspořádala ve Waidhofen/Thaya Waldviertel Akademie ve spolupráci s Univerzitou Karlovou v Praze a Univerzitou v Salzburgu **4. rakousko-české dny historiků na téma: Husáková a Kreiskyho éra – Politika, kultura a společnost v Rakousku a Československu v sedmdesátých letech**. Při této příležitosti došlo k představení

Stálé konference rakouských a českých historiků ke společnému kulturnímu dědictví: **Miroslav Kunštát / Stefan Michael Newerkla** (Praha / Vídeň). Není bez zajímavosti, že na konferenci na téma Konzumní kultura v Československu v sedmdesátých a osmdesátých letech (ve srovnání s Rakouskem) přednesl svůj referát dopisovatel Kulturního klubu Martin Franc (Praha).

18. 11. – 20. 11. se v muzeu pro Volkskunde ve Vídni uskutečnil workshop **Museum und Migration**, jehož pořadatelem bylo Forschungszentrum für historische Minderheiten a Institut für Wissenschaft und Kunst. Koncept výstavy vypracovali Regina Wonisch a Thomas Hübel.

22. 11. udělil Institut pro dunajský prostor a střední Evropu – IDM ve spolupráci s Rakúsko-slovenskou spoločnosťou a Slovenským inštitútom v Kulturfabrik v Hainburgu **Cenu střední Evropy** Spolkového ministerstva vědy a výzkumu 2010 **Dr. Jánovi Čarnogurskému**, bývalému premiérovi SR. Laudatio přednesl **Dr. Werner Fasslabend**, prezident Rakúsko-slovenskej spoločnosti.

Do 25. 11. byla otevřena výstava **Mark Rosell – Generator of the Heart – Ein Märchen**. Kultur Niederösterreich – Austellungsbrücke, Regierungsviertel, 3109 St. Pölten, Landhausplatz 1

Turisté uvidí ve Vyšším Brodě vzácnou památku

Tzv. Závišův kříž ze 13. století zdobený arabským zlatem, drahokamy a perlami považují odborníci za klenot, jehož hodnota se dá srovnat s hodnotou samotných českých korunovačních klenotů. Tři čtvrtě metru vysoký artefakt vlastní cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě, pro návštěvníky však zůstává nedostupný – vzhledem ke své ceně je trvale uzavřený ve zdejším trezoru. Nyní se však rýsuje možnost pozitivní změny. Umožnit by jí mohla plánovaná přeshraniční výstava *Horní Rakousy – Jižní Čechy*, s jejímž konáním se počítá v roce 2013. Z rakouské strany se zapojí města Freistadt a Bad Leonfelden, ze strany české projevil zájem Český Krumlov a také Vyšší Brod. Cisterciácký klášter se nyní snaží k této příležitosti zajistit prostředky na obnovu svého rozsáhlého, historicky nesmírně cenného areálu. K úpravám údajně bude patřit vylepšení interiéru klášterního kostela, ale zároveň úprava kaple svatého Kříže, tak aby v ní mohl být Závišův kříž bez obav vystaven. Navíc by v prvním patře klášterní galerie měla vzniknout galerie středověkého umění. Všechny úpravy by se měly vejít zhruba do půl milionu eur a prostředky hodlá klášter získat za pomoci programu přeshraniční spolupráce Česko – Rakousko. Této variantě je nakloněn i Jihočeský kraj, který předběžně souhlasil s poskytnutím deseti milionů korun na předfinancování. Přidělení peněz podmiňuje získáním příslušné evropské dotace. Pokud vše nakonec dobře dopadne, budou mít návštěvníci zemské výstavy v roce 2013 minimálně o jeden mimořádně vzácný předmět k obdivu více.

(MaFr)

Oprava silnic na česko-rakouském pomezí

České silnice nečeká asi zrovna růžová budoucnost, i když program investic na příští rok patrně nakonec nebude seškrtnán tak brutálně, jak se původně zdálo. Přesto asi mají štěstí silnice, které se dočkaly oprav ještě v tomto roce. Týká se to i dvou silnic v česko-rakouském, nebo přesněji řečeno jihomoravsko-dolnorakouském pomezí. Jedná se o spojnici mezi Jaroslavcem a obcemi Zwingendorf, Seefeld a Kadolz. Jihomoravský kraj na zlepšení jejich stavu vynaložil 20 milionů korun a v soutěži si zakázku vybojovala společnost Dopravní a inženýrské stavitelství z Brna. Realizace oprav si vynutilo zastavení provozu na obou komunikacích, ale v době, kdy se vám časopis dostane do ruky, by už pomalu měly veškeré uzávěry končit. Snad se po opravených silnicích bude jezdit radostněji a dokonce i častěji.

(MaFr)

Silnice D3 jako spojnice mezi severem a jihem?

Výstavba dálnice D3 spojující Prahu, České Budějovice s Rakouskem se stává pomalu, ale jistě evergreenem nejenom v česko-rakouských vztazích, ale také v našem časopisu. Málokdo asi pochybuje o nutnosti výrazného zlepšení silničního spojení mezi Českou republikou a Rakouskem na jihu Čech, ale jak už je v našich krajích zvykem, řešení problému postupuje jen velmi zvolna s četným škobrtáním a regresy. Celý složitý proces výstavby by snad mohl nyní urychlit projekt SoNorA, který se zabývá silničním propojením mezi severní a jižní Evropou. Na projektu spolupracuje

celkem šest členských zemí Evropské unie včetně České republiky a Rakouska, které mají na vytvoření severojižní dopravní osy na kontinentu eminentní zájem. Celý systém počítá i s dálnicí D3, která by se tak mohla stát významnou tranzitní spojnici pro turisty putující ze severu na jih Evropy a opačným směrem. Projekt SoNorA počítá s tlakem na vlády jednotlivých zemí, aby ve výstavbě upřednostňovaly právě komunikace, které navazují na silnice v dalších státech v žádoucím směru. Je ovšem těžko odhadnout, jaký efekt tento lobbying bude mít. Jedná se jen o jeden z mnoha podpůrných argumentů, který však díky svému mezinárodnímu rozměru určitou roli sehrát může. Rozhodně by se jednalo o tlak správným směrem. (MaFr)

Do Vídně přes Mikulov

Stavba dálnice z jižní Moravy do Vídně se potýká již řadu let s různými problémy a průtahy, především z české strany. Velkým problémem byly především spory o vhodnou trasu cesty – vedle rozšíření stávající silnice přes Mikulov si část ekologických aktivistů společně s představiteli některých obcí na Mikulovsku v dlouhé právní bitvě vynutila i zvažování druhé varianty přes Břeclav, s vybudováním obchvatu samotného města. Argumentovali především dopady na životní prostředí hlavně v oblasti Novomlýnských nádrží, ale také nižšími náklady nutnými na budování „břeclavské“ trasy. Navíc by stavba v přeclavském směru podle nich trvala kratší dobu. Jenže česká vláda se přiklonila k postojům vedení jihomoravského kraje a v říjnu definitivně potvrdila zájem stavět rychlostní silnici R52 přes Mikulov. Rozhodnutí neovlivnilo ani skutečnost, že v Jihomoravském kraji dominuje sociální demokracie společně s lidovci, politici se shodli bez ohledu na své politické zaměření. Věřím, že nyní se snad již stavba čtyřproudé komunikace konečně rozběhne. Původně měla být část vedoucí na česko-rakouskou hranici dovedena již letos. Nutno ovšem říct, že ani Rakousko úplně původní harmonogram stavby nedodržuje a dálnice A5 z Vídně k česko-rakouským hranicím dosud byla dosud zprovozněna pouze částečně. Definitivní dobudování rakouské části se očekává až v průběhu tří let. I tak asi ovšem v době dokončení rakouský díl nebude navazovat na českou silnici. Ta by totiž mohla být podle neoptimističtějších předpokladů otevřena až o rok později, tedy v roce 2015. Zdá se tedy, že v dlouholetém sporu snad padl konečný verdikt. Lze však očekávat, že ekologové se budou i nadále pokoušet realizaci rychlostní komunikace všemi způsoby bránit a dost možná najdou nové právní klíčky. Novomlýnské nádrže představují cenný biotop a ochránci přírody o jejich zachování určitě bojovat nepřestanou. Rozhodnutí vlády však přivítali i představitelé Břeclavi – probíhající spory totiž dosud blokovaly výstavbu obchvatu města. Nová rozhodnutí s ním naopak občas počítají, i když jen jako s místní dvouproutdou komunikací. V současnosti patří Břeclav mezi města velmi přetížena kolonami automobilů. To by pochopitelně obchvat mohl změnit. I zde si však budou muset lidé ještě několik let počkat – dosud nejsou ani vykoupěny potřebné pozemky a to bývá v českých podmínkách samo o sobě velmi zdlouhavá záležitost. Sečteno a podtrženo – díky vládnímu rozhodnutí se začalo dopravní infrastrukturu na jihu Moravy blýskat na lepší časy, ale na skutečné výsledky

bude nutno si ještě několik let počkat. Navíc je stále otázka, zda cena za vybudování sítě lepších silnic v Jihomoravském kraji nebude nakonec příliš vysoká. Přece jen čisté životní prostředí a zachované biotopy mají svou těžko docenitelnou hodnotu. Spory s ekology se často mění na fanatické právní bitvy, aniž by se někdo zamýšlel nad možností nějakého kompromisního, oboustranně přijatelného řešení. Někdy to může být hodně na škodu věcí. Doufejme, že problematika ekologie nakonec nebude v jihomoravském případě zcela ignorována a škody na cenném ekosystému Novomlýnských nádrží nebude nakonec tak fatální.

(MaFr)

Rakouské vyznamenání pro znojemského starostu

Mimořádné zásluhy o rozvoj česko-rakouských styků v devadesátých letech minulého století mají bezpochyby mnozí komunální politici v Čechách a na Moravě, kteří intenzivně navazovali přeshraniční partnerství a všemožně podporovali nejrůznější kontakty mezi oběma zeměmi. Jejich úloha přitom zůstává často nedoceněna, možná i proto, že v pozdějších letech tyto lidi z radnic zmizeli, když byli vytlačeni agilnějšími stranickými funkcionáři. Toto pravidlo však naštěstí neplatí bez výjimky. Jako doklad může sloužit čestné vyznamenání za zásluhy o Rakouskou republiku, které nedávno z rukou rakouského velvyslance Ferdinanda Trauttmansdorffa převzal znojemský místostarosta Pavel Balík, představitel strany lidové. Nyní šedesátiletý Balík v devadesátých letech v jihomoravském Znojmě starostoval a zejména v této pozici získal velké zásluhy o rozvoj česko-rakouské spolupráce. V komunální politice přitom zůstává i v současnosti. I když před říjnovými komunálními volbami ve Znojmě dominovala pravicová Občanská demokratická strana a poté poměrně jednoznačně zvítězila v městě opoziční sociálně demokratická strana, regionálně velice respektovaný Pavel Balík si v obou případech udržel post místostarosty. Nynější koalice sociálních demokratů, lidovců a Sdružení nezávislých se ovšem bude muset opírat i o komunisty, kteří jsou v tomto regionu tradičně velmi silní (volební okres Znojmo například v Senátu Parlamentu České republiky zastupuje představitelka komunistické strany). Občanská demokratická strana podle svých představitelů ztratila pozici kvůli úplatkářské aféře bývalého tajemníka městského úřadu, který byl ještě před volbami policií obviněn z korupce.

(MaFr)

Moravská vína z Rakouska?

Letošní počasí moravským vinařům zrovna dvakrát nepřálo. Dlouhá zima společně se značným rozšířením různých chorob způsobily, že mnozí pěstitelé počítají jen zhruba s poloviční sklizní oproti předešlým letům. Víno sice ve směs nemá špatnou kvalitu, ale je ho naprosto nedostatečné množství. I proto někteří moravští vinaři zvažují dovoz vinného moštu z Rakouska a dalších zemí, z nichž hodlají vyrábět jiskřivý mok. Často však přitom riskují porušení různých pravidel označování vína, které mohou později tvrdě trestat orgány Státní zemědělské a potravinářské inspekce. Jde samozřejmě především o řádné označení země původu. Z dovezených hroznů a moštů navíc podle

předpisů nelze vyrábět vína s českým označením jakostní víno s přívlastkem či jakostní víno. To v praxi znamená, že z hroznů či hroznového moštu z ciziny může být v České republice bez ohledu na jejich kvalitu vyráběno pouze tzv. stolní víno. Pokud by chtěl vinař zahraniční surovinu vydávat za domácí, může dostat pokutu v řádů od deseti tisíců do milionů korun, což by zejména u menších závodů znamenalo prakticky jejich naprostou likvidaci. Inspekce přitom může vycházet i z vinařské a účetní evidence, která obvykle pravdu prozradí velice rychle. Přesto se podle náznaků v českém tisku zdá, že někteří pěstitelé na Moravě hodlají podstoupit i toto riziko. Často totiž ze svých vinic, na nichž řádila peronospora, nezískali prakticky nic a naprostý výpadek příjmů z prodeje si nemohou dovolit. Snadno se tak může stát, že v lahvi s údajně moravským vínem narazíme na chuť plodů, které zrály například v proslulém Weinviertelu. (MaFr)

Udělení Ceny vize 97

V letošním roce převzal Cenu vize 97 Konrad Paul Liessmann, který je profesorem na vídeňské univerzitě. K. P. Liessmann působí především jako esejista a literární kritik a publikuje také články o umění. Proslavil se knihou *Teorie nevzdělanosti*, jejímž tématem je kritika současného stavu úrovně vzdělanosti v Evropě a pokusy o reformu vzdělání. Konrad Paul Liessmann je také držitelem rakouského titulu Vědec roku 2006. Cenu vize 97 uděluje každoročně Nadace Dagmar a Václava Havlových. (mk)

Konrad Paul Liessmann

Za výletem po stopách koledy *Tichá noc* aneb Tradici je třeba pěstovat

Když se po mé lednové přednášce o vzniku koledy *Tichá noc* ozvalo v Ostrovačicích u Brna pár hlasů s dotazem na možnost zorganizování zájezdu do míst, kde se v roce 1818 zrodila, byl jsem zprvu skeptický, jestli se něco takového podaří uskutečnit. Z Moravy je to daleká cesta s nejméně jedním noclehem, je třeba sehnat dostatečný počet lidí, zařídit přijatelnou cenu a kontaktovat zástupce muzeí na rakouské straně. Moje vzpomínky na všechna ta místa, která jsem navštívil v roce 2008 při psaní své publikace o vzniku této světoznámé vánoční písně, však byly tak hezké, že jsem se přece jen odhodlal akci pro více než padesát lidí podniknout.

Přes počáteční komplikace, kde nejdůležitější roli sehrály jako vždy peníze, se nakonec snad nejen z mého pohledu všechno dobře vydařilo. Měli jsme hezké počasí, viděli jsme nádherné Alpy, navštívili všechna důležitá místa a dokonce zbylo ještě trochu času na prohlídku dalších, neplánovaných zajímavostí. Za doprovodu originálních varhan z doby Franze X. Grubera, které teď obsluhoval skladatel Zdeněk Pololáník, jsme si zazpívali *Tichou noc* přímo v kostele v Arnsdorfu i v Hallein. Každý si ve svém srdci odnášel něco příjemného, na co se dlouho vzpomíná. Co zůstane vzácnou vzpomínkou pro mě?

Znám tamní krajinu, zvyky, chování lidí a jejich úctu k tradici už z dřívějška, a tak uvedu spíše malé detaily, za které jsem opravdu vděčný. Na prvním místě to je ochota a vstřícnost těch, s nimiž jsem domlouval telefonicky nebo přes internet nocleh – přespalí jsme za poloviční cenu v nádherném hotelu Kapuzinerhof v německém Laufenu. Ale i ostatní hoteliéři byli v tomto směru velmi vstřícní, problémem byl jen v termínu, v němž nemohli ubytovat takový počet hostů.

Dále to byla vstřícnost lidí v navštívených objektech – až to byl pan farář z Hallein, který nám dal k dispozici kostel i varhany, paní v tamním muzeu nebo pán v Arnsdorfu, který nám domluvil u pana faráře nejen možnost celebrování mše, ale i návštěvu Gruberova učitelského domu.

Ze všeho nejvíce mě fascinovala jejich dobročinnost a zápal, protože se věnují propagaci koledy *Tichá noc* naprosto nezištně, bez nároku na plat, ve svém volném čase. Návštěvníci se jim ovšem musí přizpůsobit podle jejich časových možností. Kolik generací se tu již vystřídalo od roku 1818, kdy zde tato vánoční píseň ve vsi skromnosti a jednoduchosti zazněla poprvé. Kolik let pak ještě trvalo, než vešla ve známost jména jejích autorů.

Píseň se zpočátku šířila tak trochu „sama od sebe“ – její tóny jsou ladné, text velice jednoduchý a teologicky srozumitelný. Podobně se kdysi šířilo Evangelium, jen ústním podáním a tradicí nadšenců, sám Kristus nenapsal ani jediné slovo. A právě díky těm nadšeným dobrovolníkům přetrvalo věky a dostalo se až k nám, do dnešní doby. Kdo ví, jak by to s ním dopadlo, kdyby se jeho publikování chopily jisté skupiny lidí, dnes například různé politické strany, sledující tím jen nějaký svůj prospěch, záměr nebo cíl.

Tichá noc, ač není tak stará jako evangelium, přece je už dosti stará na to, abychom si přiznali, že není vůbec samozřejmé, že se dnes stále zpívá, že se zpívá na celém světě a že patří mezi nejznámější koledy vůbec. Je nepochybné, že na tom má zásluhu nejen ona sama, resp. její skromní autoři, ale také všichni ti dobrovolníci a nadšenci minulí i současní, kteří chtějí její hloubku a krásu předat dál. Jim všem patří náš dík.

Kéž těchto pár myšlenek povzbudí k podobným činům i nás: i v naší vlasti, v našem okolí se děje mnoho dobrého, hezkého a povzbudivého. Když se s něčím opravdu krásným setkáme, nechme tu krásu vejít do svého srdce a mějme odvahu se o ni také podělit. Vždyť toho negativního je kolem nás víc než dost. Staňme se šířiteli dobra a krásy, rozmnožujícími řady šířitelů radostné zvěsti, evangelia.

Přeji všem radostné a požehnané Vánoce.

Peter Žaloudek

Rainer Maria Rilke

V kapitole kultura přinášíme vzpomínku na českou hraběnkou **Sidonii Nádhernou**. S jejím jménem a osobou je také nerozlučně spojen básník **Rainer Maria Rilke**.

Rainer Maria Rilke, celým jménem **René Karl Wilhelm Johann Josef Maria Rilke** (4. 12. 1875, Praha – 29. 12. 1926, sanatorium Valmont u Montreux ve Švýcarsku), básník, spisovatel a dramatik. Jeden z nejvýznamnějších německy píšících lyriků přelomu 19. a 20. století. Jako první z pražských německy píšících spisovatelů si vydobyl světovou proslulost. Pro své temné, spirituální básně byl nazýván mágem senzibility nebo také básníkem smrti.

Rainer Maria Rilke se narodil v Čechách, kde také prožil první dvacet let svého života. Život v Praze poznamenal jeho tvorbu – neopakovatelná atmosféra města obestřené podivuhodnou historií i legendami, města, kde se střetávaly česká, židovská a rakousko-německá kultura. Vládl zde také zatuchlý maloměstský duch, který odsuzoval vše nespoutané. To vše mělo na vnímavou duši mladého básníka velký vliv. Když bylo Rilkemu devět let, jeho rodiče (otec byl rakouský pražský úředník) se rozešli. Byl poslán na Vojenskou kadetní školu v Hranicích na Moravě. Později studoval literaturu, dějiny umění a filozofii na univerzitách v Praze a Mnichově. V roce 1896 odjel do Mnichova a od té doby trávil svůj život na cestách – navštívil Itálii, Rusko, africké země, Španělsko, Francii i Švýcarsko. Po odchodu z Prahy v roce 1896 si změnil jméno René na Rainer.

Rodinné zázemí v dětství mělo vliv na jeho pozdější psychiku. V roce 1897 se Rilke v Mnichově seznámil s ruskou literátkou Lou Andreas-Salomé, bývalou přítelkyní filozofa Friedricha Nietzscheho, která se stala jeho přítelkyní a rádkyní. Jejich vztah vydržel až do roku 1900. Ovšem i později byla Lou Rilkovou přítelkyní a poradkyní, přičemž využívala i svých psychoanalytických zkušeností, které nabyla jako žačka Sigmunda Freuda v letech 1912 až 1913. (Později si otevřela svou vlastní psychoanalytickou ordinaci v Göttingenu.)

Při návštěvě umělecké kolonie ve Worpsswede u Brém v srpnu 1900 se seznámil se sochařkou Clarou Westhoffovou (1878-1954), se kterou se následujícího roku oženil. V prosinci 1901 se jim narodila dcera Ruth (1901-1972). Přestože se nikdy oficiálně nerozešli, Rilke, neschopný vést konvenční rodinný život, často cestoval a pobýval u svých šlechtických patronek, Claru po ročním manželství opustil a odjel do Paříže. Pobyt v Paříži byl pro Rilka negativním

zážitkem, což později vylíčil ve svém jediném románu *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge* (česky *Zápisky Malty Lauridse Briggy*), nicméně právě zde se krom Augusta Rodina, který jej v letech 1905 až 1906 zaměstnával jako svého sekretáře, setkával např. s impresionistickým malířem Paulem Cézannem. V Paříži vytvořil několik básnických sbírek, např. *Neue Gedichte* (1907), *Der neuen Gedichte anderer Teil* (1908). Už v těchto sbírkách se objevuje myšlenkově a interpretačně velmi náročná poezie (např. *Orfeus*, *Eurydika*, *Hermes*, další verše z *Nových básní*). Následovaly dvě básně *Requiem* (1909) a již zmíněný román *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge*, fiktivní deník mladého dánského umělce Paříži, jenž prochází duševní krizí, na kterém začal pracovat v roce 1904, ale hotov byl až roku 1910.

První velký triumf mu přinesla novoromantická próza *Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke* z roku 1906. V roce 1906 se R. M. Rilke setkal s českou hraběnkou Sidonií Nádhernou. Ta se stala až do Rilkeovy smrti básníkovou blízkou přítelkyní. Několikrát ji navštívil na jejím zámku Vrchotovy Janovice v Čechách. Rilke jí snad také rozmluvil svatbu se spisovatelem a novinářem Karlem Krausem, který se o ni vážně ucházel. V roce 1910 se R. M. Rilke seznámil se svou další přítelkyní a podporovatelkou, kněžnou Marií Thurn und Taxis-Hohenlohe, která se stala jeho doživotní obdivovatelkou a dala mu k dispozici svůj palác v Benátkách i zámek v Loučeni. Její zámek Duino na Jadranu nedaleko Terstu, jeho krásné okolí a později i jeho ruiny (neboť byl zničen za první světové války) Rilka inspirovaly k dlouholeté práci na sbírce *Duineser Elegien* (česky *Elegie z Duina*). Během první světové války byl R. M. Rilke nucen narukovat jako rakouský voják. Díky svým četným známostem však několikaměsíční službu strávil ve vídeňském vojenském archivu.

Po první světové válce, kdy vznikla Rilkeova vrcholná díla, žil převážně ve Švýcarsku. Spolu s *Elegiemi z Duina* vytvořil Rilke v únoru 1922 své druhé významné dílo – *Sonette an Orpheus* (česky *Sonety Orfeovi*), zpracovávající orfeovské téma básnické tvorby.

Během intenzivní práce několika týdnů v únoru 1922 dokončil Rilke na zámku Muzot ve Švýcarsku jednu ze svých vrcholných sbírek, *Duineser Elegien* (česky *Elegie z Duina*), dedikovanou své nejvěrnější mecenášce, hraběnce Thurn und Taxis. *Duineser Elegien* jsou básnickým pokusem vystihnout smysl lidského utrpení.

R. M. Rilke se přátelil s řadou významných osobností a dopisoval si s nimi. Mezi ně patřili Hugo von Hofmannsthal, André Gide, Stefan Zweig či Rilkeův velký obdivovatel Boris Pasternak.

Od roku 1923 trpěl R. M. Rilke vážnými a dlouhodobými zdravotními problémy. Složil ještě několik set básní, převážně ve francouzštině. Z jeho korespondence z tohoto období ční zejména ruská básnířka Marina Ivanovna Cvetajevová a spisovatel Boris Pasternak. Zemřel v roce 1926 na leukémii v sanatoriu Valmont u Montreux ve Švýcarsku. Pohřben je na jižní straně kostela ve vesnici Raron ve švýcarském kantonu Valais. Na jeho náhrobním kameni je vyryt verš, jenž pro tuto příležitost napsal: „Růže, jak čistý to protimluv! Slast, nebýt nikoho spánkem pod tolika víčky.“ („Rose, oh reiner Widerspruch, Lust, niemandes Schlaf zu sein unter soviele Lidern.“)

VZPOMÍNKA

Franz Victor Werfel (10. 9. 1890, Praha – 26. 8. 1945, Beverly Hills, Kalifornie), rakousko-český německy píšící básník, prozaik, dramatik a publicista. Werfel byl synem zámožného pražského židovského rukavičkáře Rudolfa Werfela a jeho ženy Albiny Werfelové, rozené Kussiové. Patřil ke generaci pražských německých spisovatelů a byl přítelem M. Broda, F. Kafky, E. E. Kische, R. Musila. Před první světovou válkou spolupracoval na vydávání ediční řady *Der jüngste Tag*, která se zaměřovala na expresionistická díla. V roce 1911 se se značným úspěchem objevila Werfelova první básnická sbírka *Der Weltfreund* (česky *Přítel světa*). Krom Kafky, kterého znal již od studií na gymnáziu, se setkal s básníkem Rainerem Maria Rilke a spřátelil se s novinářem Karlem Krausem, do jehož novin *Die Fackel* (*Pochodeň*) rovněž přispěl. Jeho pacifismus se projevil v adaptaci Eurýpida dramatu *Trójanští* (něm. *Die Troerinnen*) z roku 1915. Za první světové války byl během let 1915–1917 nasazen na východní frontě v Haliči, později působil v redakci válečných novin ve Vídni. Zde se seznámil s vdovou po skladateli Gustavu Mahlerovi, múzou mnoha slavných mužů, Almou Mahler, která se po rozvodu (jejím tehdejší manžel byl německý architekt Walter Gropius, zakladatel Bauhausu) za něj v roce 1929 provdala. Žili většinou ve Vídni, podnikli však i řadu cest. Od dvacátých let se Werfel živil výhradně jako spisovatel. Psal dramata, romány (mj. životopisný román o Verdim). Inspirován svými cestami po východních zemích napsal na počátku třicátých let historický román *Die vierzig Tage des Musa Dagh* (česky *Čtyřicet dnů*) o masových vraždách Arménů Turky. V roce 1938 emigroval i s manželkou před fašismem do Francie, v roce 1940 (spolu se spisovatelem Heinrichem Mannem a jeho synovcem Golo Mannem) přešel přesky z Lourdu přes Pyreneje do Španělska a odtud do USA, kde v roce 1941 obdržel státní občanství.

Werfel je považován za zakladatele rakouského expresionismu (básnické sbírky, novely – např. *Ne vrah, zavražděný je viněn*, drama *Spiegelmensch / Zrcadlový člověk*). Za tragédii *Kozlí zpěv* a za celoživotní dílo byl vyznamenán v roce 1927 československou státní cenou. V novele *Sjezd abiturientů* vzájemně konfrontuje různé lidské charaktery v extrémních situacích. Autobiografické prvky jsou obsaženy v románu *Barbara neboli Zbožnost*, kde jsou proti sobě postaveny naivní, čistý svět české služky a svět zkažený peněžními vztahy. Román *Píseň o Bernadettě* vznikl jako výraz autorova díku za záchranu před fašismem při útěku z Lourdu. Líčí v něm lourdský zázrak spolu s autentickými průvodními i následnými jevy. Je rovněž autorem románů *Verdi*, *Jeremiáš*, *Sourozenci neapolští*, novel *Smrt maloměstáka*, *Dům smutku*, *Bledě modré ženské písmo* a odvážné předmluvy k německému překladu Bezručových *Slezských písní* vydaných v době první světové války.

Franz Werfel zemřel na infarkt v Beverly Hills (Los Angeles, Kalifornie, USA).

Arnošt Polavský (14. 9. 1890, Adamov, okr. Blansko – 12. 1. 1958, Praha), historik umění, prozaik, redaktor. Místa působení: Moravská Ostrava. Původně pracoval jako

úředník ve Vídni, byl spolupracovníkem *Vídeňských listů*; na začátku německé okupace se podílel na vydávání ilegálního časopisu *V boj*, v letech 1945–1948 byl redaktorem *Svobodného slova*.

Literatura: *Kdy zemřeli...? 1937–1962*, Praha 1962; *Český biografický slovník XX. století*, 2. díl, K-P, Praha.

Oskar Kokoschka (1. 3. 1886, Pöchlarn, Dolní Rakousy – 22. 2. 1980, Montreux, Švýcarsko), rakouský malíř, ilustrátor, grafik, básník, spisovatel, autor divadelních her i divadelní kritik. Nejznámější jsou jeho intenzivní expresivní portréty, u kterých se snaží vystihnout psychiku a emoce modelu, a malby krajín, především množství městských a krajinných panoramat. Mezi známé Kokoschkovy obrazy patří *Nevěsta větru*, *Červené vejce*, *Pohled na Karlův most* či jeho autoportréty. Jeho tvorbu ovlivnila vídeňská secese, německý expresionismus a gauvismus. V malbě používá syté barevnosti, energické tahy štětce, deformaci figur.

Kromě toho psal Kokoschka básně, eseje a zpočátku také dramata, která si od devadesátých let znovu získávají popularitu. Roku 1971 vyšla jeho autobiografie nazvaná *Mein Leben*, roku 1984 pak jeho korespondence.

Jeho otec Gustav Kokoschka byl Čech, pocházel ze známé pražské zlatnické rodiny, jeho matka Romana Loidlová pocházela ze Štýrska. Rok po jeho narození se rodina přestěhovala do Vídně. Jako dospívající chlapec se Kokoschka nijak zvlášť o umění nezajímal, chtěl se stát výzkumným chemikem, avšak v roce 1905 vyhrál prestižní stipendium na Kunstgewerbeschule ve Vídni a tak zde studoval na učiteli umění. Poté studoval v ateliéru Gustava Klimta a také se stal členem Wiener Werkstätte. V roce 1908 Kokoschka vystavoval na výstavě Kunstschau ve Vídni, ale jeho obrazy svým násilným expresionismem natolik pobouřily veřejnost i kritiku, že byl ze školy vyloučen. Kokoschku v jeho tvorbě podporoval architekt Adolf Loos. V letech 1907–1908 Kokoschka namaloval celou řadu zajímavých aktů dospívajících dívek, mezi které patřila i jeho oblíbenkyně Lilith Langová, dcera Marie Langové, známé feministky a spoluzakladatelky progresivních novin *Dokumente der Frauen*.

Kokoschkovo mládí bylo plné finančních potíží, neboť měl vždy obavy z vystavování nebo prodeje svých obrazů. Našel však velikou odezvu u milovníků umění, kteří jeho díla nakupovali a poté věnovali muzeím. Sám o svých finančních potížích napsal: „Zatraceně moc bych se chtěl naučit tajemství toho, jak zůstat svobodným umělcem a přitom nehladovět, vždyť jsem zažil tolik zimních dnů, kdy jsem jen tisknul svůj nos na omrzlá okna Romanisches Café, kde se učenci scházeli k nekonečným debatám o umění. Sice jsem věděl o dost víc než oni, ale nikdy jsem neměl dost peněz.“

Kokoschkovo umění bylo ve Vídni zpočátku nepochopeno a na výstavách bylo systematicky odmítáno, a tak se Kokoschka v roce 1910 přestěhoval do Berlína, kde spoluvydával časopisy pro soudobé umělce. Pro vydavatele Herwartha Waldena, majitele a šéfredaktora časopisu *Der Sturm*, se stal grafickým umělcem, básníkem, diva-

delním kritikem, reklamním manažerem i distributorem. V roce 1911 se vrátil do Vídně, aby přijal pozici učitele na Kunstgewerbeschule, ze které byl před pár lety vyhozen. V této době také započal vášnivý milostný vztah s Almou Mahlerovou, vdovou po slavném skladateli (Alma se později provdala za architekta Waltera Gropiuse a pak za pražského německy píšícího spisovatele Franze Werfela). Přesto Kokoschka miloval Almu po celý život a jedna z jeho nejlepších prací, *Bouře*, je k její počtě. Vztahem s Almou byla inspirována také jeho báseň *Allos Markar*. Kokoschka po rozchodu s Almou nakonec nastoupil do rakouské armády a coby dobrovolník bojoval v první světové válce, v Haliči byl těžce zraněn (střelné zranění hlavy a bajonetem propíchnutá plíce). Po válce působil Kokoschka několik let v Drážďanech (učil umění na Akademii krásných umění / Akademie der Bildenden Künste). V této době byl natolik nervově vyčerpaný, že si udělal obrovskou loutku své bývalé lásky Almy Mahlerové, ke které se choval tak, jakoby byla živá – dokonce ji i jednou vzal do opery. Jeho obrazy z této doby odrážely jeho tělesné i duševní obtíže z rekonvalescence, jeho tvorba se jevila jakoby pronásledována démony válečných nočních můr. V roce 1924 však náhle a bez předcházejícího upozornění (zprávu o svém odchodu dal pouze vrátnému na Akademii) odešel do Paříže, kde vytvořil mnohé obrazy hýřící živými barvami a neklidnou energií. Jeho obrazy tehdy často měly provokativní politické náměty, což dráždilo pronacistické politiky. Následně cestoval po Evropě a roku 1931 se vrátil do Vídně, avšak před silícím nacismem prchá roku 1934 do Prahy. Zde poznal svou budoucí ženu, Češku Oldu Palkovskou. Zároveň inspiroval vznik spolku Oskar Kokoschka Bund, jemuž předsedal Theo Balden a jenž usiloval o umění nezávislé na nacistické estetice, která Kokoschkovy obrazy označovala za zvrhlé umění. Kokoschka bydlel v Praze v letech 1934–1938 – přijal také československé občanství. V roce 1936 namaloval portrét prezidenta Masaryka a stal se jeho přítelem. V době mobilizace v roce 1938 Kokoschka opět prchá před nacismem, tentokrát do Anglie. Usadili se v Cornwallu, kde Kokoschka maloval akvarely a jeho družka si zařídila malý krámk s pečivem. V roce 1940 se přestěhovali do Londýna, kde však Kokoschka čas-

to trpěl depresemi. V roce 1941 se Kokoschka a Palkovská v londýnském válečném bunkru vzali. Účastnili se emigrantského kulturního života. Kokoschka se stal britským občanem roku 1946. Teprve roku 1975 přijal zpět rakouské občanství. V roce 1953 se Kokoschka přestěhoval do Salcburku, kde provozoval svůj ateliér v rámci Internationale Sommerakademie für Bildende Kunst. Později pak přesídlil do Švýcarska (kde proběhly první jeho velké poválečné výstavy) do Villeneuve na břehu Ženevského jezera, zde strávil zbytek svého života.

Jaroslav Formánek: Čeští rodáci, kteří se proslavili ve Vídni

Před sto lety 20. listopadu 1910 se v Ostravě narodil **prof. dr. Herbert Kraus**, zakladatel neurochirurgické kliniky ve Vídni (1964). Bydlel ve třetím vídeňském okrese, Weyergasse 5, kde zprvu provozoval lékařskou praxi. Po úmrtí věhlasného chirurga prof. Schönbauera se dostal do vedení nově utvářeného oboru medicíny ve Vídni jako jeho nejbližší spolupracovník a následovník. Centrem neurochirurgie se v šedesátých letech stal Kaiser-Franz-Josef-Spital, kde byl doktor Kraus primářem. Díky jeho schopnostem a pílí se tento obor rychle rozvíjel. Mnoho životů zachránil i svou nezištnou lidskostí, když neváhal pomoci pacientům o dnech svého volna i v noci; za trpícím zajel třeba i na lesní samotu. Bohužel i takového člověka, velikána, nejlepšího operátora mozkových nádorů, postihlo to, co jeho pacienty. Sám si svoji chorobu nadiagnostikoval a sám vedl svůj tým do operačního sálu, aby vypsali plán příští operace: hodina: 8,00
diagnóza: tumor vpravo...
pacient: Kraus
operatér, asistenti: ...po zaváhání vypsali jména svých třech spolupracovníků

Psal se rok 1974. Operace se povedla. Za tři dny šel demonstrativně s obvázanou hlavou mezi své pacienty na čele vizity. Během roku se však stav prudce zhoršil. Nádor na mozku mozkového chirurga patřil k těm nejkrutějším. Profesor dr. Kraus zemřel ve Vídni 4. července 1975.

(Ze vzpomínek jeho žáka a kamaráda G. Klettera)

Anschluss - Alice in Wonderland, 1942
(olej na plátně 63 × 76 cm,
Wiener Städtische Versicherung)

Dne 30. listopadu 1840 zemřel ve Vídni světově známý astronom **Joseph von Littrow**. Narodil se 13. března 1781 v Horšovském Týně (Bischofteinitz) pod tehdejšími příjmením Lyttroff. Jeho předkové sem přišli z dalekého Livonska (sever Lotyšska) již roku 1640 (lékař Křištof Lyttroff). Když bylo Josephovi třináct let, poslal ho otec studovat do Prahy na gymnázium. Roku 1797 se již sám nechal zapsat na tamní univerzitu. Navštěvoval přednášky na všech fakultách (filozofie, teologie, práva, medicína). Roku 1802 studia přerušil. Kromě přednášek matematiky hradeckého Stanislava Vydry a astronomie od premonstráta Martina A. Davida (na filozofické fakultě) ho na univerzitě nic nezaujalo. Aby se odreagoval, odjel učit matematiku do rodiny šlechtických známých ve Slezsku. Ovšem soustředěný zájem ho vedl k astronomii. Odjel z ospalého venkova do Vídně, kde po bitvě u Slavkova ovládla dění napoleonská Francie. Svatá říše římská přestala existovat a z římského císaře Františka II. se stal rakouský císař František I. Exaktní vědy se tu tehdy rozvíjely nebyvalou měrou. Napří-

klad deskriptivní geometrie založená G. Mongem přestala být francouzským vojenským tajemstvím. První svazky vědeckého díla věnovaného astronomii dodával tehdy z Paříže sám Laplace. Zde v prostředí dunajské metropole se Lytrow zcela oddal samostudiu astronomie. Na jaře 1807 byl na základě konkurzu přijat za profesora astronomie na krakovskou univerzitu, v té době ještě pod rakouskou správou. Tady začíná jeho plný život. Změnil si příjmení na Littrow, oženil se se studentkou Karolínou, vybudoval hvězdárnu, věnoval se vědě, aniž vnímal okolní tvrdou realitu. Až jednoho zasmušilého rána roku 1809 ho probudil lomoz, když polští revolucionáři s podporou napoleonských vojáků obsazovali Krakov. V tom roce bylo v Hamburku vydáno Gaussovo dílo o nebeské mechanice, zatímco v Krakově vojsko pustošilo hvězdárnu a zřídilo v ní sklad střelného prachu. Život se tu stal pro novomanžele nesnesitelným. Ozvali se přátelé z Ruska a pozvali ho na univerzitu do Kazaně, kde mu zajistili profesorské místo. Tady v květnu 1811, v dostatečné vzdálenosti od napoleonských výbojů, se mu narodilo první dítě Carl, který v dospělosti pokračoval ve šlépějích otce. Na zahradě univerzity tu později vybudoval Littrow hvězdárnu, kterou vybavil přístroji dovezenými až z německého Stuttgartu.

Věhlas úspěchů Littrowa se šířil Ruskem i ponapoleonskou Evropou. V září 1819 přijel Littrow do Vídně, aby převzal tamní městskou hvězdárnu a místo profesora na univerzitě. Bez okolků se pustil do výstavby nové hvězdárny s moderním vybavením. Starou hvězdárnu zrekonstruoval. Spolupracoval mimo jiné i se skupinou českých astronomů, včetně Josefa Morstadta a Jana Černého. Když roku 1826 přijel kněz, astronom Jan Černý z Podkrkonoší za Littrowem do Vídně, byla právě demontována stará hvězdárna. Littrow nezanedbával ani činnost univerzitního profesora. Na jeho přednášky jezdili posluchači z celé vyspělé Evropy.

Po úmrtí manželky roku 1833 se staral i o domácnost se čtyřmi nezletilými dětmi. Následujícího roku 1834 jej císař povýšil do šlechtického stavu. V prosinci 1837 jej zvolili děkanem filozofické fakulty.

Na podzim 1840 onemocněl z nastuzení a ráno 30. listopadu zesnul. Patřil k nejvýznačnějším představitelům historie vědy a jeho dílo má dosah do přítomnosti. *Theoretische Astronomie, Populäre Astronomie, Analytische Geometrie* jsou základními díly oboru. Ovšem kniha *Die Wunder des Himmels* se stala nejpopulárnější.

Antonín Knirsch (1730, Vídeň – 1787, Kolín), rakousko-český poštovní úřad na kolínském náměstí po svatbě s vdovou poštmistrovou Annou Křšňákovou roku 1774. Ten někdejší hostinský dům č. 7, zva-

ný U zlaté štiky, při císařské silnici koupil roku 1764 za 28 zlatých poštovní dům „se stájem pro výměnu koní“. Roku 1776 se narodil Antonín Knirsch mladší, který po požáru Kolína roku 1796 dal zdarma přivést nový oltář z Pacova pro děkanský kostel sv. Bartoloměje. Knirschové provozovali poštu mezi Prahou a Vídní po pět generací ve vlastní režii. Když byla roku 1845 Pernerem postavena železnice, přestěhoval třicetiletý vnuk Karel Knirsch (1819-1880)^{1/} poštu k zdroji nové dopravy, ke kolínskému nádraží. Kromě poštovního úřadu tu byly i hostinské pokoje a pomocné hospodářské budovy. Dodnes je tu to stavení č. 80 s označením „U staré pošty“. Byla tady i hlučná živnost hostinská a při poště byl zaveden telegraf. Po dostavění dráhy směrem na Velký Osek byla vybudována nová nádražní budova u starokolínské silnice. Pošta zrušila koňský provoz, pozemky a hospodářské budovy byly pronajímány. „Pošta“ naproti bývalé nádražní odbavovací budově sloužila pak jako hotel a restaurace. Karel Knirsch byl také veleváženým kolínským občanem. Již jako dvacetiletý se stal členem Matice české a divadelním ochotníkem. V bouřlivém roce 1848 byl velitelem gardy střelců a další léta řídil činnost kolínských divadelníků. Inicioval výstavbu divadla roku 1860 v novém školském areálu (později tělocvična gymnázia).^{2/} V letech 1862-1867 byl purkmistrem. Za vpádu německých vojsk ze severu (1866) zažil v této funkci mnohé horké chvíle při hájení zájmů města. Byl také na čele industrializace regionu, zvláště když se roku 1864 přičinil o stavbu cukrovaru (později Frigera). Roku 1868 ho však funkce císařského poštovního brzdila v činnosti národně-politické. Následkem toho již nebyl na další období zvolen do funkce purkmistra Kolína.

Pravnuk vídeňského rodáka, také Antonín Knirsch, se oženil s Mariannou ze šlechtického rodu Kuzmány. Pravnuk Karel Knirsch (1889-1946) vystudoval práva na vídeňské univerzitě a stal se advokátem v Kolíně. Také podporoval výstavbu současné divadelní budovy z roku 1939.

Poznámky:

^{1/} J. Vávra, *Dějiny Kolína*, 2. díl, Kolín 1888, s. 252, 260, 262, 274.

^{2/} F. Straka, *Vzpomínka na bývalé ochotníky*, in: *Památník pro postavení divadla v Kolíně*, Kolín 1939, s. 24. První dramatickou práci v Kolíně napsal Karel Knirsch pod názvem *Švédové u Kolína*. Hrál se poprvé v pražském Stavovském divadle roku 1848. Knirsch studoval na staroměstském gymnáziu, kde ho učil Josef Jungmann. Po úmrtí otce převzal poštmistrovství.

VÝROČÍ

Ivan Pařík (22. 11. 1945, Praha), významný česko-rakouský dirigent, pedagog a čerstvý „majitel“ Ceny Vendelína Budila za mimořádný umělecký přínos v oblasti opery. Narodil se v Praze v rodině významných umělců-hudebníků (otec Otakar Pařík byl významným dirigentem a klavíristou, matka Marie Vojtková byla operní pěvkyní a později

vyhledávanou pedagožkou). Hudbou se Ivan Pařík intenzivně zabývá od svých pěti let. Po maturitě na gymnáziu vystudoval klavír, kompozici a dirigování na Pražské konzervatoři. Později studoval na pražské HAMU a Hudební akademii ve Vídni (u prof. Hanse Swarowského). Debutoval v roce 1972 v Národním divadle v Praze (*Hoffmannovy*

povídky). První angažmá jej zavedlo do plzeňské opery, následovala ostravská opera a vídeňská Volksoper, kde působil v letech 1984-1987 (*Prodaná nevěsta*, *Jakobín*, *Kouzelná flétna*, *Únos ze serailu*, *Švanda dudák*, *Fra Diavolo*). V letech 1988-1992 působil jako šéfdirigent a později jako šéf opery v Plzni, následovalo opět ostravské angažmá. Od roku 1990 každoročně diriguje operní produkce na letním operním festivalu Open air v Garsu v Rakousku, kde nastudoval a řídil *Dona Giovanniho*, *Kouzelnou flétnu*, *Rigoletta*, *Turandot*, *Tosku*, *Prodanou nevěstu* a mnoho dalších oper. Od roku 1991 hostoval ve Státní opeře Praha, v letech 1992-1997 byl šéfdirigentem Stadttheater Klagenfurt v Rakousku. V současné době působí pedagogicky na Universität für Musik und Darstellende Kunst ve Vídni a současně již pátou sezónu působí jako šéfdirigent plzeňské opery Divadla J. K. Tyla v Plzni.

Dirigent Ivan Pařík je i dobře znám v kruhu vídeňských Čechů z jeho častých literárně hudebních vystoupení (Velvyslanectví ČR, Boessendorfersaal, Schwarzenberský palác, Slovanská beseda ad.). Taktéž již mnoho let spolupracuje s Kulturním klubem jako jeho umělecký poradce. Byl také kandidátem Kulturního klubu Čechů a Slováků do českého poradního sboru.

Herečka Renáta Olárová, prof. Jela Špitková – housle, prof. Ivan Pařík – klavír a sopranistka Mag. Regina Renzowa-Jürgens v hudebně literárním pásmu u příležitosti výročí T. G. Masaryka na českém velvyslanectví ve Vídni

Vernisáž na počest Karla Zemana

Dne 13. září 2010 nabídlo České velvyslanectví a České centrum ve Vídni u příležitosti 100. výročí narození legendárního filmového režiséra Karla Zemana výstavu fotografií z filmové tvorby Karla Zemana (výběr ze čtrnácti nejznámějších filmů). Hosty v Mramorovém sále velvyslanectví přivítal Mag. Oskar Novák, kulturní tajemník a tiskový mluvčí ZÚ, a dr. Tatjana Langášková, ředitelka Českého centra. Po zakončení vernisáže měli zájemci také možnost zhlédnout v kinosálu velvyslanectví první film z filmového cyklu filmů *Karel Zeman – filmový kouzelník*, a to hororovou animovanou pohádku *Čarodějův učen / Krabat* z roku 1978.

Kouzelný příběh o Krabatovi, souboj čarodějova učně a mistra, je příběhem chlapce, který se na prahu dospělosti přiblížil temným silám. Film je citlivé převyprávění lužickosrbské legendy o Krabatovi (Krawatovi, Chorvatovi) z přelomu 17. a 18. století ze slezské Horní Lužice. I v současné době tento film, přes razantní technický vývoj filmové techniky, oslovil svou poezií přihlížející diváky.

Pavel Kohout: *Mein tolles Leben mit Hitler, Stalin und Havel*

Rakousko-český spisovatel, dramatik a publicista Pavel Kohout prezentoval v pondělí 4. října 2010 v sále Národní knihovny pozornému a vybranému publiku svou nejnovější knihu – autobiografii *Mein tolles Leben mit Hitler, Stalin und Havel*.

Ve třetí osobě (zvoleno autorem úmyslně k docílení většího odstupu) vypráví Pavel Kohout svou osobní životní cestu, která byla vždy ovlivněna politickým děním. Ve svých předchozích knihách se autor zabýval životem v bývalém Československu, v této knize popisuje i dobu po nedobrovolné emigraci roku 1979, soustřeďuje se na problémy jednoho Pražana, který se ocitl v německy mluvící zemi v Rakousku, která se mu stala jeho druhým domovem. Najdete zde mnoho historek o mnohých Rakušanech.

Kniha je věnována paní Gerdě Neudeck, vedoucí Schwarzenberské ústřední kanceláře ve Vídni. Spisovatel odůvodnil toto věnování slovy: „Jsem jedináček, vždy jsem chtěl mít bratra. Našel jsem v této energické, spolehlivé, entscheidungsfrohen a vždy činné ženě, která mé rodině mnoho pomohla, »pozdější sestru«.“

Dramatik Kohout během večera mj. zavzpomínal, že po nedobrovolném odsunu do Rakouska prvním Rakušanem, který ho z pověření kancléře Bruna Kreiského na hranicích očekával, byl Bruno Aigner, dnes tiskový mluvčí dnešního spolkového prezidenta Dr. Heinze Fischera.

Patronát nad knihou Pavla Kohouta převzal rakouský prezident Dr. Heinz Fischer, který ve svém laudatio ocenil přínos dramatika nejen na kulturním poli, ale také na poli vzájemného dorozumění mezi sousedními národy, vzpomněl prvních setkání. Spisovatel a diplomat Jiří Gruša akademicko-filozoficky přiblížil v Evropském kontextu celou epochu doby ve spojení s prací a životem svého dlouholetého přítele Pavla Kohouta.

Na závěr dramatik Kohout přečetl několik různě laděných úryvků ze své nové knihy. Nám zůstala v mysli ta humorná o rozdílu pražského cynického humoru, kterému Vídeňané nerozumí, a o přednostech tzv. Wiener Schmees.

V knize naleznete četné privátní fotografie ze života autora.

Mein tolles Leben mit Hitler, Stalin und Havel, Osburg Verlag, Berlin 2010; 568 S.; 27,70 EUR

OZNÁMENÍ

Zápis do 5. třídy Bilingvního reálného gymnázia II. stupně Školského spolku „Komenský“ pro školní rok 2011/2012

Rodiče nebo zákonní zástupci odevzdají podklady k zápisu ve dnech **14. – 18. února 2011, od 8:00 – 16:00** hodin, v ředitelně gymnázia (řed. H. Huberová). Prosím o telefonické dojednání termínu na tel. 890 44 04 – 60.

Podklady pro zápis:

- školní zpráva za 1. pololetí IV. třídy (8. postupný ročník);
- vyplněná přihláška (formuláře se nacházejí v kanceláři školy nebo na internetové stránce www.orgkomensky.at);

Automaticky jsou přijati ke studiu žáci sekundární školy Komenský, kteří byli pozitivně hodnoceni a z hlavních předmětů nemají známku „dostatečnou“.

Vzhledem k tomu, že se na gymnázium hlásí vždy větší počet žáků, než můžeme přijmout (z kapacitních důvodů maximálně 24 žáků), budou probíhat stejně jako v minulých letech přijímací pohovory.

Přijímacího pohovoru dne **28. 6. 2011** se musí podrobit pouze ti žáci naší sekundární školy, kteří měli z některého hlavního předmětu „dostatečnou“, nebo nebyli z některého předmětu klasifikováni, respektive ti žáci, kteří se k nám hlásí ze zahraničí. Přijímací zkouška bude probíhat formou ústního pohovoru v jazyce německém a anglickém.

Přeji hodně štěstí a úspěchů všem uchazečům!

Mag. Helena Huberová, ředitelka gymnázia

Bilingvní gymnázium II. stupně Školského spolku „Komenský“ (otevřeno ve školním roce 2000/01, školní pokus dle § 7 školského zákona)

- 5.-8. třída (9.-12. stupeň)
- vyučování podle učebního plánu pro vyšší reálná gymnázia
- čeština/slovenština – alternativní povinné předměty, mateřský jazyk
- němčina – povinný předmět – mateřský jazyk
- angličtina – 1. cizí jazyk
- španělština, francouzština, nebo ruština jako alternativní volitelné předměty – 2. cizí jazyk
- dějepis, etika, náboženství, hudební výchova, výtvarná výchova, tělesná výchova – výuka v jazyce českém/slovenském
- matematika, informatika, fyzika, chemie, deskriptivní geometrie, biologie, zeměpis, psychologie – výuka v jazyce německém

Nepovinná cvičení: divadelní kroužek, pěvecký sbor, chemická olympiáda, volejbal, fotbal, horolezectví

Rakouské odbory nabízejí pracovní poradenství česky a slovensky

Rakouské odbory nabízejí Čechům a Slovákům, kteří se rozhodnou pracovat ve Vídni či v příhraničních Dolních Rakousích, pracovní poradenství v češtině a slovenštině. Zájemci získají zdarma informace o podmínkách zaměstnávání, příjmech či svých povinnostech. Služba má už nyní připravit případné uchazeče z nových členských zemí EU na otevření rakouského pracovního trhu v příštím roce.

ČTK to ve Vídni řekl prezident Rakouského odborového svazu (ÖGB) Erich Foglar. Rakousko v roce 2004 po rozšíření EU nechalo svůj pracovní trh uzavřený a evropské nováčky na něj pouští jen po získání pracovního povolení. Bariéry alpská republika spolu s Německem zachová po maximální možnou dobu, tedy až do května příštího roku. Ostatní staré státy EU svůj pracovní trh už zpřístupnily. Podle Foglara bylo sedmileté období rozhodně správné a zabránilo ohrožení rakouského pracovního trhu kvůli možnému přílivu levnějších sil. „Na druhou stranu to měla být samozřejmě také ochrana pracovního trhu v Česku, na Slovensku či v Maďarsku, aby neztratily tolik odborných sil. Bylo by to škodlivé pro jejich hospodářství,“ míní šéf ÖGB. Že by Češi, Slováci či Maďaři v příštím roce rakouský trh práce po jeho otevření vzali útokem, odborový předák ale nepředpokládá. „Neočekáváme žádnou obrovskou vlnu. Čekáme sice nárůst nabídky pracovních sil, ale ne v nezvladatelném množství,“ uvedl.

Důchodci žijící v cizině s pojistkou z ČR mají péči v obou zemích

Čeští důchodci, kteří žijí v jiné zemi Evropské unie a mají zdravotní pojištění v Česku, se mohou bez omezení léčit v tuzemsku i v zemi, kde bydlí. Evropské zákony jim umožňují čerpat plnou zdravotní péči na účet jejich zdravotní pojišťovny. ČTK to sdělil mluvčí Všeobecné zdravotní pojišťovny (VZP) Jiří Rod. „Důchodci se mohou rozhodnout, zda se chtějí léčit v zemi bydliště, nebo v ČR, což do letošního května nemohli. V ČR dosud měli nárok jen na nezbytnou zdravotní péči, stejně jako například turisté z EU,“ uvedl. Důchodce, který pobírá důchod z ČR, zůstává podle evropských nařízení českým pojištěncem. Podmínkou je, že nepobírá důchod také v zemi bydliště ani tam nepracuje. V ČR za něj platí stát pojistné, důchodce se prokazuje Evropským průkazem zdravotního pojištění, který mu dala česká pojišťovna. „O tom, jakým způsobem a s jakým dokladem uplatní nárok u lékaře v zemi bydliště, se musí důchodce informovat u instituce, která tam hradí náklady na zdravotní péči, tedy zdravotní pojišťovna, která ho tam registrovala,“ upozornil Jiří Rod.

Česko-rakousko-slovensko-maďarský webový portál

Představitelé Rakouska, České republiky, Maďarska a Slovenska koncem října ve Vídni oficiálně spustili nový internetový portál, který se koncentruje na středoevropský region Centrope. Ten byl ustaven již v roce 2003 a tvoří ho vedle jižní Moravy a východní části Rakouska také západ Maďarska a vcelku pochopitelně i část západního Slovenska, konkrétně okolí Bratislavy. Celkem v Centropě žije asi 6,5 milionů lidí a jeho tvůrci si dali za cíl vytvořit prosperující oblast v této části Evropy. Zároveň se snaží posílit pozici celého regionu v rámci Evropské unie. Nová webová platforma na adrese www.mycentrope.com nabízí především informace o možnostech trávení volného času v regionech, o pořádaných kulturních událostech nebo o možnostech nakupování. Zprávy jsou přitom podávány ve všech čtyřech jazycích. Centrope se tak prezentuje především jako pohostinný region, který skýtá obrovské množství příleži-

ností pro výletníky a turisty. Nezapomíná však ani na místní obyvatelstvo a jeho kulturní vyžití. Stránky by ovšem měly podle svých tvůrců přispět i ke stále silnějšímu propojování jednotlivých částí regionu a vytváření skutečně jednotného regionu, který se má stát synonymem prosperity a vysoké konkurenceschopnosti. Velkou výzvou je pro něj připravené definitivní uvolnění pracovního trhu v jednotlivých členských zemích regionu, k němuž má dojít v květnu příštího roku. Jistě jste zachytili poplašné zprávy, které v této souvislosti šíří někteří politici. Hrozivé vize záplavy z Východu, která z pracovního trhu prakticky vyřadí domácí obyvatele, nacházejí mnohem více sluchu než střízlivé hlasy některých ekonomů a představitelů hospodářského života, které se snaží upozornit i na výhody otevřeného pracovního trhu pro rakouské hospodářství. Lze naopak doufat, že pokud nezvítězí nacionalistické nálady, budou spolu jednotlivé části Centropy stále bezproblémověji srůstat, na čemž vydělá celý region. (MaFr)

INFORMACE

V poslední době se v redakci KLUBU množí dotazy na rakouské zdravotní pojištění. Na úředních stránkách jsme našli tento dokument, který je sice již neplatný, jak se dozvíte z naší další zprávy, ale pro úplnost jej přetiskujeme.

Redakce

Ungleichbehandlung wird beseitigt: Ausländische Pensionen werden künftig beitragspflichtig 120.000 Pensionsbezieher sind davon betroffen und erhalten demnächst entsprechende Post von der Krankenversicherung Nr. 21 vom 13. Juni 2010.

Erstmals werden ausländische Pensionen aus dem EU-Raum in Österreich krankensicherungsspflichtig. Rund zwei Millionen österreichische Pensionisten zahlen für ihre gesetzliche Krankenversicherung 5,1 Prozent Ihrer Bruttopension. Im Gegensatz dazu haben Pensionisten, die einen Teil ihrer Pension aus dem Ausland beziehen, keine Krankenversicherungsbeiträge für den ausländischen Teil ihrer Pension zu bezahlen, die Leistungen der Krankenversicherung werden aber sehr wohl in Österreich in Anspruch genommen. „Es ist ungerecht, wenn jemand den Krankenversicherungs-Beitrag von einer kleinen österreichischen Pension zahlt, aber für die gleichzeitig bezogene oft höhere öffentliche Pension aus dem Ausland kein Krankenversicherungsbeitrag zu zahlen ist und trotzdem die komplette Leistungspalette der sozialen Krankenversicherung in Anspruch genommen wird“, so der Vorsitzende im Hauptverband der österreichischen Sozialversicherungsträger, Hans Jörg Schelling. Davon betroffen sind in Österreich rund 120.000 Pensionisten, die vorwiegend aus EU-Staaten – und da vor allem aus Deutschland – eine staatliche Pension beziehen.

Ab 1. Mai 2010 werden aufgrund einer Verordnung der EU die Krankenversicherungsbeiträge für Auslandsrenten, vorläufig beschränkt auf Mitgliedstaaten der Europäischen Union vorgeschrieben. Eine Ausweitung des Anwendungsbereiches auf Staaten des Europäischen Wirtschaftsraumes EWR und die Schweiz wird voraussichtlich im Laufe des nächsten Jahres erfolgen. Die Vorschreibung erfolgt in jenen Fällen, in denen Österreich für die Erbringung von Krankenversicherungs-Leistungen zu-

ständig ist. Der tatsächliche Wohnsitz ist dabei nicht relevant. Nicht betroffen davon sind jedoch Privatpensionen, Betriebspensionen sowie Waisenpensionen. Die Mehreinnahmen für die Krankenkassen von geschätzten 23 Mio. Euro pro Jahr für ganz Österreich sichern unter anderem die Leistungen der Versicherten.

Die Betroffenen erhalten von ihrem zuständigen Krankenversicherungsträger im Juni ein entsprechendes allgemeines Informationsschreiben, nach dem Sommer erfolgt nochmals ein österreichweit einheitliches Verständigungsschreiben an die Betroffenen, mit der Aufforderung, den vollständigen und aktuellen Stand und die Höhe der bezogenen ausländischen Pensionen bekannt zu geben und durch Vorlage entsprechender Unterlagen zu bescheinigen.

Die Sozialversicherung garantiert unabhängig von Alter, Einkommen, sozialer Herkunft und Bildung hochwertige Gesundheitsversorgung und eine sichere Pensionsvorsorge. Aktuell sind rund 8,2 Millionen Menschen anspruchsberechtigt (Versicherte und mitversicherte Angehörige). Der Behandlungsanspruch aus der Krankenversicherung wird beim Mediziner durch das e-card-System angezeigt: Die e-card als Schlüsselkarte enthält keine medizinischen Daten, ermöglicht dem Arzt aber die Überprüfung des Versicherungsstatus eines Patienten und die Nutzung weiterer Services. Der Hauptverband der österreichischen Sozialversicherungsträger ist das organisatorische Dach über der solidarischen Kranken-, Unfall- und Pensionsversicherung Österreichs.

Zuletzt aktualisiert am 14. Juni 2010.

http://www.sozialversicherung.at/portal27/portal/esvportal/channel_content/cmsWindow?action=2&p_menuid=2745&p_tabid=2&p_pubid=641755<http://www.sozialversicherung.at/portal27/portsuche:Auslandsrenten/>

Sehr geehrte Frau Basler!

Bezug nehmend auf unser heutiges Telefonat und Ihre Anfrage erlauben wir uns Sie wie folgt zu informieren: Mit Schreiben vom Juli 2010 wurden Pensionisten, welche zusätzlich zu ihrer österreichischen Pension auch eine Pension bzw. Rente aus einem anderen Mitgliedstaat der EU erhalten, darüber informiert, dass aufgrund von EU-rechtlichen Bestimmungen auch von diesen EU-Pensionen/Renten rückwirkend mit 1. 5. 2010 Krankenversicherungsbeiträge vom Krankenversicherungsträger vorgeschrieben und eingehoben werden.

Durch das 2. Sozialversicherungs-Änderungsgesetz sollen nunmehr die Rechtsgrundlagen für die Einhebung von Krankenversicherungsbeiträgen von ausländischen Pensionen/Renten präzisiert werden. Die Gesetzeswertung ist abzuwarten.

Eine rückwirkende Einhebung der Krankenversicherungsbeiträge von Auslandsrenten (geplant war mit 1. 5. 2010) erfolgt nicht.

Wie aus den Erläuterungen zum 2. Sozialversicherungs-Änderungsgesetz hervorgeht, bezweckt die geplante Neuregelung eine Gleichstellung von Auslands- und Inlandsrenten im Hinblick auf die Krankenversicherungsbeitragsbelastung der Versicherten.

Mit freundlichen Grüßen

Mag. Elisabeth Zehetner

Wiener Gebietskrankenkasse – Versicherungsabteilung

Versicherungsreferat

Wienerbergstraße 15-19, 1100 Wien

Tel.: +43/ (0)1/ 60122 3204, Fax.: +43/ (0)1/ 60122 3245,

www.wgkk.at

E-Mailadresse: vavr@wgkk.at

Výstava Ringturm.Kunst

Mit mehr als hundert ausgewählten Werken präsentiert das Leopold Museum erstmals einen umfassenden Querschnitt aus der über 5 000 Werke umfassenden Kunstsammlung der Vienna Insurance Group (VIG), die sich aus Beständen der Wiener Städtischen Versicherung, der Donau Versicherung und jüngst der s-Versicherung zusammensetzt.

Zahalení Ringturmu podle návrhu Huberta Schmalixe, 2008

Foto: Wiener Städtische / Thomas Pitterie

Seit den 1920er Jahren engagiert sich die Wiener Städtische Versicherung im Bereich der Kunst- und KünstlerInnenförderung. Daraus entwickelte sich eine rege Sammeltätigkeit, die zu einer bemerkenswerten Konzernsammlung mit Schwerpunkt auf Malerei und Grafik von 1945 bis zur Gegenwart führte. Die Sammlung ist größtenteils im Ringturm, dem 1955 nach Plänen von Erich Boltenstern errichteten Hauptsitz der Versicherung untergebracht.

Künstler: Oskar Kokoschka, Herbert Boeckl, Arnulf Rainer, Gisela Hoke, Max Weiler, Hans Staudacher, Oswald Oberhuber, Georg Eisler, Christian Ludwig Attersee, Robert Hammerstiel, Franz Grabmayr, Deborah Sengl, Gerda Leopold, Ulrike Lienbacher, Peter Sengl, Robert Zeppel-Sperl, Sabina Hörtnner, Florentina Pakosta, Gerold Tagwerker, Hubert Schmalix, Alois Mosbacher, Erwin Bohatsch, Alfred Klinkan, Hubert Scheibl, Herbert Brandl, Marko Lulic, Jakob Gasteiger, uw.

Ilse Haider: *G. Garbo*, 2007

Wiener Städtischen Versicherung

Výstava: Ringturm.Kunst

Sammlung Vienna Insurance Group

Leopold Museum,

Po, st – ne 10:00-18:00 a čt 10:00-21:00

MuseumsQuartier Wien, www.leopoldmuseum.org

Otevřeno do: 21. 2. 2011.

Náš redakční tip:

Máte-li zájem o tento druh umění a chcete se orientovat v rakouském uměleckém světě od roku cca 1920 až po dnešní dobu, nezmeškejte tuto výstavu. Nabízí vám přehledný a názorně komentovaný pohled na přední rakouské výtvarné umělce a sběratelskou „vášeň“ rakouské pojišťovny. Víte, že mnohé obrazy této sbírky (5 000 uměleckých děl) visí či stojí podle osobního výběrů zaměstnanců pojišťovny v jejich kancelářích v Ringturmu?

INFO:

Naše akce v roce 2010 / 2011

najdete na adrese

http://www.rozhledy.at/menu_programm.htm

Fotoalbum z dětské mše svaté v neděli 14. 11. 2010

najdete na internetu

<http://www.pixum.at/viewalbum/id/5321306>

P. Dr. Jan Horák SDB

Hagenmüllergasse 31

A-1030 Wien

<http://www.rozhledy.at>

<http://rozhledy.heim.at>

Vlastenecká omladina slaví 125 let svého trvání

Možná si řeknete – OCHOTNICKÉ DIVADLO – na tom přece nic není! Naučit se něco málo textu se záchranným pásem v podobě nápovědy, pár zkoušek, kapka talentu. Hraní skýtá jedinečnou možnost vyzkoušet si být někým jiným, chovat se tak, jak se normálně nechováte a dělat věci, které většinou neděláte. Postupem času musí ale všichni potenciální herci a herečky své představy poněkud přehodnotit. Tak třeba zkoušky – jsou zapotřebí, a to citelně. Najednou se divadlo vloudí do průběhu všedního dne, odsává člověku všechnu volný čas a vyžaduje oběti. Během nastudování nového představení procházíme všemi možnými etapami, které si žádají navíc také dovednosti jako šití, malování, zpěv, tanec a musíme si poradit i s technikou. Kdo však tohle akceptuje, komu závěrečný pocit při potlesku zamotá hlavu, kdo se cítí šťastným, když může spolu s ostatními něco vytvořit – ten se stává součástí malého zázraku.

Máme za sebou již 125 let cesty, která nebyla jednoduchá. Spolek zakládali lidé, pro které slovo vlast nebyla pouhou frází, ale svatým pojmem, který byl spojen s domovinou, s mámou a tátou, s rodnou půdou. Motivací našich předků v druhé polovině 19. století bylo zachraňovat českého člověka před poněmčením, podporovat ho v jeho existenčním boji a zajišťovat mu ušlechtilou zábavu a kulturní vyžití. Obě světové války jak spolek, tak i českou menšinu ve Vídni citelně oslabily, ale přesto byli lidé i nadále ochotni brát na sebe oběti, jak dokazuje popis poválečné situace:

Operetou *Naše Anči ráda tančí* 9. prosince 1945 oslavila Vlastenecká omladina své šedesátileté jubileum spolkového trvání. Divadelní kus byl v zimní sezóně dáván ještě sedmkrát. Hrál se tehdy za velmi těžkých podmínek. Národní dům byl německou okupací a leteckým bombardováním napolo zrušeno. Kulisy, na které dřavou střechou přšelo, byly většinou zničeny a zatékalo i do hlediště. V chladných dnech nebylo čím topit, a tak herci na jevišti mrzli a v hledišti seděli diváci v kabátech. Osvětlení každou chvíli vypadávalo a elektricky přestávaly jezdit. Návštěvníci přicházeli pěšky! A přece se hrálo a všichni se radovali, že mají zase české divadlo!

Dnešní VOmladina není ani velká ani malá, je zkrátka tak akorát. Ale hlavně není uzavřená. A dnes jako tehdy nás spojuje společná řeč, společné konání a společný zážitek – ať již na divadle, na Čajích o páté, na tanečních, na výletech do neznáma, maškarním plese nebo na raftech na Vltavě. Energii do žil nám pak vstříkne atmosféra každého odehraného představení. Jste to vy, naše báječné vídeňské publikum, kdo nás dokáže vždy odměnit smíchem a potleskem.

Ochotnické divadlo se prostě dělá pro radost a potěšení – naše i vaše!

M.Pf./aVa

VOmladina

Milan Ráček: *Der helle Weg in die Dunkelheit*

Román
272 str., 15 × 22 cm
ISBN 978-3-902717-09-2
Cena: 19 EUR
Litteraturedition Niederösterreich
noe-literaturedition@noel.gv.at

Publikace **Rakúsko-slovenský kultúrny spolok na prelome tisícročí – 1999-2009** dokumentuje činnost, setkání, společenské a kulturní akce a projekty, které Spolok zorganizoval v posledním desetiletí a které sa uskutečnily na jeho půdě. Brožurku s barevnými fotografiemi je možné si objednat v sekretariátě spolku RSKS, adresu najdete na vnitřní straně zadní obálky časopisu.

Ukázka z publikace RSKS

Schweizerhaus slaví 90 let

Rodina Kolaříkova – majitelé proslulé a snad nejnavštěvovanější vídeňské zahradní restaurace Schweizerhaus – slaví letos devadesát let svého trvání a obchodní rada Karel Kolařík své životní jubileum – pětadesát let. V květnovém čísle Kulturního klubu jsme Vás obšírně seznámili s rodninou tradicí majitelů zahradní restaurace s grilovanými koleny a českým pivem ve vídeňském Prátru, Schweizerhausu a jeho nynějším majitelem Karlem Kolaříkem, který je také významným podporovatelem české národnosti menšiny ve Vídni.

Rodiče Karla Kolaříka sen. pocházejí z jižních Čech a jižní Moravy. Dědeček Johann, povoláním řezník a uzenář, si ještě za Rakouska-Uherska otevřel ve Vídni v okrese Favoriten v Ettenreichgasse uzenářství. Jméno Schweizerhaus je prvně doloženo v roce 1868. Po první světové válce je elegantní restaurace Schweizerhaus, kde často hrají Deutschmeister i jiné dechové kapely, nabídnuta k prodeji. Kolařík senior vidí v koupi restaurace velikou příležitost pro devatenáctiletého syna Karla, který v roce 1920 restauraci kupuje... V šedesátých letech mu již po boku stojí syn Karl junior, který se převážně staral o obchodní chod podniků. 26. dubna 1993 Karl Kolarik umírá...

V minulém roce vyznamenala Vídeňská hospodářská komora Karla Kolaříka cenou Gastronom roku 2009, v roce 2010 mu byla udělena Wiener Tourismuspreis, tuto cenu v posledních letech obdržel např. Sachrův dort či Vídeňští filharmonikové.

Centrální nádraží Vídeň

Dlouholetá snaha vybudovat ve Vídni centrální průjezdné nádraží se má do pěti let stát realitou. Výstavba hlavního nádraží je patrně největší stavební investicí Rakouských spolkových drah poslední doby. Po počátečních komplikacích s údajně chybně vypsáním výběrovým řízením či nevybuchlou municí z druhé světové války nyní stavba zdárně pokračuje. Široké veřejnosti je k dispozici také informační centrum, kde se lze dozvědět vše o tomto obrovském projektu včetně toho, jaký bude mít vliv nové nádraží na cestující po skončení stavby.

Vídeň dosud centrální nádraží neměla, vlaky přijížděly do velkých stanic ze čtyř směrů. Na novém nádraží se setkají tratě ze severu, jihu, východu i západu, tedy z Česka, Slovenska, Maďarska, Balkánu a Itálie a také západní Evropy. V přechodném období zůstane v provizorní podobě v provozu východní část nádraží Südbahnhof – Ostbahn, které je k dispozici cestujícím regionální dopravy. Projekt nového vídeňského hlavního nádraží, který vzniká na ploše 109 hektarů a zahrnuje například i výstavbu víc než pěti tisíc nových bytů, má být dokončen v roce 2015.

Nyní centru dominuje téměř sedmdesát metrů vysoká dřevěná rozhledna. Zhruba 150 tun vážící konstrukce z masivního smrkového dřeva byla umístěna na pevném betonovém základu stovkami pevných šroubů. Dva panoramatické výtahy vyvezou zájemce až na vyhlídkovou plošinu, z níž se naskytá neobvyklý pohled na město.

Nové nádraží zapadá do nového konceptu BahnhofCity, podle kterého byla rekonstruována nádraží v německém Lipsku nebo v Kolíně nad Rýnem. Stavbu vyprojektovala architektonická studia Alberta Wimmera a Ernsta Hofmanna. „V mezinárodním výběrovém řízení na řešení urbanistického řešení nového hlavního nádraží, které vypsala vídeňská radnice, jsem uspěl já se svým studiem a současně kolega Ernst Hofmann se svým ateliérem. Oba naše projekty přinesly nové myšlenky, proto byly spojeny do jednoho konceptu. Dnes odpovídám za naplnění sjednoceného hlavního plánu,“ řekl médiím architekt Albert Wimmer. Architekt je přesvědčen, že vznikne nový prostor, kde život nikdy neutichne.

Nové nádraží přijde zhruba na devět set milionů eur. Je vyprojektováno tak, aby usnadnilo cestujícím rychlou a bezkolizní orientaci v budově, a to včetně přestupů. Cestující, kteří ve Vídni běžně přestupují, musí často na svá spojení prozatím složitě přecházet a čekat.

Zpracováno podle *Železničář* – Provoz a zahraničí,
11. 11. 2010 – M. Harák, ČD, zaslal ing. J. Zajíček

Neue Thayatalbahn

Ačkoli náš klub „Neue Thayatalbahn“ téměř dvacet let pracuje na znovuoobnově více než stoleté železnice údolím Dyje a tím i na připojení železnice Franz-Josef-Bahn k hlavním českým železničním tahům na sever do Jihlavy, stále najdeme odpovědné manažery z vedení železnic a politiky, kteří dostatečně neusilují o investice do regionu severního Waldviertelu výstavbou železnice údolím Dyje.

Nechceme muzeální železnici, ale reprezentativní model veřejné přeshraniční železniční dopravy a nastavení trendu otevírání projektů v době rostoucích nákladů na energie a klimatické změny.

Pro vaši informaci jsme vytvořili tuto webovou stránku a chceme přeměňovat aktuální zprávy z médií a činnosti sdružení „Neue Thayatalbahn“ na vás.

Zveme vás a těšíme se na vaši podporu, prosím, napište nám své nápady, návrhy a kritiku.

KONTAKT:

Verein „Neue Thayatalbahn“

Obmann: Egon Schmidt

3830 Waidhofen/Thaya, 3812 Groß Siegharts,
Haydnweg 2

E-Mail: egon.schmidt@aon.at

www.verein-thayatalbahn.at

Vážení občané Rakouska, vážení sousedé,

před více než sto lety, na počátku minulého století, spojila naše regiony železniční trať. Vznikl tak živý most mezi lidmi na obou stranách tehdy pomyslné hranice, most, který podporoval rozvoj podnikání a aniž to naši předci vnímali, také most šetrný k životnímu prostředí. Bohužel dějinné události 20. století tento most téměř zničily. Všem nám to připomněla Dolnorakouská zemská výstava v minulém roce.

Máme za sebou již deset let dalšího století. Všichni v něm patříme do velkého společenství evropských zemí. Dá se říci, že opět žijeme ve společném státě. A jak to v něm vypadá s naším mostem? Bohužel, místo aby byl, jako v dobách svého vzniku, živou spojnici mezi našimi zeměmi, pomalu, především na rakouské straně, umírá. Zatímco na české stále jezdí vlaky, opravují se nádraží a připravuje se velká technická modernizace trati, z vaší země přicházejí zprávy o dalším omezení, ne-li zrušení provozu.

Proč nám tato situace není lhostejná? Naše železniční trať byla postavena jako funkční celek bez ohledu na státní hranice a také tak prvních patnáct let úspěšně fungovala. I když jsem řekl, že na české straně jezdí po ní stále vlaky, nemusí tomu tak být pořád. Vždyť v současné podobě česká část trati připomíná spíš slepé rameno řeky, slepou ulici. A ty nikdy nejsou perspektivní.

Vážení přátelé,

od pádu železné opony před dvaceti lety neustále hovoříme o potřebě budování mostů mezi našimi národy. Vyzyvám všechny, kdo k tomu mají co říci: „Méně hovořme a společně jeden konkrétní most obnovme.“ Na Vás se pak obracím s prosbou. Žádejte své obecní a zemské představitele o pomoc a činy v této věci. Konkrétně tak podpořte obnovení železničního spojení mezi Rakouskem a Českou republikou otevřením železničního přechodu Slavonice – Fratres. Bude to ku prospěchu nás všech, našich regionů a především ku prospěchu budoucím generacím.

Václav Jehlička
senátor Parlamentu České republiky,
předseda Svazku obcí Železnice Kostelec – Slavonice,
v letech 1990-2002 starosta Telče
a bývalý ministr kultury České republiky
Telč, 20. srpna 2010

České dráhy nezdraží, ujistil ministr Bárta

České dráhy nezvýší s novým jízdním řádem, který platí od prosince, ceny jízdenek, zhruba na stejné úrovni jako

Ioni zůstane i počet vlakových spojení. Na dotaz ČTK to řekl ministr dopravy Vít Bárta. Růst cen podle něj nepřichází v úvahu ani v případě, že ministerstvo zruší dotace na vlaky InterCity a EuroCity. „Vážně se myšlenkou zrušení dotací na vlaky EuroCity a InterCity zabýváme,“ uvedl ministr. Zrušení dotace v rozsahu téměř 400 milionů korun by však podle ministra dráhy neopravňovalo ke zdražení. „To můžu všechny ujistit, že se zdražovat nebude,“ uvedl ministr. České dráhy naposledy zvyšovaly plošně jízdné s počátkem jízdního řádu 2008/2009. Ministr si chce rovněž posvítit na hospodaření Českých drah ve vztahu k nádražím, které vlastní. Ministerstvo proto chystá audit smluvních vztahů, které dráhy uzavřely například na pronájem nádražních budov nebo přilehlých pozemků.

Petr Kučera – České dráhy:

Základní jízdné sice nezdraží, ale sníží některé dosavadní slevy. Tak se České dráhy vypořádaly s nezvyšováním cen, které avizovaly prakticky po celý předchozí rok.

Řada cestujících si tak od 12. prosince, kdy začíná platit nový jízdní řád, připlatí. Výrazně se zvýší hlavně cena víkendové jízdenky Sone+. Méně výhodná než dosud bude také zpáteční sleva. Cestující si připlatí i za nákup jízdenky ve vlaku.

O sto korun víc než dosud zaplatí rodiny za víkendovou jízdenku Sone+, respektive za její dražší verzi umožňující cestování všemi druhy vlaků. Dosud stojí 450 korun, od 12. prosince přijde na 550 korun. České dráhy se toto zdražení snaží vykompenzovat rozšířením platnosti této jízdenky i na svátky. I nadále však bude Sone+ platit pouze jeden kalendářní den. Na jednu jízdenku může jet pět cestujících, z toho maximálně dva dospělí. Cestující si připlatí také za levnější variantu Sone+. Dosud stála 150 korun a šla použít pro osobní a spěšné vlaky po celé republice. Nově má sice platit i pro rychlejší vlaky, ale jen v rámci jednoho kraje (s mírnými přesahy do sousedních), přičemž cena se zvýší na 200 až 275 korun podle krajů.

Ve spojích SuperCity (Pendolino) platí jízdenka Sone+ jen se současně zaplacenými místenkami.

Zakoupení zpáteční jízdenky sice zůstane výhodnější než dvě samostatné jednosměrné jízdenky, ale méně než dosud. Dosavadní 10% sleva klesne na pět procent.

Více než dosud zaplatí také cestující, kteří si koupí jízdenku až ve vlaku, přestože ve stanici byla v provozu pokladna. Místo třiceti si od prosince připlatí 40 korun. Přírážku však nebudou platit držitelé průkazů ZTP a ZTP/P (lidé se zvlášť těžkým zdravotním postižením).

Na druhou stranu začnou průvodčí ve vlaku nově poskytovat i předprodej jízdenek.

České dráhy ale připravily i příjemnější novinky. Například prodej místenek pro kola v rámci služby Úschova během přepravy bude nově možný až do okamžiku odjezdu vlaku ze stanice, přijdou na 15 korun.

Od prosince se také mírně zjednoduší nepříliš přehledná nabídka různých slev. Názvy zákaznických slev na Inkartách se změní tak, aby bylo jasné, na kolikaprocentní slevu má zákazník nárok. Koupit si tak lze koupit Inkartu s aplikací IN senior, IN business a IN 25, IN 50 nebo IN 100. Novinkou je 50% sleva, přičemž ke stávající 25% slevě si ji lidé mohou dokoupit do konce platnosti staré karty. Za poloviční slevu ale zájemci zaplatí roční paušál 2 990 korun (pro 25 % slevu je roční paušál 450 korun, dosud činil 990 korun na tři roky). Zákaznickou slevu si nově půjde koupit i na jeden nebo dva roky.

Dosavadní nabídky eLiška a SporoTiket se sloučí do nových elektronických jízdenek SporoTiket, rozdělených na variantu Česko a Evropa. SporoTikety Česko si mohou koupit i lidé bez Inkarty. Jejich tři různé cenové úrovně se budou lišit podle toho, s jakým předstihem si je zájemce koupí. Nejlevnější budou SporoTikety zakoupené 60 až 6 dnů před jízdou, o něco dražší budou jízdenky zakoupené 6 až 2 dny dopředu.

Novinkou jsou také měsíční a čtvrtletní žákovské traťové jízdenky vedle dosavadních týdenních.

Zaslal Ing. Jiří Zajíček, 22. 11. 2010,
aktualne.cz – Doprava – Finance

Slovenčina pre deti

Vyučovanie slovenčiny ako materinského jazyka v školskom roku 2010/2011:

KMS Neustiftgasse 100, 1070 Wien
telefón: 01/526 19 78-212

v utorok od 13:45-17:00 hod.

Informácie: Dr. Zatkáliková, 0676/756 11 48
Gymn. Parkhammerplatz 18, 1170 Wien

telefón: 01/526 19 78-212

v stredu od 15:00-18:00 hod.

Informácie: Dr. Zatkáliková, 0676/ 756 11 48
večer od 18:00-20:00 hod.

ORG Komenský, Schützengasse 31, 1030 Wien
Telefón: 01/890 440 460

Informácie: Dr. Höbart, 0699/127 343 98

VS Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Telefón: 01/714 88 76 31

Informácie: Mag. Ötzelsdorfer

VS Goldschlagstraße 15, 1150 Wien

pre žiakov tejto školy v doobedňajších hodinách
telefón: 01/982 46 09

Informácie: Mag. Korčáková 0650/679 16 18

VS Laaer Berg, 1100 Wien

v utorok 14:00 ako cudzí jazyk

v stredu 15:00 ako materinský jazyk

Informácie: Mag. Denisa Papanková

telefón: 01/52525 – 77082

denisa.papankova@edtwi.eu

Spolok SOVA, Otto Bauergasse

Informácie: Mag. Denisa Papanková

telefón: 01/52525 – 77082

denisa.papankova@edtwi.eu

Spolok SOVA, Otto Bauergasse 23/11

organizuje vyučovanie slovenčiny pre deti

Informácie: sova@slovaci.at

Mezinárodní krajanský seminář v New Yorku

Počátkem října se do New Yorku sjeli účastníci mezinárodního semináře, který se zabýval vztahy zahraničních Čechů a českého státu. Seminář při příležitosti 100. výročí založení svého domu Bohemian Hall uspořádal krajanský spolek Bohemian Citizens' Benevolent Society v newyorské Astorii. Kromě samotných Čechů z New Yorku se ho zúčastnili i hosté z Austrálie, Nového Zélandu, Francie a několika středo- a východoevropských zemí. Na závěr čtyřdenního setkání proběhla debata, ve které se krajané pokusili formulovat své češství. Diskuse se týkala také toho, jak se vyvíjí vztah zahraničních Čechů a České republiky, jaké jsou potřeby krajanů a zda by měl v České republice vzniknout orgán, který by se krajanskou problematikou centrálně zabýval. Tato témata jsou dnes mezi zahraničními Čechy hodně živá, na jejich setkáních se o nich často mluví. Krátký výběr z více než tříhodinové debaty připravila redaktorka Milena Štráfěldová – Radio Praha v pořadu ke státnímu svátku 28. října. Články na tuto tematiku najdete na adrese: www.krajane.net, na adrese Českého rozhlasu: www.radio.cz nebo na adrese www.zahranicnicesi.com.

Text přijatý 7. září v Praze účastníky konference Krajané a kultura, které se zúčastnilo přes sto zahraničních Čechů z dvaceti zemí. Konferenci pořádal Mezinárodní koordinační výbor zahraničních Čechů ve spolupráci s dalšími institucemi.

Vážený pan Petr Nečas, předseda vlády České republiky
na vědomí pan Karel Schwarzenberg,
1. místopředseda vlády a ministr zahraničí
V Praze, 13. září 2010

Vážený pane premiére,
rádi bychom doporučili Vaší pozornosti zřízení instituce, která by koordinovala a řešila záležitosti zahraničních Čechů a krajanů. Počet lidí, kteří žijí mimo Českou republiku a hlásí se k českému původu, přesahuje 2 miliony. Zhruba 100 000 z nich má české státní občanství. Většinu z nich tvoří lidé, kteří v minulosti odešli do zahraničí z důvodu perzekuce. Tito lidé se obracejí na různé státní instituce při vyřizování nejrůznějších formalit (žádosti o vydání dokladů, volby, restituce, důchody, sociální dávky, granty apod.). Domníváme se, že tato problematika by měla být soustředěna do jednoho místa.

Češi v zahraničí mnohokrát prokázali, že jsou připraveni být nápomocni republice, ať už se jednalo o podporu politických zájmů České republiky (vstup do NATO, EU, účast ve volbách, vytváření pozitivního obrazu ČR v zahraničí), zájmů obchodních, vědeckých, kulturních nebo o přímou finanční pomoc, která se týkala odstraňování povodňových škod, dodávek léků a lékařských potřeb, záchrany některých památek, zajišťování stáží a studijních pobytů pro studenty, vědce, lékaře atd.

Na počátku devadesátých let vznikl při předsednictvu vlády odbor pro krajanské záležitosti, který podléhal místopředsedovi vlády J. Mikloškovi. Tento úřad byl ideálním řešením, protože zaručoval rychlou komunikaci a efektivní vyřizování agendy v atmosféře vzájemné důvěry. Po vzniku

České republiky byl úřad převeden jako samostatný odbor do Ministerstva zahraničí. Později tento odbor zasáhlo několik reorganizací. Každá změna však znamenala snížení statutu, významu a pracovních možností tohoto útvaru. Nej dřív byl odbor sloučen s odborem kulturním, později s komunikací a prezentací a zatím v poslední reorganizaci byly krajanské otázky z odboru vyřazeny. Vznikla funkce zmocněnce pro krajanské záležitosti, který nemá rozpočet, pravomoci ani personál. Příslušnou agendu vyřizuje pracoviště jiného odboru. Komunikaci s Čechy ve světě na nynější úrovni nepovažujeme za adekvátní.

Jsmo přesvědčeni, že zahraniční Češi stále představují pro Českou republiku důležitý potenciál a stát by měl jejich potřeby reflektovat a zabývat se jimi, nebo je aspoň z jednoho místa koordinovat. Domníváme se, že řešení představuje např. zřízení Rady vlády pro zahraniční Čechy, jako tomu je v otázkách národnostních menšin nebo romské menšiny.

Představit si lze i jiné modely včetně zřízení zvláštního úřadu, jako tomu je na Slovensku (Úřad pre Slovákov žijúcich v zahraničí). Podobné úřady mají i jiné evropské země.

Pevně věříme, že soustředění agendy na jedno místo, na které by se mohli zahraniční Češi obracet a které by také český stát vůči nim reprezentovalo, by bylo výhodné pro obě strany. Toto řešení by posílilo zájem a loajalitu zahraničních Čechů a bylo by základem nových otevřenějších vztahů a spolupráce.

Doufáme, že se naším návrhem budete zabývat. Na řešení a hledání vhodnějšího uspořádání jsme ochotni aktivně spolupracovat. Těšíme se na Vaši odpověď.

Dovolte, abychom vám popřáli hodně úspěchů v osobním i politickém životě a hodně zdraví.

Ája Vrzáňová Steindler
předsedkyně Mezinárodního koordinačního výboru
zahraničních Čechů
kontaktní údaje: MKVZČ, K Zahrádkám 1289,
155 00 Praha 5, info@zahranicnicesi.com

Česká vláda znovu projedná změnu zákona umožňující prodej půdy cizincům

Vláda na svém úterním zasedání znovu projedná změnu devizového zákona, která umožní prodej zemědělské půdy cizincům. Materiál byl z jednání vlády v polovině září stažen s tím, že návrh je nutné dopracovat. Zákaz prodeje si vyjednálo Česko při vstupu do Evropské unie s tím, že výjimka skončí v květnu 2011. Dosud podle zákona cizinci zemědělskou půdu kupovat nesmějí. Omezení pro nákup nemovitostí určených na bydlení v Česku pro cizince neplatí od května 2009. Česká republika si před vstupem do Evropské unie vyjednala na prodej nemovitostí určených k bydlení pětileté a zemědělské půdy sedmileté přechodné období. V případě bydlení se již ovšem ustanovení devizového zákona nevyužívá, protože v tomto případě je smlouva o přistoupení k EU nadřazenou právní normou.

Úsporná opatření zastavila rekonstrukci Minaretu v Lednici

Úsporná opatření zastavila opravu historické věže minaretu v zámeckém parku v Lednici na Břeclavsku, který

každou sezónu navštíví asi 100 000 turistů. Po dvou letech prací je památka obnovena zhruba ze dvou třetin. Zbývá poslední a nejnáročnější část, která přijde na bezmála 20 milionů korun. Památkáři ale na ni letos oproti všem očekáváním nezískali dotaci, řekla ČTK lednická kastelánka Ivana Holásková. Šedesátimetrový minaret nechali postavit někdejší majitelé lednického panství z rodu Lichtenštejnů nikoli jako modlitebnu, ale netradiční vyhlídkovou věž zkrášlující zámecký park. Objekt je bohatě zdoben mozaikami a freskami.

Na aukcích jsou vzácné dokumenty odcizené z Chebu

Na zahraničních aukcích se objevily některé ze stovek královských písemností včetně originálů dopisů významných panovníků od Karla IV. po Marii Terezii, které se v minulosti ztratily ze státního archivu v Chebu. Jejich katalogová cena se pohybuje v závratných částkách. Případ vyšetřují karlovarští policisté ve spolupráci se zahraničními kolegy. Píše to deník *Právo*. „Jedná se o korespondenci mezi městem Chebem a různými panovníky. Dopisy na hadrovém papíře opatřeném vodotiskem mají všechny náležitosti včetně královské či císařské pečeti a podpisu. Jejich unikátnost spočívá v jedinečnosti, neexistují totiž žádné duplikáty. Král psal vždy jen jeden takový dopis,“ řekl ředitel chebského archivu Karel Halla. Mezi nejvzácnější ukradené relikvie patří podle listu dopis od Karla IV. z roku 1354, kterým osvobodil město Cheb od placení cla. Karel Halla uvedl, že chybí i korespondence od Václava IV., císaře Zikmunda či Jagellonců. Deník *Právo* píše, že chybějící archiválie odhalil audit před šesti lety. Karel Halla si myslí, že dokumenty byly z archivu odcizeny v devadesátých letech, kdy po nich byla větší poptávka a nebyl problém je dostat za hranice. Tehdy také panoval chaos v kontrole lidí, kteří v archivu dokumenty studovali.

Deník *Právo*

ČRo chce na novém webu zpřístupnit i archiv

Český rozhlas (ČRo) tento týden spustil novou podobu svých webových stránek www.rozhlas.cz. Podstatných změn se dočkala jejich grafika i struktura, například archiv Rádio na přání nahradil nový web iRadio. Sdělila to mluvčí rozhlasu Eva Venceřová. Ke změně svého webu přistoupil Český rozhlas po čtyřech letech, úpravy ho vyšly na zhruba 350 000 korun. V dosavadní podobě zatím zůstávají weby regionálních stanic. ČRo je zapojí do nové internetové struktury a postupně převede do nové podoby zhruba do ledna příštího roku. Do budoucna na iRadio přibude automatické nahrávání pořadů přímo z vysílání. Chystá se také zpřístupnění archivu Českého rozhlasu přímo přes web. Badatelé tak nebudou muset chodit do badatelný, ale budou si moci archiválie prostudovat z domova. Kvůli autorským poplatkům nebudou mít sice přístup ke všem zvukovým záznamům, ale budou si moci prostudovat například přepisy.

Libri Prohibiti

Aktuální stav fondů knihovny:

Knihovnu tvoří fondy samizdatové a exilové literatury, archiv dokumentů a audiovizuální oddělení. Dnes je zde

soustředěno a zpracováno 29 200 knihovních jednotek a 2 560 titulů periodik. Sbírky rozšiřujeme nákupy, výměnou, trvalými zápůjčkami a dary příznivců z domova i zahraničí. Ze zapůjčených cenných unikátů a materiálů pořizujeme kopie, ve stále větší míře i elektronické, které pak poskytujeme zájemcům k prezenčnímu studiu. Můžete navštívit české, anglické, německé a francouzské internetové stránky na adrese <http://libpro.cts.cuni.cz>. Naleznete zde základní informace o knihovně, sdružení Libri Prohibiti, aktuální výroční zprávu, novější články o knihovně, informace o publikacích, přehled digitalizovaných časopisů vystavených na internetu atd.

Sídlo: Senovážné náměstí 2, Praha 1, 3. patro

Otevírací doba: po – čt 13:00-17:00 (kromě prázdnin)

Tel.: + 224 225 971, fax: + 224 225 971,

e-mail: libpro@iol.cz

Několik adres Jihomoravského kraje:

Opera, divadlo v Brně: www.nbd.cz

www.jizni-morava.info

Vánoční trhy v Brně: www.bkc.cz www.bvv.cz

Turistický portál: www.jizni-morava.cz

Turistická centrála: www.ccrjm.cz

www.suedmaehren.cz

www.ausflugsziele.cz

Senior Prix 2010

Dne 14. listopadu byly v Národním domě na Smíchově slavnostně předány pětaticeti umělcům ceny SENIOR PRIX 2010. Cenu uděluje Nadace Život umělce ve spolupráci se společností Intergram za dlouholetou uměleckou činnost. Záštitu nad předáváním převzal primátor hlavního města Prahy Pavel Bém. Mezi oceněnými zazněla z úst herců-moderátorů Valerie Zavadské a Václava Postráneckého např. jména Václav Bomba, akordeonista, pianista, kterého jsme měli možnost poslechnout si před několika lety v Českém centru ve Vídni při prezentaci Klubu přátel Rakouska, Ludmila Dvořáková, operní pěvkyně, Lubomír Havlák, tenorista, emeritní sólista ND, Miroslav Košler, sbormistr, dirigent, Růžena Preisslerová, herečka, Jiří Válek, flétnista, skladatel, Bedřich Zelenka, dramaturg.

Všem oceněným upřímně blahopřejeme.

Zemřel Gustav Chalupa, rakouský novinář s českými kořeny. Slavná je jeho reportáž ze srpna 1968 za sovětské invaze

Narodil se 9. února 1945 v Českých Budějovicích do německé rodiny, i když jméno napovídá, že rodina mohla mít české kořeny. Po vpádu Hitlera do Česka a zahájení druhé světové války dostal Chalupa povolávací rozkaz k námořnictvu a sloužil v Baltském moři. Jako válečný zajatec se vrátil na krátkou dobu do Čech, v prosinci 1945 přešel hranice do Rakouska. Zpočátku se živil jako fotograf, později jako novinář a zahraniční korespondent z Prahy, Varšavy a Bělehradu pro několik rakouských a německých médií. Chalupa je držitelem několika vysokých státních vyznamenání Rakouské republiky. Zemřel po těžké nemoci 5. září 2010 v Badenu u Vídně.

Die Botschaft der Tschechischen Republik in Österreich
und die Österreichisch-Tschechische Gesellschaft laden ein zum

Weihnachtskonzert

Jakub Jan Ryba

Böhmische Hirtenmesse

Mitwirkende:

Schola sancti Joannis Baptistæ
aus Šumperk

Solisten:

Hana Johnová – Sopran
Alena Havlíčková – Alt
Petr Suchomel – Tenor
Petr Schlemmer – Bas

Orgel:

Jan Horníček

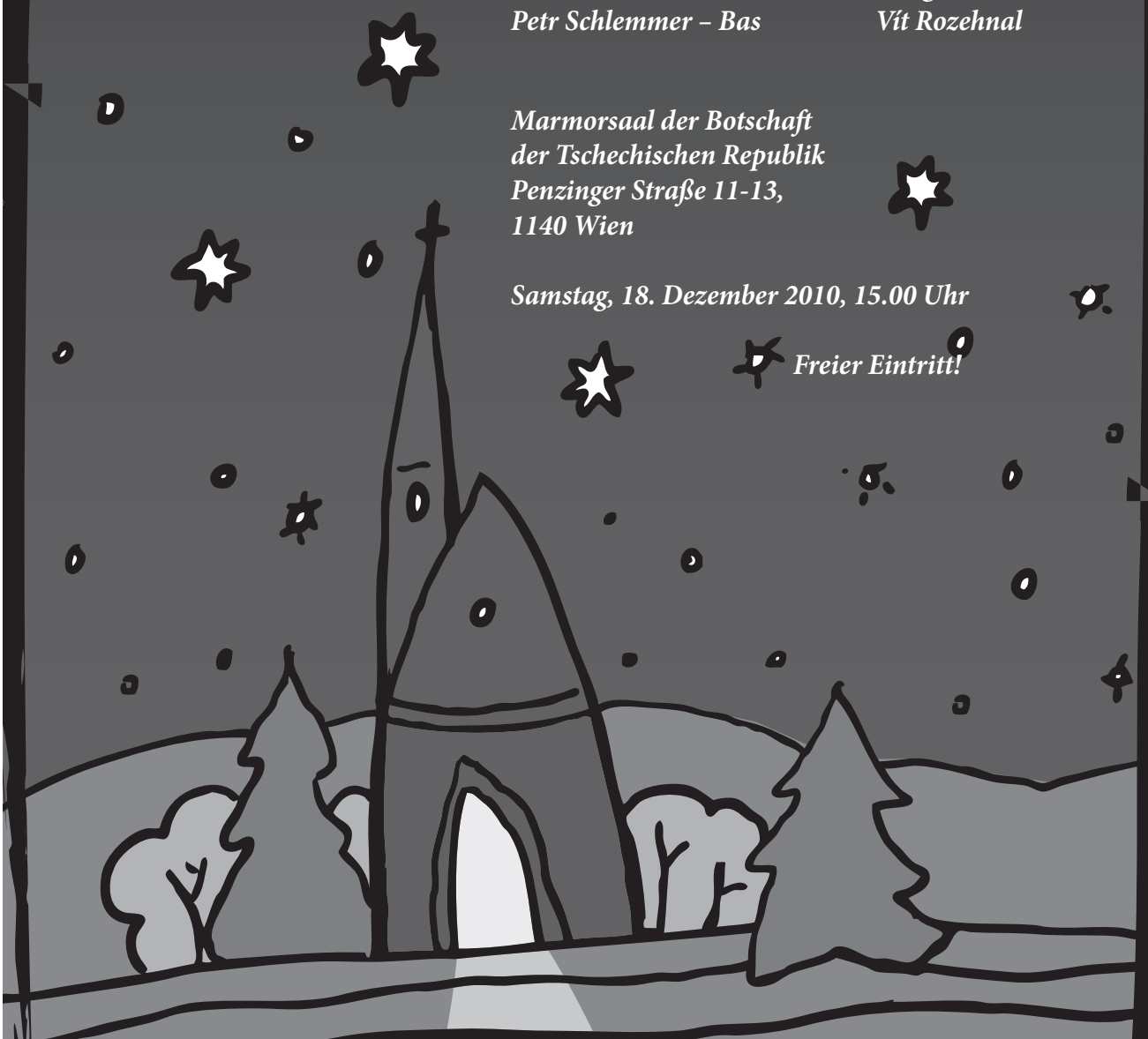
Dirigent:

Vít Rozehnal

Marmorsaal der Botschaft
der Tschechischen Republik
Penzinger Straße 11-13,
1140 Wien

Samstag, 18. Dezember 2010, 15.00 Uhr

Freier Eintritt!

VIDEOTÉKA A FONOTÉKA Kulturního klubu (s podporou MZV-OKKV)**Seznam videokazet:**

Balada pro banditu
Bohemia I
Český ráj (něm.)
Čísařův pekař
České Budějovice (něm.)
Český Krumlov (něm.)
Hrátky s čertem
Jižní Čechy (něm.)
Karlsbad
Kytice
Mikulov (něm.)
Magdalena Kožená
Morava a Slezsko (něm.)
Obchod na korze
Ostře sledované vlaky

Osudý dobrého vojáka Švejka I-II
Otesánek
Penzióň pro svobodné pány
Praha
Pražské Jezulátko (něm.)
Šakalí léta
Tajemství ocelového města
Trhák
Všichni moji blízcí
Divadlo Jára Cimrmana:
AKT, hra se zpěvy a tanci
Němý Bobeš aneb Český Tarzan
Vyšetřování ztráty třídní knihy
Záskok
Pohádky:
Broučci
Byl jednou jeden král

Čerte, drž se svého kopyta
Kocour Vavřinec
Krtečkova dobrodružství
Maxipes Fík
Mach a Šebestová I-II
Nesmrtelná teta
Princezna se zlatou hvězdou
na čele
Pyšná princezna
Rákosníček a jeho rybník
Spejbl a Hurvínek
Tuláček
Kazety:
Jarmila Šuláková – Folk songs
Jen vzpomínky poštmistřovic
kluka (písníčky J. Vyčítala)
Krtečkova dobrodružství I-II

Krútnava (písníčky)
Neuvěřitelné situace: Šimek
a Sobota
Písníčky Čechů v Chorvatsku
Pohádky z mořské hlubiny
Prague (koncert Filharmonie)
Slzy smíchu Jiřiny Bohdalové
The Best of Pavel Bobek
CD:
V + W, Písníčky (2005)
Možnost zapůjčit tyto filmy:
Audience
Báječná léta pod psa
Když rozvod, tak rozvod
Pelíšky
Skřivanci na niti
Smrt krásných srnců

Máte-li zájem o vypůjčení, kontaktujte paní Ivanu BROŽOVOU, tel. 913 12 13, roh Barichgasse 21 a Ottogasse, 1030 Wien (prostory školky a družiny). Kauce 5 € za videokazetu, 2 € na obnovu filmotéky.

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Přihlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu:
Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Schlösselgasse 18
A-1080 Wien
tel./fax/záznamník (od 10:00): ++43-1-79 88 454
e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvíte svá přání na záznamník, určitě se ozve. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2010 činí **33,- €** (členský příspěvek 16 € + předplatné 17 €). Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2010 činí **35,- €**. Prosíme, uveďte na složence zkratku ABO.

Vážení členové a čtenáři ve světě (s výjimkou ČR a SR), členský příspěvek či abo na rok 2010 činí včetně poštovného **50,- €**.

Bankovní spojení: Bank Austria, číslo účtu: **683 035 901**, IBAN: **AT 03 1200000 683035901**, SWIFT: **BKAUATWW**.

POKYNY PRO INZERENTY (včetně cen)

Rozměry v cm	Cena v €
2,5 × 5,2	6,13
3,2 × 10,5	15,31
6,5 × 5,2	15,31
7,0 × 8,5	26,88
7,0 × 10,5	34,38
5,0 × 17,3	40,00
12,5 × 17,3	100,00

Jednorázový příplatek za rámeček a/nebo šedé pozadí: 2 €. Kromě výše uvedených rozměrů a standardního černobílého provedení je možno po domluvě otisknout inzerát v barvě a/nebo jiné velikosti. Platba musí být uskutečněna s předstihem 14 dnů před otištěním inzerátu, a to převodem, složenkou, nebo hotově (zasláním v obálce).

Sleva pro členy Kulturního klubu: 20 %.

Bankovní spojení:

- Bank Austria, číslo účtu: **683 035 901**, BLZ: **12000**, IBAN: **AT 03 1200000 683035901**, SWIFT: **BKAUATWW**
- Česká spořitelna, číslo účtu: **1557869023**, kód banky: **0800**, účel: **inzerát**

Objednávky přijímá a případné dotazy Vám zodpoví:

Centrální telefon a fax (od 10:00): **+43-1-79 88 454**

Mag. Pavlína Böhmová, tel. **+43-669 195 44 077**

tel./fax: **+43-1-95 44 076**

František Písařík, tel.: **+43-650 599 28 02**

e-mail: inzerce@kulturklub.at

Kursy češtiny

Čeština pro začátečníky i pokročilé.

Zájemci, hlaste se na tel. č. 602 36 51, dr. Malá.

Čeština – začátečníci i pokročilí.

Zájemci, hlaste se na tel./fax 0043-1-40 89 841,

Mag. dr. Brandeis.

Kurzy

slovenského jazyka
na Slovenskom inštitúte

miesto: priestory Slovenského inštitútu,

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien,

informácie: tel. 01/535 40 57

TSCHJECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Herrengasse 17, 1010 Wien
ředitelka dr. Tatjana Langášková
tel.: +43-1-53 52 360
www.czechcentres.cz/vienna
e-mail: ccwien@czech.cz
Po – Pá 10:00-17:00

Mag.

Sylvie Šebelová

Sprachtrainerin für Tschechisch

+43 1 920 70 48 **tel+fax**
+43 699 12 64 29 38 **mobil**
office@sebelova.at **e-mail**
www.sebelova.at **web**

CzechTourism Wien
Česká centrála cestovního ruchu

Herrengasse 17, 1010 Wien

ředitelka Mag. iur. Michaela Kratzer

tel.: 0043 1 533 21 933

fax: 0043 1 533 21 934

e-mail: info-at@czechtourism.com

www.czechtourism.com

Feiern bis ♥ Ob 20 oder 200 Personen, in die Morgenstunden! wir bieten den passenden Rahmen!

Der elegante **Glaspalast** mit angrenzender Terrasse in der Luftburg, das Feenzelt mit den öffenbaren Seitenwänden oder exklusiv das gesamte Himmelreich samt **Garten**! Genießen Sie im **glanzvollen Ambiente** unsere kulinarischen Kreationen, ob als Menü oder Buffet mit **Schauküche**, begleitet von ausgesuchten Weinen oder unserem Budweiser Bier.

Wir sind für **Familienfreundlichkeit** bekannt und besonders darauf bedacht, dass auch die kleinen Gästen einen **unvergesslichen Festtag** erleben! Wir freuen uns, Sie und Ihre Gäste bei uns **willkommen** zu heißen!

HIGHLIGHTS

- keine Saalmiete
- Feiern & Tanzen bis in den Morgen
- viele Aktivitätsangebote für Kinder
- All-inclusive-Pakete
- umfangreiches technisches Equipment (Beamer, Leinwand etc.)

Kolariks Freizeitbetriebe GmbH • Prater 128, Waldsteingartenstraße • A - 1020 Wien • Tel.: +43 1 729 49 99 •

Email: events@kolarik.at

LUFTBURG® PRATERFEE®
FEENZELT® HIMMELREICH®
www.kolarik.at

ÖGB – Österreichischer Gewerkschaftsbund sucht eine/n juristische Mitarbeiter/in für ein grenzüberschreitendes Projekt mit Tschechien

Aufgabenbereiche:

- Rechtsinformation (Arbeits- und Sozialrecht)
- Durchführung von Informationsveranstaltungen
- Erstellung von Fachtexten (deutsch / tschechisch)

Vorraussetzungen:

- Abgeschlossenes Studium der Rechtswissenschaften bzw. Abschluss des II. Abschnitts (abgelegte Prüfung des Arbeitsrechts von Vorteil)
- Hervorragende Kenntnisse der deutschen und tschechischen Sprache
- gute MS-Office-Kenntnisse
- Interesse an grenzüberschreitendem Umfeld und interkultureller Kommunikation

Was wir bieten: Wir sind ein junges Team und bieten eine interessante Arbeit an einem grenzüberschreitenden Projekt, wie auch Möglichkeiten der Weiterbildung. Die Stelle ist im Ausmaß von **25 Wochenstunden** und auf die Dauer des Projekts befristet (31. 12. 2012). Ihre Bewerbungsunterlagen senden Sie bitte bis **30. September 2010** elektronisch an: martina.lackner@oegb.at

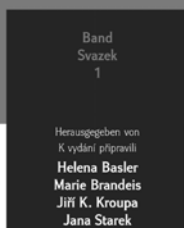
DŮLEŽITÉ ADRESY

Ateliér JAN, Jan a Tamara Brabenec
Spittelberggasse 7, 1070 Wien
tel./fax: 526 54 22

MOKI – Theater für Kinder
tel. 505 98 06, www.theater-moki.at

Die Wiener Tschechen 1945-2005
Zur Geschichte einer Volksgruppe

Vídeňští Češi 1945-2005
K dějinám národnostní menšiny

Tscheschisches
kulturhistorisches
Institut

Herausgegeben von
K. vydání připravili
**Helena Basler
Marie Brandeis
Jiří K. Kroupa
Jana Starek**

Wien – Praha
2006

České
kulturhistorické
centrum

Knihy vydané Kulturním klubem si
můžete zakoupit/objednat přímo
v **Kulturním klubu**.

**Češka (47) žijící ve Vídni
(s rakouskou živností) hledá práci:**
úklid kanceláří a bytů, pomoc v domácnosti,
opatrování nemocných nebo hlídání dětí.
Volejte: pí. Jitka, 069917188245

Mám zájem o korespondenci
a výměnu známek, mincí, bankovek,
pohlednic a jiného materiálu.
JOSEF KRÍŽ, 507 24 Dětenice 25, ČR

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem
o nákup českých malířů. Zprostředkování
bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7,
Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81,
mobil 0664/3566676.

Täglich ab 11:00 bis 23:00h

ALTÖSTERREICHISCHE & BÖHMISCHE KÜCHE
1050 Wien - Margaretenstraße 60 - Tel (0222) 586 09 67

ofsetový tisk • barevné kopírování
• grafické studio •

Rudoleckého 23, CZ - Znojmo
tel./fax 515 22 57 30
e-mail: info@tiskarna-sladek.cz
www.tiskarna-sladek.cz

Pronajmu krásný, světlý pokoj v 11. vídeňském
okrese, 20 m², 5 min chůze do U3. Internet,
pevná linka, kabelová televize, bazén na
střeše, sauna. Cena: 370 €.
Tel.: 0650 37 23166

PRO LIN GUA

**IVANA
BROZOVA**

Klub, školka,
družina
–
doučování

Barichgasse 21
Eingang Ottogasse
1030 Wien

Tel.: 0650-33 23 579
E-mail: prolingua.b@volny.cz

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků
v Rakousku

Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
Schlüsselgasse 18, 1080 Wien

mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
fax: 0043-1-79 88 454
e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

Slowakisches Institut

Wipplingerstr. 24-26, 1010 Wien
tel./fax: ++43-1 53 54 057
www.sivieden.mfa.sk
e-mail: si.wien@gmx.at

**Divadelní ochotnický spolek
VLASTENECKÁ OMLADINA**

1030 Wien, Sebastianplatz 3
tel. 02273 7604
www.omladina.at

Galerie auf der Pawlatsche

Institut für Slawistik
Universitäts-campus

1090 Wien, Spitalgasse 2-4 / Hof 3
www.univie.ac.at/pawlatsche

**Výhodné ubytování ve Vídni
M. SEĎA**

Westbahnstr. 18, 1070 Wien
Tel. 524 38 73, 617 27 06

BIERGARTEN · RESTAURANT

Schweizerhaus

Familie Karl Kolařík

seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

Otevřeno vždy od 15. března do 31. října

PRÁVNÍK A ADVOKÁT V ČR

JUDr. Josef Franc

Kovářská 1169/17, 190 03 Praha 9
tel./fax: +420-284 818 008
mobil: +420-602 850 267
e-mail: Josef.FRANC@seznam.cz

ZLATNICTVÍ, HODINÁŘSTVÍ

Richard Arnold - Opravy šperků a hodin;
předělávky, vlastní výroba (též z doneseného
materiálu). 1100 Vídeň, Buchengasse 88,
tel. / fax 604 54 85,
po-pá 9-12 a 14-18 hod., so 9-12 hod.

ZNÁMKY - MINCE

Odborný obchod Emanuel Topol, Vídeň 17,
Ottakringerstr. 82, tel. 486 42 12
po-pá 9.30-12.30, 14.30-18, so 9.00-12.00

Raumdekor

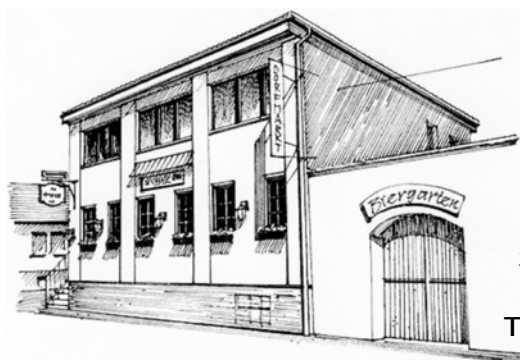
ANTON FLORIÁN
MALERMEISTER

TEL.+FAX **586 86 86**

1060 Wien, Hofmühlgasse 18

E-mail: raumdekor.florian@aon.at

MALEREI - STUCK
JALOUSIEN - ROLLO
ANSTRICH - TAPETEN
TEPPICHE - VORHÄNGE
STIL- UND LIFTKARNISEN
WAND- UND BODENBELÄGE
FARBEN - LÄCKE - WERKZEUGE
>>> *sleva pro krajany*

Restaurace
privátní pokoje

**BÖHMISCHER
HOF**

So-St 10:30-22:00 hod.
Čt 10:30-14:00 hod.

Laaerstr. 55
2111 HARMANNSDORF
-RÜCKERSDORF

Tel. 02264/200 82
www.hroch.at

**Máte problémy s identifikací
neznámých znaků?**

Obrat'te se s důvěrou
na naši heraldickou kancelář!

Újezdský herold
Heraldická kancelář

VÁCLAV KULLE

Jeřovická č. 114
190 16 Praha 9
Česká republika

Tel./fax:
pondělí – pátek
+420/281 972 116

Koniasch Latin Press

Na Hubálce 7, CZ-169 00 Praha 6
tel./fax: +420-220 511 681
koniasch@gmail.com

Restaurace BÖHMERWALD – rodina Stuchlíková

Česká kuchyně a speciality.
Osłavy pro malé i větší skupiny
v romantickém prostředí
české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíková,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
otevřeno: po – ne 11-23 hod.

**Restaurant
Schönbrunner Stöckl**

beim Meidlinger Tor
České a slovenské speciality!

**rodina
Smadišova**

10:00-22:00, otevřeno po celý rok
1130 Wien, Schönbrunn, Meidlinger Tor, tel.: +43-1-813 42 29
tel./fax: +43-1-812 82 71, www.schoenbrunnerstoeckl.com

Zur Böhmischen Kuchl

SPECIALITY ČESKÉ
A MORAVSKÉ KUCHYNĚ

OTEVŘENO: pondělí – pátek
11:00-15:00 a 17:30-23:00

1080 Wien, Schlüsselgasse 18
tel.: +43-(0)1-402 57 31 (Dagmar Ficenec)

KOREC und BLÁŽEK OEG

Mo-Fr 09:00-19:00, Sa 09:00-15:00
17:00-18:00 – sleva 25 %

Täglich Mittagmenü – Spezialitäten aus der ganzen
Monarchie – Trennkost- und Seniorenkarte
Simmeringer Hauptstr. 96a, 1110 Wien
Tel. +74 331 81

Přimo v nákupním centru Simmering
3 hod. parkování v garáži zadarmo

Danica Korecová, fa. Korec
tel./fax: 038-7486 159
Info v reštaurácii Pressburg

**Kleines
Wiener Cafe**

DENIS BEZUCHA

1080 Wien, Kochgasse 18
tel. 01/402 32 07
po – pá 9:00-22:00
sobota a neděle
zavřeno

Kavárna s českou kuchyní.
Osłavy na objednávku.
Budějovické pivo.

ČTENÍ NA VÁNOCE

Vladimír Holan – Jiří Trnka**Bajaja**

Nakladatelství Albatros

Tady je, Káto, zatím houska!
Papej a hled: ty sněhu vločky
Babička tvá u kamen louská
ořechy na vánočky.

A maminka? Ta v městském šeru
kapříky pilně shání
s Ježíškem, jenž ti vybral věru
nejlepší ze všech sání!

Vánoce, Káto, jaký čas!
Těším se na ně celý rok
Ten jejich blížící se krok
je krokem lásky, něhy, krás.

Koledy, sních a zvonů hlas
a kolem sladké lampy, hle,
jsou samé tváře předrahé...
Kéž za rok sejdou se tu zas!

Jako kluk jsem dostal knížku,
co v ní stálo, je to tam,
na čtyři však verše tyto
ještě dnes si vzpomínám:

„Odolen a Ivan z mlýna,
to je pěkná dvojice,
chytili dnes ráno v řece
do sítě dvě bělice!

Milé verše, vid', mé dítě,
zvláště o Vánocích,
když ty ryby smaženy jsou
a když vůně táhne z nich!

Když jsem byl malý, sněživalo
třebas tři dny. Teď sněží málo.

Mráz brzy nato ne zem pad.
Zle bylo ptáčkům, měli hlad.

Maminka moje o ně dbala.
Hned velkou hroudu loje vzala
a přivázala na větev...
Cos tíklo kdes, ba, skoro zpěv.

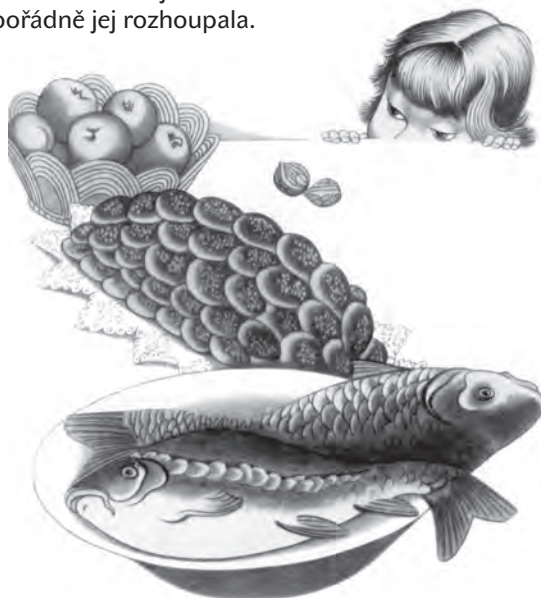
První, kdo do hodů se dala,
sýkorka byla promodralá,

a na loji se houpajíc,
cpala si břicho víc a víc.

A ještě mnohý ptáček jiný
léčil zde svoje omrzliny,

sláb, slabě moh se houpati.
Však někdy přiletěla ti

sem vrána! Do loje se dala
a pořádně jej rozhoupala.

Zuzana Pospíšilová**Pohádky před spaním**

Nakladatelství Portál

O splněném přání

Když dostal Tomík k Vánocům nové brusle, měl z nich opravdovou radost. Nemohl se dočkat, až je vyzkouší na rybníku. Potíž ovšem byla v tom, že zima byla příliš mírná a mráz neměl takovou sílu, aby na hladině vytvořil pořádnou vrstvu ledu.

Toníkovi to bylo líto. Každé ráno vyběhl k rybníku za loukou, aby se podíval, jestli už se na něm dá bruslit. Ale pokaždé se smutně vracel domů, protože každý kamínek, který do rybníka hodil, se v něm utopil stejně jako v létě.

Toník tedy aspoň vysedával nad atlasem a toužil být se svými bruslemi v nějaké zemi, kde je pořádný mráz. To by se, panečku, bruslilo! Prohlížel si plochy, na kterých bylo hodně bílé barvy. Od tatínka věděl, že bílou barvou se na mapě označují místa, kde mají sníh a led skoro celý rok.

Když se díval na severní pól, stalo se něco podivného. Uviděl, jak se mezi tuleni a ledními medvědy, kteří byli na mapě jen namalovaní, pohybuje úplně živý skřítek. Tomík si nejprve myslel, že se mu to zdá, a proto si rukama pořádně protřel oči. Když se podíval znovu, skřítek tam byl stále. A dokonce na Tomíka mával rukou, aby šel za ním. To ovšem nešlo.

„Já bych rád, ale nevím jak,“ řekl Tomík.

Skřítek se zamyslel. Pak chápavě zakýval hlavou, až mu jeho sněhová bambule na bílé čepičce málem upadla. Vyšplhal se na nejvyšší zasněženou horu, která na mapě byla, a najednou vyskočil ven z atlasu. Tomík na to nevěřícně zíral.

Skřítek seděl na psacím stole a velký byl sotva jako ořezávátko. Asi neuměl mluvit, protože jen máchal rukama, poskakoval, ale slyšet nebylo vůbec nic.

Tomík se nad něj zvědavě naklonil, ale skřítek se polekal. Tomíka hned napadlo půjčit si od táty oboustranný dalekohled, který z jedné strany všechno zvětší a z druhé zase zmenší. Opatrně ho zamířil na skřítku, který najednou vypadal o dost větší. Taky skřítkovi to bylo příjemné, protože Tomík už přes sklíčko dalekohledu nevypadal jako obr. Oba se na sebe přátelsky usmáli a skřítek z kapsy širokých bílých kalhot vytáhl stříbrnou hůlku. Na stole ležela krabička s lentilkami, ale když nad ní skřítek zamával svou hůlkou, začaly se z ní sypat ledovky.

„Ty umíš čarovat?“ zeptal se překvapený Tomík.

Skřítek se usmál a hrdě pokýval hlavou. Potom sešplhal po noze stolu na podlahu a zamířil ke skříni. Šíbalsky se usmál a opět zamával hůlkou. Skříň s tričky a kalhotami se proměnila v lednici plnou zmrzliny.

Ted' už se Tomík radoval nahlas. Pochopil, že skřítek by mu pomocí kouzelné hůlky mohl vyčarovat pořádně zamrzlé kluziště. Popadl brusle, šálu a teplou čepici, strčil skřítku do kapsy od bundy a běžel k rybníku.

Tam skřítku pěkně poprosil, aby vodu v rybníce proměnil v led. Skřítek takové přání splnil rád. Když bylo kluziště hotové, sám si zatleskal, jak byl z kouzlem spokojen.

Tomík si bez váhání obul brusle a nedočkavě je chtěl vyzkoušet. Led se skřítkovi opravdu povedl. Byl hladký jako zrcadlo a brusle po něm tancovaly skoro samy.

Když už se Tomíkovi zdálo, že pro dnešek má bruslení dost, zmrzlými prsty vklouzl zpátky do bot. Volal na skřítku, hledal ho všude, ale marně. „Asi musel jít přičarovat zimu někam jinam,“ pomyslel si Tomík a pospíchal se domů ohřát.

Od té chvíle pak mohl bruslit každý den až do jara.

Pohádky z Moravy a Slezska

Není koruna jako koruna

Žili – byli sedlák a selka a ti měli chlapce. Jmenoval se Honza. Rodiče se o Honzu starali, jak se sluší a patří, ale hoch jim radost nedělal. Líný byl, až hanba povídat! Celý boží den se válel u počítače nebo ležel na zahradě s rukama pod hlavou, ale že by ho někdy napadlo, aby pomohl tátovi nebo mámě s prací, to ne. Byl to takový maminčin mazlíček, nikdo s ním nic nesvedl. A když už někdy začal sedlák hubovat, jakého má doma lenocha, selka se svého Honzíčka vždy zastala.

„Nekřič na něj, vždyť je malý,“ říkávala, „Vždyť se ještě v životě napravuje dost a dost.“

A Honza rostl jako z vody. Tátu už přesahoval o půl hlavy a síly měl za dva.

„Ted' už já na tvé rozumy nedám,“ řekl své ženě jednoho dne o prázdninách farmář. „Ten náš Honza musí konečně něco dělat, jinak nám tady docela leností uhnije.“

Selka už sama viděla, že synovo lenošení nevede k ničemu dobrému. Napekla tedy pekáč bucheta a s tou svačinou vystrčila milého Honzíka z branky.

„Běž chlapče, běž. Jsou ted' žně a ty jsi silný mladík, všude tě rádi přijmou na výpomoc.“

A Honza šel. Ale to víte! Daleko se nedostal. Nebyl zvyklý tolik chodit, a tak si sedl do trávy a pustil se do buchet. Sluníčko svítilo, ptáci zpívali a nedaleký les příjemně voněl. Tak tam milý Honza odpočíval celý den. Když potom zahořely večerní červánky, Honza vyspal poslední drobečky na dlaň, hodil do pusy, zvedl se a šel domů.

Máma už ho netrpělivě vyhlížela.

„Tak co, Honzíčku, jak se ti pracovalo?“ starostlivě se vypytovala hned ve dveřích. „Nejsi moc unaven?“

„To jsem, ale práci jsem nenašel. Bolely mě nohy, že jsem si musel sednout. A když jsem snědl všechny buchty, byl čas jít domů k večeři,“ vysvětloval Honza.

„Chlapče nešťastný,“ zanaříkala matka, „co ted' s tebou? Tatínek se bude hrozně zlobit!“

Ale potom odběhla, chvíli hledala a přinesla Honzíkovu padesátikorunovou minci.

„Tu máš, dej to večer tátovi a řekni, že sis ji dneska vydělal.“

Honza vzal peníz, a když se táta vrátil domů, hned mu jej nesl.

„To jsem si dneska vydělal,“ řekl.

Otec se podíval nejdříve na syna, potom na minci, a než se kdo nadál, šup s ní do kamen.

Honza jen překvapením zamrkal.

„Tohle není peníz, který sis vydělal,“ řekl táta a už se ten večer na nikoho ani nepodíval.

Druhý den šel za prací Honza znovu. Neušel daleko, chůzí se unavil, že si musel sednout do trávy u rybníčka. A když se slunce začalo klonit k západu, bylo jídlo z domova snědno, a tak se zvedl a šel domů.

„Chlapče, chlapče, ty mi děláš starosti,“ bědovala máma, když viděla, s jakou se synek zase vrátil. „Vždyť to nemohu tátovi ani říct!“

A tak šla znova a ze svých úspor dala Honzovi další padesátikorunu.

„Ukaž ji tátovi, že sis ji vydělal, ať není zle,“ řekla matka a zhluboka si povzdechla.

Když se otec vrátil z pole, Honza mu zase ukázal minci a táta ji zase hodil do ohně.

„Aspoň nelži, Honzo, vždyť sis ten peníz nevydělal,“ řekl smutně.

Honza na to nic, jen sklopil hlavu. A mlčeli oba.

Ráno dostal Honza krajíc chleba namazaný máslem a šel do třetice. Cestou ukusoval, a než se nadál, bylo po krajíci. Honza začal mít hlad nanovo. Přemýšlel, kde by se dalo bez peněz sehnat něco k snědku, až došel k jednomu poli. Pracovalo tam spousta lidí.

Najednou na něj kdosi zavolal:

„Hej ty tam! Chceš si přivydělat? Tak nelelkuj a pojď nám pomoci!“

„Nemohu, mám hlad,“ křikl Honza.

„Najíš se potom s námi! Tak pojď!“ odpověděli mu z pole, a než se milý Honza nadál, měl vidle v ruce. Nebyl na takovou práci zvyklý. Sotva se držel na nohou, vlasy měl potem spleené a na dlaních se mu od těch vidlí nadělaly puchýře.

Večer dostal Honza najíst a padesátikorunu za pomoc.

Máma ani nechtěla věřit svým očím, když jí Honzík ukázal padesátikorunu vydělanou vlastní prací.

„No tak vidíš, hochu, že to jde! Vždyť ty jsi docela šikovný mládenec!“ radovala se máma. „To z tebe bude mít tatínek radost!“

Honza celý jen zářil. A když za chvilku přišel z práce táta, hned mu běžel ukázat svůj výdělek. Ale než se nadál, otec mu minci z rukou vytrhl a šup s ní do kamen!

Honza zděšeně vykřikl a vrhl se za padesátikorunou, jen aby ji zachránil. Sotva peníz vytáhl, dal se do nářku, proč prý mu to táta udělal.

„Aby se ukázalo, jestli jsi mi zas nelhal,“ zabručel táta.

„A nelhal jsem,“ pofňukoval Honza.

„Vidím,“ usmál se konečně tatík. „Jen taková koruna, co sis vydělal vlastní prací a námahou, ti mohla stát za to, abys za ní strčil ruku třeba i do ohně. Tak je to, chlapče.“

„Táto, ty máš za ušima,“ zasmál se Honza.

A od té doby se z maminčina mazlíčka stal hodný a pracovitý chlapec, který byl svým rodičům jenom k radosti!

HISTORICKÁ VÝROČÍ A UDÁLOSTI

1100

25. prosince

Z Moravy byl po náhlé smrti panovníka **Břetislava II.** (byl smrtelně zraněn jakýmsi Lorkem) na knížecí stolec povolan Břetislavův mladší bratr **Bořivoj II.** (1100-1107).

1190

25. října

Konrád Ota založil s matkou Marií **premonstrátský klášter** v Louce u Znojma.

kolem 1210

Provedena peněžní reforma. Poprvé se na mincích objevuje výtvarná podoba českého znaku – **český lev**.

1230

15. prosince

Smrt krále Přemysla Otakara I.

Přemysl Otakar I. (okolo 1155 – 15. 12. 1230?) byl český kníže a třetí český král z rodu Přemyslovců, první český král, kterému se podařilo dědičně zajistit královský titul i pro své potomky. Byl synem krále Vladislava II. a Judity Durynské, která byla Vladislavovou druhou manželkou. V letech 1173-1179 pobýval ve vyhnanství na dvoře míšeňských Wettinů spřízněných s českými knížaty, kde se také oženil. V roce 1185 velel Přemysl vojsku bratra knížete Bedřicha. Jejich úkolem bylo přimět moravské

Přemyslovce k poslušnosti českému knížeti. Moravští Přemyslovci byli oblíbenci císaře Barbarossy. Přemysl zvítězil 10. prosince v bitvě u Loděnic nad Konrádem III. Otou. Poté se oba tito muži smířili a Konrád se po smrti Bedřicha dostal na knížecí stolec. Po jeho smrti se stal knížetem Václav, syn Soběslava II. S tím však Přemysl nesouhlasil a zahájil spolu s Jindřichem Břetislavem proti němu boj o vládu. Václav se ukryl v Praze a nakonec uprchl do ciziny. V roce 1192 se Přemysl konečně dočkal knížecího stolce.

Po neshodách s císařem byl Přemysl zbaven vlády, jeho místo zaujal Jindřich Břetislav (1193). Šlechta Přemysla opustila a on utekl do exilu. V červnu 1193 kníže i biskup zemřeli a na místo nového knížete byl českými pány zvolen mladší Přemyslův bratr Vladislav. Vladislav pochopil objektivní potřeby českého státu a dobrovolně ustoupil z knížecího stolce a spokojil se s postavením moravského markraběte a do smrti svého bratra podporoval. Tento čin byl v historii neobvyklý a Vladislav si tím získal obdiv u kronikářů.

Přemysl se snažil upevnit své postavení v Čechách a získat královskou korunu a dobře využil příznivých politických podmínek (zápas o dědictví po císaři Fridrichu VI. Barbarossovi). Aktivně se zapojil do bojů o císařskou korunu mezi Štaufy a Welfy, uzavřel dohodu s Filipem Švábským a v srpnu byl korunován. Právo na korunu získali i jeho dědici. Mohl sám rozhodovat o dosazování pražských biskupů, císař měl omezenou moc – zvoleného krále mohl pouze potvrdit.

V roce 1201 vznikl spor mezi papežem Inocencem II., který stál na straně Oty Brunšvického, a Přemyslem. Papež požadoval po Přemyslovi odstoupení. Ota nebral Přemysla jako krále na vědomí. Proslulou sérií změn svého stranictví během těchto bojů získal postupně Přemysl potvrzení dědičného královského titulu nejen od obou válčících stran (1198 Filip Švábský a 1203 Ota IV. Brunšvický), ale v roce 1204 i od papeže Inocence III. Až 24. 8. 1203 byl Přemysl znovu korunován za podpory papeže. Bula z 29. 4. 1204 stanovila pro Přemysla právo na královský trůn na věčné časy.

Po vraždě Filipa Švábského se Přemysl snažil obhájit kandidaturu Fridricha II. Úspěšné počínání Přemysla na válečné výpravě Fridricha II. mu zajistilo další privilegia, včetně práva volitelského hlasu pro českého krále.

Přemysl dosáhl uznání nedělitelnosti českého státu říší a svrchovanost nad oběma biskupstvími.

Přemysl se rozešel se svou ženou Adlétou Míšeňskou, syna Vladislava zbavil nástupnického práva a oženil se s Konstancí Uherskou. Novou Přemyslovou manželkou

Přemysl Otakar I. z tzv. Durynského žaltáře

se roku 1199 stala Konstancie, sestra uherského krále Emericha. Tím proti sobě poštval rod Míšeňských.

Dne 26. září 1212 vystavil Fridrich II. Štaufský v Basi-leji Přemyslu Otakarovi I. a Vladislavu Jindřichovi tři listiny, které byly zpečetěny zlatou pečetí (bulou) sicilského krále. Od této majestátní pečeti pochází i vžitý název Zlatá bula sicilská. Všechny tři listiny se navzájem doplňují a navenek tvoří nerozdílný celek. Pravděpodobně vznikly na základě v Čechách vzniklé předlohy, kterou měl písař k dispozici. Na titulní straně je latinsky napsáno: *Fredericus divina favente clementia Romanorum imperator electus et semper augustus, rex Sicilie, ducatus Apulie et principatus Capue*. Samotná Zlatá bula sicilská upravovala především postavení českého krále a českého státu v rámci římské říše. Přemysl získal mimo jiné potvrzení královské hodnosti pro sebe i své nástupce, potvrzení svobodné volby českého krále, právo investitury pražského i olomouckého biskupa, záruku neporušitelnosti zemských hranic a posílení svého vlivu v blízkém okolí českých zemí. Jeho bratr Vladislav pak potvrzení vlády nad celým Markrabstvím moravským, aniž by však přitom byl narušen Přemyslův mocenský primát.

V roce 1214 zvolil panovník biskupem Ondřeje, který se stal ale jeho protivníkem. Chtěl dosáhnout vymanění církve z vlivu světské moci. Papež nad Čechami vyhlásil klatbu. Díky Přemyslově diplomacii došlo v otázce církve ke kompromisu. Tím oblíba krále ještě vzrostla. Přemysl vyřešil letitý problém oslabující český stát – nástupnictví. Vzniklo právo prvorozeného. V roce 1216 uznala šlechta Přemyslova nejstaršího syna Václava I. (1230-1253) z druhého manželství jako budoucího krále, který byl korunován ještě za života svého otce.

Přemyslova dcera Anežka z druhého manželství byla slíbena za manželku prvorozenému synovi císaře. Rakouský vévoda Leopold přemluvil císaře ke zrušení této dohody. Císařův syn se tedy oženil s Markétou Rakouskou. Přemysl proto povstal proti Leopoldovi. V roce 1226 došlo mezi oběma muži k příměří, ale vztahy až do Přemyslovy smrti zůstaly napjaté.

Přemysl byl uznávaným panovníkem pro své politické schopnosti. Patřil k největším politikům v naší historii. Je pohřben v chrámu sv. Víta na Pražském hradě.

V architektuře v době Přemysla Otakara I. vyvrcholil románský sloh a postupně se dostával do své pozdní fáze. Za podpory panovníka vznikly mnohé nákladné stavby v centrech politického dění. Například byl stavebně upraven kostel sv. Jiří na Pražském hradě, kde je v tympanonu na reliéfu zobrazen i Přemysl se svou sestrou abatyší Anežkou.

kolem 1310

První zmínka o existenci **cechů** v Praze.

1370

29. září

Karel IV. realizoval rodové spojení s bavorskými Wittelsbachy. Oženil v Norimberku devítiletého syna Václava s dcerou vévody Albrechta, devítiletou Johannou Bavorskou.

kolem 1370, nebo snad v roce 1371, nebo 1373

Narodil se **Jan Hus** (asi v jihočeském Husinci u Prachatic).

1490

podzim

V Brandýse nad Orlicí proběhla synoda Jednoty bratrské.

Velkou cestu do Středomoří, Svaté země (Palestiny) a severní Afriky podnikl humanista **Bohuslav Hasiš-tejnský z Lobkovic**. Poté, co se nenaplnily jeho ambice v církevní kariéře, usadil se na svém hradě, kde se věnoval literární činnosti (psal latinsky). Měl jednu z největších knihoven v celé Evropě.

Architekt české pozdní gotiky **Benedikt Riedl** (Rejt) začal se stavbou **Vladislavského sálu**, působil i při dostavbě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře, zámku Blatná, hradu Švihov atd.

Nejvyšší moravský zemský hejtman Ctibor Tovačovský z Cimburka zpracoval zřízení zemské Moravského markrabství – **Knihu Tovačovskou**.

kolem 1610

V českých zemích nastává období barokního stavitelství, přechodová fáze, prostoupená tzv. manýrismem, trvala zhruba do roku 1650. První církevní stavbou byl luteránský kostel Nejsvětější trojice (dnes katolický P. Marie Vítězné na Malé Straně – Jezulátko – z let 1611-1613). První světskou stavbou se stala Matyášova brána na Pražském hradě z roku 1614.

1620

8. listopadu

Na svazích Bílé hory před Prahou prohráli špatně placené stavovské oddíly (byť v lepším strategickém postavení – 20 tisíc mužů) cca za dvě hodiny bitvu se spojeným císařským a ligistickým vojskem (28 tisíc mužů). U zdi obory Hvězda se statečně bil jen moravský pluk (naverbovaný z německých žoldnéřů) Jindřicha Šlika. „Bílá hora“ se stala tragickým symbolem a těžkým traumatem českých dějin.

Vlády se opět ujal **Ferdinand II.** (1620-1637).

10. listopadu

Bezpodmínečná kapitulace Prahy.

13. listopadu

201 šlechticů podalo poníženou prosbu (revers) císaři o milost. Podobně i moravští stavové slíbili podřídit se Ferdinandu II., potvrdí-li jejich svobody a privilegia. To císař odmítl a jeho vojsko obsadilo Moravu.

23. listopadu

Ferdinand II. zrušil platnost Majestátu jeho přestřižením.

23. prosince

Král Fridrich Falcký po neúspěšných výzvách k novému protihabsburskému boji musel opustit se svým dvorem Slezsko, kam utekl z Prahy, a odebral se do Haagu.

1670

Jan Amos Komenský, latinsky Iohannes Amos Comenius (28. 3. 1592, jihovýchodní Morava – 15. 11. 1670, Amsterdam), poslední biskup Jednoty bratrské, český teolog, filozof, pedagog a spisovatel. Místo jeho narození není známo, jako pravděpodobná místa se uvádějí Uherský Brod (jak je uvedeno v Naardenu na náhrobní desce), nebo Nivnice. Občas se zmiňuje i Komňa (z čehož by mohlo vzniknout příjmení Komenský, Comenius), odkud pocházela otcova rodina.

Roku 1608 začal studovat na latinské škole (gymnázium) v Přerově, odkud v roce 1611 odešel na vysokou školu do Herbornu. Roku 1613 Jan navštívil Amsterdam, v té době vysoce rozvinuté město Evropy. Odtud se vypravil na univerzitu do Heidelbergu v Německu, kde ovšem strávil pouze jeden semestr. Poté se roku 1614 vrátil jako rektor latinské školy přes Prahu do Přerova. V roce 1616 byl vysvěcen na kazatele a následně odešel do Fulneku, kde působil jako rektor tamější školy a jako kazatel Jednoty bratrské. Ve Fulneku poznal i svou první ženu Magdalénu Vizovskou. V této době psal spis *Listové do nebe*.

Po porážce stavovského povstání (1621) byl nucen opustit Fulnek a skrývat se na různých místech v Čechách a na Moravě, protože odmítal konvertovat ke katolictví. Po roce ukrývání (roku 1622) mu na mor zemřela žena a jeho dvě děti, které zůstaly ve Fulneku. Pod vlivem událostí psal filozofické spisy *Truchlivý*, *Hlubina bezpečnosti* a později *Labyrint světa a ráj srdce*. V roce 1624 začal Jan působit v Brandýse nad Orlicí, kde se seznámil se svou druhou ženou Marií Dorotou Cyrillovou. V roce 1628 odešel do exilu do polského Lešna, které se stalo centrem bratrské víry. Zpočátku doufal, že se brzy vrátí zpět do vlasti, proto psal česky. Začal psát učebnice a připravoval plán na zlepšení organizace školství, např. v díle *Navržení krátké* o obnově škol v Království českém. V Lešně byl zvolen biskupem a písařem, brzy se stal i zástupcem rektora gymnázia, což vedlo k jeho zájmu o pedagogiku. V tomto období vznikla velká část jeho děl, především pak z oblasti pedagogiky, jako např. *Česká didaktika*. Ta měla být původně součástí velkého díla, které chtěl nazvat *Ráj český*. Obsahem měla být teoretická, didaktická a praktická část, která by sloužila rodičům a učitelům. Napsal *Velkou didaktiku*, kterou později přepracoval do latinské podoby *Didactica magna*, a začal pracovat na *Vševědě* (*Pansofii*). Komenskému postupně jeho díla jako *Brána jazyků otevřená* a *Informatorium školy mateřské* zajistila věhlas po celé nekatolické Evropě. Byl zván na univerzity několika zemí, nabídky však odmítal. První významnou nabídku Jan přijal až roku 1641, kdy se rozhodl vyhovět pozvání anglického parlamentu na přednáškové turné, během něhož vystoupil i před Královskou akademií věd. V této době vyjádřil své myšlenky ve spise *Via lucis*. Kvůli zvyšujícímu se tlaku občanské války Komenský Anglii opustil, avšak zanedlouho dostal pozvání z řady dalších zemí. V tuto dobu si Jan uvědomil, že právě prostřednictvím těchto nabídek může rozšířit svůj vliv a své myšlenky.

Roku 1642 odešel přes Amsterdam do Švédska, kam byl pozván, aby vedl reformu tamního školství a napsal pro ni učebnice. Vznikl zde spis *Nejnovější metoda jazyků*. Kvůli rozporům s donátory i spolupracovníky nakonec učebnice požadované švédským kancléřem Komenský nevytvořil, a to ani na nátlak ochránce Louise de Geera. Zato zde vznikla část *Obecné porady o nápravě věcí lidských*. Roku 1648 se společně s těžce nemocnou manželkou vrátil zpět do Lešna, kde působil jako biskup. V Lešně jeho druhá žena 26. srpna zemřela a již o rok později se v To-

runi oženil potřetí, tentokrát s o více než třicet let mladší Janou Gajusovou, pocházející z Týna nad Vltavou. Když byl v roce 1648 uzavřen Vestfálský mír a tím skončila třicetiletá válka, skončily též naděje českých exulantů na návrat do vlasti. Komenský se loučil s vlastní a církví spisem *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské*.

Roku 1651 přijal pozvání uherského knížete Zikmunda Rákocziho do Sárospataku, kde měl u jeho dvora organizovat reformu školství a pansofickou sedmiletou školu. Poprvé měl tedy možnost ověřit si své názory v praxi. Otevřeny byly ovšem jen tři třídy, jež byly nazvány Vestibulum, Janua a Atrium. Pro své žáky vytvořil příručku *Pravidla mravů* a také zde vznikla učebnice *Svět v obrazech* a *Škola hrou*. V ní Komenský s úspěchem předváděl, nakolik jsou děti schopné podat dramatický divadelní kus ve školním prostředí.

V letech 1654-1656 opět pobýval v Lešně, kde pracoval na *Pansofii*, vydal *Slovník české řeči* a *Slovník pansofických definic*. Roku 1654 Švédsko napadlo Polsko, avšak válka se nějakou dobu Lešnu vyhnula. 27. dubna 1656 bylo město obleženo nepřítelem a při následném požáru přišel téměř o všechnu majetek i cenné rukopisy, jako o česko-latinský slovník, na kterém pracoval prakticky celý život a který považoval za své stěžejní dílo. Přišel také o většinu *Pansofie* a *Metafyziky* i o další díla. Tuto ztrátu nesl velice těžce a nikdy se z ní zcela nevzpamatoval. Na pozvání svého přítele Louise de Geera se v roce 1656 uchýlil do Amsterdamu.

Konec svého života (čtrnáct let) strávil v holandském Amsterdamu, kde se konečně mohl v klidu a pohodlí věnovat pracím všenápravným. Proto také odmítl profesuru na amsterdamské akademii. Společníkem mu zde byl například Rembrandt van Rijn a se zhoršujícím se zdravím také čím dál častěji lékař Nicolaes (Mikuláš) Tulp (můžeme ho najít na Rembrandtově *Anatomii dr. Tulpa*). Jan se v této době aktivně účastnil mírových jednání anglicko-nizozemských. V Amsterdamu byla vydána polovina z celého Komenského díla, například soubor třiačtyřiceti spisů pod názvem *Opera didactica omnia* (*Veškeré spisy didaktické*), které se setkaly s velkým ohlasem, dále jednotlivé části *Všenápravy*: *Všeobecné probuzení*, *Všeobecné osvícení*, *Pansofie*, *Vševýchova* a *Všemluva* a menší díla jako *Jedno potřebné*, které bývá považováno za závět lidstvu. Navzdory usilovné práci a pomoci syna Daniela zůstala mnohá díla více či méně nedokončena.

Zemřel 15. listopadu 1670 po dlouhodobých zdravotních problémech ve společnosti své ženy Jany, syna Daniela a přítele a lékaře Mikuláše Tulpa. Byl pohřben v kostelíku valonské reformované církve v Naardenu.

Z díla: *Labyrint světa a ráj srdce* (1631), *Centrum securitatis* / *Hlubina bezpečnosti* (1633), *Velká didaktika* / *Didactica magna* (1657), *Informatorium školy mateřské* (1630), *Dvěře jazyků otevřené* (1631 latinsky, 1633 česky), *Svět v obrazech* / *Orbis sensualium pictus* (1658), *Linguarum methodus novissima* / *Nejnovější metoda jazyků* (1658), *Schola ludus* / *Škola na jevišti* (1654), *Plán vševědy* (1643), *Angelus pacis* / *Anděl míru* (1667), *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské*.

1680

Tomáš Jan Pešina z Čechorodu (19. 12. 1629, Počátky – 3. 8. 1680, Praha) byl český katolický duchovní, dějepisec a spisovatel. Od roku 1674 byl světícím biskupem

pražským. Tomáš Pešina, souputník Bohuslava Balbína, generální vikář a kapitulní děkan u sv. Víta v Praze, milovník českého jazyka a sběratel, byl roku 1668 jmenován císařským radou a brzy na to i císařským falckrabětem. Po vzoru svého staršího druha Balbína se začal zabývat historií a roku 1663 vydal dílo označené jako *Moravopis*, a to v českém jazyce. Ve třech dílech se věnoval historii Moravy. Ještě v roce 1676 vydal *Mars Moravicus*. Tato díla byla dlouhou dobu hlavním pramenem poznání národní historie. Ve spisu *Ucalegon* popsal turecké výboje do Evropy. Byl také prvním, kdo pojmenoval autora nejstarší české kroniky, tak zvaného Dalimila. Za svého působení ve svatovítské katedrále se osobně stýkal i s císařem Leopoldem Habsburským. Tento slavný rodák z Počátek zemřel na morovou nákazu ve věku nedožitých jedenapadesáti let 3. srpna 1680. Pohřben je na Malostranském hřbitově v Praze.

1750

7. listopadu

V dědičných zemích Habsburků byla zavedena jednotná (zlatková) měna.

1760

6. října

Svatba Josefa II. Habsbursko-Lotrinského (nejstaršího syna rakouské, české a uherské panovnice Marie Terezie a císaře Svaté říše římské národa německého Františka I.) a Isabely Parmské (vnučky Ludvíka XV., francouzského krále z rodu Bourbonů).

1780

Zemřela Marie Terezie

Marie Terezie Walburga Amálie Kristýna (13. 5. 1717, Vídeň – 29. 11. 1780, Vídeň), uherská a česká královna, arcivévodkyně rakouská, v letech 1740-1780 vládkyně habsburské monarchie, přichází na svět ve Vídni jako nejstarší dcera císaře a krále Karla VI. a Alžběty Kristýny a zároveň jako dědička habsburské monarchie – Karel VI., její otec, je totiž posledním mužským příslušníkem dynastie.

Dětství a mládí Marie Terezie je šťastné – účastní se nadšeně všech dvorských slavností, učí se latinsky, italsky, francouzsky a španělsky, zajímá se o klasickou literaturu, dostává hodiny tance a hudby.

V roce 1736, ve svých devatenácti letech, se Marie Terezie vdává za korunního prince lotrinského vévodství Františka I. Lotrinského (zamiluje se do něj přitom již ve svých pěti letech, přestože jde v podstatě o sňatek domluvený Karlem VI.).

V roce 1740 se pak Marie Terezie na základě tzv. pragmatické sankce ujímá moci nad habsburskou monarchií – její nástupnictví ale hned vzápětí zpochybní několik zájemců o dědičné země: pruský král Friedrich II. už v prosinci roku 1740 zaútočí na Slezsko, další útoky pak přicházejí ze strany bavorského kurfiřta Karla Albrechta, Francie či Sasko – začíná tzv. válka o dědictví rakouské (1740-1748).

Tato válka promění zprvu nejistou a bezmocně působící ženu v hrdou, panovačnou a ctižádostivou panovnici, nepochybnou o své vyvolenosti a odpovědnosti za země monarchie – Marie Terezie se ukáže jako nepoddajná, sta-

tečná a odpovědná vládkyně, přestože během bojů přijde o Slezsko, Kladsko a Parmu. Zbytek říše se jí ale podaří uchovat pro habsburskou dynastii.

Od roku 1741 je Marie Terezie uherskou (korunována 25. června roku 1741 v Prešpurku) a od roku 1743 (korunována 12. května roku 1743 v pražském chrámu sv. Víta) českou královnou. Její manžel František I. Štěpán Lotrinský je pak v roce 1745 zvolen římským císařem.

V padesátých letech 18. století vede Marie Terezie další válku – poté, co se jí podaří prostřednictvím hlavního rádce v zahraničněpolitické oblasti knížete Kounice-Rietberga uzavřít s Francií protipruskou koalici, probíhá v letech 1756-1763 tzv. sedmiletá válka, v níž Prusko uhájí své slezské državy i své velmocenské postavení v Evropě.

V roce 1765 umírá František I. Štěpán Lotrinský – po jeho smrti pak Marie Terezie (kterou manželova smrt hluboce zasáhne) učiní svým spoluvládce (a nástupcem) svého nejstaršího syna Josefa II. – jeho a Kounicovu nátlaku pak v roce 1772 ustoupí, když se rozhodne účastnit se tzv. prvního dělení Polska (tento akt si pak bude až do smrti vyčítat). Stejně tak nechá syna jednat v roce 1778, kdy Josef II. svým pokusem o připojení Bavorska k habsburské říši vyvolá rakousko-pruskou válku o bavorské dědictví (1778-1779).

Co se týče vnitřních záležitostí habsburské monarchie, císařovna Marie Terezie, přinucena neutěšeným hospodářským stavem habsburských zemí a zároveň ovlivněna novými myšlenkovými proudy (osvícenstvím), začíná ve druhé polovině čtyřicátých let 18. století s postupným zaváděním osvícenských reforem – po sedmileté válce pak tyto reformy zasáhnou habsburskou monarchii ještě mnohem šířeji: habsburská říše je centralizována a byrokratizována, jsou zaváděny reformy soudnictví (politická správa je oddělena od správy soudní), stavy jsou zbaveny svého vlivu na zemské úřady, je zavedena jednotná měna v celé monarchii, jsou vytvořeny tereziánské katastry, vydán robotní patent a velká změna se děje i ve školství, kde je zavedena povinná školní docházka. Ke znatelným změnám dochází i v hospodářské oblasti.

Co se týče života rodinného, s Františkem I. Štěpánem měla Marie Terezie šestnáct dětí, které stojí na počátku habsbursko-lotrinské dynastie. Jsou to Marie Alžběta, Marie Anna, Marie Karolina, Josef II., Marie Kristýna, Marie Alžběta, Karel Josef, Marie Amálie, Leopold II., Marie Karolina, Johanna, Marie Josefa, Marie Karolina, Ferdinand, Marie Antoinetta a Maxmilián František.

Marie Terezie umírá 29. listopadu roku 1780, její osobou vymírá habsburská monarchie i po přeslici – pochoována je v kapucínské kryptě ve Vídni.

Zanechala po sobě, až na Slezsko a získanou část Bavorska, neporušené Rakousko z dob vlády jejího otce a dále sedm potomků na sedmi evropských trůnech.

Marie Terezie se zasloužila o několik významných reforem:

- 1749 začátek tereziánských reforem – správa, vojenství, vzdělávání;
- 1769 právní reforma – *Codex Theresianus* a *Constitutio criminalis Theresiana*;
- 1774 všeobecný školní řád;
- 1775 robotní patent – zmírnění roboty;
- 1776 zrušeno mučení.

Jejím nástupcem v habsburské monarchii se stal nejstarší syn Josef II.

Poznámka: V letech 1740-1780 vládla Marie Terezie jako arcivévodkyně rakouská a královna uherská a česká. Její panování bylo založeno pragmatickou sankcí císaře Karla VI. (který neměl mužského potomka) ve smyslu „vládkyně habsburské říše“, nikoli jako „císařovny Svaté říše římské“, jak je někdy označována. Tou totiž nebyla zvolena ani nebyla takto korunována, ačkoli svého manžela do Frankfurtu nad Mohanem k jeho korunovaci v roce 1745 doprovodila. Její titul císařovny je tedy třeba považovat v letech 1745-1765 za titul „císařovny-manželky“, později jako „císařovny-matky“ (po smrti jejího manžela se stal císařem Svaté říše římské jejich syn Josef II.).

31. prosince

Josef II. vydal nařízení, kterým se rušily náboženské misie, dohlížející na pravověrnost v krajích a pátrající po zakázaných knihách.

1790

polovina června – prosinec 1792

Selské hnutí na několika panstvích v Čechách bylo reakcí na obnovení robotních povinností.

1820

Antonín Jaroslav Puchmajer (7. 1. 1769, Týn nad Vltavou – 29. 9. 1820, Praha), kněz, básník, překladatel a organizátor národního a kulturního života. V roce 1791 vytvořil s Hněvkovským a bratry V. a J. Nejedlými básnickou družinu, na doporučení Dobrovského přešli od časoměrných veršů k prozodii sylabotónické, bližší tehdejšímu jazykovému citění. V roce 1794 jako první přebásnil libreto E. Schikanedra k Mozartově *Kouzelné flétně*, 1795 se poprvé hromadně představili básnickým almanachem *Sebrání básní a zpěvů*, Puchmajer pak do roku 1814 vydal ještě další čtyři svazky. Almanachy se staly základním zdrojem pro šíření české poezie prostřednictvím tzv. besed, komponovaných pořadů, které postupně zakládaly a rozvíjely český kulturní život v Praze i ve venkovských obcích. Koncem 20. století se k jeho jménu přihlásil Kulturní divadelní spolek studentů divadelní vědy na FF UK v Praze.

1850

Charlotte Garrigue Masaryková, rozená Charlotte Garrigue (20. 11. 1850, Brooklyn, New York, USA – 13. 5. 1923, Lány, Československo) byla manželka prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. Charlotte Garrigue po otci pocházela ze staré jihofrancouzské hugenotské rodiny, která v době jejich pronásledování odešla do Dánska, odkud přišel její otec do Ameriky. Po matce byla z chicagské rodiny Whitingů, kteří se hrdě hlásili k předkům, kteří mezi prvními evropskými přistěhovalci přistáli na lodi Mayflower v Americe.

Narodila se v Brooklynu roku 1850 jako dcera bohatého amerického obchodníka, spolumasajitele pojišťovny, Rudolpha a jeho ženy Charlotty. V roce 1877 na návštěvě u přítelkyně ze studií na lipské konzervatoři poprvé potkala svého budoucího manžela Tomáše (Thomase) Masaryka, který tam pobýval po doktorátu na vídeňské univerzitě. Brzy po zasnoubení, 15. března 1878, uzavřeli u rodiny Charlotty v USA civilní sňatek. Novomanželé

společně odjeli do Vídně, kde se Charlotte Masaryková začala učit česky. V roce 1881 se stěhovali do Prahy, kde Masaryk dostal místo profesora na české univerzitě v Praze.

Charlotte Masaryková výrazně působila v ženském hnutí. Od roku 1882 zprvu v Náprstkově Americkém klubu dam, později v žižkovském spolku Domovina pro záchranu svedených děvčat a v ženské sekci Sokola. Podporovala rozvoj českého ženského školství. Boj za zrovnoprávnění žen s muži byl pro ni samozřejmostí. V roce 1905 vstoupila do české sociální demokracie (tehdy Československá sociálně demokratická strana dělnická), ale spolu s Masarykem odmítala marxistickou teorii třídních zájmů a nevyhnutelnosti třídního boje. Přispívala do amerických novin, účastnila se kulturního a zejména hudebního života, objevila hudbu Bedřicha Smetany a publikovala na jeho podporu řadu článků.

Po vypuknutí první světové války Masaryk s dcerou Olgou odešli 18. prosince 1914 do exilu, v nepřítomnosti byl pak TGM odsouzen k smrti za zradu. Charlotte Masaryková zůstala s třemi dětmi v rakousko-uherské Praze a brzy se stala předmětem policejního dohledu a politického nátlaku. Dcera Alice byla 28. října 1915 zatčena a osm měsíců vězněna ve Vídni (matka byla pro chorobu ušetřena – z té doby pocházejí také jejich slavné dopisy, později vydané i knižně), syn Jan narukoval do armády, syn Herbert zemřel v roce 1915 na tyfus, kterým se nakazil při práci v uprchlickém táboře v Haliči.

Vše se negativně podepsalo na jejím zdravotním stavu. Charlotte Masaryková trpěla srdeční slabostí a depresemi, byla hospitalizována v sanatoriu ve Veleslavíně, v květnu 1918 byla také zbavena svéprávnosti (zřejmě na ochranu proti dalšímu pronásledování českými a rakouskými úřady). Tam se také v prosinci 1918 po dlouhé době znovu setkala se svým mužem. Ten byl měsíc před návratem do vlasti 14. listopadu zvolen prozatímním národním shromážděním prezidentem Československé republiky.

Pozici první dámy Charlotte Garrigue Masaryková nemohla kvůli nemoci vždy zastávat. Střídavě pobývala v sanatoriu a na zámku v Lánech, který byl hlavě státu přidělen jako reprezentační sídlo. Přesto se několikrát ukázala na veřejnosti, například na Sokolském sletu v roce 1920, kde ji přivítali nadšenými ovacemi.

Byla určitě spokojena s tím, že ženy v první Československé republice dostaly jako jedny z prvních v Evropě

volební právo a ústava z roku 1920 je zrovnoprávnila s muži. Vždyť za to celý život bojovala.

Jak řekl TGM: „Bez ní bych si nebyl ujasnil smysl života a svůj politický úkol.“

Z jejich šesti dětí se čtyři dožily dospělosti. Ve Vídni v květnu 1879 porodila Charlotte dceru Alici, rok poté syna Herberta, roku 1886 druhého syna Jana, který se jako jediný z dětí narodil v Praze. V roce 1890 druhou dceru Eleanoru, která zemřela ve čtyřech měsících, v roce 1891 třetí dceru Olgu, poslední z dětí, čtvrtá dcera Hana, zemřela brzy po narození.

Charlotte Masaryková zemřela v Lánech 13. května 1923 ve dvaasedmdesáti letech.

Zdeněk Fibich (21. 12. 1850, myslivna Všebořice u Čáslavi – 15. 10. 1900, Praha), významný hudební skladatel 19. století. Vedle Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka byl nejvýznamnějším představitelem generace české hudby druhé poloviny 19. století. Na rozdíl od Dvořáka byl typickým představitelem hudebního romantismu. Jeho první manželkou byla Růžena Hanušová, po její smrti se oženil s její mladší sestrou Betty, českou operní zpěvačkou (alt). Spolu měli syna Richarda, pojmenovaného podle hudebního skladatele Richarda Wagnera.

Zdeněk Fibich se narodil v rodině nadlesního. Hudebně ho učila nejdříve v raném věku jeho matka, pocházející z Rakouska, která záhy rozpoznala jeho hudební talent. Zdeněk jako dítě panského úředníka nechodil do venkovské školy, v letech 1859-1862 Zdeněk Fibich navštěvoval Öffentliche Hauptschule des k. k. Schulrates Herrmann ve Vídni. V letech 1863-1895 byl žákem pražského gymnázia na Malé Straně. Ve čtrnácti letech dirigoval svou vlastní symfonii, o rok později začal komponovat operu. Studoval nejdříve v Praze, dále na konzervatoři v Lipsku, Mannheimu a Paříži. Krátký čas pobyl jako učitel hudby ve Vilně. Větší část života působil v Praze, kde se věnoval komponování a výuce hudby. Jeho žáky byli např. Karel Kovařovic, Franz Lehár, Zdeněk Nejedlý, Otakar Ostrčil aj. Kromě hudby se zajímal i o literární dějiny a malířství. V letech 1875-1878 byl kapelníkem Prozatímního divadla. Od roku 1899 do své smrti byl operním dramaturgem v Národním divadle. Zdeněk Fibich zemřel v nedožitých padesáti letech v Praze. Je pochován spolu se svojí druhou ženou Betty na Vyšehradském hřbitově v Praze v samostatné hrobce (č. 6H-137).

Fibich navázal na německý romantismus, když na počátku své skladatelské dráhy tvořil pod vlivem klavírních skladeb Roberta Schumanna. V pracích dramatických a melodramatických vycházel z reformního Wagnerova díla a ze Smetanova vlivu. Skladby obohatil o baladické prvky, snový lyrismus i tragický patos. Fibichovo dílo je věnováno nejrozmanitějším oborům. Obsahuje intimní písně, lyrické klavírní cykly (*Nálady, dojmy, upomínky*), komorní práce. Orchestrální tvorba zahrnuje všechny dobové útvary – tři symfonie, ouvertury a symfonické básně (*Toman a lesní panna*). Nezanedbatelnou součástí Fibichovy tvorby je opera, která jej lákala již od chlapeckých let (*Bukovín, Blaník, Nevěsta messinská, Bouře, Šárka* ad.).

Fibich je tvůrcem melodramatické hudební formy. Vytvořil technikou příznačných motivů dosud v celé světové literatuře největší a umělecky nejdokonalejší scénický

melodram *Hippodamie*. V rámci své pedagogické činnosti vydal *Velkou teoretickou a praktickou školu hry na klavír*.

1860

25. října

V Mníšku pod Brdy se narodil **František Xaver Svoboda** († 25. 5. 1943, Praha), realistický básník, prozaik a dramatik, manžel spisovatelky Růženy Svobodové. S úspěchem byly hrány Svobodovy rozmarné komedie – veršované *Čekanky* (1900) či *Poslední muž* (1920, dvakrát zfilmováno).

Ferdinand Vach (25. 2. 1860, Jazlovce u Prahy – 16. 2. 1939, Brno)

varhaník, ředitel kůru a pedagog. V letech 1871-1873 byl vokalistou-altistou (Praha-Strahov), v letech 1873-1876 navštěvoval měšťanskou školu ve Vlašimi, poté varhanickou školu v Praze. 30. července 1903 v kroměřížském sále Nadsklepí vystoupil poprvé šedesátičlenný mužský pěvecký sbor Učitelský dorost kroměřížského pedagogia (na Pěvecké sdružení moravských učitelů byl přejmenován až o rok později). V roce 1936 zakládá Vachův sbor moravských učitelek. S pěveckými sbory podnikl úspěšné zájezdy do Francie (1925), Německa (1927), Jugoslávie (1928), Rakouska (1929), Polska a Lotyšska (1931), Španělska a Portugalska (1932).

Vyznamenání: Rytířský řád italské koruny (1923), Jihoslovanský řád sv. Sávy (1928), Řád Isabely Kastilské (1932), Státní cena československá (1927).

1870

Franz Lehár (30. 4. 1870 – 24. 10. 1948) byl rakousko-uherský hudební skladatel, známý hlavně svými operetami. Lehár se narodil v severní části města Komárom v Rakousko-Uhersku (dnes slovenské Komárno) jako nejstarší syn kapelníka rakousko-uherské armády. Studoval housle a skladatelství na pražské konzervatoři, kde mu Antonín Dvořák poradil, aby se věnoval komponování hudby. Po absolutoriu v roce 1899 se připojil k orchestru svého otce ve Vídni, kde působil jako asistent kapelníka. V roce 1902 se stal dirigentem v historickém Vídeňském divadle, kde se ještě v listopadu téhož roku hrála jeho opereta *Vídeňské ženy*.

Jeho nejznámějším a nejúspěšnějším dílem je opereta *Veselá vdova* (*Die lustige Witwe*), ale napsal též sonáty, symfonické poemty, hudební pochody a mnoho valčíků – nejpobornější se stal *Gold und Silber* (*Zlato a stříbro*), složený pro princeznu Metternichovou na ples „Zlato a stříbro“ v lednu 1902.

Lehár byl též spojován s operetním tenorem Richardem Tauberem, který zpíval v mnoha jeho operetách, počínaje *Frasquitou* (1922), ve které Lehár „znovuobjevil“ poválečný styl. Mezi lety 1925-1934 napsal šest operet, určených speciálně pro Tauberův hlas.

V roce 1935 se rozhodl založit svoje vlastní vydavatelství Glocken-Verlag (Vydavatelství u zvonu), aby si zajistil maximální kontrolu svých autorských práv.

Zemřel v roce 1948 v Bad Ischlu blízko Salzburgu, kde je i pohřben.

6. října

V Čechách byly vypsány přímé volby do říšské rady; ve volbách počátkem listopadu bylo zvoleno šestatřicet poslanců

české státoprávní opozice, kteří se však odmítli dostavit do vídeňského parlamentu. Odpor Čechů proti obeslání říšské rady vedl nakonec k pádu kabinetu.

Vítězslav Novák (5. 12. 1870, Kamenice nad Lipou – 18. 7. 1949, Skuteč), významný hudební skladatel počátku 20. století, žák Antonína Dvořáka, pedagog a klavírista. Těžiště jeho práce je v symfonických skladbách. Pocházel z hudebně založené rodiny. Maminka hrála na klavír a jeho otec, přestože byl lékař, zpíval ve sboru v Počátkách, kam se rodina z Kamenice přestěhovala. Po otcově smrti (oba rodiče jsou pohřbeni na počáteckém hřbitově) rodina odchází do Jindřichova Hradce, kde Vítězslav Novák začíná studovat gymnázium. V té době začíná komponovat a vystupovat na veřejnosti jako klavírista. Roku 1889 odchází do Prahy, kde studuje na konzervatoři (1891-1892 u A. Dvořáka) a současně práva na Univerzitě Karlově. Po absolutoriu konzervatoře se rozhodl plně věnovat hudbě a studium práv nedokončil. Podobně jako Dvořákovi mu pomohl Johannes Brahms tím, že jeho díla doporučil skladateli F. Simrockovi. To poskytlo Novákovi v začátcích kariéry určité finanční zabezpečení. Ve věku čtyřiceti let se oženil se svou žačkou Marií Práškovou, která mu poskytla dokonalé rodinné zázemí. Jejich syn Jaroslav Novák se stal malířem.

Novákova raná tvorba vycházela z německých romantiků (Schumann, Brahms) a byla silně ovlivněna moravskou a slovenskou lidovou písní. K tomu jej zajisté inspirovala tvorba Dvořáka, ale zejména vlastní hluboký zážitek z náhodné prázdninové cesty roku 1897. Na začátku 20. století byl Novák ovlivněn i mimohudebními vlivy (symbolismus v literatuře, impresionismus ve výtvarném umění). Vlastní cestou tehdy dospěl k podobným výrazovým prostředkům jako hudební impresionisté, dříve než do Čech pronikla díla Clauda Debussyho. Formálně však kořeny jeho hudby tkví v klasicismu (podobně jako u Dvořáka), dokonce využívá i některé formy barokní hudby (fuga, ciacona). Vrcholným tvůrčím obdobím byly roky 1904-1912, následovala určitá tvůrčí krize, kterou překonal v době okupace, kdy složil řadu významných děl s vlasteneckým nábojem. Kromě skladatelské činnosti byl též významným hudebním pedagogem. V letech 1909-1941 byl profesorem skladby na pražské konzervatoři a třikrát byl zvolen i jejím rektorem. Jako pedagog vychoval několik generací českých i zahraničních skladatelů (E. Axman, V. Dobiáš, A. Hába, I. Hurník, A. Moyzes, E. Suchoň ad.). Napsal knihu pamětí *O sobě i o jiných*. V listopadu 1945 mu byl udělen titul Národní umělec.

Vítězslav Novák má pamětní desku na fasádě domu č. p. 55 v Kamenici nad Lipou.

8. prosince

Čeští politikové v čele s **F. Palackým** a **F. L. Riegrem** podali říšskému kancléři **promemoria** o zahraniční politice habsburské monarchie. Pamětní spis protestoval proti národnostnímu útisku v monarchii a žádal přeměnu monarchie na svobodnou federaci národů s právem národního sebeurčení aj. Kancléř Beust pamětní spis hrubě odmítl, nepředložil ho císaři ani sněmům.

Karel Jaromír Erben (7. 11. 1811, Miletín – 21. 11. 1870, Praha), český básník, prozaik, jazykovědec, historik, folklorista, sběratel lidové tvorby. Narodil se v Miletíně

v rodině s řemeslnickou a písmáckou tradicí. Po vystudování gymnázia v Hradci Králové studoval právnickou fakultu v Praze. Na studie si vydělával výukou hudby.

Po vystudování univerzity procházel bezplatnou soudní praxí, při tom se věnoval vydávání starších literárních děl, překládání ze slovanských jazyků a lidové slovesnosti. V roce 1843 odešel ze státní služby. Na Palackého doporučení mu české stavy nabídly možnost sbírat v mimopražských archivech materiál k historii šlechticů. Asistentem a poté sekretářem Vlasteneckého (dnes Národního) muzea se stal v roce 1846 a zároveň byl jmenován členem Královské české společnosti nauk.

V období revoluce v letech 1848-1849 byl zvolen do Národního výboru, kde se snažil zastávat názory Palackého, se kterými se ztotožnil. Nějaký čas pobýval v Záhřebu jako člen deputace na chorvatský sjezd. Po skončení revoluce se vrátil do Prahy. Veřejnému životu se vyhýbal.

V roce 1851 se stal prvním archivářem města Prahy. Konečně měl práci, která ho velmi slušně finančně zajistila. Od roku 1864 až do smrti zastával funkci vysokého úředníka na pražském magistrátu.

Vedle práce archiváře, která byla velmi náročná, se Erben věnoval vědecké práci. Byl spoluvůrcem *Riegrova Slovníku naučného*, který byl naší první encyklopedií. Pro tento slovník zpracovával hesla z různých oborů, např. slavistiky, gramatiky, historie, slovanské a germánské mytologie a bájesloví.

Dílo: *Písňe národní v Čechách* (1842-1845) – folkloristické dílo, ve kterém Erben shromáždil více než 2 200 písní, které uspořádal od narození po smrt. Toto dílo bylo později rozšířeno a nazváno *Prostonárodní české písně a říkadla*; *Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských* (1869) – lidová tvorba ostatních slovanských národů; soubor českých pohádek (*Dlouhý, Široký a Bystrozraký, Tři zlaté vlasy děda Vševeda, Pták Ohnivák a liška Ryška, Zlatovláska*) – tyto pohádky jsou inspirovány folklorem; *Kytice* (1853) – životní dílo – sbírka balad, jedna z nejslavnějších knih české literatury. Vznikla jako výsledek jeho téměř dvacetileté literární práce. Básně, ze kterých se *Kytice* skládá, vycházely nejprve v časopisech. Hrdinové básní žijí v neurčitém čase. Časté téma Erbenových básní je vztah matky k dítěti a vztahy milostné.

1880

5. prosince

Založena **Ústřední matice školská** jako společnost pro organizování a řízení českého školství v monarchii a na obranu proti Deutscher Schulverein, založenému krátce předtím v Karlových Varech. Úkolem Matice bylo zakládání a udržování obecných, měšťanských, odborných a středních škol s češtinou jako vyučovacím jazykem v národnostně smíšených, převážně pohraničních oblastech.

Rudolf Karel (9. 11. 1880, Plzeň – 6. 3. 1945, Terezín), hudební skladatel a dirigent první poloviny 20. století. Mezi jeho nejznámější díla patří opery, klavírní a orchestrální kompozice a komorní hudba. Narodil se v roce 1880 v Plzni. Jeho otcem byl Ing. Josef Karel, s kterým se po jeho přeložení v roce 1894 rodina přestěhovala do Prahy. Rudolf Karel nejprve studoval na německém gymnáziu ve Štěpánské ulici, po maturitě se věnoval studiu práv na Univerzitě Karlově. Nakonec zvítězila jeho touha stát se

hudebníkem a rodiče mu povolili studovat na konzervatoři pod podmínkou, že bude dál řádně studovat práva. Dával ale spíše přednost hudbě a zanedlouho se mu splnil jeho velký dětský sen – stal se žákem svého oblíbence Antonína Dvořáka.

Mezi první skladby z těchto let patří symfonická epopej *Ideály*, *Renesanční symfonie*, *Symfonie pro housle a orchestr* a opera *Ilseino srdce*. V roce 1908 si vzal za ženu dceru Zikmunda Wintra.

Takřka současně, kdy byl zavražděn rakouský následník trůnu, odjel na letní pobyt do Ruska. Zde byl ale zastížen a obviněn jako domnělý rakouský špion. Nakonec se mu podařilo s obtížemi utéci. Z období, kdy pobýval v Rusku, se zachovala symfonická báseň *Démon*, její partitura vznikala v železničním vagónu na trati Jekatěrinburg – Vladivostok. Po významném působení v Taganrogu u Azovského moře a v Rostovu, kde díky svým přátelům působil jako učitel hudby, byl nucen narychlo uprchnout na Sibiř, konkrétně do Irkutsku, aby si zachránil život. Vstoupil do československých legií, kde se konečně očistil od nařčení ze špionáže a po těžkém vojenském výcviku se stal dirigentem legionářského symfonického orchestru. Do Prahy se vrátil s ruskými legionáři v roce 1920. Nejprve byl zaměstnán jako archivář nově založeného Památníku odboje. Z tohoto období, kdy měl Karel poměrně dosti času na své skládání, pocházejí díla, jako jsou písňové cykly *V září helénské slunce*, *Samá láska* a exotická balada *Černoch*, mužský sbor *Zborov*, kantáty *Vzkříšení* a *Sladká balada dětská*. Z instrumentálních děl jsou nejpozoruhodnější *II. smyčcový koncert* a *Jarní symfonie*. V roce 1923 se stal profesorem skladby na pražské konzervatoři. Téhož roku odcestoval rovněž do Bulharska. Sám bulharský král mu udělil řád za občanské zásluhy za uspořádání tří denního hudebního festivalu bulharské hudby v Praze. Karlovým stěžejním dílem z tohoto období je pohádková opera *Smrt kmotřička* na text Stanislava Loma, která byla s velkým úspěchem po roce 1933 zařazena do repertoáru mnoha českých operních scén. Téhož roku měla premiéru rovněž v Brně, později i v Praze pod taktovkou O. Ostrčila a M. Krásky.

Po okupaci Československa nacistickým režimem se zapojil jako bývalý legionář do protifašistického odboje. Stal se spojku řady ilegálních skupin, včetně politicky důležité skupiny Kvapil-Krofta-Lány. Dále pomáhal za značného osobního rizika umísťovat studenty na lesní práce u Nového Jáchymova, aby se nemuseli vrátit do nově vytvořené „říše“. Na svobodě ještě stihl zkomponovat své poslední dílo, *Revoluční předeheru*, v níž vyjádřil tvrdý odpor proti háchovskému ospravedlňování protektorátu. Spolupracoval s ilegálními skupinami a jeho venkovské obydlí v křivoklátských lesích se stalo útočištěm partyzánů, jimž pomáhal. 19. března roku 1943 byl zatčen a dva roky vězněn na Pankráci. I přes tvrdé výslechy a fyzické mučení neposkytl gestapu žádné zásadní informace. Ba naopak, zkomponoval *Písň svobody* na slova svého spoluvězně v cele. Mezi jeho díla napsaná v cele patří kromě skladeb typu *Pankrácký valčík* nebo *Pankrácká polka* i opera-pohádka *Tři vlasy děda Vševeda*. Jelikož ale neměl libretistu, napsal si libreto podle námětu Karla Jaromíra Erbena sám. Toto vrcholné dílo vypráví o malém chlapci, jemuž se díky dobrým lidem vyhnula všechna tragická zla tohoto světa. Ohromující je i to, že jelikož neměl notový papír, psal

příběh na toaletní papír. Ten pašoval jeden český dozorce ven. Poradil si i v této situaci, kdy neměl čím psát, což se stávalo velmi často – používal živočišné uhlí. Po válce tuto operu zinstrumentoval Zbyněk Vostrák. Podobným způsobem tvořil i svoje další dílo – *Nonet*. 7. února 1945 byl odtransportován do Malé pevnosti v Terezíně. V této době mu bylo čtyřiašedesát let, byl už ale nemocný a zesláblý. Zemřel krátce po tzv. odšívovací akci, kdy byli nemocní vězni vyneseni na mráz. Následujícího dne, 6. března 1945, byl spolu s dalšími devíti vězni nalezen venku promrzlý a mrtvý.

V roce 1998 mu byl udělen Řád Tomáše Garrigua Masaryka III. třídy.

Rudolf Vohanka (28. 12. 1880, Vinařice – 6. 4. 1963, Praha), hudební skladatel, sbormistr, který působil především v Praze a ve Vídni.

1890

Karel Nový, pův. jm. K. Novák (8. 12. 1890, Benešov u Prahy – 23. 11. 1980, Praha), český prozaik a publicista. Studium na benešovském gymnáziu nedokončil, ale seznámil se tam s Vladislavem Vančurou, s nímž navázal trvalé přátelství. Literární jméno přijal za jméno občanské. Střídal různá zaměstnání, v roce 1912 získal trvalou práci jako lokálkář v deníku *České slovo*. První světovou válku prosimuloval po nemocnicích. Po roce 1918 cestoval jako zahraniční dopisovatel po Evropě. Zpočátku spolupracoval s národními socialisty a později se stal stoupencem levicových hnutí. Jako novinář kritizoval v různých listech a časopisech nezaměstnanost. Koncem třicátých let se Karel Nový připojil k protifašistickému hnutí, v době německé okupace byl bez zaměstnání a účastnil se odboje. V roce 1944 byl zatčen a internován v pracovním táboře ve Slezsku. Po druhé světové válce působil Karel Nový jako šéfredaktor *Svobodného slova* a v redakci dalších deníků a nakonec vedl v letech 1952-1955 Státní nakladatelství dětské knihy. Poté se rozhodl věnovat jen své literární tvorbě.

Josef Václav Frič (5. 9. 1829, Praha – 14. 10. 1890, Praha), básník, politik, novinář. Narodil se jako syn národně uvědomělého advokáta a liberálního politika. Po studiu na gymnáziu odjel bez vědomí rodičů do Londýna a následně do Paříže, kde se setkal s polskými emigranty. Po návratu do Prahy se věnoval studiu práv, ze kterého ho vytrhly události roku 1848, kterých se aktivně účastnil nejen politicky a literárně, ale také na pražských barikádách. Spolu s K. Sabinou a E. Arnoldem byl vedoucím představitelem radikálně demokratického programu. Po porážce revoluce uprchl do Vídně a na Slovensko, kde se účastnil bojů proti Maďarům. Utrpěl zranění a vrátil se do Prahy, kde se podílel na přípravách povstání. Byl zatčen a odsouzen k osmnácti letům vězení. Po amnestii roku 1854 se vrátil do veřejného života. Rychle připravil almanach *Lada Nióla* (1855). Josef Václav Frič byl roku 1858 opět zatčen, ale bylo mu dovoleno opustit rakouské hranice, tak odjel do ciziny. Často tajně navštěvoval domov a roku 1879 mu bylo dovoleno zůstat v Praze.

Josef Václav Frič je autorem sbírky *Výbor básní* (1861), která byla vydána v Ženevě. Nejvýznamnější básnickou knihou jsou *Písň z bašty* (dokončené 1862, za autorova

života nevydané) – kniha obsahuje časové a politické básně. Velmi významné jsou čtyřdílné *Paměti* (1884-1887) – autor v nich zachytil své zážitky, pozorování, myšlenkový a literární vývoj od raného mládí až do odchodu do vyhnanství. Velmi důkladně vylíčil svou činnost v letech 1848-1849.

1900

Eduard Albert (20. 1. 1841, Žamberk – 26. 9. 1900, Žamberk), překladatel, básník a popularizátor české poezie. Vystudoval lékařskou fakultu, specializoval se na chirurgii. Působil v Innsbrucku, poté se stal přednostou chirurgické kliniky ve Vídni. Upřímné přátelství ho pojilo s J. Vrchlickým. Ve Vídni se stýkal s českými vědci, literáty a politiky, propagoval českou poezii v zahraničí. Podílel se na německých překladech *Poesie aus Böhmen*, přispíval do německých a českých periodik a sborníků. Posmrtně byla vydána jeho sbírka veršů *Na zemi a na nebi* (1900) a *Paměti* (1950).

Jiří Weil (6. 8. 1900, Praskolesy u Hořovic – 13. 12. 1959, Praha) byl český spisovatel, literární kritik, novinář a překladatel. Studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy slovanskou filologii a srovnávací literaturu, kterou úspěšně dokončil doktorátem v roce 1928. Během studia se stal členem Devětsilu. Již při studiích (1922) pracoval jako překladatel tiskového oddělení sovětského zastupitelství v Praze, zde pracoval až do roku 1931. J. Weil byl přesvědčeným komunistou, několikrát navštívil SSSR, v letech 1933-1935 tam působil jako překladatel. V roce 1937 byl vyloučen s KSČ za svůj román *Moskva – hranice*, v němž přesně odhalil fungování stalinismu, což, jak přiznával, pro něj bylo velmi bolestné poznání.

Za druhé světové války odmítl nastoupit do transportu Židů, poté se musel skrývat, po svém dopadení předstíral sebevraždu a až do roku 1945 žil v ilegality. Od roku 1946 byl nakladatelským redaktorem Evropského literárního klubu, roku 1950 se stal vědeckým pracovníkem Státního židovského muzea v Praze. Roku 1951 byl vyloučen ze Syndikátu českých spisovatelů, roku 1956 do něj byl znovu přijat, ale většina jeho děl vyšla až později. Publikoval v mnoha časopisech a novinách (*Červen*, *Avantgarda*, *Trn*, *Proletkult*, *Literární noviny*, *Levá fronta*, *Tvorba*, *Rudé právo*, *U Blok*, *Lidové noviny*, *Host do domu*).

Arnošt Vaněček (10. 8. 1900, Nové Benátky nad Jizerou – 28. 9. 1938, Praha) byl úředník, překladatel, spisovatel, prezident českého PEN klubu. Obchodní akademii absolvoval v roce 1914 v Hradci Králové, maturoval po válce roku 1918 v Praze a nastoupil jako úředník na ministerstvo národní obrany. Další zaměstnání našel v bance a při něm studoval politickou ekonomii, estetiku a literaturu na pražské univerzitě. Roku 1921 se stal členem Komunistické strany Československa a po roce 1930 se angažoval v Umělecké besedě. V roce 1940 byl zatčen gestapem a rok strávil v řadě vězení (Pankrác, Terezín, Mnichov, Drážďany). Roku 1941 byl propuštěn a vrátil se k práci bankovního úředníka. O rok později se stal redaktorem v nakladatelství Josef Lukasík a stal se i členem vedení Umělecké besedy. Po skončení druhé světové války pracoval v kulturní komisi Ústřední rady odborů, odtud šel do filmového odboru ministerstva informací a další změnou

byl do roku 1957 archiv Svazu čs. spisovatelů. Po tomto roce se stal překladatelem z angličtiny a spisovatelem z povolání. V letech 1952-1956 byl prezidentem českého centra PEN klubu a hodně cestoval po celém světě.

Karel Teige (13. 12. 1900, Praha – 1. 10. 1951, Praha) byl český kritik a teoretik umění, publicista a překladatel. Teige byl mnohostrannou, levicově orientovanou osobností: podílel se na založení poetismu, zasáhl do architektury, výtvarnictví, filmu, fotografie i literatury. Byl propagátorem avantgardních směrů zejména v architektuře. Jako organizátor a teoretik ovlivnil poetismus.

Narodil se v rodině historika a hlavního archiváře města Prahy Josefa Teigeho. Obecnou školu nenavštěvoval, absolvoval ji soukromě. Velkou část svého dětství prožil v rodinné vile v Neveklově, kam se vracel i o prázdninách. Od roku 1911 studoval na reálném gymnáziu v Křemencově ulici v Praze, kterým prošla celá řada jiných představitelů avantgardy. Po maturitě (1919) začal studovat obor dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, věnoval se tam však převážně žurnalistice a brzy výhradně jen literatuře. V roce 1920 se stal vůdčí osobností Devětsilu, kde svoji činnost zahájil jako propagátor proletářského umění. Brzy se situace v Devětsilu změnila a Teige se podílel na vzniku poetismu, pro který psal v Devětsilu manifesty. Mimo to byl Teige výtvarným referentem *Času* (1919-1921), *Ruchu* (1919), *Práva lidu* (1919-1922), *Kmene* (1919), *Lidových novin* (1919), *Června* (1921) a *Československých novin* (1922). Po celý svůj život se věnoval typografii, upravil množství knih, příležitostných tiskovin a publikací svých kolegů pro tehdejší přední nakladatelství. Publikoval i odborné texty z této oblasti. V letech 1927-1930 redigoval *ReD (Revue Devětsilu)*.

V letech 1929-1930 přednášel na vysoké škole Bauhausu v Dessau. Ve stejné době se podílel na založení Levé fronty. Roku 1934 se stal členem Skupiny surrealistů v ČSR, ve které působil jako její teoretický mluvčí. Po druhé světové válce udělal doktorát, který mu z politických důvodů nebyl udělen.

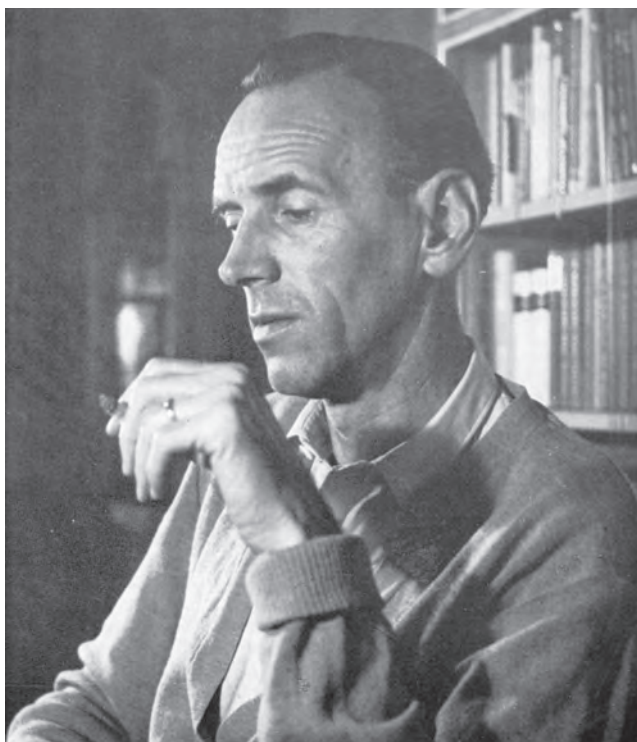
Jelikož se nepřizpůsobil socialistickému režimu, byl po roce 1948 zakazován, podílel se na vydávání samizdatového sborníku *Známění zvěrokruhu*. Teige napsal několik estetických programů, kde odmítl výchovné poslání umění. Dalším směrem, který ho zaujal, byl konstruktivismus.

1910

František Hrubín (17. 9. 1910, Praha – 1. 3. 1971, České Budějovice), český básník, tvůrce milostné a přírodní lyriky, autor veršů a pohádek pro děti, dramatik, prozaik a překladatel. Za první světové války žije rodina Hrubínových u dědečka v Lešanech v Posázaví. Hrubín zde vychodí obecnou školu a jako dospělý se sem pak bude vracet po celý život, posázavská krajina výrazně ovlivní celé jeho básnické a prozaické dílo. Gymnázium studuje František Hrubín již v Praze, maturuje v roce 1932. Poté studuje na Pedagogické a Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ani jednu fakultu ale nedokončí.

Od roku 1934 pracuje Hrubín jako knihovník – při svém zaměstnání se věnuje zároveň psaní poezie: je básnickým žákem a přítelem J. Hory a F. Halase, přáteli se též s J. Seifertem, J. Zahradníčkem a dalšími literáty.

V roce 1939 se František Hrubín žení, narození dcery a syna je pak pro něj jedním z mnoha podnětů pro psaní veršů a próz (především pak pohádek) pro děti. Po druhé světové válce pracuje František Hrubín krátce na ministerstvu informací, od roku 1946 je pak spisovatelem z povolání. Z Hrubínovy iniciativy vzniká legendární časopis pro nejmenší *Mateřídouška* (v letech 1945-1950 jej Hrubín spolurediguje) a časopis o dětské literatuře *Zlatý máj*. V padesátých letech Hrubín často pobývá v jižních Čechách, v Chlumu u Třeboně, jihočeská krajina se mu stává významným zdrojem inspirace. V roce 1956 na II. sjezdu Svazu československých spisovatelů vystoupí František Hrubín společně s J. Seifertem s ostrou a otevřenou kritikou poúnorové kulturní politiky v Československu.

Lilly Hodáčová (5. 11. 1910, Praha – 8. 12. 1998, Praha), prozaička, dramatička, herečka, autorka knih pro děti a mládež, vlastním jménem Ludmila Hodáčová. V roce 1946 se provdala za divadelního režiséra Karla Schindlera (1903-1961). V roce 1959 přijala občanské jméno Jirsová podle svého druhého manžela. Po absolvování gymnázia (1929) pracovala během studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (filozofie, germanistika) jako úřednice a vychovatelka. V letech 1932-1936 absolvovala v Brně dramatickou konzervatoř a zároveň dokončila i studium na tamní FF (PhDr. 1947 práci *Ladislav Klíma – estetická struktura jeho díla filozofického a beletristického*). Její názory a literární ambice ovlivňovalo mnohaleté přátelství, které ji od roku 1937 pojilo s Vítězslavem Nezvallem. Od roku 1940 působila jako herečka na Nové české scéně, v letech 1942-1943 v divadle Anny Sedláčkové, v letech 1943-1948 v Městských divadlech pražských (Vinohradské a Komorní), potom jako herečka a dramaturgyně v Městském oblastním divadle v Kolíně, v roce 1961 jako dramaturgyně ve Státním divadelním studiu v Praze. V roce 1963 odešla do invalidního důchodu a věnovala se pouze literatuře. Hrál též ve filmech (*Za tichých nocí*, *Valentin Dob-*

rotivý, *Jan Roháč z Dubě*). Pod pseudonymem Františka Heroldová recitovala v Čs. rozhlasě. Publikovala v *Rudém právu*, v letech 1938-1941 psala pohádky pro Čs. rozhlas.

1920

27.-29. listopadu

Pravice Československé sociálně demokratické strany uspořádala svůj XIII. sjezd; její pozice byla značně ne-utěšená.

9. prosince

Policie a četnictvo obsadily pražský Lidový dům v Praze, který předtím protiprávně zabrala levice a začala zde tisknout **Rudé právo**. Výkonný výbor sociálně demokratické levice vyzval ke generální stávce.

10.-17. prosince

Levice znovu vyhlásila generální stávku, požadovala odstoupení úřednické vlády, kontrolu veškeré zemědělské a průmyslové výroby, vytvoření dělnických rad apod. Docházelo k vytváření rudých gard, stávka se ale nestala všeobecnou, vedení nebylo jednotné a centra nepokojů zůstala izolována. Nasazením vojska, vyhlášením stanného práva a zatčením cca tři tisíc účastníků se podařilo generální stávku zlomit. 15. prosince byla sice vedením levice stávka odvolána, ale přesto vedla **k rozkolu v sociální demokracii a k založení KSČ**.

Vítězslav Kocourek (3. 8. 1920, Praha – 30. 12. 1995, Praha), satirik, autor knih pro děti a adaptací dobrodružné literatury. Maturoval v roce 1939, byl sportovním redaktorem, úředníkem, chemickým laborantem. Podílel se na odboji, po osvobození působil v *Rudém právu* a v týdeníku *Lidová kultura*, souběžně vystudoval na FF UK češtinu a filozofii. V roce 1948 se stal dramaturgem Čs. státního filmu, v roce 1952 redaktorem, později šéfredaktorem nakladatelství Čs. spisovatel, literární agentury Dilia, vedoucím redaktorem v SNDK (Albatros). Na počátku tzv. normalizace byl z politických důvodů propuštěn, pracoval jako tiskárenský korektor a publikoval pod cizím jménem.

Debutoval před druhou světovou válkou, přispěl skeči do kolektivních revuí Divadla satiry (*Cirkus plechový*, 1946; *Zvláštní vydání*, 1946), je autorem básní a epigramů (*Ostrými drápky*, 1995; *Sportovní povídky*, 1961), encyklopedie *Vesmír*, *Země, člověk – a my děti* (1966) a řady adaptací cizích látek (např. *Poslední Mohykán*, 1957; *Ostrov pokladů*, 1962; parafráze známé historie *Vzpousta na lodi Bounty*, 1960), v jeho úpravě začal poprvé od února 1948 znovu česky vycházet Karel May.

Zdeněk Rotrekl (*1. 10. 1920, Brno), katolický básník, autor meditativní a spirituální lyriky. Po maturitě byl totálně nasazen, po druhé světové válce zahájil studium na Filozofické fakultě, za svoji činnost ve svazu vysokoškolského studentstva byl v roce 1948 vyloučen ze studií. Následně byl zatčen a při zinscenovaném procesu (1949) odsouzen k smrti, tento rozsudek mu byl změněn na doživotí. Propuštěn na svobodu byl až v roce 1962. Po návratu pracoval v uranových dolech. Roku 1968 byl rehabilitován a bylo mu umožněno dokončit studia filozofie, poté se stal redaktorem časopisu *Obroda*, kterým byl až do roku 1969. Až do sametové revoluce působil jako disident a podílel se na tvorbě samizdatu. K plnohodnotné práci se vrací až po revoluci. V devadesátých letech obdržel řadu významných

cen, např. Řád sv. Cyrila a Metoděje nebo Zahradnickovu cenu. Roku 1995 mu byl propůjčen Řád T. G. Masaryka III. třídy.

Karel Kovařovic (9. 12. 1862, Praha – 6. 12. 1920, Praha), český hudební skladatel. Narodil se jako třetí syn v rodině Františka Pavla Kovařovice v Praze na Malé Straně. Rodina byla tradičně hudebnická, a tak se postupem času dokonce zformoval z jejích členů a známých malý orchestr.

Kovařovic studoval na konzervatoři hru na klarinet, harfu a klavír, kompozici u Zdeňka Fibicha. Mezi lety 1879–1885 byl prvním harfenistou orchestru Prozatímního (později Národního) divadla, v roce 1881 doprovázel na klavír houslistu Františka Ondříčka během jeho turné po Polsku a Rusku. Byl kapelníkem Českého divadla v Brně, poté pobývá v Plzni a opět v Praze, kde působil jako učitel a korepetitor v Pivodově škole, po Pivodově smrti jako ředitel jeho ústavu. V roce 1900 zvítězila Společnost Národního divadla v konkurzu o nové zadání divadla – Kovařovic se stává šéfem opery. V roce 1901 se konala stávka orchestru a části personálu ND a Kovařovic sestavuje nový orchestr. V letech 1900–1920 se stává Kovařovic šéfem opery ND (nejen jako dirigent, ale i dramaturg, režisér, mnohdy scénograf). Do svého nástupu do ND v roce 1900 byl Kovařovic velmi činný jako skladatel, později Kovařovic-dirigent zcela pohltil Kovařovice-skladatele. Během působnosti v ND často upravoval později prováděná díla (instrumentace, dramaturgické škrtky) – někdy ku prospěchu díla, někdy bohužel ne. Kovařovic o úpravách přemýšlel dlouho a důsledně a s rozvahou se jimi zabýval, existuje tudíž i několik skic a náčrtků různých úprav, ty jsou uloženy, jako téměř všechny rukopisy Karla Kovařovice, v Českém muzeu hudby (ČMH) v Praze.

Skladatelská činnost Kovařovicova není nijak malá – je autorem několika desítek písní a sborů, drobných instrumentálních a klavírních skladeb, melodramů. Dále psal skladby komorní i symfonické, balety, výpravné hry, scénickou hudbu k činohrám a rovněž opery. Prameny (tedy rukopisy) ke všem dílům skladatelským byly dlouhou dobu uchovávány v soukromém archivu Kovařovicově, spravovaném synem Karla Kovařovice – JUDr. Josefem Kovařovicem. Tento archiv byl ve vzorném stavu v roce 1971 zakoupen Muzeem české hudby (MČH), které veškerou pozůstalost spravuje dodnes.

Ladislav Dvořák (1. 12. 1920, Krásnéves u Velkého Meziříčí – 22. 6. 1983, Rokycany), básník, autor literatury pro děti. Pocházel z početné rodiny vesnického kováře. Maturoval v roce 1943, poté byl krátce totálně nasazen v Technische Nothilfe a do roku 1945 v továrně Avia Letňany; v květnu 1945 se účastnil pražského povstání. Po válce začal studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy bohemistiku a filozofii, později srovnávací literaturu. Po politických prověrkách v roce 1948 byl ze studia vyloučen. Roku 1948 krátce působil v propagačním oddělení deníku *Práce*. Poté byl pomocným dělníkem v Motorletu Jinonice a stavebním podniku Posista, Československé stavební závody v Praze. Roku 1950 byl zaměstnán jako sortimentář v pražských antikvariátech podniku Orbis, ale již roku 1951 se v rámci akce „77 tisíc“ musel vrátit do továrny a až do roku 1956 pracoval jako zaškolený zámečník

v závodě Rudý Letov v Praze-Letňanech. Poté působil ve funkci technického úředníka v národním podniku Potrubí, do roku 1968 v propagaci nakladatelství Orbis, jako redaktor Horizontu, nakladatelství Socialistické akademie (1968–1969, po odvolání jeho ředitele Emanuela Mandlera podal výpověď) a konečně jako asistent a odborný pracovník ve Slovanské knihovně v Praze (1970–1977). Po podepsání Charty 77 byl propuštěn. Živil se jako dělník v závodě na protetické přístroje a v papírnách, v Ústavu sér a očkovacích látek, byl korektorem v deníku *Mladá fronta*.

Ladislav Fikar (26. 9. 1920, Samotín u Žďáru nad Sázavou – 12. 7. 1975, Praha), básník a překladatel. Pochází z rodiny malorolníka. Maturoval na gymnáziu v Německém (Havlíčkově) Brodě (1941), poté pracoval jako kancelářský praktikant a účetní. V letech 1945–1948 studoval estetiku a srovnávací dějiny literatury na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Zároveň (do roku 1947) pracoval jako divadelní referent *Mladé fronty*. Roku 1947 nastoupil jako redaktor do nakladatelství Fr. Borový, které se po roce 1948 přeměnilo na nakladatelství Československý spisovatel. V roce 1952 se stal Fikar jeho šéfredaktorem a v roce 1956 ředitelem, roku 1959 byl však v rámci rozsáhlé kádrové výměny, která měla zabrzdit svobodnější vydavatelskou činnost, odvolán. V roce 1960 se stal vedoucím dramaturgem jedné z tvůrčích skupin Československého státního filmu a v průběhu šedesátých let se zasloužil o vznik řady významných filmových děl, zejména o tvorbu tzv. nové vlny. V letech 1968–1970 opět působil jako ředitel Československého spisovatele, ale roku 1970 byl opět nucen odejít. Krátce pracoval v Albatrosu jako provozní tajemník a v roce 1973 odešel do invalidního důchodu.

Emil Juliš (21. 10. 1920, Praha – 28. 12. 2006), básník ovlivněný moderním básnickým civilismem a poetikou Skupiny 42. Je nositelem Státní ceny za literaturu v roce 1996.

Emil Juliš patřil k přátelům a pokračovatelům Kolářovým, rozvíjel dědictví poetiky Skupiny 42. Ve druhé polovině šedesátých let se spolu s Hiršalem a Bohumilou Grögerovou, Ladislavem Novákem a dalšími zapojil do proudu básnického experimentování. Autorovou osudovou krajinou byl Most a Mostecko. Hledal „černou poezii“ a našel ji v likvidovaném Mostě, v jeho fragmentu připraveném k likvidaci.

Jiří Hanzelka (24. 12. 1920, Štramberk – 15. 2. 2003, Praha), cestovatel, spisovatel a publicista. Vystudoval obchodní akademii a v roce 1938 začal studovat Vysokou obchodní školu v Praze. Na začátku druhé světové války však byly české vysoké školy uzavřeny, a tak ji Jiří Hanzelka ukončil až v roce 1946. Po studiích nastoupil jako komerční inženýr. Na studiích na vysoké škole se seznámil s Miroslavem Zikmundem, svým pozdějším partnerem na cestách a spoluautorem řady knih. V letech 1947–1950 podnikli oba cestu vozem značky Tatra 87 do Afriky a Jižní Ameriky. Z této cesty bylo rozhlasem odvysíláno více než 700 reportáží. Vznikla i velká řada zajímavých fotografií a natočilo se značné množství filmového materiálu, jehož dokumentární cena je dodnes značná. V letech 1959–1964 podnikl Jiří Hanzelka se svým přítelem

Miroslavem Zikmundem druhou cestu. Se dvěma vozy Tatra 805 procestovali Asii a Oceánii. I na této cestě shromáždili oba cestovatelé velké množství dokumentárního materiálu.

V roce 1968 se Jiří Hanzelka jako člen KSČ postavil na stranu tzv. reformních komunistů a aktivně se zúčastnil protestních akcí na podporu Pražského jara. Stal se jednou ze známých symbolických postav tohoto protestu. Od roku 1969 bylo Jiřímu Hanzelkovi zakázáno dále publikovat a účastnit se veřejného života. V roce 1977 podepsal Chartu 77.

V roce 1995 věnoval Jiří Hanzelka spolu s Miroslavem Zikmundem svůj rozsáhlý archiv a sbírky zlínskému muzeu. Dne 30. 11. 1996 byla otevřena ve zlínském zámku expozice, v níž jsou vedle osobních dokladů a údajů i některé součásti výstroje, ukázky ze sbírky cizokrajných mincí a poštovních známek. Unikátní fotografie jsou doplněny kolekcí předmětů získaných při zajímavých setkáních a událostech.

1930

Byla postavena funkcionalistická vila Tugendhat (arch. Ludwig Mies) v Brně.

1. prosince

Bylo provedeno druhé sčítání obyvatelstva; ČSR měla 14 729 536 obyvatel (Čechy 7 109 376, Morava a Slezsko 3 565 010, Slovensko 3 329 793 a Podkarpatská Rus 725 357 obyvatel). Největším městem byla Praha s 849 000 obyvatel.

25. prosince

Proběhla premiéra prvního českého zvukového filmu *Fidlovačka*.

Přemysl Charvát (4. 10. 1930, Praha – 20. 11. 2005, Praha), dirigent, pedagog (Národní divadlo, Státní opera Praha aj.), umělecký vedoucí symfonického orchestru pražské konzervatoře, profesor Pěvecké konzervatoře v Praze aj. Na pražské Akademii múzických umění vystudoval hru na klavír u Zdeňka Jílka a dirigování u Roberta Brocka, Aloise Klímy a Václava Smetáčka. Ještě za studií nastoupil 1. 9. 1953 do Národního divadla. Jako korepetitor zde byl do 24. 8. 1960, poté krátce působil jako dirigent v Ústí nad Labem a 1. 4. 1961 se opět jako korepetitor do Národního divadla vrátil. Od 1. 1. 1970 zde až do své smrti působil jako dirigent opery.

Současně byl dirigentem i ve Státní opeře Praha. Jeho dirigentský repertoár obsáhl na 120 operních a baletních titulů. Deset let vedl symfonický orchestr Pražské konzervatoře a měl bohatou praxi i jako sbormistr. Hostoval u většiny českých orchestrů i v zahraničí – dirigoval prakticky v celé Evropě.

Jeho velkou láskou byl Richard Wagner, jehož operní prvotinu *Die Feen (Vily)* dirigoval dokonce na Jugendfestspielen v Bayreuthu (1967). Umělecká činnost Přemysla Charváta však nezahrnovala pouze práci korepetitora a dirigování. Vystupoval i jako sólový klavírista, komorní hráč a doprovázel pěvce na koncertech doma i v zahraničí. Vedle nahrávek gramofonových, rozhlasových a televizních např. vyhotovil řadu klavírních výtahů (mj. pro ND k opeře *Marie Potocká* Leopolda Eugena Měchury), instrumentoval několik oper a složil hudbu k činoherním inscenacím. Další zásadní kapitolu jeho uměleckého života

tvorí překlady operních libret, kterých má na svém kontě více než čtyřicet. Pro Národní divadlo přeložil např. *Così fan tutte* (1974), *Macbetha* (1978) a dále komorní opery soudobých skladatelů inscenované v Divadle Kolowrat, které se v poslední době staly jeho specializací – *Osm písní pro šíleného krále a Vrtoch slečny Donnithornové* Petera Maxwella Daviese (1997), operu *Muž, který si spletl svou ženu s kloboukem* Michaela Nymana (1997) a *Čtyřnotovou operu* Toma Johnsona (2005). Do této skupiny komorních oper patří i na jevišti Národního divadla uvedená *Krappova poslední páska* Marcela Mihalovici (2003), kterou stejně jako všechna díla pro Divadlo Kolowrat, do kterých dále patří mj. světová premiéra *Zprávy pro akademii* (1997) a *Bertrama a Mescalindy* (2002) Jana Klusáka, hudebně připravil a dirigoval. Posledním jeho překladem pro Národní divadlo byla komorní opera Grigoriho Frida *Dopisy van Gogha*, která na své uvedení teprve čeká. Vedle nahrávek gramofonových, rozhlasových a televizních je významná i rozsáhlá tvorba překladatelská a instrumentátorská, např. spoluúčast na překladu hry Samuela Becketta *Poslední páska*.

Karel Ladislav Kukla (28. 1. 1863, Sedlčany – 29. 10. 1930, Praha)

nepocházel sice z bohaté rodiny, přesto však mu rodiče umožnili kvalitní vzdělání. Rok studoval na gymnáziu v Příbrami, pak přešel do Prahy. Po maturitě vystudoval práva na české univerzitě. Již jako posluchač práv vypomáhal na magistrátu na tzv. chudinském ředitelství, kam po promoci roku 1888 hned nastoupil jako magistrátní úředník. Po krátké advokátní praxi však již roku 1889 začal pracovat v redakci *Národní politiky* jako reportér a soudnickář. Pro její literární přílohu překládal díla É. Zoly, H. F. Wooda, M. Twaina, A. C. Doylea, F. M. Golicyna, V. P. Meščerského aj. Používal pseudonym Karel K. Sedlčanský podle svého rodiště.

Koncem roku 1898 převzal redakci odborného ilustrovaného časopisu *Svět zvířat*, v roce 1906 vedl týdeník *Národní obzor* a jako ředitel nakladatelství B. Kočího připravil vydání několika encyklopedií. Od roku 1907 řídil časopis *Zoologická zahrada*, po první světové válce pak od roku 1919 působil na různých ministerstvech nově vzniklé republiky.

Je důležitý jako překladatel A. C. Doylea. Podle všeho je prvním českým překladatelem příběhů Sherlocka Holmes, když se zasloužil v jím řízeném časopisu *Svět zvířat* o vydání slavného *Psa baskervillského*. Českým čtenářům ho tak představil již koncem roku 1902, kdy začal vycházet časopisecky na pokračování s původními ilustracemi Sidneyho Pageta. V roce 1903 pak souborně celý *Pes baskervillský* vyšel nákladem časopisu *Svět zvířat* také knižně (v brožované vazbě, 100 stran). (Připomínáme, že anglický originál vycházel na pokračování od srpna 1901 do dubna 1902 v časopisu *The Strand Magazine*, první knižní vydání je z března 1902.)

Pavel Kopta (11. 9. 1930, Praha – 21. 8. 1988, Praha)

syn spisovatele Josefa Kopty (1884-1962), bratr překladatele, básníka a prozaika Petra Kopty (1928-1983), otec skladatele, textaře a herce Václava Kopty (*1965). Gymnázium ukončil v roce 1949; v letech 1950-1960 působil (kromě vojenské prezenční služby v letech 1951-1953) na Barrandově jako asistent režie. V roce 1957 se spolu

s Ivanem Vyskočilem, Jiřím Suchým a dalšími (Jiří Šlitr, Miroslav Horníček, Jaromír Vomáčka, Ljuba Hermanová) podílel na představeních literárně-hudebního kabaretu (text-appeal) v pražské vinárně Reduta. S některými přešel roku 1958 do nově založeného Divadla Na zábradlí. V letech 1960-1963 spolupracoval s Černým divadlem Jiřího Srnce. V roce 1964 si zvolil svobodné povolání (s výjimkou let 1972-1974, kdy působil jako dramaturg v divadle Rokoko) a věnoval se nadále práci textaře.

Jaroslava Janáčková, roz. Musilová (*24. 11. 1930, Borová u Příbyslavi), literární historička a editorka. Pochází z rolnické rodiny. Manžel František Janáček (1930-1995) byl historikem, mj. editorem kritického vydání Fučíkovy *Reportáže psané na oprátce* (1995). Syn Pavel Janáček (*1968) je literární kritik a historik. Janáčková studovala na pražské Pedagogické fakultě češtinu a ruštinu (zde byla v letech 1949-1952 posluchačkou Felixe Vodičky), poté rok na Filozofické fakultě (v roce 1953 předložila diplomovou práci *Umělecké mistrovství v románě Terézy Novákové Drašar*). V letech 1953-1959 byla asistentkou, pak odbornou asistentkou na Vysoké škole pedagogické. V letech 1959-1985 pracovala jako odborná asistentka na katedře české a slovenské literatury FF UK, v roce 1985 byla odtud propuštěna, bez pedagogického úvazku byla přijata na katedru dějin umění a estetiky. V letech 1988-1989 byla vědeckou pracovnící ÚČSL. V roce 1990 se vrátila na katedru české a slovenské literatury FF UK, v témže roce jí byla udělena docentura, 1992 profesura. Na počátku roku 1996 odešla do důchodu, přesto ještě další dva roky na FF UK přednášela. Od roku 1996 se jako členka vědecké rady podílí na vydávání edice Česká knižnice.

1940

8. října

Gestapo zahájilo **AKCI Sokol**, masový úder proti české tělovýchovné organizaci Sokol, kdy došlo k zatčení členů vedení, župních funkcionářů i části členstva sokolských jednot. Postiženo bylo asi 1 500 sokolů, většina byla poslána do koncentračních táborů. 12. října byla Česká obec sokolská rozpuštěna, její majetek zabaven.

25. října

Podepsána československo-britská dohoda o postavení československých pozemních jednotek a letectva vůči britskému vojsku a letectvu, úmluva o způsobu financování československého vojska a o právu disponovat československým zlatem uloženým u Bank of England.

11. listopad

V Londýně byla podepsána československo-polská deklarace o poválečné spolupráci.

Václav Flajšhans (1. 7. 1866, Praha – 21. 11. 1950, Praha), jazykovědec, literární historik, editor staročeské literatury.

Bohuslav Martinů (8. 12. 1890, Polička – 28. 8. 1959, Liestal, Švýcarsko), světově známý hudební skladatel hudební moderny 20. století. Jeho umělecký vývoj prošel od impresionismu přes neoklasicismus, expresionismus a inspiraci jazzem až k ryze vlastnímu kompozičnímu stylu.

Pocházel z rodiny poličského obuvníka a povězného, narodil se ve věžní místnosti zdejšího chrámu svatého Jakuba. Na pražské konzervatoři, kterou navštěvoval v le-

tech 1906-1910, prošel několika odděleními – studoval hru na housle, klavír a varhany. V letech 1920-1923 působil jako houslista v České filharmonii. Nadále ale skladbu studoval soukromě; byl ovlivněn českou hudební tradicí, impresionismem Clauda Debussyho a literární dekadencí. Teprve když měl za sebou první závažné kompozice, stal se v letech 1922-1923 žákem Josefa Suka. Od roku 1923 žil trvale mimo vlast.

Pokračoval ve studiu v Paříži u skladatele Alberta Roussela (1869-1937), protože obdivoval francouzské umění, především jeho řád, čistotu, rovnováhu a vytříbený vkus. Kosmopolitní Paříž se však po roce 1920 změnila. Impresionismus již dávno nevládl hudební scéně, tentokrát to byla hudba Pařížské šestky, jazz a především Stravinskij, který mu ukázal, jak mohou být do hudebního umění přesvědčivě zpracovány folklórní motivy. To jej přivedlo ke komponování skladeb inspirovaných lidovou hudbou, počínaje pantomimickým baletem *Špalíček*. Stejně jako Stravinskij i on záhy a s úspěchem koketoval s jazzem, například v *Jazzové suítě*, v baletu *Kuchyňská revue* nebo v operě *Tři přání*. V důsledku hospodářské krize třicátých let obrátil svou pozornost ke komorní hudbě. Nejvýrazněji jej ovlivnil novoklasicismus s hudební formou koncerta grossa pocházející ze 17. století. Ta se mu stala základem pro řadu nových děl. V předvečer podepsání Mnichovské dohody, která jej trvale oddělila od rodné země, zkomponoval i přes velké pracovní vytížení *Polní mši* na texty Jiřího Muchy a žalmů. Výmluvné je věnování československým dobrovolníkům na francouzské frontě.

Jeho klíčovým dílem třicátých let se stala „opera snů“ *Julietta*. Ve Spojených státech pak usiloval o nový lyrismus, který nebyl v tehdejší soudobé hudbě nijak rozšířen. V období čtyřicátých let nabýval fantazijní prvek v jeho tvorbě stále větší důležitosti. V padesátých letech vytvářel díla plná fantazie a nespoutaného výrazu i při zachování smyslu pro formu. Tento umělecký přístup obohatil jeho pozdní velké kompozice, jako jsou *Symfonické fantazie (Symfonie č. 6)* a průzračné dílo *Fresky Pierra della Francesca*. Souběžně s těmito díly komponoval řadu skladeb s lidovými náměty, tzv. „pozdravy domů“. V posledních letech svého života se bez přehnané a závažné sentimentality začínal znovu obracet k základním otázkám lidské existence. Tato tendence je zřejmá v *Řeckých pašijích* a v *Eposu o Gilgamešovi* a především v instrumentálních skladbách, jako jsou *Paraboly* a *Koncert č. 4 pro klavír / Inkantace*.

V pozdním období vyslovil myšlenku, která pro posluchače 21. století stále více nabývá na významu: Umělec se stále ptá po smyslu života, svého vlastního i lidstva, hledá pravdu. Systém neurčitosti otevírá naše každodenní životy. Tlak mechanizace a uniformity je pro člověka impulsem k tomu, aby protestoval a umělec má jen jednu možnost, jak tento protest vyjádřit a tím je jeho hudba.

Zemřel 28. srpna 1959 ve švýcarském Liestalu a byl pohřben na vlastní přání na Sacherově pozemku na Schönenbergu. V roce 1979 byly jeho ostatky převezeny do rodné Poličky, kde je pohřben vedle své ženy Charlotty. V rodném městě je také zbudován jeho památník a muzeum.

Jan Lukeš (*12. 9. 1950, Praha), editor, filmový a literární kritik. V letech 1969-1976 vystudoval FF UK, v roce 1987 ukončil dvanáctiletou kariéru čističe oken, aby se

stal výzkumným pracovníkem Československého filmového ústavu, později redaktorem *Lidových novin*. Od roku 1999 spolu s Janem Schmidem připravuje televizní literární revue *Tristatřicetři* a zároveň pracuje v Národním filmovém archivu. Napsal knihy *Prozaická skutečnost* (1982), *Orgie střídmosti* (1993), *Stalinské spirituály* (1995), *Hry doopravdy* (1998) a *Srdcerváč* (2005). Spolupracoval na scénáři filmu Pavla Štingla *Zaniklý svět Karla Pecky* (2000), je autorem námětu a scénáře filmu *Klíč k určování trpaslíků* podle deníků Pavla Juráčka z roku 2002. O rok později *Deník Pavla Juráčka* editoval, za což získal cenu Magnesia Litera za nakladatelský čin.

Jaroslav Vejvoda, vl. jm. J. Marek, (*13. 9. 1940, Praha). Pseudonymu (podle názvu pražské pivnice U Vejvodů) začal užívat od začátku sedmdesátých let, nejprve kvůli tradiční praxi švýcarské vlády zakazující politickou a publikační činnost exulantům. Vyrosl v rodině technického úředníka a novinářky. Po maturitě (1957) absolvoval Právnickou fakultu UK (1962). Od roku 1964 pracoval jako právník v bytovém odboru Obvodního národního výboru v Praze 5 a od roku 1966 v aparátu kontrolní komise Krajského národního výboru v Praze. V roce 1968 zároveň působil v mezioborovém týmu pro přípravu nového čs. správního systému. V září téhož roku zvolil odchod do exilu. Žil ve Švýcarsku; nejprve se krátce živil jako umývač v hotelu u Bodamského jezera a poté pracoval jako pomocný knihovník v Bernu. Po absolvování jazykového kurzu němčiny studoval v letech 1969-1973 na bernské univerzitě práva, sociologii a státovědu. Studium nedokončil a v letech 1973-1974 se věnoval především literární tvorbě a publicistice; roku 1975 přesídlil do Curychu. Pracoval (s výjimkou období 1981-1983, kdy byl ve svobodném povolání) jako lektor-auditor a analytik masmédií v tiskovém lektorátu a později v oddělení televizní dokumentace u firmy Int. Argus d. Presse AG. Od roku 1995 v této činnosti pokračoval na základě krátkodobých smluv a zakázek. V roce 1997 se přestěhoval do Prahy, kde až do roku 2000 působil jako pedagog v Institutu základů vzdělanosti UK (kurzy tvůrčího psaní).

Roman Erben (*3. 10. 1940, Praha), básník, esejista, výtvarník, fotograf, designér a typograf. Po absolvování jednátiletého Ruského gymnázia (1957) vystudoval v letech 1957-1962 Fakultu strojního inženýrství ČVUT v Praze. V šedesátých a sedmdesátých letech pracoval jako inženýr v oborech průmyslové automatizace a stavebních strojů. Od roku 1964 se věnuje psaní, grafice a užité grafice: v letech 1969-1971 byl výtvarným redaktorem časopisu *Skauting* a grafikem časopisů *Větrník* a *Svoboda*; souběžně v letech 1969-1972 pracoval jako arteterapeut ve Výzkumném ústavu psychiatrickém v Praze-Bohnicích. Po zrušení činnosti experimentální arteterapie a ztrátě zaměstnání redaktora a grafika pracoval v letech 1972-1975 jako noční hlídač v Muzeu Bedřicha Smetany a grafik v podniku Stavoservis. Od roku 1975 je v plném invalidním důchodu. V roce 1980 emigroval do Německa (Mnichov), kde prošel řadou zaměstnání. V letech 1980-1982 se živil jako příležitostný grafik, ilustrátor a autor karikatur pro různé noviny, kreslíř pro Bavaria film a Neue Constantin Filmproduktion; v letech 1982-1986 technik a designér ve strojírenském podniku; od roku 1986 grafik a fotograf na

volné noze. V roce 1987 postgraduálně studoval CAD design na Media-digital-Institut v Mnichově. V letech 1986-1992 spolupracoval s nakladatelstvími Callway, Bertelsmann, Goldmann Verlag ad.; v letech 1992-2004 spolupracoval na částečný úvazek jako fotograf a ilustrátor na neurologickém výzkumu Technické univerzity v Mnichově; souběžně v letech 2000-2004 vyučoval výtvarnou výchovu v Kulturním centru v Aschheimu. V současnosti žije v Mnichově a v Praze. Jeho syn Tomáš Erben (*1974) je překladatel a hudebník.

Ladislav Pecháček (*6. 12. 1940, Litomyšl), prozaik, scénárista. Ladislav Pecháček se narodil v Litomyšli, jeho rodiče pracovali na poště. Studoval medicínu na lékařské fakultě v Hradci Králové. Po studiích pracoval jako lékař ve vojenské nemocnici v Plzni, později jako posádkový lékař. Po propuštění z armády působil od roku 1971 na několika místech jako obvodní lékař. V devadesátých letech působil Ladislav Pecháček na Okresním úřadu v Chrudimi, kde byl vedoucím referátu zdravotnictví a zástupcem přednosty úřadu. Publikoval řadu povídek v různých časopisech. Napsal například knihu *Amatéři aneb Jak svět přichází o básníky*, podle které byla natočena filmová tetralogie, nebo *Dobří holubi se vracejí z prostředí protialkoholní léčebny* (natočen stejnojmenný film). Jeho díla zfilmoval režisér Dušan Klein. V roce 2002 získal Literární cenu Knižního klubu za svoji knihu *Osvobozené kino Mír*.

1960

16.-17. listopadu

Národní shromáždění projednalo a schválilo zákon o **třetí pětiletky** (1961-1965) v rozporu s reálnými možnostmi. Československá ekonomika byla již za zenitem svých možností dalšího rozvoje extenzivní cestou. S touto tvrdou realitou však ambiciózní plán vůbec nepočítal, právě naopak.

15. prosince

Národní shromáždění schválilo **nový školský zákon**, který prodlužoval povinnou školní docházku na devět let, zaváдел do škol výrobní praxi a uzákonil studium při zaměstnání.

Jaroslav Doubrava (25. 4. 1909, Chrudim – 2. 10. 1960, Praha), hudební skladatel. Absolvoval učitelský ústav v Chrudimi. Současně studoval hru na housle u Josefa Berana, zpěv u Josefa Masopusta a hru na klavír u Marie Červenkové-Minátové. Po maturitě působil jako učitel na Podkarpatské Rusi a po absolvování vojenské služby v Turčianském Martině byl zaměstnán na Výstavě souběžného sportu a tělesné kultury v Pardubicích. Byl učitelem v Přelouči a za okupace v Chrudimi.

Od roku 1936 studoval kompozici u hudebního skladatele Otakara Jeremiáše v Praze. Ještě v době pražských studií se roku 1939 oženil s Jarmilou Vonáskovou, sestrou Rudolfa Vonáška, člena opery Národního divadla v Praze, tenoristy a překladatele operních libret a písňových textů. V roce 1940 se Doubravovým narodila dcera Jarmila, současná česká muzikoložka a sémiotička.

O skladbu se pokoušel již ve svém dětství. Ve dvanácti letech zkomponoval operu a později symfonickou báseň (Baba Jaga). Ještě před válkou zkomponoval scénickou hudbu ke Cocteauově komedii *Svatebčané na Eiffelce* (byla provedena v roce 1936 v Chrudimi) a staročeskému

Mastičkáři. V okupačním období komponoval kantátu na text Jana Čarka *Balada o krásné smrti* (1941) inspirovanou smrtí matky a cyklus písní *Poznání* (1941) na slova Františka Xavera Šaldy a Otokara Březiny. Na slova Jana Amose Komenského zkomponoval oratorium *Poselství pro sóla, smíšený a chlapecký sbor, orchestr a varhany*. Doubravova hudba vyrůstala nejprve z tradice české meziválečné moderny.

Od roku 1945 začal pracovat v hudební redakci Československého rozhlasu v Praze. V padesátých letech, patrně v nejhorším období celé éry komunistické totality, požádal o vyškrtnutí z Komunistické strany Československa, do které vstoupil hned v revolučních květnových dnech roku 1945. Toto vyškrtnutí ovšem nezůstalo bez následků. Doubrava sice nebyl přímo pronásledován, ale posledních deset let svého života byl prakticky ignorován. Jeho hudba se hrála jen zřídka. Opustil i rozhlas a cele se až do své předčasné smrti věnoval skladatelské činnosti.

Po válce se věnoval i jevištním dílům. První dokončenou prací byla opera *Sen noci svatojánské* podle Williama Shakespeara (1949), následoval balet *Král Lávro* (1951) a konečně nedokončená opera *Balada o lásce*. Patrně nejvýznamnější prací poválečného období byla baletní tragikomedie *Don Quijote* (1955), věnovaná „Donu Quijotovi v každém z nás“. Posledním dílem Jaroslava Doubravy byla opera *Balada o lásce* (1959-1960), jejíž instrumentaci dokončil Jan Hanuš.

V roce Pražského jara 1968 obdržel cenu „in memoriam“ za tvůrčí činnost.

Jaroslav Žák (28. 11. 1906, Praha – 29. 8. 1960, Praha), středoškolský profesor, prozaik, autor humoristických a satirických próz z prostředí školního, trampského nebo sportovního.

Vystudoval klasické gymnázium a na FF UK latinu a francouzštinu. Tuto školu absolvoval v roce 1929. Jaroslav Žák pracoval jako středoškolský profesor v Čechách i na Slovensku. Nejdéle působil na gymnáziu v Jaroměři. Po druhé světové válce pracoval Jaroslav Žák jako scénarista Československého státního filmu a stal se spisovatelem z povolání. Po únoru 1948 byl vyloučen ze Syndikátu českých spisovatelů za politické satiry otiskované ve *Svobodném slově*, např. divadelní satira *Čistka* z roku 1947. Deset let nesměl publikovat, překlady a drobnou publicistiku uveřejňoval pod cizími jmény.

Dílo: *Bohatýrská trilogie* (1959), *Študáci a kantoři* (1937), *Cesta do hlubin študákovy duše* (1938), koncem třicátých let natočil režisér Martin Frič na Žákovy náměty dva úspěšné filmy: *Škola základ života* a *Cesta do hlubin študákovy duše*.

Antonín Trýb (7. 3. 1884, Karlov u Křivokláta – 3. 9. 1960, Brno), badatel, básník a prozaik, lékař. Roku 1909 promoval na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze a roku 1912 se habilitoval pro dermatovenerologii. Byl asistentem v histologickém ústavu Univerzity Karlovy v Praze, působil na kožní klinice České lékařské fakulty v Praze pod vedením profesora Vítězslava Janovského, během první světové války vedl vojenskou nemocnici pro veneriky v Pardubicích, v letech 1919-1920 pracoval na Sibiři při misi československých legií mezi Vladivostokem a Tomskem, poblíž Vladivostoku také řídil nemocnici pro

veneriky. Od roku 1923 byl řádným profesorem dermatovenerologie. Založil Dermatovenerologickou kliniku lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně, ve které byl v letech 1921-1956 přednostou. Na LF MU je po něm také pojmenován Klub. Byl šéfredaktorem *Lékařských listů*, členem redakce *České dermatologie* a *Encyklopedie praktického lékaře*, psal do *Lidových novin*.

1970

9.-11. listopadu

V Praze se konala ustavující konference **Socialistického svazu mládeže**, jednotné mládežnické organizace řízené KSČ a mající za cíl vychovávat mládež **v marxisticko-leninském duchu**.

1. prosince

Podle sčítání lidu, domů a bytů mělo Československo 14 344 987 obyvatel (ČSR 9 807 697 občanů).

10.-11. prosince

Na zasedání ÚV KSČ byl přijat dokument *Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ*; toto zasedání definitivně uzavřelo období tzv. Pražského jara a zahájilo **proces totální normalizace života** celé společnosti se všemi průvodními znaky teorie a praxe neo-stalinismu.

20.-21. prosince

Federální shromáždění ČSSR schválilo změny ústavního zákona o československé federaci. Federální shromáždění zasáhl tvrdý normalizační postih: funkce bylo zproštěno dvanáct poslanců, třicet poslanců rezignovalo. Z národních výborů všech stupňů v ČSSR odešlo celkem 18 140 poslanců.

Petr Den, vl. jm. Ladislav Radimský (3. 4. 1898, Kolín – 9. 9. 1970, New York, USA), esejista a publicista. Od roku 1920 byl úředníkem čs. zastupitelských úřadů v Bukurešti, v Berlíně a v Bernu. Roku 1938 vystoupil ze státních služeb. Od roku 1945 pracoval jako čs. zástupce komise pro Spojené národy v Londýně, poté jako zástupce stálého delegáta ČSR v OSN. V roce 1948 na tuto funkci rezignoval a zůstal v emigraci. Do roku 1958 byl úředníkem sekretariátu OSN v New Yorku. Stál u zrodu Československé společnosti pro vědy a umění v USA (1958) a v letech 1964-1970 řídil její orgán *Proměny*. Konceptně se podílel na kulturním životě českého exilu. Významnou část jeho tvorby tvoří politické eseje, které publikoval převážně pod vlastním jménem.

Jiří Pištora (12. 6. 1932, Pardubice – 26. 9. 1970, Praha), básník. Narodil se v rodině úředníka a sociálně demokratického funkcionáře popraveného s dalšími členy rodiny za heydrichiády. Po maturitě na reálném gymnáziu v Pardubicích (1951) nebyl Pištora přijat k vysokoškolskému studiu a rok pracoval jako pomocný dělník v elektrodílně Východočeských chemických závodů v Rybitví. Od roku 1952 pak studoval češtinu a historii na FF UP v Olomouci. Po absolutoriu (1957 diplomovou prací o Františku Halasovi) však nenalezl zařazení v oboru a pracoval jako dělník na stavbě opatovické elektrárny. V letech 1958-1962 byl metodikem v Krajské, později Okresní lidové knihovně v Pardubicích. Od roku 1962 až do tragické smrti působil v administrativě Svazu československých spisovatelů, v rámci tohoto úvazku byl v letech 1963-1964 redaktorem *Tváře*. Jako lektor spolupracoval s Krajským

nakladatelstvím v Havlíčkově Brodě a s nakladatelstvím Československý spisovatel, Naše vojsko a s redakcí *Plamene*. V první polovině šedesátých let navštívil v rámci studijního pobytu Finsko.

Stanislav Neumann (17. 10. 1927, Praha – 18. 9. 1970), básník, překladatel, publicista. Vnuk básníka Stanislava Kostky Neumanna (1875-1947), syn herce Stanislava Neumanna (1902-1975). Studoval v Praze na Francouzské obecné škole a na Akademickém gymnáziu. Maturoval až v roce 1946, neboť v březnu 1945 byl pro účast na odboji v ilegální skupině Předvoj zatčen a vězněn na Pankráci a v Terezíně. Bezprostředně po válce se horečně věnoval politické činnosti v KSČ a v mládežnickém hnutí. Roku 1946 začal studovat na Sorbonně v Paříži, kde se také oženil (jeho první ženou byla Claudia Ancelotová, pozdější překladatelka české literatury do francouzštiny), ale po dvou semestrech byl odvolán do Prahy a v letech 1947-1948 pracoval v aparátu ÚV SČM (Svaz české mládeže). Ve studiích pokračoval dálkově na FF UK, po šesti semestrech však školu opustil (1951). V letech 1949-1951 působil jako šéfredaktor Státního nakladatelství dětské knihy. Poté absolvoval vojenskou službu v redakci *Čs. vojáka*, kde setrval až do roku 1955 jako voják z povolání (1952 se podruhé oženil s Janou Barešovou). V letech 1955-1958 pracoval opět v aparátu Čs. svazu mládeže, nejdříve jako tajemník MV ČSM v Praze a později jako člen ÚV ČSM. Poté byl v nakladatelství Mladá fronta vedoucím redaktorem časopisu *Práce mladých*. (Jako svazácký funkcionář se Neumann zabýval mezinárodním mládežnickým hnutím a hojně cestoval – účastnil se mj. festivalu v Moskvě a na Kubě.) V roce 1963 přešel do diplomatických služeb: nejdříve krátce pracoval na ministerstvu zahraničí a téhož roku byl jmenován druhým tajemníkem velvyslanectví ve Varšavě. Roku 1967 se zde stal prvním tajemníkem, ale v roce 1969 byl obviněn z pravicového oportunismu a přeložen zpět do Prahy. Na základě intervence svého otce byl prověřován v rámci kompetence ÚV KSČ s přihlédnutím k rodinné tradici a tak se mohl udržet ve službách ministerstva zahraničí. V depresi z politické deziluze a z poměrů na ministerstvu i v KSČ podstoupil v roce 1970 psychiatrické léčení a vzápětí spáchal sebevraždu.

Vladimír Kafka (8. 6. 1931, Praha – 19. 10. 1970, Praha), nakladatelský redaktor, překladatel z němčiny. Po maturitě (1950) na gymnáziu v Praze studoval v letech 1950-1956 češtinu a němčinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; absolvoval diplomovou práci *F. X. Šalda a německá literatura*. Od 1956 byl zaměstnán v nakladatelství Mladá fronta, první rok jako korektor, v roce 1957 přešel na místo odpovědného redaktora pro německou a francouzskou literaturu. Napsal řadu zasvěcených studií o německé literatuře, zejména o německém literárním expresionismu (o Gottfriedu Bennovi nebo Georgu Traklovi). Byl rovněž autorem mnoha doslovů k vydání děl německých spisovatelů a poznámek o autorech. Svou překladatelskou činností soustavně zpřístupňoval českému čtenářskému publiku moderní německou literaturu, především Franze Kafku, Heinricha Bölla a Güntera Grasse; řada jeho překladů se dočkala nových vydání v devadesátých letech. Okrajově překládal z francouzštiny. Otec František Kafka (1909-1991) byl překladatelem z němčiny.

Vladimír Burda (29. 4. 1934, Praha – 23. 10. 1970, Praha), autor experimentálních básní, výtvarný teoretik a překladatel. Po studiu filozofie na FF UK (1954-1959, disertační práce o Johnu Lockovi) a absolvování vojenské základní služby (1961) pracoval jako kastelán na hradě Křivoklát. Od poloviny šedesátých let působil jako redaktor časopisu *Výtvarná práce* (v tiráži uváděn až od roku 1968), po roce 1969 v dělnických povoláních. Vzhledem k dlouhodobým psychickým problémům, způsobeným zejména alkoholismem a ztrátou profesního uplatnění, spáchal na počátku normalizace sebevraždu. Byl členem výtvarné skupiny Křižovatka.

Jan Drda (4. 4. 1915, Příbram – 28. 11. 1970, Dobříš). Prozaik, novinář, dramatik a filmový scénárista, autor moderních pohádek. Pocházel z velmi chudých poměrů, záhy osiřel. Od roku 1932 publikoval ve *Studentském časopise*, čtyři roky studoval na FF UK v Praze srovnávací dějiny literatury a klasickou filologii, redigoval univerzitní časopis *Rozbor*, studium nedokončil. Redaktor *Lidových novin*, později šéfredaktor, pracoval v redakci *Svobodných novin* a deníku *Práce*. V roce 1969 založil časopis *Svět práce*, byl poslancem Národního shromáždění, předsedou jeho kulturní komise, v letech 1949-1962 kandidátem a členem ústředního výboru KSČ, v letech 1949-56 předsedou Svazu Československých spisovatelů. V roce 1968 se otevřeně postavil proti vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Jeho pohřeb byl v oficiálním normalizačním tisku utajován.

Drdův prozaický debut *Městečko na dlani* (1940) lze považovat za jeden z vrcholů jeho tvorby. Následovaly další dva romány (*Živá voda*, 1941, *Putování Petra Sedmilháře*, 1943), česká psychologická próza. Na dobu okupace a pražského květnového povstání reagoval povídkovou knihou *Němá barikáda* (1946). V dramatické báchorce *Hrátky s čertem* (1945) navázal na tylovskou a lidovou tradici českého divadla. Další díla jsou poznamenána dobovým schematismem. Nového tvůrčího vrcholu dosáhl Drda ještě v knize *České pohádky* (1958) a divadelní hře *Dalskabáty, hříšná ves aneb Zapomenutý čert* (1959).

1980

1. listopadu

Proběhlo sčítání lidu, domů a bytů. Československo mělo 15 276 799 obyvatel (ČSR 10 288 946 obyvatel).

8. listopadu

Do užívání byla dána **dálnice** Praha – Brno – Bratislava v délce 317 kilometrů.

11. listopadu

Československá delegace se účastnila v Madridu zahájení schůzky představitelů pětatřiceti signatářských zemí Závěrečného aktu helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Vojtěch Cach (7. 8. 1914, Vídeň – 30. 9. 1980, Praha), český prozaik a dramatik. Narodil se sice ve Vídni, ale už od mládí žil v Československu. Vyrůstal v Holicích a vystudoval reálku v Pardubicích. Patřil ke generaci, na kterou plnou silou dolehla hospodářská krize třicátých let, charakterizovaná velmi vysokou nezaměstnaností. Cach míval jednak krátkodobá zaměstnání, jednak byl i nějakou dobu nezaměstnaný. V době, kdy se v Německu vznášel

nacismus, přijal své první novinářské místo v Chebu. Za okupace byl nasazen na Mostecku, brzy však z práce utekl a začal se skrývat. Zúčastnil se protifašistického odboje jako člen partyzánské brigády. Po válce na Mostecku zůstal, stal se kulturně propagačním referentem Severočeských hnědouhelných dolů, pak se stal šéfredaktorem krajského časopisu KSČ *Sever*, krátce pracoval v Ústí nad Labem, Děčíně, od roku 1955 v Praze. V období let 1956-1960 byl šéfredaktorem měsíčníku *Divadlo* a pak si zvolil jediné zaměstnání – stal se spisovatelem.

Pavel Bošek (31. 1. 1932, Praha – 17. 11. 1980, Praha), český herec, dramatik, publicista, divadelní organizátor a spisovatel. Jednalo se o blízkého spolupracovníka divadelníka a spisovatele Ivana Vyskočila. V šedesátých letech 20. století působil jako divadelní autor a příležitostný herec v pražských divadlech malých scén, zahrál si několik drobnějších filmových rolí.

Jan Werich (6. 2. 1905, Praha – 31. 10. 1980, Praha), herec, dramatik, spisovatel a filmový scénárista; významný představitel meziválečné divadelní avantgardy a poválečné české divadelní kultury. V letech 1927-1938 vytvořil s Jiřím Voskovcem v Osvobozeném divadle osobitou komickou dvojici klaunů (V+W). S Jiřím Voskovcem napsal řadu pokrokových revuí (*Vest pocket revue*, *Golem*, *Caesar*, *Osel a stín*, *Kat a blázen*, *Balada z hadrů*, *Rub a líc*, *Těžká Barbora*) a na hudbu Jaroslava Ježka texty mnoha písní. S režisérem M. Fričem natočil filmy (*Hej rup*, *Svět patří nám*). Za okupace působil s Jiřím Voskovcem jako herec v USA. Po osvobození byl Werich členem několika pražských scén (zvláště v letech 1955-1962 Divadla satiry – ABC, 1962-1963 Městských divadel pražských, 1963-1968 Hudebního divadla v Karlíně). Z poválečných divadelních rolí vynikla jako vodník Čochtan (hudební komedie *Divotvorný hrnec*), ztvárnil četné role ve filmech (*Císařův pekař*, *Pekařův císař*, *Byl jednou jeden král*, *Až přijde kocour*) a v televizi (*Medvěd*, *Uspořádaná libra*, *Kočár nejsvětější svátosti*). Vydal pohádky a prózy (*Fimfárum*, *Italské prázdniny*, *Tři veteráni*, *Potlach*).

1990

Bruno Kreisky (22. 1. 1911, Vídeň – 29. 7. 1990, Vídeň), rakouský právník a politik. Byl ministrem zahraničí (1959-1966), předsedou SPÖ (1967-1983) a kancléřem (1970-1983). Rodina Bruno Kreiského pocházela z židovské komunity v jihomoravských Dolních Kounicích. Bruno Kreisky se narodil již ve Vídni, kam se rodina přestěhovala.

16. listopadu

Federální shromáždění schválilo **zákony o navrácení majetku KSČ a SSM lidu ČSFR, zákon o uprchlících a zákon o mimosoudních rehabilitacích**.

17. – 18. listopadu

Do Prahy zavítal (poprvé v historii) **americký prezident** v osobě **G. Bushe**.

12. prosince

Federální shromáždění schválilo novelu ústavního zákona o československé federaci (tzv. **kompensační zákon**).

Milan Šimečka (7. 4. 1930, Nový Bohumín – 23. 9. 1990, Praha). Český a slovenský filozof a literární kritik. Vystudoval českou a ruskou literaturu na filozofické fakultě v Brně, absolvoval v roce 1953. Poté se stal odborným asistentem na Komenského univerzitě v Bratislavě, odkud v roce 1958 odešel na Vysokou školu múzických umění, kde i habilitoval. Byl členem KSČ a na uvedených školách vyučoval marxistickou filozofii. V roce 1970 byl pro své postoje nucen opustit univerzitní půdu a pracovat v manuálních profesích. V roce 1981 byl v akci StB „Francouzský kamion“ vzat do vazby, v níž byl téměř rok. Po listopadu 1989 se stal předsedou Rady konzultantů prezidenta V. Havla.

Josef Jedlička (16. 3. 1927, Praha – 5. 12. 1990, Augsburg)

prozaik a esejista, manžel spisovatelky Violy Fischerové. Jedlička studoval filozofii na FF UK, v roce 1948 byl z fakulty vyloučen. V letech 1953-1968 žil v Litvínově. Pracoval jako dělník, etnograf, učitel, vychovatel, televizní pracovník aj. Roku 1968 emigroval do SRN, kde působil v Mnichově jako redaktor rozhlasové stanice Svobodná Evropa, v níž soustředil svůj zájem na kulturně-filozofickou problematiku (napsal řadu rozhlasových esejů, byl iniciátorem rozhlasového esejistického cyklu *Časové a nadčasové*). Také v Československu ještě před odchodem do emigrace příležitostně spolupracoval s Čs. rozhlasem jako autor literárních pásem a rozhlasových her pro mládež. Přispíval do *Sešitů pro mladou literaturu*, *Hosta do domu*, *Tváře*, *Plamene*, *Svědectví* (Paříž), *Českého slova*, *Textu*, *Obrysu* (vše Mnichov) aj.

2000

Jak se KSČ (ne)poučila

Pod křišťálovými lustry Španělského sálu dala před třiceti lety komunistická strana razítko na éru normalizace. 11. prosince 1970 tu ústřední výbor schválil Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po třináctém sjezdu KSČ. Vedení KSČ v dokumentu vyložilo reformy pražského jara 1968 jako pokus o anarchii a občanskou válku a invazi sovětských tanků z 21. srpna jako spásnou bratrskou pomoc. Z právního hlediska nezavazovalo Poučení nikoho k ničemu (ani je neschvaloval parlament). Přesto bylo skoro dvacet let pro stranickou a státní moc něčím víc než zákonem. Nedá se přesně říci, kdo vlastně text *Poučení z krizového vývoje* napsal. Určitě se na něm podílelo ideologické oddělení KSČ, které vedl Vasil Biľak. Důležité a možná rozhodující slovo měli sovětské ideologové. Text se objevil v novinách 14. ledna 1971. Pak vycházel ve statisícových nákladech jako „povinná četba“, kterou ovšem většina lidí jen „brala na vědomí“. „Straně šlo spíš o to, aby lidi plnili rituály, jako byl třeba 1. máj. Šlo jí o to, aby lidi řekli, že *Poučení* znají, ne aby mu skutečně

z přesvědčení věřili," vysvětluje historik Milan Otáhal. Stručný obsah třicet let starého elaborátu je zhruba takový: KSČ před rokem 1968 udělala nějaké chyby, toho využili nepřátelé socialismu doma i v zahraničí a chtěli vládu pracujícího lidu odstranit, v čemž jim první tajemník strany Alexander Dubček nebránil. V zájmu pracujících i světové socialistické soustavy musel zasáhnout Sovětský svaz, načež zdravé síly ve straně socialismus uhájily. Poučení se hemží výrazy jako „kontrarevoluční živly“, „pravcoví hazardéři“, „zhoubnost nečisté politiky pravicových předáků“, „předivo spikleneckých pletich a intrik“, „stavidla protisovětské hysterie“, „bankrotáři“, „pod pláštěm kritiky nedostatků“, „deklasované živly“ a „maloburžoazní živelnost“. Na straně 20 (vydání z roku 1978) stojí, že „nemalá role v antisocialistické hře o Československo připadla reakčním představitelům katolického kléru, vydatně podporovaným katolickou emigrací v zahraničí“. V budovatelském závěru na straně 44 zato najdeme hned dvakrát slovo „svatý“, například ve spojení „svatý odkaz pokrokových sil našich národů i spojení se Sovětským svazem“. Esencí *Poučení* může být tento citát: „Poučení z velkých zkoušek, zápasů i tvrdých bojů zavazuje naši stranu, každého komunistu, každého čestného socialisticky smýšlejícího občana naší země chránit a rozvíjet socialismus a nedopustit již nikdy a nikým jeho ohrožení, byť by se schovával za sebekrásnější slova a hesla.“

Silniční zákon se zpřísní

Začaly platit přísnější pravidla silničního provozu, která například zvýhodňují chodce nebo nutí řidiče svítit v zimě i přes den. Vládě se nepodařilo přesvědčit poslance, aby o rok odložili účinnost příslušných zákonů, navzdory varování tehdejšího ministra dopravy a spojů Jaromíra Schlinga, že státní správa není na nová pravidla zcela připravena. Největší problém tak nastal s řidičskými průkazy a v autoškolách. Zde chyběli komisaři, kteří při zkouškách nahradili policisty. *jp*

Špidla přebere vedení ČSSD

Sociální demokracie už ví, kdo ji povede po Miloši Zemanovi, který již dříve oznámil, že na jarním sjezdu strany již nebude kandidovat do funkce předsedy ČSSD. Bude jím Vladimír Špidla, politik, který si vysloužil respekt i u svých oponentů. Stanislav Gross, o němž se dosud mluvilo jako o druhém vážném kandidátovi na post předsedy vládní sociální demokracie, oznámil, že se kandidatury vzdává. „Vím, že pro mnohé sociální demokraty by byl velký problém rozhodovat se mezi mnou a Vladimírem Špidlou. Za této situace je mou povinností stranu spíše spojovat, nežli rozdělovat. Proto neusiluji o post předsedy a jsem připraven podpořit Vladimíra Špidlu,“ vzkázal Gross dopisem členům ústředního výboru ČSSD. *jp*

Vláda schválila stipendia pro krajany

Krajané žijící v zahraničí budou mít v příštích letech možnost získat stipendium na vysokých školách v České republice a učitelé budou naopak moci vycestovat ke krajaňským komunitám v zahraničí. Vláda na program pomoci krajanům a krajaňským spolkům udržovat a rozvíjet český jazyk a kulturu vyčlenila na pět let celkem zhruba 79 milionů korun. *jp*

Další úspěch českých egyptologů

Čeští vědci z Českého egyptologického ústavu Univerzity Karlovy se již řadu let těší mimořádně dobré pověsti a ve svém oboru jsou považováni za světovou špičku. Nedávno se jim podařil další významný úspěch, když dokončili odkrývání 4 000 let staré hrobky významného staroegyptského soudce a archiváře Inteje, která obsahovala řadu unikátních vyobrazení. I když byla hrobka už ve starověku vyloupena, představuje z vědeckého hlediska velice důležitý objev. Doufejme, že další výzkum odkryje ještě další cenné památky stále ne zcela známé starověké civilizace. *(MaFr)*

Čech objevil další planetku, která obíhá mezi Zemí a Sluncem

Takzvanou blízkozemní planetku typu Aten objevil 28. října Peter Kušnirák z Astronomického ústavu Akademie věd. Asteroid typu Aten je první svého druhu objevený z území České republiky a Slovenska. Předběžně byl označen jako 2000 UR16, sdělili ČTK pracovníci České astronomické společnosti.

Planetky Aten jsou tělesa, která kříží dráhu Země a v podstatě obíhají uvnitř její oběžné dráhy. Kolem Slunce oběhnou za méně než rok. Dalšími tělesy, jejichž dráhy se přibližují k Zemi, jsou planetky typu Apollo a Amor. Ke konci října bylo objeveno 1 166 blízkozemních planetek s přesně určenými drahami. První planetku typu Aten objevila v roce 1976 Eleanor Helinová z observatoře Mt. Palomar v USA.

Asteroid, který objevil Kušnirák, se v říjnu přiblížil k Zemi nejbližší na vzdálenost asi 2,9 milionu kilometrů, byl tedy od Země přibližně sedmkrát dále než Měsíc. Nyní se těleso podle astronomů vzdaluje a do blízkosti Země se opět dostane nejdříve v roce 2006.

Planetka 2000 UR16 má podle astronomů průměr přibližně šedesát metrů. Je tedy podobná tělesu, jehož výbuch vyvolal v roce 1908 poblíž sibiřské řeky Tunguzky ohromné lesní požáry. Tlaková vlna byla tehdy zaznamenána na celé zeměkouli. Vědecký tým amerického Národního úřadu pro letectví a vesmír (NASA) a univerzity ve Wisconsinu v roce 1993 zveřejnil zprávu, podle níž záhadný výbuch způsobil asteroid o průměru kolem třicet metrů tvořený horninou, tedy nejběžnější typ meteoritu. Podle vědců vybuchl ohromný meteorit asi ve výšce osmi kilometrů a rozpadl se na drobné fragmenty.

Oldřich Daněk (16. 1. 1927, Ostrava – 3. 9. 2000, Praha), dramatik, scénárista, prozaik, publicista, herec a filmový režisér. Otec byl dělníkem. Po absolvování reálného gymnázia v Ostravě (poslední rok byl totálně nasazen, maturoval roku 1945) nastoupil jako herec do Divadla mladých (dnes Divadlo Petra Bezruče) v Ostravě, od roku 1946 studoval herectví a režii na DAMU, herectví absolvoval roku 1950 a režii 1951 (vlastní dramatické prvotiny *Večerní fronta* v divadle Disk), kdy už byl režisérem Krajského oblastního divadla v Hradci Králové (1950-1953); poté šéfem činohry Divadla F. X. Šaldy v Liberci (1954-1956), kde se uplatňoval i jako režisér. Od roku 1956 pracoval nejprve externě jako scénárista, od roku 1958 jako dramaturg, od roku 1960 jako režisér FS Barrandov. V roce 1973 se stal spisovatelem z povolání a příležitostným filmovým i televizním režisérem; žil v Praze.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni

MUDr. Jiřina BODNAR

choroby kožní a pohlavní
po, út 14-18:30, út 8-13, pá 8-11
Josefstädterstr. 3/4-5, Wien 8
tel. 406 99 41

MUDr. Tomáš ČECH

ortoped a ortopedický chirurg,
roh Simmeringer Hauptstr. /
Kopalgasse 1/3/3, Wien 11
tel. 74 9 32 03

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař
Blattgasse 13, 1030 Wien
tel. 713 72 66, všechny pokladny

MUDr. Eva DRSATA

oční lékařka
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne
termín po dohodě na tel. 587 54 27
všechny pokladny

MUDr. Kamila HAJEK

soukromá léčba homeopatií
Ada-Christen-Gasse 2/F/8, Wien 10
tel. 689 22 80

MUDr. Hana LION

zubní lékařka
Waltenhofengasse 5/2/301, 1100 Wien
Mo 11-17, Di 8-14, Mi 9-17, Do 10-15
tel. 615 46 10, všechny pokladny

MUDr. Kristina LION

všeobecná lékařka se specializací
na psychosomatiku a psychoterapii
Röttergasse 37, 1170 Wien
tel. 486-22-86, všechny pokladny

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař
Innere Medizin – Sportmedizin
gerichtlich beeid. Sachverständiger
Diplomsporarzt, všechny pokladny
Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City
po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00
tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

MUDr. Ilona POLZER (roz. Bartošková)

choroby oční a optometrické (Wahlarzt)
Wiener Neudorf, Schillerstr. 26, NÖ
po, út 9-12, po + st 17-19 hod.
a po dohodě (i sobota dopoledne možná)
Tel.: 02236-496 93, v akutních přípa-
dech mimo ord. hod.: 0660-3470374
www.gesundeaugen.at

MUDr. Georg SOJKA

neurolog a psychoterapeut
Apostelgasse 25-27 (ve dvoře vpravo)
Wien 1030
tel. 0664/214 01 63, termín po dohodě

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTURNÍ SPOLEK

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30
Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien
tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99
rskts@slovaci.at www.slovaci.at

PSYCHOTERAPEUT PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVÍ

Mag. Dr. Ladislav Nykl, Ph.D.

lektor na vídeňské univerzitě
a Masarykově univerzitě v Brně

semináře růstu osobnosti, pomoc
při sociálních problémech, depresích,
psychosomatických problémech atd.

Praxe:

Lederergasse 17/7, Wien 8,
tel.: 523 57 44 nebo 0676/5194833
e-mail: nykl.psychoterapie@aon.at
http://members.aon.at/nykl

GESUNDHEITSSTUDIO KROTENBACH

Med. Univ. Dr. Kamil Maarfia

soukromý všeobecný lékař

pracovní, preventivní a estetická
medicína, životní prostředí

Praxe:

Krottenbachstr. 52 (vchod Budinskygasse
1190 Wien, tel.: 01/9580951
e-mail: dr.maarfia@artdoc.at
www.artdoc.at

Ověřené překlady dokumentů aj.

Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER
A-2333 Leopoldsdorf, Weidengasse 2
tel. +43-2235/44 637, +43-676/37 62 117
práce: A-1030 Wien, Marxergasse 1a
(City-Tower Wien Mitte/Bhf. Landstr.)
e-mail: dietmar.koller@univie.ac.at
fax: 02235/44 638

Ověřené překlady

Mag. Lenka KOVARIK
A-1210 Wien, Felix-Slavik-Str. 3/1/10
tel./fax: 2908809, mobil: 0699/11807581
lenkakovarik@hotmail.com
lenka.kovarik@fh-burgenland.at

Ověřené překlady dokumentů, dokladů, smluv, úředních listin a tlumočení

Dr. Milan KOŠÍČEK
A-1030 Wien, Salesianergasse 17
mobil: 0664/2537951
fax: 066477-2537951
e-mail: m.kosicek@A1.net

Ověřené překlady

Mag. Pavlína BÖHMOVÁ
A-1100 Wien, Dieselgasse 5/43
tel./fax 2082175, 0699/19544077
e-mail: pavlina@chello.at

Ověřené překlady

Petr Jeremias POPOV-HAMMERSCHMIED
A-1110 Wien, Hugogasse 5/7
tel./fax +43(0)650 9688004
www.petrpopov.info
www.tschechischebahnen.at.tt

ČESKY MLUVÍCÍ PRÁVNÍK

Adresa je k dispozici v redakci.

DUCHOVNÍ SLUŽBA

České katolické misie

Katholische Mission für Tschechen
Duchovní správce krajanů Prof. P.ThDr. Jan Horák
1030 Hagenmüllergasse 31,
tel. +43 0664 406 55 41, fax: +430 01 711 84 112
www.sweb.cz/farnost.viden, www.rozhledy.at

KOSTEL "Nejsvětějšího Vykupitele",
Viedeň 3., Rennweg 63: mše svatá každou neděli
a svátek v 10:00 hodin.

CHRÁM "Panny Marie na Nábřeží", Viedeň
1., Salvatorgasse 12: mše svatá každou neděli a
svátek v 08:30 hodin.

KAPLE "Panny Marie Pomocnice křesťanů",
Viedeň 13., St. Veit-Gasse 25: mše svatá 3. sobo-
tu v měsíci v 18:00 hodin platná na neděli.

KOSTEL "Don Bosco", Viedeň 3., Hagenmül-
lergasse 33: mše svatá podle kalendáře akcí
kostel Panny Marie na rohu
Linz, Herrenstr. a Redigierst. v centru města
Mše svatá v českém jazyce, každou sobotu v 16.30
hodin. Duchovní správce: P.ThDr. Michal
Kaplánek SDB, tel. 00420 656 354

Římskokatolická

Katedrála sv. Štěpána

Wiener St. Stephansdom

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostol Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaquingasse 12
Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

Klemens Maria Hofbauer klub

Čes. kat. spol. při chrámu Panny Marie
na Nábřeží 1010 Wien, Seitzerg. 5/IV
otevř. každ. pá do 19-22 hod. v ne. a cír.
sv. od 9.30 do 11 hod.

Kaple sv. Stanislava

Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každý první pátek
v měsíci v 18:00 hodin

EUROPÄISCHE VOLKSSCHULE

Volksschule Dr. Leopold Zechnerschule
1150 Goldschlagstr. 14 / Tel. 9824609
Volksschule Sir Karl Popper 1150 Benedikt
Schellingerg. 1-3 / Tel. 9823403
Sprachclubs in Französisch, Ungarisch,
Tschechisch, Slowakisch, Italienisch

ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ

Privátní bilingvní škola obecná

1030 Wien, Sebastianplatz 3
tel.: 714 88 76, fax: 714 88 76 /34

Privátní bilingvní reálné gymnázium 2. stupeň

1030 Wien, Schützengasse 31
ředitelka Mag. H. Huber
tel.: 890 44 04-60

Mateřská škola

tel. (ředitelství): 713 31 88 / 40

Europäische
Mittelschule Wien
European Middle
School Vienna

1070 Wien, Neustiftgasse 100
Tel: (+43 1) 526 19 78
Fax: (+43 1) 526 19 78-210

